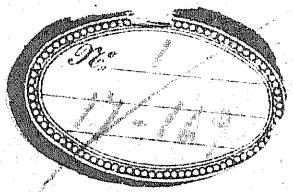

A
121
AG

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

R. 3980

B. B. E.

DISPUTATIONVM
 DE INDVLGENTIIS,
 ADVERSVS NOSTRAE
 TEMPESTATIS HAERETICOS,
 ad patres S. concilij Tridentini.

LIBER VNVS.

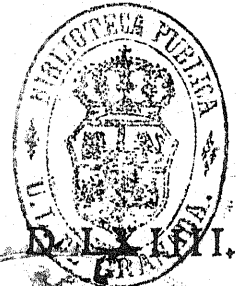
In quo, Ecclesiae Romaniq̄ue Pontificis, ad eas conferendas auctoritas, eiusq̄ue auctoritatis antiquissimus usus, cum sanctorum ueterumq̄ue Patrum monumentis, tum apertis scripturarum testimonijs asseritur, & Haereticæ omnes in hac parte calumniae refelluntur atque exploduntur.

F. Michaële Medina Hispano, sacrae Theologiae magistro, ordinis Minorum regularis obseruantia, Theologo Regio AVCTORE.

Accesit quarti articuli symboli Apostolici interpretatio, Eodem auctore.

CVM PRIVILEGIIS.

Del Colegio de la Compania de Sto de
 S. Pablo de Granada

VENETIIS,

Ex officina Stellae, Jordani Zileti. M. D. LXXIII.

PER ILLUSTRIS
AC REVERENDISSIMO
D. Bernardo Fresnedæ

Conchæ Valeriæ Episcopo,

Regis catholici Philippi confessorio, summo in
utraque Hispania, indulgentiarum sedis
Apostolicæ commissario, &c.

F. Michaël Medina S.

A est nostrorum temporum,
infælicitas pater amplissi-
me, ut non modo singula
quæque Christianæ vitæ sa-
cramenta, quæ Christus hu-
mani generis instaurator &
redemptor, ad antiqui serpentis uenenum pro-
pulsandum, quasi quædam antidota, suo sanguine
conduerat, idem diabolus per suos Antichri-
stos pessundare moliatur, sed etiam uniuersa

a ij alia

alia remedia peccatorū , quæ ille incredibili sua
uitate & plusquam paterna dulcedine, ex suo il-
lo sapientiæ sacrario deprompta, carissimæ spon-
sæ reliquerat, penitus abolere & extinguere co-
netur. Quod sacrilegum studium, cum in re-
liquis penè omnibus ecclesiasticis usibus, quos
a priori illa rerum Christianarum memoria sa-
cro sanctos, & tanquam à Christo auctore acce-
ptos colimus, euertendis, sit ex eorundem tem-
porum scriptis ac historia compertissimum, in
sacras tamen indulgentias, & pœnarum uenias,
quas ecclesia accepta ab eodem potestate, Chri-
stianis hominibus æquis iustisq; rationibus di-
stribuit, summa quadam truculentia ac rabie
defæuit. Nimirum, quòd nihil præter ipsa sa-
cramenta, nobis euangelico sæculo uel excellen-
tius uel ad suas uires & imperium deprimēdum
efficacius, hac potestate tributum uideat. Nam
cum diaboli in hominum genus potestas, non
modo per peccatorum obligationem, dum cul-
pæ mortalis scelere à Deo deserti, sub eius im-
perio constituimur, propagetur, sed etiam per
pœnarum ex peccato remanentium reatus, dum
saltem adhuc, ad earum expiationem, & pecca-
tores suis carceribus detinere, & aliquandiu in
eos crudelissimum tortorem agere molitur, per
sacras

sacramenta quidem scelerum nostrorum culpas
detergimus, per ecclesiasticas deinde indulgen-
tiarum clauas, aut nobis pœnæ cruciatusq; quo-
rum reatus contraxeramus, condonantur, aut
ecclesiastici thesauri ualore compensantur. Hac
itaque de re, cum perfecta iam septem sacra-
mentorum tractatione, sancta Tridentina syno-
dus, Christianis populis ea maturitate atq; præ-
consultatione, quam erga reliqua omnia chri-
stiana dogmata præstitit, doctrinam traditus-
ra esset, neque ob rerum, tum in fide, tum in
morum reformatione grauisissimarum multitu-
dinem, & temporis breuitatem, locus publicis
Theologorum disputationibus daretur, proin-
deq; ab eiusdem sanctæ synodi Apostolicis Le-
gatis decretum esset, ut omnes, scriptis, suos hac
in parte animos, atque sententias representa-
rent, ego inter multos grauisimos & doctissi-
mos uiros, quibus hæc prouincia demandata fue-
rat, libellum hunc manu scriptum, quo men-
tem meam proderem, exhibui: in quo quantum
per breuissimi temporis angustiam licebat, in-
dulgentiarum exhibendarum potestatem, non
fictitiam, sed euangelicam & planè à Christo
ingenti quoddam hominum beneficio traditam,
eiusq; deinde usum, nequaquam nouitium, ut
hæretici

hæretici calumniantur, sed primis illis ecclesiasticis sæculis, tum Romanis Pontificibus, tum reliquis ecclesiasticis pastoribus usurpatum, non sine apertis ac aptis scripturarum locis, iustisq; rationibus persuadere contendo. Quod utrum ego efficaciam, tu præsul præstantissime pro tua singulari eruditione ac sapientia, diiudicabis. Nam præter instituti communis nunquam contemnendum uinculum, singularemq; beneuolentiam, ac maxima beneficia, quibus me meaque studia semper profecutus es, quæ id suo quoddam iure postulare uidebantur, cum Venetiis, post eiusdem concilij finem, gratia aliorum meorum scriptorum, quæ iam prælo mandaueram, constitutus, hunc quoque libellum typis tradere, animum instituissem, neminem præter te unum habui, cui hic quantuluscunq; meus labor potioribus rationibus conueniret. Cum præter ingentes alias dignitates, quibus te rex Catholicus Philippus cumulauit, summum etiã indulgentiarum Pontificaliũ (cruciatam uocãt) per uniuersas Hispaniæ prouincias, præfectum aut commissarium eiusdẽ sedis apostolicæ præcepto atque iniunctione agas. Vale Venetiis Idibus Martiis an. Dom. M. D. LXIII.

Totius huius libri perioche.

Vniuersam hanc de ecclesiasticis indulgentiis tractationem, in nouem disputationes distraximus, quas deinde uitandi tædij causa, per capita partiti sumus.

Primã disputatione, quoniam id totius operis fundamentum esse uidebatur, scripturæ sanctæ testimoniis, sanctorum patrum documentis, ecclesiastica doctrina ac rationibus ab ipsa iustificationis natura deriuatis, ostendimus post exclusam per legitimam poenitentiam, mortalis peccati culpam, & quæ illi coniuncta est, æternam poenam, adhuc aliquos poenarum temporalium reatus, hic aut post mortem, ante adeptionem felicitatis luendos superesse.

Secundã, quoniam erant inter aduersarios, qui licet has poenas luendas superesse, non diffiterentur, eas tamen ante perfectam earum tolerantiam, condonari & indulgeri posse inficiarentur, contrarium, & scripturæ locis patrum doctrina & rationibus demonstramus.

Tertiã, quibus rebus medijs, hos poenarum reatus possimus anteuertere, ex eisdem locis patefacimus. Ostendimusq; indulgentiarum susceptionem unam esse ex his.

Quartã, indulgentiæ nomen exponimus, diffinitionem aperimus, esseq; in ecclesia hoc poenarum exuendarum medium ab apostolicis sæculis, in omniq; Christianorum memoria usurpatum comprobamus.

Quintã, tum expresso Dei uerbo, tum ueteri ecclesiastico usu ostendimus, donandarum ueniarum siue indulgentiarum, esse à Christo ecclesiæ traditam potestatem, omnesq; aduersariorum rationes & argumenta disijcimus.

Sextã, hanc potestatem in omnibus Apostolis, eorum successoribus Episcopis communi quodam modo, in Petro uerò Romanoq; Pontifice, excellenti quadam ratione sitam esse, ex eisdem locis persuademus.

Septi-

Septimā, hanc ecclesiasticam potestatem non in uiuos modo, sed in defunctos pios quoque, non tantum per modum suffragij, ut quidam opinantur, sed per modum quoque potestatis extendi comprobamus.

Octauā, quo pacto uel Romani Pontifices uel Episcopi, in uiuos aut defunctos indulgentias distribuunt, multorum auctorum scholasticorum examinatis opinionibus: aperimus, simulq; scripturis, patrum testimoniis, ecclesiastica doctrina, &c. esse in ecclesia spirituales quendam ex Christi sanctorumq; meritis coactum thesaurum conuincimus.

Nonā, potissimas, quasq; quas uel nostra uel precedenti memoria in indulgentiarum usum rationes armarunt aduersarij sinceræ fidei, expendimus, & proculcamus.

RERVM AC VERBORVM

INDICEM OPTIME LECTOR PER

TEMPORIS ANGVSTIAM CONDERE NON

licuit: accipe igitur capitum, quæ omnibus nouem dissertationibus totoque proinde hoc libro continentur, elenchum, quo saltem, quæ materiæ, quoque loco tractentur cognoscas.

Primus numerus caput, secundus folium indicat.

DISPVATIO PRIMA.

Probat utriusque testamenti scripturis, remanere in homine, post acquisitam iustitiam, temporarias quasdam pœnas, hic per opera pia, aut post mortem luendas, neque omnes in ipso iustitiæ aduentu, ut hæretici docent, reatus aboleri. cap. 1	fol. 3
Persuadetur idem & aliis scripturæ locis. cap. 2	9
Idem ostenditur sanctorum patrum testimoniis. cap. 3	11
Idem probatur ex ecclesiastica disciplina de pœnitentia. cap. 4	13
Persuadetur idem rationibus à natura ipsa sumptis. cap. 5	14

DISPVATIO II.

Quod hæc pœna ex peccato post iustificationem remanens, ante tempus à iustitia diuina præfixum, sit condonabilis, & quibus argumentis Lutherus contrariam sententiam persuadere conetur. cap. 6	15
Expendantur & proferuntur Lutheri contrariæ rationes. cap. 7	16

DISPVATIO III.

Quibus medijs, pœnas satisfactorias diuinitus præstitutas atque prædestinatas, impedire & anteuerrere possimus. cap. 8	17
Punitiones extraordinariæ quæ dicantur. cap. 9	18
Pœnæ ordinariæ quæ sint. cap. 10	19

DISPVATIO IIII.

De eo genere cōpensationis iustæ, quæ fit ex alieno. Traditur deinde nominis INDVLGENTIA, explicatio ac diffinitio. cap. 11	21
Probat tum Apostolica, tum sanctorum patrum monumentis, tum ecclesiasticorum conciliorum traditionibus, indulgentias esse in ecclesia. cap. 12	22

Pœnarum indulgentias siue relaxationes, non modò fuisse earum, quæ iam ecclesiastica disciplina illatæ fuerant, sed earum etiam, quæ irrogari propter peccata debuissent. cap. 13	24
Expenduntur & reuelluntur Caietani rationes, quibus probare nititur, indulgentias tantùm de impositis pœnitentiis tribui. cap. 14	29

DISPVATIO V.

Quod Christus, tribuendi uenias peccatorum siue indulgentias, ecclesiæ potestatem reliquerit, & quo loco. Proponiturque deinde de ea re Ioannis	
---	--

Rofensis sententia . cap. 15	42
Quorundam in Rofensis sententiam obiectiones diluuntur . cap. 16.	46
Conuellit Rofensis sententia . cap. 17	48
Explicantur sex potestates à Christo erga peccatores institutę . cap. 18.	48
Colligitur ex præcedenti doctrina , indulgendi pœnas peccatis diuinitus attributas , ecclesię potestatem à Christo donatam fuisse . cap. 19	50
Quod Petro à Christo, Marthæi 16. potestas indulgendi pœnas peccatorum in confessionis præmium tributa quoque fuerit . cap. 20	51
Diluuntur quę in hanc sententiam fieri possunt obiectiones . cap. 21	55
Probat Petrum in totum orbem , sicut imperium , ita etiam condonandi pœnas peccatorum potestatem accepisse . cap. 22	56
Probat eadem potestas indulgentias conferendi ex ueteri ecclesiastica doctrina & consuetudine , sanctorumque patrum monumentis . Et primo ostenditur eisdem ex locis , fuisse in ecclesia usum imponendi pœnitentias ad satisfactionem peccatorum . cap. 23	61
Ostenditur ex hoc ecclesiastico usu atque doctrina , esse in ecclesia potestatem donandi indulgentias . cap. 24	63
Potestatem indulgentias pœnarum conferendi , non ciuilem sed sacram esse , neque tantum in externo foro pœnas relaxare , sed uerè in diuino iudicio . cap. 25	64
Persuadetur eadem potestas indulgentias conferendi rationibus à Christianę religionis natura ac proprietate deriuatis . cap. 26	67

DISPVATIO VI.

Quod hæc tribuendi indulgentias potestas in omnibus ecclesiasticis pastoribus , sed in Romano Pontifice excellenti quadam ratione ac modo sita sit . cap. 27	68
Simples presbyteros nullam indulgentias conferendi potestatem accepisse . cap. 28	69
Discutitur an prouinciales aut generales ordinum religiosorum præfecti , potestate conferendi indulgentias præditi sint . cap. 29	71
Quatenus Episcopalis conferendi indulgentias potestas pateat . cap. 30	72

DISPVATIO VII.

Quę nam sit clauium indulgentiarum , siue ecclesiasticę potestatis indulgentias tribuendi materia . cap. 31	74
An indulgentiarum conferendarum potestas ad animas piorum purgatorio detentas protrahatur , & quid de hac re hæretici nostrę tempestatis docuerint . cap. 32	75
Demonstratur sanctę scripturę locis , ecclesiasticum concedendi indulgentias animabus purgatorij usum , legitimum esse ad eumque exercendum à Christo relictam potestatem . cap. 33	76
Ostenditur distionem SVP ER T E R R A M , non uiuorum tantummodo imperium denotare , sed ad ad purgatorium quoque extendi . cap. 34	77
Ostenditur idem , rationibus à natura Euangelicę religionis ductis . c. 35	80
Diluuntur Lutheri aliorumque argumenta , quibus contendunt , ecclesiasticę potestatem de conferendis indulgentiis , ad defunctos non protrahi . cap. 36	84

Quod

Quod potestas ecclesiastica , quę ad animas piorum ignibus purgatorij cruciatus propagatur , tantummodo Petro ac eius legitimis successoribus , Romanis Pontificibus à Christo commissa fuerit . cap. 37

89

DISPVATIO VIII.

Discutitur ea quęstio an indulgentiæ per modum auctoritatis , an uerò per modum auxiliij aut suffragij , suscipientibus conferantur . Proponunturque in hac parte uarię Theologorum sententię . cap. 38	91
Proponuntur aliorum Theologorum sententię . cap. 39	92
Auctoris sententia proponitur . cap. 40	93
Proponitur iterum auctoris sententia ac iudicium in hac parte . cap. 41	97
Trium ecclesiasticorum temporum in tribuendis indulgentiis differentia , unde oriretur . cap. 42	100
Probat sanctę scripturę locis , esse in ecclesia spiritualement quendam satisfactionum thesaurum , quo per Pontificis applicationem , pœnarum reatus compensentur . cap. 43	103
Ostenditur idem ex ipsa bonorum operum natura . cap. 44	105
Non omnia opera iusta duplicem ualorem , merendi & satisfaciendi , possidere . cap. 45	107
Diluuntur aduersariorum rationes , quibus ecclesiasticum thesaurum euertere moliantur . cap. 46	109
Thesaurum ecclesiasticum dispensare ad solum Petrum eiusque legitimos successores pertinere . cap. 47	113

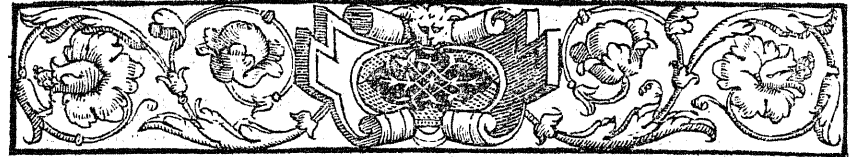
DISPVATIO IX.

Dissepantur hæreticorum argumenta , quibus in indulgentias uel nostra uel præcedenti memoria , impetum fecerunt , simulque eorum difficultates , quę ex illis emergebant , elucidantur . cap. 48	115
--	-----

DECRETVM DE INDVLGENTIIS,
 publicatum die secunda, Sessionis ultimæ Trident. sub sanctissimi
 mo D. N. Pio IIII. Pont. Max. die 4. Decembris
 M. D. LXIII.

*V*M potestas conferendi Indulgentias, à Christo, Ecclesia concessa sit: atque huiusmodi potestate, diuinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus, illa usâ fuerit: sacrosancta Synodus, indulgentiarum usum, Christiano populo maximè salutarem, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathemate damnat, qui, aut inutiles esse asserunt: uel eas concedendi, in ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis, moderationem, iuxta ueterem, & probatum in ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit: ne, nimia facilitate, ecclesiastica disciplina eneruetur. Abusus uerò, qui in his irrepperunt: & quorum occasione, insigne hoc Indulgentiarum nomen, ab hæreticis blasphematur: emendatos, & correptos cupiens: præsentis decreto generaliter statuit: prauos quæstus omnes, pro his consequendis (undè plurima, in Christiano populo, abusus causa fluxit) omnino abolendos esse. Cæteros uerò, qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde: quomodocunque prouenerunt: cum ob multiplices, locorum, & Prouinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas, commodè nequeant, specialiter prohiberi: Mandat omnibus Episcopis, ut diligenter quisque, huiusmodi abusus ecclesiæ suæ colligat: eosque in prima Synodo Prouinciali referat: ut aliorum quoque Episcoporum sententia, cogniti: statim ad summum Romanum pontificem, deferantur: cuius auctoritate, & prudentia, quod uniuersali ecclesiæ expedit, statuatur: ut ita sanctarum indulgentiarum munus, piè, sanctè, & incorruptè, omnibus fidelibus dispensetur.

DISPUTATIONVM
 DE INDVLGENTIIS
 AD VERSVS NOSTRAE
 TEMPESTATIS HAERETICOS,
 ad Sancti Concilij Tridentini patres.

LIBER VNVS,
 F. MICHAELE MEDINA HISPANO,
 Ordinis Minorum, regularis obseruantiae,
 & Theologo Regio AVCTORE.

Præfatio.

*I*NTER cætera ecclesiastica dogmata, quæ seditiosi spiritus & Christianæ doctrinæ ueterisque religionis peruersores nostra Patrumque memoria, demoliri contendunt, ILLVSTRISS. LEGATI, PATRES SANCTISSIMI, illud cum primis numeratur, quod
 A tam

iam à ueteri memoria docet ecclesia, quasdam esse condonationes peccatorum, id est, remissiones poenarum temporalium, ex iustificatione nostris cum Deo reconciliatione, reliquarum, extra sacramentum, quas recentiori, sed apto nomine indulgentias appellamus: quòd nimirum diuina misericordia sui potius quàm nostrorum laborum, quos pro illis poenis diluendis iustitia postulante, spontanei subire tenebamur, rationem habens, per ecclesiasticas clauces, ex copioso illo redemptionis thesauro, easdem poenas compensatas, clementer indulgeat. In qua parte, non minus quàm in reliquis dogmatibus, quæ diabolo agente suscitauerunt, in uiuos & defunctos sunt sacrilegi. neque enim satis illis erat, uiuorum satisfactiones mortuorumq; suffragia è medio sustulisse, quibus Christi sanguine delibutis, & eius prætorum ualoreq; suffultis, utcumque poenas eas per iustitiã compensaremus, nisi etiam modum, quem diuina misericordia dulcissimè excogitarat, nostrisq; temporibus, quibus tantopere priorum bonorum operum penuria inualuit, peculiari quadam prouidentia conseruauerat, poenitus abolere conarentur. ut nimirum, neque iustitia, quam in Christo habemus, neque eius misericordie clementiãq; munificentia frui possimus: quæ duo ingenti studio in omni Christianæ pietatis memoria, pater hæreticorum omnium

& magister diabolus, nobis inuidit.

Itaque primum omnium, Waldenses hæretici ante aliquot sæcula, in sacras indulgentias irruptionem fecerunt, docentes, Romanum Pontificem nullam habere potestatem concedendi indulgentias, atque adeo eas quas aliquando concessisset, uanas esse nulliusq; momenti.

Qui hæretici indulgentias aggressi fuerunt.

Idemq; docuisse memorant, Ioannem quendam de Vuessalia. quos deinde Ioannes Uiclefus, Hieronymus Pragensis, Ioannes Hus, reliquiq; eius sæculi Septentrionales hæretici, sicut & in cæteris hæreticis dogmatibus, per omnia imitati, uanum stultumq; esse dicebant, Papæ indulgentias credere. Martinus tandem Lutherus, nostrorum temporum hæresiarches, contra bullam Leonis X. Pont. Max. scribens, cum prius indulgentias pias fraudes fidelium appellasset, tandem hæretica consuetudine in apertam procacitatem prorumpens, quod prius minus malè dixerat, reuocans, impiissimas imposturas sceleratissimorum Pontificum, incredibili in uerecundia pronunciat. quorum omnium hæreticam petulantiam libertatemq; dicendi, hac disputatione non profecto satis ab ecclesiasticis auctoribus culta, auctore Deo, eo uerborum compendio, quo poterimus sumus repressuri.

Quoniam uerò cum hæreticis hominibus mor-

A ij rosisis

rosissimis agimus, quique indulgentias scholasticorum auctorum inuentum esse calumniantur, nihil hic ex eorum doctrina producemus, sed tantum sacræ scripturæ campum, sanctorumque Patrum uastissima scripta, (ad quæ duo cuncta sunt exigenda; etiam scrupulosissimis quibusque hæreticis concertatoribus) certaminis locum & arma nobis in hac parte præscribi, non detrectamus. Quanquam quidam, etiam ex nostris scriptoribus, nescio qua ratione, adeo huic causæ diffidere uidentur, ut pauca ex ijs duobus fontibus, quos tantum hæretici in hac parte desiderant, posse peti, operum suorum initio præmoneant. Quæ res potius mihi causam proderet, aduersarijsque animos augere, quam indulgentias protegere & propugnare uideretur. Est autem hic in his disputationibus nobis ordo seruandus, ut prius è sacræ scripturis, deinde ex ueterum Patrum monumentis, tertio rationibus ab ijs duobus deriuatis, quo ad fieri poterit, quæcumque dixerimus, confirmemus, tunc enim ecclesiastica dogmata, uel hæreticis ipsis, firma ualidaque esse uidebuntur, cum ea & sanctæ scripturæ, & sanctorum auctorum doctrinæ, rectæque rationi conformia ac consona esse cõprobabuntur. Nouè autem partibus seu articulis, tota disputatio nostra continebitur. Primo loco ex sanctis scripturis, sanctis Patribus,

ualis

Disputandi
ordo atque
ratio quæ
in his dispu-
tationibus
obseruan-
tur.

Totius ope-
ris parti-
tio.

ualidisque rationibus, probandum est remanere pœnas quasdam temporarias post culpæ remissionem: neque simul cum culpa omnem pœnam condonari. Secundo, ex eisdem fontibus suadendum est, has pœnas post culpæ remissionem remanentes ante tempus à iustitia præfixum, aliquando nobis condonari & indulgeri. Tertio, indicabimus media à diuina prouidentia nobis præstituta, hanc condonationem consequendi. Quarto, unum ex iis mediis esse indulgentiarum sacrarum susceptionem demonstrabimus. Quinto, esse in ecclesia condonandi pœnas temporarias, siue tribuendi indulgentias, à Christo relictam potestatem, ostendemus. Sexto, eam potestatem in episcopis communi ratione, in Romano autem Pontifice excellentiori quodam modo sitam esse, aperiemus. Septimo, eundem Rom. Pont. per hanc potestatem non modò uiuis sed mortuis quoque hominibus impurgatorio detentis, posse pœnas temporarias peccatorum condonare, planum faciemus. Octauò esse in ecclesia non modo ex Christi, sed Sanctorum quoque meritis aggestum thesaurum, conuincemus. Nono, tandem aduersariorum rationes & argumenta, quibus ab ecclesiastica in hac parte, fide discesserunt, quantum urgeant, quantasque uires habeant, examinabimus.

Probatur

Probatur utriusq; testamenti scripturis, remanere in homine, post acquisitam iustitiam, temporarias quasdam pœnas, hic per opera pia, aut post mortem luendas, neque omnes in ipso iustitiæ aduentu, ut hæretici docent, reatus aboleri. Cap. I.

ED ad primum iam accedamus, quod quamuis in hoc sacro concilio iam olim aduersus nostræ memoriæ hæreticos decretum fuerit, non est nobis tamen uicio uertendum, si hic, ubi contra eosdem hæreticos, quibus ludibrio sunt semper sanctorum conciliorum decreta, decertamus, idem repetamus, ipsa materiæ, quæ id tanquam fundamentum supponit, necessitate compulsi. Vniuersi enim hæretici, qui in indulgentiarum sacrarum ecclesiasticum usum grassantur, hoc quasi unico fundamento connituntur, quod post peccatoris reconciliationem, gratiamque cum Deo resarcitam, nullum debitum pœnarum maneat, sed omnia delicta baptismali more, cum ipsa culpa condonentur. Sic enim Vuiclefus & Vualdenses colligebant, Cum ipsa culpa pœna quoque omnis indulgetur, non igitur est purgatorium; & deinde, ergo non est opus indulgentiis, quibus pœnæ purgatoriæ compensentur. Lutherus uerò ita arguit. Fides hominem Deo reconciliat, omnemque culpam cum pœna condonat, non est igitur opus indulgentiis, quibus reliquæ ex peccato pœnæ compensentur. Nos igitur qui indulgentiarum usum propugnandum sumimus, alia ratione inire disputationem non possumus, quam si prius eorum fundamentum, cui tantopere fidunt, subuertamus & è medio auferamus.

ITAQUE, non simul cum culpa Dei que offensione, pœnas omnes peccatorum indulgeri, sed post condonatam culpam pœnamque sempiternam, quæ Dei inimico debebatur, quasdam

quasdam temporarias pœnas, ut docet ecclesia, postmodum luendas, permanere, non tantum utriusque testamenti scriptura, sed & sanctorum patrum eiusdem scripturæ confluentissimorum scripta, ecclesiastica deinde communisque doctrina, & communis rationis sensus, ad eum apertè docent, ut non mirari nequeam, quo pacto hoc ab ullo hæreticorum, præsertim eorum, qui se se solius scripturæ alumnos profitentur, negari potuerit: cum nihil sit, præsertim in ueteri testamento, frequentius, quam Deum, etiam post grauissimos dolores & pœnitentiam, pœnas quasdam à peccatoribus temporariasque afflictiones exegisse. Enimuero Adâ primum humani generis parentem, post peccatum suum in Dei gratiam amicitiamque rediisse, negare non possumus, Sic enim de illo docet Spiritus sanctus, de ipsa Dei sapientia loquens. Hæc illum, qui primò formatus est à Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus custodiuit & eduxit à delicto suo. A delicto. Profectò nemo mortalium educi potest, nisi factus Deo amicus & gratus. is uerò quantas pœnas & quam graues postea luerit, quaque atroces peccati punitiones diuinitus inflatas acceperit, liber Genesis docet. Maledicta, ait ad eum dominus, terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus uitæ tuæ: spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ; in sudore uultus tuis uesceris pane tuo &c. Heuæ uero, quæ sicut in lege diuina uiolanda fuit societas, ita quoque eiusdem pœnitentiæ non est credenda expers. Multiplicabo, inquit, conceptus tuos, & erumnas tuas, in dolore paries filios tuos, & sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tui. & demum uterque, & habitatione paradysi, & filiorum dissidio, alteriusque parricidio mulctatur. Cainum deinde sui peccati pœnituisse, multis uerbis Hieronymus, nec sine scripturæ ipsius fundamento comprobare contendit. Neque iniuria, Verba enim illa, MAIOR EST INIQUITAS MEA, QUAM UT VENIAM MEREAR, potius pœnitentiam quam desperationem insinuare uidentur: sunt enim uerba agnoscens grauitatem peccati, non item desperantis. Nec fatis uideo quod pacto ex hoc loco, ea opinio innoluerit, quæ

Sapient. 1. 0

Gen. 3.

Gen. 3.

Gen. 4.

In epistola ad Damasum.

quæ Caino desperationem impigit, dicentium, his uerbis innui, eum sensisse suam iniquitatem, siue peccatum adeò ingens esse, ut superaret Dei misericordiam & potentiam ad remittendum. Ij iudicio meo, non modò à uulgata editione differunt, sed à septuaginta interpretibus, & quod maius est, ab exemplari Hebraico. Septuaginta sic eum locum interpretantur *μείζον ἢ ἔρετα ἡ τὴ ἀπεθλώκαί με*, id est, maior est causa mea, quam ut remittenda mihi sit, quibus profectò uerbis de suis meritis, de causæque grauitate, non item de Dei bonitate aut potentia diffidit: quæ diffidentia tantum abest ut peccatum in Caino fuerit, ut potius ad ueram pœnitentiam necessaria uideatur. Textus autem Hebraicus sic habet.

אשתי כיתי כיתי, id est, maior est iniquitas mea, quam ut ego tolerare, sustinere, portare, aut pati possim, quæ certè uerba solam peccati atrocitatem sui que ad eam compensandam, si secum iustitia & non misericordia sit agendum, impotentiam ostendunt. Neque uerò quicquam obest, quòd apud Iudam, hi, qui inuiam Cain abierunt, coarguuntur; quoniam ibi non finalis ex hac uita migratio, sed ipsū homicidium in fratre perpetratum, more scripturarum, quæ peccata aut uirtutes uias peccatorum uel iustorum appellant, uia uocatur. Eos enim in Cain uiam abiisse intelligit, qui per homicidium in proximorum uitas crudeles extiterunt: quem locum & in epistola canonica priori Ioannes usurpat. Et non sicut Cain, qui ex maligno erat & occidit fratrem suum, & propter quid occidit fratrem suum? & propter quid occidit eum? quia opera eius maligna erant, fratris autem iusta. Enimuerò eo pacto dicit Cain ex maligno esse, quo iustos ex Deo, ergo quemadmodum quando ait iustos ex Deo esse, non definali prædestinatione aut de omni uitæ tempore, sed præsentis temporis iustitia loquitur, (fieri enim potest ut qui modo iustus est, non sit semper iustus, immò quod tandem damnetur,) ita cum Cainum ex maligno dicit fuisse, id non definali reprobatione, sed de eo tempore, quo parricidium designauit est adciendum. homicidium enim ex maligno, id est, ex diabolo suggestore, aut ex maligno, id est, ex prauo animo fuit deriuatū. Et

demum

demum Cainum in Dei gratiam rediisse, ea uerba quæ his statim connectuntur, ostendunt. Ecce, inquit, eicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero uagus profugus in terra. omnis igitur qui uiderit me, occidet me, Dixitque Dominus, Nequaquam hoc fiet, sed omnis, qui occiderit Cain septuplum punietur, posuitque Dominus in Cain, signum, ut non interficeret eum omnis, qui inuenisset eum. Hæc profectò uerba non Dei in Cain iracundiam, sed potius misericordem providentiam denotare uidentur. Quo uerò pacto punitus fuerit, post hanc pœnitentiam, eadem scriptura docet, dum eum & exilio & morte multatum ostendit. Moses cuius tanta erat apud Deum gratia, ut ad eum loqueretur, quasi homo ad amicum suum, cum simul, cum Aarone ad aquas contradictionis peccasset, antequam terram promissionis ingrederetur, morte punitur: idemque Aaroni accidit. Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel, eò, quòd incredulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis. tolle Aaron & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor. Cum nudaueris patrem ueste sua, indues eam Eliazarum filium eius; & Aaron colligetur & morietur ibi. Maria Aaronis soror, Mose cum detraxisset, dicens, Num per solum Mosem loquutus est Dominus? lepra percutitur, neque orantibus pro illa Mose & Aarone, nisi post septimum diem, extra castra purgatur, cum tamen ex diuino colloquio, simul cum fratre respuisset, seque stultè egisse ingenuè falsa esset. nam cum lepra serpere cepisset, Obsecro (inquit Aaron, non solum pro se sed pro illa etiã orans) Domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod stultè commisimus, ne fiat hæc quasi mortua. Filij Iacob, uenditi fratris pœnas adeò acerbè luunt, ut Ruben primogenitus reliquis diceret, Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum. nec tamen est credendum, eos tam atrocis sceleris pœnitentiam non egisse. Heli sacerdos, cum audisset à Samuele, se ob negligentiam à Deo puniendum, patienterque respondisset, Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat, quæ uerba

B nihil

in Indæ
epistola.

1. Ioh. 3.

Deut 34.
Num. 20.

Num. 12.

Gen. 37.

1. Reg. 3.

nihilominus tamen, post filiorum interfectionem, ipse quoque morte mulctatur. Saul, totius Israelitici populi à Deo electus princeps, cum contra diuinum præceptum Agar regem Amalech multamque prædam post uictoriam seruasset, multis persecutionibus & afflictionibus actus, tandem post filiorum necem, & uita simul & imperio priuatur: cum tamen prius per summum dolorem & animi pœnititudinem, à Samuele correptus, culpam agnoscens, dixisset, *1. Reg. 15* Peccaui, præuaricatusque sum sermonem Domini. Dauid quoque homo Deo gratissimus, cum deiecto Saule, in Regij Throni fastigium fuisset assumptus, & per summam iniuriam Vriæ Hethæo uxorem abstulisset, coargutusque à Nathane propheta, suum scelus agnoscens, dixisset, *2. Reg. 11.* Peccaui Domino, illeque respondisset, ab eo iam pœnitentiæ uirtute, traslatum peccatum, id est, sibi remissum, tamen non modo filio ex adulterio genito, mulctatur, sed insuper ab eodem sancto propheta audit, Hæc dicit Dominus Deus Israel, non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo, quòd despexeris me & tuleris uxorem Vriæ Hethæi, ut esset uxor tua. ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, in oculis filij huius, &c. *2. Reg. 12.* Quod uaticinium, deinde domesticis filiarum & uxorum stupris, filiorum fratricidiis, propriaque ab eisdem persecutione, uerum esse cognouit. Idem etiam cum semel Israelitico populo contra Dei uoluntatem numerato, sceleris commissi pœnititudine ductus, dixisset, Peccaui in hoc facto, sed precor Domine ut transferas iniquitatem serui tui, quia stultè egi nimis, &c. postea tamen luendi fascinois commissi gratia, trium grauissimorum flagellorum diuinitus accipiens optionem, tandem septuaginta millium popularium interitu, grauissima pestilentia punitur. Azarias, cætera rex optimus, quòd tamen contra Mosaicum institutum, incensum obtulerit, post pœnitentiam (ut par est de uiro aliàs aptimo credere) lepra percutitur, & tandem extra ciuitatem usque ad mortem, more leproforum proiicitur. Rex iustissimus Ezechias, cum missis ab rege Babylonis legatis, thesauros contra Domini uoluntatem patefecisset, *2. Reg. 24.* ab

ab Isaia propheta grauissimè reprehenditur, proindeque de peccato dolens, ab eodem sancto profecta audit, Ecce dies uenient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui usque ad diem hunc, in Babylonem, &c. Quam comminationem, huius sanctissimi Regis & iustitia & uirtute promerente, non ipse sed eius filius Manafes, propriis quoque delictis adiunctis, in Babylonem ductus, ueram reddidit. Puniuntur enim quandoque delicta parentum in filiis, iuxta illud, Ego sum Deus Zelores, uindicans iniquitatem patrum, in tertiam & quartam generationem, eorum qui oderunt me. Simile etiam Achab regi Israel contigisse, refert regum historia. Is itaque cum diuinæ per sanctum prophetam Eliam comminationis terrore percitus, sceleris in Naboth commissi, in cinere & cilicio pœnitentiam egisset, in filiis tamen atque tota sobole sub inde punitur; Quia igitur (inquit Dominus) humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filii sui inferam malum domui eius. Enimuerò Dei causa humiliari, non est aliud quam conscientia exulcerante, de peccato dolere, Deum autem sui causa humiliato, parcere & culpam condonare, scriptura testatur, Cor, inquit Dauid, contritum & humiliatum Deus non despicias. Et rursus. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum & contritum, & timentem sermones meos. Remisit itaque Achab Dominus culpam propter pœnitentiam, sed eius scelera, in filiis & tota sobole punienda seruantur. Nabucdonosor rex Babylonis, ob præcedentia grauissima, præsertim in Dei populum commissa, peccata. Cum prophético insomnio monitus, eius interpretationem à Daniele accepisset, ab eodem consilium quoque habuit, Quamobrem rex consilium meum placeat tibi, peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitam ignoscet Deus delictis tuis. Iam cum solo uero cordis dolore (aut ut Hæretici uolunt) sola fide, peccata purgentur, enimuerò sanctum prophetam de culpæ remissione, hoc consilij tribuere, non est uero simile: potius enim eundem ad lacrymas &

Isai. 39.

2. Par. 33.

Exod. 20.

3. Reg. 21.

Psal. 50.

Isai. 66.

Dan. 4.

quæ exterius dolorem denotarent, quàm ad elæmosynas; quæ per se sine cordis legitima pœnitentia nihil pro sunt, hortaretur. Quod si fide sola, ut aduersarij docent, peccata diluuntur, adhuc potius ad fidem, si de iustificatione consilium tribueretur, quàm ad eleemosynarum largitionem, eum prouocasset. Sciebat enim uerum esse quod docet Apostolus, Si tradidero omnes facultates meas in cibos pauperum, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Non igitur eleemosynis, redimendas dicebat sanctus propheta culpas & Dei inimicitias, sed pœnarum reatus, qui in peccatore facta iam iustificatione perseverant. Idemque iudicium esto de Christi consilio, Veruntamen quod superest, inquit, date elæmosynam & ecce omnia munda sunt uobis. non quidem quòd Christus, ut quidam nostra memoria cogitarunt, eleemosynis & liberalitate in pauperes, uelit peccata, quo ad culpas purgari, sed quòd pœnas, quæ facta iustificatione super sunt, inter cætera satisfactionis opera eleemosynæ compensent.

At, aiunt hæretici, cunctæ illæ pœnæ, quæ istis peccatoribus post culpæ remissionem diuinitus infliguntur, sunt diuina flagella & correctiones, nequaquam in peccatorum potestate sitæ, non igitur sunt peccatorum satisfactiones; nemo enim per ea, quæ prorsus uitare & declinare non potest, alteri satisfacit, satisfactio enim debet esse, non quæcunque pœna, sed uoluntaria & liberè assumpta.

RESPONDEO primùm, falsum esse, neminem per ea, quæ declinare nequeat, posse satisfacere, latro enim aut homicida in scælere depræhensus, per mortem, quam prorsus euadere nequit, iustitiæ civili & fortasse diuinæ satisfacit, quoniam nulla amplius à magistratu illi pœna indicitur. sic etiam pari modo, qui leges diuinas uiolat, per pœnas à diuina iustitia inflictas, quas nullo pacto declinare ualet, eidem iustitiæ satisfacit. Deinde in hac parte, non quærimus, an sit illa pœnarum exactio, satisfactio pro peccatis admisis, sed an uerum sit (quod tamen tantopere apud se decreuerunt aduersarij) remissa culpa, omnem quoque perinde pœnam condonari. Nam si post culpam remissam & cum Deo

amicitiam

amicitiam resarcitam, Deus homines flagellis afficit, profectò cum non sit iniustus, iustè hoc agere censendus est: hoc autem cogitari nequit, si cū culpa, pœna quoque uniuersa condonata fuerit. Is enim, cui & pœna simul cum culpa demissa esset, uerissimè ratione censendus esset innocens: in innocentem autem aut innoxium hominem, Deum pœnas ultrices contorquere, iustitia non permittit. Quod si omnino, in innocentem pœnas decerni, iustè posse, hæretici contendunt, quemadmodum olim in Iob, nequaquam tamen ad eadem peccata puniendi, quæ prorsus sunt condonata, illæ pœnæ deseruiunt; sed uel ad eadem præueniendi, aut ad meritum cumulum, aut ad tentatione, &c. quemadmodum de Abrahami, Iob, & similibus, si qui fuerunt alij præclara iustitia uitæque innocentia homines, quos diuinitus afflictos accepimus dicere solemus. Itaque nullo pacto flagella huiusmodi, iam innocentium hominum, quatuor ante peccatorum, afflictiones dici poterunt, quoniam flagellum, præcedentis delicti punitionem denotat, cuius cum prorsus nullum reliquum fuerit, neque quò ad culpam, neque quò ad pœnam in peccatore uestigium, non est cur per pœnas emendari & compensari dicamus. Atque adeò nullo discrimine discernentur, Adami, Caini, Daudis, & quas reliquorum peccatorum enumerauimus afflictiones, ab afflictionibus, Abrahamæ, Iob, &c. quod est absurdissimum.

TERTIO, inter eas, quas protulimus peccatorum punitiones, quædam, præterea sunt, quas flagella diuinitus inflicta nequaquam appellare possumus, ut sunt Nabuchdonosori à Daniele consultæ elæmosyne, & uoluntariæ quædam Daudis afflictiones, quas ille præter eas, quæ sibi cœlitus decernebantur, spontaneus & ultroneus assumebat: ut quod Psalmo inquit, Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Nam quòd hæc uerba non ad corporis quendam morbum, quo tunc angeretur Propheta, ut Rabini mentiuntur, sed ad spiritualem languorem, id est, peccatum, ut Christiani docent, sint rapienda, ea, quæ immediatè annectuntur, sine fucce demonstrant. Quoniam, inquit, iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo

Psal. 37.

1. Cor. 13.

Luc. 11.

Erasmus
in annota-
tionibus

Lutheri
Fuga.

Psal. 72.

gitabo peccatum meum . ubi ויני אגהוני profectio, non plagam, sed culpam, peccatum & iniquitatem designat . Et rursus . Et dixi, Ergo sine causa iustificauit cor meum, & laui inter innocentes, manus meas, & fui flagellatus tota die, & castigatio mea in mattutinis: aut ut habet Hæbraicus textus, ו אהי בגוע כל היום ותנחמתי בקרי, idest, Et fui percussus omni die, & punitio mea fuit mane per singulos dies. Enimuerò castigatio & punitio illa quotidiana, & in super certo diei tempore alligata, non potuit esse nisi uoluntaria . Talia sunt multa alia, quæ in eius sancti regis monumentis, præsertim in Psalmis, tertio quoque uerbo reperias, ut quod se uestem posuisse cilicium, & ieiunio peruisse carnem, & uino abstinuuisse docet, &c.

Psal. 68.

Aduersariorum Secundus casus.

NEQUE uerò dici potest, quod quidam aduersarij comminiscuntur, has uoluntarias afflictionis, non satisfaciendi pro pœnis ex peccato reliquis, gratia, sed ad impetrandam diuinam misericordiam, fuisse assumptas . Nam si sola fide ut hæretici docent, aut sola conuersione in Deum, per quam cunque pœnitentiam, peccata & quoad culpam & quoad pœnam, siue pœnæ reatum; condonantur, enimuerò uanissimum erat, eas uoluntarias afflictiones assumere. ad quid enim assumerentur, cum sola fide, diuina gratia remissioq; peccatorum potuisset contingere? Deinde, etiam si diuinæ misericordiæ prouocandæ ergò, illæ pœnæ assumptæ fuissent, tantum abest, ut rationis nostræ uirtus elidatur, ut potius redintegretur, nam cum in peccato sint duo, quæ hæretici negare nequeunt, culpa & pœna siue reatus ad pœnam, animi quidem conuersione in Deum, culpa purgabatur, externa uerò corporis afflictione, à fide & dilectione deriuata, Diuinam misericordiam, ad reatus condemnationem pelliebant peccatores . Amplius, hominis iustificatio & culpæ condonatio, tam apud nos, quam apud aduersarios, in momento celebratur, quoniam fit per solam animi actionem, quæ temporis successione non indiget: nos enim per legitimum dolorem à fide & dilectione deriuatum, illi uerò per fidem, iustificationem contingere docent, utrunque autem horum potest fieri breuissimo temporis spatio; quid ergo si-

ue

ue Dauid, siue alij quicumque, longis illis afflictionibus, prolixisque cruciatibus uoluntariè se se macerabant? non igitur eos gratia impetrandæ iustificationis, quæ & animi actione sola, & breuissimo tempore fiebat, sed pœnarum, quæ ita iustitia poscente, post culpæ condonationem in peccatore resident, compensandarum, causa subibant .

TERTIO, est etiam & turpis ea aduersariorum fuga, qua aiunt, legem Mosaicam, ciuilem fuisse, atque adeò ne inulta peccata remaneret, sic quæ ordo uiuendi politicus perturbaretur, non item Deo satisfaciendi pro peccatis gratia, eas pœnas exactas . Primum enim licet Mosaica lex ciuilis, idest, ad rectam eius populi gubernationem directa, erat, tamen diuinæ fidei, cui subseruiebat, ratione, non tantum effectiuè, quia à Deo lata, sed obiectiuè, diuina erat, quia ex bono sui usu, idest, dum opera alioqui ciuilia in Deum ordinabant seruatores, uitam æternam promerebantur . Vnde punitiones illæ aut diuina flagella, in Deum quoque refferri poterant, idest, in peccatorum, quibus Deus fuerat offensus, satisfactiones . Deinde, Adæ, Heuæ, Caini, filiorum Iacob, & aliorum, qui legem antecesserunt, pœnæ non erant legales, sed ante legem inflictæ . Præterea, etiam aliorum, quos attulimus, diuinæ punitiones, Moysi, Aaronis, Heli, Saulis, Dauidis, &c. quantumuis sub lege uixerint, non tamen legales erant, idest, à lege perscriptæ, sed diuinitus à Deo inflictæ, non iuxta legis taxationem, sed iuxta diuinæ uoluntatis constitutionem . Vnde cum ad scælera, quibus Respublica Mosaica recta quæ eius politica uiuendi ratio perturbaretur, cohibenda, satis pœnarum fuisset constitutum, quærere ab aduersariis libet, an constante iustitia, præsertim iam remissa (ut illi docent) uniuersa pœna, cum culpa, Deus tam acerba afflictiones his hominibus infligere potuerit? quod si annuant, cum ea iustitia non proueniret à necessitate faciendi satis læsæ Reipublicæ, cui iam per leges Mosaicæ satisfactum fuerat, restat ut à necessitate satisfaciendi diuinæ iustitiæ, per peccatum iam dimissum, læsæ, proueniret, alioqui eas diuinas afflictiones iniuste à Deo infligi, necessariò fatendum est: quemadmodum iniustissimus

mus

Tertio casus.

mus profectò is Reipublicæ magistratus aut princeps habetur, qui præter pœnas legales & à maioribus præstitutas, alias quoque sumeret à ciuibus. Damus etiam aduersariis, eas punitiones esse diuina flegella, quæ quoniam diuinitus infliguntur, declinari non possunt, negamus tamen per eas, pœnas peccatis debitas, etiam post recuperatam animi iustitiã, non posse compensari: quoniam contrarium, & recta ratio, & sanctorum patrum monumenta, quæ statim hîc ponemus, & deniquè ecclesiastica de pœnitentia disciplina persuadeant. Adde quòd etsi huiusmodi punitiones & diuina flagella, quãtùm ad sui principium & originem primam, sint coacta, quoniam non sint à uoluntate patientis immediatè deriuata, sunt tamen in sanctis uiris, quibus infliguntur, postea uoluntaria, quoniam per patientiam uoluntariè tolerantur ab eisdem, dum aiunt, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum, & dum aiunt, Dominus est, quod bonum uidetur in oculis suis, faciat. Cogitant sancti uiri id, quod uerum est, duplicem esse rationem compensandi peccata, unã, dum Deus, in hac uita mortali, iustos uiros à præcedentium peccatorum scoria & situ, fornace tribulationis excoctos, in scælestes mansiones, quo nihil coinquinatum intrat, statim post carnis interitum rapit, alteram, dum uel homo in se per propriæ uoluntatis arbitrium, hîc bene punit, quod malè admisit, uel post uitam, sola rigida iustitiæ libra iudice, in purgatorio, usque ad ultimum quadrantem dat pœnas. Cogitant deinde, tantò illam, hac esse ab indulgentiori misericordia profectam, quantò maiorem erga eos Dei prouidentiam & sollicitudinem præfert. non enim quoscumque, sed quos diligit, castigat. Magna est profectò Dei misericordia, humanæ fragilitatis in satisfaciendo socordiam præuenire, & nos ad ea soluenda, uel inuitos adigere, quæ ut non soluamus per iustitiam non licet. maior est misericordia, hîc, ubi locus est misericordiæ, per æquitatem & animi tolerantiam, quæ à Deo inferuntur, flagella perpeti, quàm illa nostræ uoluntati luenda permittere, quæ quoniam afflictiones horret, ut plurimum, eas post mortem, quando tantum

tantum est locus iustitiæ seruare solet. Maior est misericordia, Deum ipsum nobis nostrorum peccatorum pœnas taxare ac præstituire, quàm eas nostræ uoluntatis arbitrio, quod nobis semper plus æquo paret, taxandas committere. Maior denique est misericordia, nos hic sordibus, quas peccando contrahimus, perpurgare & debito quocunque, quod post carnis resolutionem remorari posset, absolueri, sicque tandem, statim post mortem, in cælestes thalamos collocare, quàm post hanc uitã (quod est longè acerbissimum) non modò sua uisione priuare, sed in super in carcerem horrendum detrusos, ad satisfaciendum iustitiæ, per atrocissimas pœnas, compellere. Atque hinc est quod tum in ueteri, tum in nouo testamento, hæc diuina flagella, non quibusque sed sanctissimis & Dei amicissimis uiris inflicta legimus, iis scilicet, quos corpore resoluti, remorari & à cælestis sponsi amplexibus retardari, non oportebat. Quamquam id genus satisfactionis, celebrius fuerit, in ueteri, quàm in nouo testamento, nimium quòd eo sæculo nondum institutum fuisset pœnitentiæ sacramentum, in quo sacerdotis, quasi Dei uicarij iudicio, peccata compensarentur. Agebat illo tempore Deus per se ipsum, ipseque misericorditer flagella intorquebat, agit modò per sacerdotes quasi uicarios, dum pronuntiata peccatorum grauitate, iuxta humanæ capacitatis arbitrium, per externas afflictiones impositas, peccata compensat. Sed eo tempore durius, hoc mitius, quoniam nimirum tunc nondum esset Christi sanguis effusus, quo præcipuè peccata diluuntur, nunc uerò iam Christus factus sit nobis iustitia, sanctificatio & redemptio. Eo sæculo, quòd non deceret semper cum hominibus præsertim peccatoribus colloqui, per se ipsum, nullo peccatoris requisito consensu, Deus pœnas infligebat, nunc iam, cum nostrorum peccatorum iudices nostri similes homines fecerit, non nisi eas, quas spontanei peccatores admittunt, per sacerdotes uicarios, pœnas & punitiones imponit. Quamquam nõ negem etiam Euangelico sæculo nonnunquam, Deum in homines iustos, qui tamen pro peccatis non ad iustitiæ mensuram satisfecerunt, uindicem agerem. id enim & de mul-

Iob c.

1. Reg. 3.

Apocal. 3.

1. Cor. 1.

tis sanctis uiris docent ecclesiasticæ historiæ, & nos quotidiano exemplo depræhendimus, uerùm tantò sunt huiusmodi diuinitus inflecta flagella accerbiora; illis, quæ in sacramento pœnitentiæ à sacerdote, Dei uicario imponuntur, quantò ratio ipsa alioquin postulare uidebatur. Enim uerò, tantò ea, quæ à sacerdote accepimus, sunt magis uoluntaria, quàm illa, quæ diuinitus infliguntur, quantò hæc nulla nostræ uoluntatis actio præcedit, cum illa spontanei, & uoluntate præueniente, suscipiamus: Quantò etiam liberius nobis fuisset, homini, quàm Deo non odedire, & pœnas eas, detrectare; quantò demum, bona opera Christi sanguini, qui in sacramentis dispensatur, coniuncta, ad peccati compensationem magis, quàm ea, quæ sacramentali uirtute destituuntur, conducunt. Nihil itaque hæreticæ fugæ proficiunt, ad eorum locorum, quos induximus uigorem declinandum, sed planè ac sine fucce, ipso uerbo Dei expresso, conuincitur, aliquid pœnarum in peccatore, facta culpæ remissione, per uoluntariè assumptas, aut uoluntariè toleratas afflictiones, diluendum superesse. Verùm iam id secundo ex eodem Dei uerbo probemus.

Peruadetur idem, & aliis scripturæ locis.

Cap. II.

Innuero Deum, non tantùm animi dolorem, aut ut hæretici contendunt, solam fidem, aliam ue interiorem animi actionem, sed etiã externas corporis afflictiones in pœnitentibus postulare, aduersarij quantumcunq̃e peruicaces inficiari non possunt. Conuertimi, inquit, ad me in toto corde uestro, in ieiunio flectu, & planctu, & cindite corda uestra. Et rursus filia populi me accingere cilicio & conspergere cinere, luctum unigeniti fac tibi, planctum amarum, &c. Et rursus, Vlulate pastores, & clamate & aspergite uos cinere optimates gregis, quia completi

Ioel 2.

Ierem 6.

Ierem. 25

pleti sunt dies gregis, &c. Idq̃ue etiam celebres in sacra historia pœnitentes sua pœnitentia & in Deum conuersione semper repræsentarunt. Iob enim, peccata, propter quæ se diuinitus ferriri suspicabatur, in cinere ac cilicio diluere contendebat. Niniuite deinde, non solo interno cordis dolore alia ue animi dumtaxat actione, diuinum furorem, quem ob peccata comeruerat, lenire nitentur, sed totius ciuitatis uniuersali afflictione; Homines, inquit Rex, & iumenta & boues & pecora non gustent quicquam, nec pascantur & aquam non bibant, & operiantur sacco; homines & iumenta, & clamant ad Deum in fortitudine, & conuertantur à uia sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum, &c. Præcipiuntur certè, etiam cum hominibus iumenta cruciari, ut in eis, quæ neque peccatorum, neque iustitiæ capaces existunt, solus homo, qui peccauerat puniretur. Taliaque sunt in historia ueteris testamenti cõplura, quæ ad rem per se apertam comprobendam otiosè adducerentur. In Euangelico etiam statu, Ioannes Baptista formam Christianæ pœnitentiæ præscribens, non satis esse docuit internas animi actiones ad delenda peccata, sed Iudæos ad fructus dignos pœnitentiæ ammandauit. Iam uerò ab hæreticis nostris inquirere libet, quorsum uel Deus has externas corporis afflictiones à pœnitentibus postulet, aut eas pœnitentes ipsi, dum in Deum relicto peccato, reuertuntur, opere representent. Dicent, ad diuinam misericordiam lugubri habitu, ieiunio, &c. flectendam, quemadmodum, cum nos principum nobis inferorum clemetiam ambimus, lugubri amictu, lurida macieq̃; confecta facie, coram illis apparere solemus. At ego rursus iure disputationis inquirò, qua ratione quo ue pacto, nos, nobis persuadeamus, si ea facie eo amictu, aut ea corporis externa afflictione, coram nobis infensis principibus appareamus, impetraturos salutem? An non quia putamus, eos, uoluntaria illa & à nobis assumpta punitio, de nobis pœnas summere, nobisque ministris proinde satisfacere? Quis neget? in principis enim uero nobis infensi iniuria, duo occurrunt, alterum interioris affectus, quo eum sumus profecuti, odium, si enim ei omnino bene uoluissimus, haud illum læ-

Iob 42.

Ione 3.

Luc. 3.

sissemus; alterū externi damni illatio, qua ei rem, nomen, &c. uiolenter abstulimus. duo igitur in eo, qui principem offendit, si modò misericordiam impetrare uelit, duplici illatæ iniuriæ respondere oportet, interiorē animi nimirum conuersionem, per quam ex inimico amicus fiat, & in super externam corporis afflictionem, per quam externæ quoque iniuriæ fiat satis: quas duas res cum princeps offensus in offendēte uiderit, quòd toti iniuriæ putet satisfactum, in misericordiam, remissa protinus iniuria, flectitur. Eodem ergo pacto, non alio fine, uel Deus externas corporis afflictiones à pœnitentibus postulat, uel iidem pœnitentes exterius eas exhibent, quàm, ut utranque iniuriæ, quam Deo per peccatum intulerunt, portionem refarciant; sicque continuò misericordem peccatorum, Deo furorem reponente, remissio nem recipiant. Vident omni culpæ ac peccato, iustitiæ ordine postulante, annexam pœnam, eam ergo propriæ uoluntatis arbitrio de se summunt, quòd integra, idest, culpæ & pœnæ, protinus per diuinam misericordiam condonatio contingat, sicque tandem in integram redeant Dei amicitiam, si fieri possit, idest, nulli amplius soluendæ pœnæ obnoxiam.

Quod si id ita est, quæro ampliùs ab aduersariis nostris, an si illa exterior corporis afflictio, quàm pœnam uocamus, quamque peccator in ipso actu pœnitentiæ exhibet, iustè peccati grauitati non responderit, sed ea sit minor, contra rationem sit docere, facta & redintegrata cū Deo amicitia, aliquid per ampliores cruciatus & afflictiones luendū in peccatore relinquere? Quis ita sentiat? Enin uero, quem admodum Deus non nisi iusto dolori ueræque in se ipsum animi conuersioni culpam, ita neque pœnam nisi iustæ punitioni condonat. insufficiens igitur pœna, quam de se ipso, actu pœnitentiæ peccator sumit, integram pœnæ, quæ diuinæ iustitiæ taxatione peccato debetur, dilutionem non accipit. Ergo cum iustus potuerit esse dolor internus, quo culpa & offensa remittitur, iusta non existente externa punitione, aut pœna, quæ peccato debetur, potuit profectò culpa remitti, cum parte pœnæ, adhuc alia pœnæ parte postmodum persequentes cruciatus, alia ue ratione luenda, remanente.

Idem

Idem ostenditur sanctorum patrum testimoniis.
Cap. III.

Ed iam, quod fuerit in hac parte, sanctorum patrum iudicium, quid ue de hac re senserint, in medium proferamus. Constituerunt ex his, quos protulimus aliisque complurimis sanctarum scripturarum locis, in omni Christianæ religionis memoria, ecclesiastici patres, post animi per uerum dolorem internam in Deum conuersionē, externam quoque punitionem requiri, quæ pœnæ reatum contractum per peccatum, & iam ex æterno in tēporalem permutatum, commite diuinæ pietatis liberalitate, cōpenset.

Origenes

ORIGENES itaque, ut à uetustioribus incipiamus, Homilia octaua in Leuiticum, Inuulneribus, inquit, corporum, postea quam Curata fuerint, remanet interdum ipsius uulneris signum, quod cicatrix appellatur. uix, est enim qui ita curetur, ut nullum in eo suscepti uulneris residere uideatur indicium. Transi nunc, ab ipsa umbra legis, ad ueritatem eius, & intuere, quomodo anima, quæ peccati uulnus accepit, etiam si curetur, tamen habet peccati cicatricem in loco uulneris residentem. quæ cicatrix non solo à Deo uidetur, sed & ab eis, qui ab eo acceperunt gratiam, qua præuidere possint animæ languores, & discerne, quæ sit anima ita curata, ut in omni genere, uestigium illati uulneris abiecerit, & quæ curata sit quidem, sed ferat adhuc ueteris morbi in ipso uestigio cicatricis indicia. Et subinde, Sed uide, ait, quia etiam si mundetur quis à peccato, & non sit iam in opere peccati, ipsa tamen uestigia sceleris commissi, purificatione indigent, & ea, quam exposuimus, & alia nihilominus, quæ mandatur, in consequentibus. offeruamus enim, & hoc quòd scriptum est, Lepra in qua die munda fuerit, &c. Post hæc inter cætera tertio dictum est. Et Mundus erit. Et iterum, ad ultimum scriptum esse, Et mundabitur. Vnde mihi uidetur esse quasdam purificationum

F. Michaëlis Medinae de indulg.

Cyprian.

num differentias, & ut ita dixerim profectus quosdam purgationum. Haftenus origenes apud quem uides, non omnes animorum purificationes esse æquales, sed aliquid post lepræ, idest, culpæ purgationem manere. Quo multò expressius Cyprianus Cartaginienſis episcopus & Christi martyr serm. 5. delapsis, in eandem rem, quosdam, qui redintegram fidem & conuersionem in Deum, ut nostri hæretici, putabant sibi satis esse, alloquens ita scribit. Agite pœnitentiam plenam dolentes, ac lamentis, animi probate mestitiam, nec uos quorundam moueat error improuidus, aut stupor uanus, qui cum teneantur in tam grandi crimine, percussi sunt animi cæcitate, ut intelligant delicta, nec plangent; & paulo post, pacem sibi ultro, nemine dante sumperunt. communicationem, non communicantium, ratam ducunt, hominibus contra Deum credunt, qui contra homines Deo, non credunt. Eiusmodi homines quantum pestes effugite, perniciosi contractibus adhærentes, salubri cautione uitate. Sermo eorum sicut cancer serpit, colloquium uelut contagium transfilit, noxia & uenenata persuasio, persecutione ipsa peius interficit. Illic super est pœnitentia, quæ satisfacit. Hæc Cyprianus; Et continuo: Qui autem pœnitentiam criminis tollunt, satisfactionis uiam claudunt, ita fit, ut dum temeritate quorundam, uel promittitur salus falsa, uel creditur, spes ueræ salutis adimitur. uos uerò fratres, quorum timor in Deum pronus est, & in ruina licet animi constitutus, mali sui memor est, pœnitentes ac dolentes peccata uestra perspicite, grauissimum conscientia criminis agnoscite, ad intelligentiam delicti uestri oculos cordis aperite, nec desperantes misericordiam Domini, nec tamen iam ueniam meditantes. Deus quantum patris pietate indulgens semper ac bonus est, tantum iudicis maiestate semper metuendus est. Quam magna delinquimus, tam granditer desileamus, alto uulnere diligens & longa medicina non desit. Pœnitentia minor crimine non fit. Putas ne Dominum citò possi placari, quem uerbis perfidis abnuisti? cui patrimonium præponere maluisti? cuius templum sacrilega contagione uiolasti? Putas facile eum misereri tui, quem

Disputatio prima.

12

quem tuum non esse dixisti? Orare oportet impensius, & rogare, diem lucæ transigere, uigiliis noctes ac flectibus ducere, tempus omne lacrimosis lamentationibus occupare, strato solo adhærere, cinere in cilicio uolutari, & sordibus post indumentum Christi perditum, nullum iam uelle uestitum, post diaboli cibum, male ieiunium, iustis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemosynis frequenter insistere, quibus à morte animæ liberantur. Et rursus, ibi, Qui sic Deo satisfecerit, qui pœnitentia facti sui, qui pudore delicti, plus uirtutis & fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino, quem contristauerat nuper, lætam faciat ecclesiam, ne iam solam Dei ueniam merebitur, sed coronam. Hæc Cyprianus. Ambrosius etiam ad uirginem lapsam. Secundum conscientia molem, ait, exhibenda est pœnitentia magnitudo, pœnitentia enim non uerbis agenda est, sed actu: actu autem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, de quanta gloria rueris, & de quo libro uitæ nomen tuum deletum sit, & si te iam credas prope ipsas positam tenebras exteriores, ubi erit fletus occulorū, & stridor dentiū sine fine, cum certa fide, sicut est, animo cõceperis, quia necesse est, præuaricatricē animā tartareis pœnis & gehenæ ignibus tradi, nec aliud remediū cõstitutū esse, post baptismū quā pœnitentia solatium: Quātamuis afflictio nē quātamuis laborē & in decorē subire esto contenta, dummodo ab æternalibus pœnis libereris. Ergo hæc tu tecum cogitans & mente retractans, proprii facti tu iudex esto crudelior. Imprimis, omnis cura uitæ huius interimenda tibi est, & quasi mortuam id existimans, sicut est, quomodo possis reuiuiscere cogita. Deinde lugubris tibi accipienda est uestis, & mens singula membra digna castigatione puniendā, amputentur crines, qui per uanā gloriam, occasionem luxuria præstiterunt, defluant oculi lacrimas, qui masculum simpliciter non aspexerunt. Paleſcat facies, quæ quondam uiruit impudicē; denique totum corpus incuria maceretur, cinere aspersum & opertum cilicio per horescat, quia malè sibi de pulcritudine placuit. Cor uerò sit liquefens sicut cera, ieiuniis inquietans se ipsum, & cogitationibus uentilans, quare

Ambr.

quare sit ab inimico subuersum. sensus etiam crucietur, quia in membra corporis cum haberet dominationem, malo cessit imperio. Talis uita, talis actio pœnitentiæ si fuerit perseverans, audebit sperare, & si non gloriam, certè pœnæ euacuationem. Et subinde, Peccator ergo si sibi ipsi non pepercerit; à Deo illi parcitur, & si futuras pœnas gehenæ perpetuas, in hoc paruo uitæ spatio compensauerit, se ipsum ab uero iudicio liberat. grâdi plagæ, alta & proluxa opus est medicina, grande scelus, grandem habet satisfactionem. Hactenus Ambrosius, Et idem libro de pœnitentia. Qui agit pœnitentiam, non solum diluere lacrimis debet peccatum suum, sed etiam emendationibus factis, operire & tegere delicta superiora, ut non ei imputeretur peccatum. Hæc ille. Chrysostr. Chrysostr. Homilia 41. de pœnitentia. Pœnitentiam exhibuit, ait, beatus Dauid ita dicens, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo, & olim patratum peccatum, post tor generationes, quasi nuper accidisset, lugebat. Pœnitentem irasci non oportet, neque sœuire sed conteri, tanquam iudicatum reum, tamquam ex sola saluari misericordia debentem, tamquam ingratum erga benefactorè redargutum. tamquam iniucundum & reprobum, tanquam innumeris dignum suppliciis. Si hæc cogitet, non irascetur, non indignabitur, se se lugebit, flebit, gemet & conquæretur, noctem & diem. pœnitentem nunquam oportet obliuioni peccatum tradere, sed Deum quidem rogare, ne eius meminerit, ipsum uerò nunquam ipsius obliuisci. si nos eius meminerimus, Deus obliuiscetur. à nobis ipsis uitæ summamur, nos ipsos accusamus, & ita placabimus iudicem. Hæc Chrysostr. Et idem rursus, In corde contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas, hæc est perfecta & salutifera pœnitudo. Leo etiam primus, Rom. Pont. Theodoro episcopo Forliuensi scribens. Mediator, inquit, Dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per Ianuam reconciliationis admitterent. cui utique operi ipse saluator

Chrysostr.

Leo.

saluator interuenit, neque unquam ab iis abest, quæ ministris suis exequenda commisit, dicens, Ecce ego uobiscum sum, usque ad consumationem sæculi, ut si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu, non ambigamus per spiritum sanctum fuisse donatum. Et rursus, inferius. Unde, oportet unumquemque Christianum, conscientia suæ habere iudicium, ne conuerti ad Dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine uitæ suæ constituat, quem periculosè ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum se præseruet incertum, & cum possit pleniori satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo uix inueniat spiritum uel confessio pœnitentis, uel reconciliatio sacerdotis. hucusque Leo. Gregorius quoque Rom. Pont. Cogitandum, ait, summopere est, ut qui se illicita meminit commississe, à quibusdam etiam licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori suo satisficiat: ut qui commisit prohibita, sibi metipsum abscindere debeat etiã concessa, & repræhendat se in minimis, qui se meminit in maximis deliquisse. Minima, quæ loquor, si hæc sacri eloquij testimoniis non affirmo. Lex certè ueteris testamenti, alienam uxorem concupisci prohibet, à rege uerò fortia iubere militibus, uel desiderari aquã, non pœnaliter uerat. Et cuncti nouimus, quòd Dauid concupiscentiæ mucrone transfixus, alienam coniugem & concupuit, & abstulit, cuius culpam digna uerbera sunt secuta, & malum, quòd perpetravit, per pœnitentiæ lamenta correxit. Qui, cum longè post contra hostium cuneos sederet, aquam bibere de Berhlemitica cisterna ex desiderio uoluit, cuius electi milites, inter cateruas aduersantiũ medias irrumpentes, aquã, quã desiderauerat, illæsi detulerunt. Sed uir flagellis eruditus, semetipsum protinus cum periculo militum, aquam desiderasse, repræhendit, eamque Domino fundens, libauit, sicut illic scriptum est, Libauitque eam domino, in sacrificio quippe Domini, effusa est aqua, & conuersa, quia culpam concupiscentiæ mactauit, per pœnitentiam repræhensionis suæ. Qui ergo, quondam concupiscere alienam coniugem nequaquam timuit, post etiam quia aquam

Gregorius

concupisset, expauit. Quia enim se illicita perpetrasse meminerat, contra semetipsum iam rigidus, etiam à licitis abstinebat. Sic agamus pœnitentiam, ut ea, quæ cõmissimus, perfectè desseamus. Hæc Gregorius, Et ne immensos aggres locorum ex sanctis patribus afferamus, iam ad ecclesiasticam disciplinam transeamus.

*Idem probatur, ex ecclesiastica disciplina de
pœnitentia, Cap. IIII.*

Taque, pœnas temporarias facta hominis iustificatione superesse, in hoc aut in futuro sæculo luendas, ex ecclesiasticis taxationibus pœnitentiarum, quas canones pœnitentiales uocant, apertè cõuincitur: quos canones ingenti numero, ex pœnitentiali Romano, & Bedæ,

Theodori, atque aliorum, Burchardus Vuormatiensis episcopus libro 19. decretorum coaceruauit; non quasi à Romanis Pontificibus inuectos, sed quasi ab ipsis Apostolis præcedentes ecclesiasticas memorias, longo sæculorum ordine traditos & per manus acceptos & obseruatos. Nam & canone 23. Apostolico, triênalem pœnitentiam ab Apostolis usurpatam legimus. Inuenimus & ingentem harum pœnitentiarum taxationum multitudinem, tum in Græcis & Latinis conciliis, Nicena Ancyrana, Neocesariensi, Elibertina, &c. tum deinde, in Græcis canonibus, quos Petrus Alexandrinus, Athanasius, Basilius, Nifenus, &c. in epistolis multis cogerunt; quos nostra memoria Gentianus Heruetus & non nulli alij, simul cum Theodori Balsamonis Nomocanone, ex Græcis ad Latinos transtulerunt. Fuit earundè pœnitentiarum apud Latinos patres frequentissimus usus, ut apud Cyprianum uidere est, libro 3. epistolarum epist. 23. Leguntur & apud Irenaum, Rodanenses quædam mulieres seductæ, quæ in publico exomelogeum fecerint. Gregorius Neocesariensis in sua epistola canonica, qualis ea quidem

Lib. 1. c. 9.

dem extat, decem canones statuit. Fabianus quoque Pontifex canonem statuit, ut qui sciens peierauerit quadraginta dies in pane & aqua, & septem annos sequentes pœniteat, & nunquam sit sine pœnitentia, & nunquam in testimonium recipiatur, communionem tamen post hoc percipiat. Multos demùm Gratianus tum alibi, tum septem distinctionibus de pœnitentia, ex antiquitatis memoria, canones aggeffit. Nam has pœnas non tantùm ciuili ratione, idest, quo hominum prauis mores ecclesiastica disciplina coacerentur, ut ad uersarij docent, fuisse constitutas, sed diuina quadam auctoritate ad peccata remittenda, inferius cum in ecclesia esse potestatem tribuendi indulgentias, comprobemus, abundè sumus ostensuri.

In 1. Tom.
com.

Persuadetur idem rationibus à natura ipsa sumptis.

Cap. V.

Erùm iam tandem, quantum sanctæ scripturæ, sanctorum patrum doctrinæ, & ecclesiasticæ traditioni ratio ipsa cõsètiat, quæ nõ est aliud, quam diuinæ sapientiæ, per quam conditæ sunt scripturæ, quaque illustrati (haud dubium) scripserunt omnes ecclesiastici patres, radius quidam, ostendamus: tunc enim omnino de hostibus triumphos egisse uidebimur, cum non modò eos scripturis, & sanctis patribus, quorum duorum alterutrum, ad fidei argumentum satis erat, sed rationi ipsi, qua præditi sicut reliqui omnes mortales esse debuissent, contrarios ostendimus.

IT AQVE ab his exquirere oportet, an eas omnium rerum publicarum leges, quæ peccantium conuersione, externisq; doloris ac pœnitentis signis, non satis habentes, ulterius ab eisdem pœnas extorquent, iustas esse, an iniustas uelint? iniustas (sat scio) non dicent, ut pote quibus ordo ipse & status iustitiæ apud omnes mortales conseruetur. Quod si iustas dicant, iam qua ratione iustæ esse poterunt, nisi res pror

D ij fus

sus sit distincta pœna commisso sceleri debita, ab ipso in Rempublicam commisso peccato? Aut qua ratione iustæ esse poterunt, nisi remissa offensa, adhuc pœna per externos cruciatus, externasq; afflictiones luëda supersit? Socrates, exëpli gratia, Platonë occidit, in homicidas autë decretum est mortis suppliciũ, comprahenditur Socrates, fatetur se Platonem occidisse, per dolorem redit in gratiam cum cognatis totaque republica, quam per homicidium læserat, nunquid propterea iustè in homicidas decretæ pœnæ, non sumentur de Socrate? Si ita esset, nemo profectò Christianus, pœnas à legibus in homicidas aut malefactores decretas, etiam publicæ potestatis auxilio, de eisdem summi, petere iuste posset: quoniam non modò eos, qui nos læserunt, & ueniam petunt, sed etiam eos, qui adhuc odio nos prosequuntur, tenemur ex animo diligere. Itaque ratio ipsa atque iustitia manifestè docet, remissa culpa, adhuc pœnam per externas afflictiones & alias bonas operationes compensandam, in peccatore superesse, quoniam nimirum aliud sit in Dei amicitiam gratiamque redire, aliud læsæ iustitiæ satisfacere: aliud Socrati principem ueniam indulgere, aliud eidem, uniuersam pœnam, quam commeritus fuerat, condonare, quæ duo profectò nulla necessitate connectuntur. Atque hæc de pœnis post peccati remissionem permanentibus, dixisse sit satis.

Quod

Quòd hæc pœna ex peccato post iustificationem remanens, ante tempus à iustitia diuina præfixum, sit condonabilis, & quibus argumentis Lutherus contrariam sententiam persuadere conetur. Cap. VI.

Vperest nunc, ad secundum totius huius tractationis articulum accedere, in quo nos probaturos spondebamus, eas pœnas, quæ in peccatore facta iustificatione supersunt, ante tempus à iustitia præstitutum, esse condonabiles, idest, posse ante perfectam earum tolerantiam indulgeri: id enim quoque Lutherus pernegat, quòd hac ratione uiam ad statuendas indulgentias sterni uideat. Docet is eas pœnas cælitus esse decretas, neque ullo humano studio præuerti posse, ita ut quicquid in hunc scopum peccatores præstiterint, sit prorsus euanium. Sed quàm magnis rationibus id astruat, iam audiamus.

PRIMO, Nemo, inquit, mortalium, quæ diuina uoluntas in quenquam statuit, impedire potest, pœnas igitur eas, quas sãuxit & statuit in peccatores diuina iustitia, à nullo hominum possunt præuerti, aut frustrari. ^{1. Luther.} Secundò, Diuinæ ^{2. Ratio} punitiones & quæ cælitus infiguntur, afflictiones externæ, sunt medicinales: eis enim peccata, quæ sunt ueri animorum languores, aut præueniuntur, aut si iam grassentur, omnino purgantur, non modò igitur nemo potest eas, ulla satisfactione præuenire, sed hoc etiam uelle aut conari, est peccatum grauissimum. ^{3. Ratio} Tertiò, Esto quòd aliquam pœnam declinare, esset in alicuius hominis potestate, non tamen id unquam erit in potestate Pontificis aut episcoporum. frustra igitur per indulgentias, pœnas & afflictiones externas condonare contendunt. assumptionem, ex pœnarum diuisione communiq; partitione, persuadere conatur. Est, inquit, quinquplex pœna, Inferni una, Purgatorij altera, diuini

uinitus inflicta. Tertia, quam uirgam Dei, Dei que flagellum appellare solemus, ut ea, qua Dauidem reliquosque iustos, Deus in hac uita percussit. Euangelica quarta, idest, ea, quam uoluntariè & spontaneè assumimus, de qua loquitur Paulus cum in hunc modum ad Romanos scribit, Fratres obsecro uos per misericordiam Dei, ut exhibatis corpora uestra, hostiam uiuentem, sanctam, Deo placentem, &c. Et alibi, Exhibeamus nosmetipsos in multa patientia, in ieiuniis, &c. & demum Christus docet apud Matheum, ieiunare & orare, quæ omnia credit Lutherus esse præcepta. Quinta demum, quæ quòd per ecclesiasticos canones inferatur, uocatur canonica, ut quæ huic aut illi peccato, hanc aut illam pœnitentiam præscribit. Iam in primam, idest, in inferni pœnam, neque Pontifex neque ullus mortalium aliquid potest, quoniam in inferno nulla est redemptio. eademque ratione neque in secundam, quoniam licet purgatorij cruciatus sint finibiles, cum tamen sint à diuina iustitia difiniri, usquequo per satisfationem diluantur, impediri non possunt. Præter hoc, quòd purgatorij cruciatus, Pontificis aut ullius hominis temperationi non subsunt. Sed neque in tertiam, quæ uirga & flagellum Dei uocatur, aliquis homo potestatem habet, cum ea pœna sit decreta, certo nutu prouidentia, quem homo scire nequit. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Immo uerò multoties id pœnarum genus, à Dei erga nos dilectione proficiscitur, iuxta illud Quos diligit Dominus castigat, & illud, quos amo arguo & castigo. Immo id pietatem spectare, docet Apostolus, omnes, inquit, qui piè uolunt uiuere in Christo Iesu, persecutiones patiuntur. diuinam autem prouidentiam fallere, aut Dei dilectionem impedire uelle, profectò sacrilegum. Iam quartum pœnarum genus, cum sit præceptum, & ad salutis necessitatem pertineat, nisi per summum nefas impediri non potest. Superest igitur, ut nulla pœna diuinitus propter peccata inflicta, impediri queat, nisi ea forsàn, quæ quinto genere continebatur, canonica scilicet, idest, quam homines ipsi per canones, ad ecclesiasticæ societatis conuictum continendum, præfixerunt. Hinc igitur

Rom. 12.

1. Cor. 6.
Math. 5.

Rom. 11.

Hebr. 12.
Apocal. 3.
2. Tim. 3.

igitur Lutherus ecclesiasticas indulgentias irridet, quòd pœnas diuinæ uoluntatis arbitrio certoque consilio atque prouidentia in peccatores decretas, excludere moliantur, quasi Pontifex, qui peccatorum tribuit indulgentias, per easque eorum pœnas condonat, Deo esset potentior.

Expenduntur & proteruntur Lutheri rationes
Cap. VII.

Ed nos, quantum huiusmodi rationes & argumenta proficiant, iam uidebimus: si prius tamen id notauerimus, quod nobis tribuere (satis scio) neque Lutherus neque eius Symmistæ grauabuntur, duplex esse in sancta scriptura pœnarum genus, medicinale unum satisfactorium alterum. Alio profectò finem Iob, Tobias, & Paulus diuinitus affliguntur, alio longeque diuerso Nabuchdonosor, Dauid, Maria Mosis soror, &c. Percutiuntur, illi diuinitus, ne in peccata ruant, aut ut auctiori meritorum cumulo ditescant, percutiuntur hi, ut diuinæ iustitiæ læsæ, per eorum cruciatus & afflictiones satisfiat. Quo sic statuto, fatemur pœnas medicinales (eæ sunt, quas uel augendi meriti, uel cauendi peccati gratia, Deus nobis infert) nos non posse impedire, quoniam cum optimo fine irrogentur, absque nostro incommodo, aut illius à quo eas repellere tentamus, iniuria, profligari non poterunt: sed neque ullo pacto eas pœnas & punitiones deprecantes exaudiri poterimus. Negamus tamen satisfactorias pœnas, eas scilicet, quæ luendi peccati commissi causa, nobis diuinitus irrogantur, modò per aliud equiualens eas iustè compensemus, condonari non posse; quemadmodum ea quoque pœna, quam per leges iustas respublica intulit, dum læsæ iustitiæ fiat satis, per aliquid equiualens compensari ualet. Et ratio est, quoniam in satisfactoriis punitionibus præstituendis, æqualitas læsæ iustitiæ tantummodo attenditur; quacunque ergo ratione illi fiat satis, pœna iustè condonabitur, quemadmodum si eo quòd

F. Michælis Medinæ, de indulg.

te læsi, hanc aut illam pœnam incurri, nihil erit iniustitiæ, sibi tantundem redens, aliud aliquid repetendam. Persuadent igitur Lutheri rationes, non aliud, quàm quòd medicinales punitiones, quas Deus uel cauendi peccata, aut augendi meritum gratia nobis irrogat, impedire nec possimus nec debeamus, satisfactorias autem, nos non posse aliis pœnis præuenire, nequaquam probant. immo id docere, non est aliud, quàm utriusque testameti scripturam peruertere, Decreta erat diuinitus subuersionis pœna Niniuitis, eorum tamen pœnitentia, & de se ipsis per externas afflictiones sumpto supplicio, impeditur subuersio. Et ne multa huiusmodi ex eadem sacra historia repetamus exempla. Apertum est illud, quod Dominus generali sermone de populis peccatoribus pronunciat. Repente loquar aduersum gentem, & aduersum regnum, ut eradicem, & destruiam & disperdam illud, si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitauit, ut facerem ei. Immo non aliorum Mosai-
ca uniuersa cerimoniarum, sacramentorum, & sacrificiorum religio pertinet, quàm ut semel iam decretæ & statutæ diuinitus peccatoribus pœnæ impedirentur, & redimerentur. Idemq; esto de Christianis sacramentis iudicium, non enim aliorum pertinent, atque ad æternas aut temporarias punitiones, iudice diuina iustitia, peccatoribus decretas, impediendas & amouendas. Itaque Lutherus, dum diuinitus institutas pœnas, aut punitiones credit impediri non posse, perinde fateri cogitur, uanum esse studium orationis, quo nihil aliud consequi contendimus, quàm pœnarum aut æternarum, aut temporalium cruciatibus nobis diuinitus decretos, amouere; quod quàm bellè cum scriptura conueniat, non est qui non uideat.

Ex his, iam quid duabus rationibus prioribus sit respondendum, procliuè est cognoscere. Tertiæ uerò respondemus, insufficientem esse diuisionem illam, quadruplicis pœnæ; oportetque quintum membrum addere, quo ea pœnæ reponantur, quæ facta iustificatione, temporaliter soluendæ ex peccato supersunt, in quas quemadmodum & in eas, quæ

Quod sit
Luth. ratio
nibus tri-
butum.

1072 3.

1072 7.

diuinitus
Luth. rat.

Disputatio tertia.

quæ ad purgatorium pertinent, & quæ à canonibus præscribuntur, ut postea ex ipso uerbo Dei probabimus, Christus in ecclesia potestatem reliquit. Nam inferni pœnas, aut eas, quas medicinales uocamus, neque ecclesia, neque ullus homo, sed sola diuinæ uoluntatis potestas impedire ualet.

Quibus mediis, pœnas satisfactorias, diuinitus præstitutas, atq; prædestinatas, impedire & anteuertere possimus. Cap. VIII.

Abemus iam, non modò temporarias pœnas quasdam, post iustificationem super esse, sed eas ante earum pœnitionem & perfectam tolerantiam, quò minus eisdem afficiamur, impediri posse. Verùm quibus mediis, quibus ue rationibus id fieri queat, quod tertio loco disputandū promissimus ex sancta scriptura ià est inquirendū.

ERGÒ quemadmodum duplicem statuebamus pœnam, medicinalem unam, satisfactoriam alteram, ita quoque duplex satisfactoriæ pœnæ genus constituere oportet, unum quidem earum, quæ iure legeque diuina communi proueniunt, alterum earum, quæ pro diuinæ uoluntatis arbitrio, certisque ex causis, extra communem cursum, communesq; leges, peccatoribus diuinitus intorquetur. Illas, quòd communis legis iurisq; diuini ordinem sequatur, ordinarias uocamus, has quòd nò à lege, sed à solo diuinæ uoluntatis arbitrio sine ulla lege deriuentur, extraordinarias appellare licebit, quæ partitio in pœnis quoque humanis communis esse solet. quidam enim communi ordine, quidam extraordinem, humanis quoque constitutionibus puniri dicuntur. Sunt enim quædam humanæ pœnæ, quæ à lege deriuantur, ut quòd, qui occiderit hominem, propria auctoritate, occidatur. qui furatus fuerit, flagellis aut infamia afficiatur. & sunt alie, quæ non à lege, sed pro grauitate delicti, à principis uoluntate descendunt, ut quòd quia Socrates, Platonis to-

disputatio
tertia.

satisfact.
pœna dup.

ff. de extra
ord. in art. crim.
&
ff. de uariis
& extraor-
dinar. cogni-
tionibus.

E rum

rum uiolauit, hanc aut illam pœnam propter sceleris atrocitatem, ultra eas, quas leges communes præscribunt, sustineat, & similes. Itaque ordinaria pœna, ex his, quæ diuinitus infliguntur, dicuntur illæ, quæ à legibus diuinis oriuntur, contra extra ordinariæ, illæ, quas, pro rerum, & scelerum grauitate, sola sine lege Dei uoluntas, inflixit. Lex est diuina, ut, qui graui scelere in Dei legem impegit, mortaliterque peccauerint, pœnam æternam, quæ Dei inimicis debetur, incurrat; lex est etiam diuina, à diuinæ iustitiæ reſtitutione deriuata, ut ei, qui animo in Deum, quem mortaliter offenderat, conuertitur, æternæ punitionis reatus in temporalem pœnam, quæ cum gratia & Dei amicitia conuenire potest, commutetur. Nam ut antea probatum est, nulla rationis conſequentia poſtulat, ut ei, qui in gratiam iterum recipitur, perinde omnis pœna condonetur, immo ratio iustitiæ poſtulat, ut ei solum ea pœna remittatur, quæ cum Dei gratia & amicitia conuenire nequit, idest, æterna, temporalis uerò, per ſequentes ſatisfactiones compenſanda remaneat. Eas igitur omnes pœnas, quæ ab his legibus diuinis deriuantur, ordinarias uocamus. Pœnæ itaque punitionesque ordinariæ, ſunt omnes iſtæ, quæ ex peccato mortali, aut ueniali, aut ex ipſa iuſtificatione, cum nondum per pœnitentiam, diuinæ iuſtitiæ ſatisfecimus, remanent: contra extraordinariæ dicuntur, reliquæ omnes, quas diuina flagella uocare ſolemus, ut eas, quas Dauid, Saul, Adam, Hæua, Antiochus, Herodes, &c. diuinitus irrogatas, perpetrati fuerunt, & quibus multi nunc quoque ob præcedentia peccata percutiuntur, quoniam non ab ulla lege, quam ſibi Deus præfixerit, ſed à ſola diuina uoluntate deſcendant.

H i s iam præiactis, dicimus, ordinarias pœnas, ordinariis mediis, extraordinarias autem extraordinariis, impediri & aboleri poſſe; quod utrunque probabimus, ſi prius quæ uocemus ordinaria media, explicemus. Sunt igitur media ordinaria, quemadmodum de pœnis dicebamus, quæ cum ab ordinariis legibus deriuentur, aliquam habent remiſſionis promiſſionem, extraordinaria, quæ nullam habent legem, unde deſcendant, ſed ſolam hominum uoluntatem, ac per-

in

inde nullam remiſſionis promiſſionem. Primi generis ſunt in lege Moſaica & Euangelica, diuina ſacramenta, ea enim in his, qui dignè ſuſcipiunt, annexam promiſſionem habent, præſertim uerò ſacramentum pœnitentiæ, quod in eam rem peculiari quadam ratione uidetur inſtitutum, iuxta illud, quorum remiſceritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Ad ſecundum genus pertinent, in lege quidem Moſaica, uoluntaria quædam ſacrificia & ſacerdotales preces, quas eius legis cultores, ad imminentem diuinum furorem repellendum, per ſe uel per eius religionis miniſtros, quando ſibi uidebatur, offerebant, in ſtatu uerò Euangelico, item ſacerdotales preces, eleemoſynæ, ſacrificium. &c. quibus diuinam iracundiam, quam noſtris peccatis prouocamus, lenire contendimus. Hæc proſectò quem admodum nullam habent, à qua præcipiantur, legem, ita nullam habent diuinæ miſericordiæ promiſſionem, ita ut ipſo opere, à fide integra & uiua dilectione deriuatæ, pœnas diuinitus decretas exterminet. Sed quemadmodum ea homo liberè offert, ita Deo liberum eſt parcere, aut obfirmato animo, pœnam exigere; quod in prioris generis pœnis contrariò accidebat. Illic enim, Deus, lege à ſe condita, pœnam decretam condonandi, ſibi neceſſitatem impoſuit, adeo, ut per ordinariam legem, illi, aliter agere non liceat. Neque uerò ſentimus, orationem, ſacrificia, eleemoſynas, &c. ſolis pœnis extraordinariis depellendis, deſeruire, immo ideo ea extraordinaria media uocamus, quòd, ad nullum certum pœnarum genus pellendum, ſint alligata, quemadmodum ea, quæ uocamus ordinaria. quanquam ea extraordinaria media cum ad pœnas ordinarias depellendas applicantur, non ordinariè, ſed extraordinariè, effectum forciantur. non enim Deus legem condidit, ut, qui oraret, daret eleemoſynam, offerret ſacrificium, &c. remiſſionem æterne aut tēporalis pœnæ conſequeretur, quemadmodum in ſacramentis fecit. Itaque punitiones extraordinarias, remediis extraordinariis, idest, oratione, ieiunio, ſacrificio, eleemoſyna, & ſimilibus, quæ nulla lege ad eas repellendas decernuntur, anteuertimus, ordinarias uerò pœnas, ordinariis remediis, idest, quæ diui-

Ioan. 20.

E ij na

Quibus
mediis pu-
nitiones uel
extraordi-
nariæ uel
ordinariæ
propulſen-
tur.
Ordinaria
pœna quæ
ſunt.

Punitiones extraordinariae quae dicantur.
Cap. IX.

Ed quatenus uel hæc uel illa poena pateant, iam uideamus. Remedia ergo quae uocamus extraordinaria, quanquam sunt in multiplici differentia, (possumus enim in hoc genere, sacrificia, eleemosynas, & reliqua caritatis officia reponere) ad solam tamen orationem reducuntur: eius enim tantum ordinandae gratia, & ut ea sit Deo acceptior, sacrificia eleemosynas, &c. facimus. Ea enim per se ipsa, nullum habent ualorem, iuxta illud *Isaia*, Qui immolat bouem, quasi, qui interficit uirum. qui mactat pecus, quasi, qui excerebrat canem, qui offert, &c. Et illud. Quod mihi multitudinem uictimarum uestrarum Plenus sum. holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem uitulorum & hircorum nulli, &c. Ex orationis igitur participatione, remedia illa extraordinaria censebimus. Est autem oratio duplex, publica una, priuata altera: quae rursus in propriam & alienam distinguitur. Publica oratio, ea est, quae fit ab uniuerso populo, aut a persona publica, tanquam persona publica, qualis est sacerdotalis oratio, cum in loco publico, sumpta ecclesiae persona, aut in sacrificio, aut extra sacrificium; mala, quae peccatis nostris commuimus, deprecari contendit. Nam etiam si sit persona sacerdotalis & publica, si tamen nec loco publico, nec ex publico munere oret, priuata censebitur. Talis est illa, qua in *Leuitico*, sacerdos, iuncto sacrificio, Deum peccatoribus propitiu reddere, frequenter praecipitur. Propria oratio ea est, quae per propriae mentis accessum & conuersionem in Deum, diuinam misericordiam flectere nititur, ut ea, qua *Ezechias*, mortem, *Manasses* captiuitatem &c. repulit. Aliena uero, ea, qua alius nobis iam decretas diuinitus poenas, deprecatur, ut illa, qua *Moses* Dei furorem *Israelitico* populo impenden-

pendentem, auertit: Obsecro, inquit, Domine, peccauit populus peccatum maximum, feceruntque sibi Deos aureos, aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me delibro, quem scripsisti. In his profecto locis, non de culpa remissione, quae a propria uoluntatis libertate aboletur, sed de poena extraordinariae, iam iam in populum saeuientis repulsione, agitur. Atque huc, illud *Iacobi* Apostoli uolunt quidam pertinere, infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros ecclesiae, & orent super eum, & alleniabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei: quanquam enim eum de sacramento extremae unctionis intelligant, nullum tamen detrimentum arbitratur, sentire, eiusdem sacramenti ministerio, ex ecclesiastico, usu aut Apostolico mandato, adiuncta quoque fuisse orationem, qua etiam languentis peccata remitterentur. Atque hæc de extraordinario, remedio, & extraordinariis poenis diuinis dixisse satis sit.

Poenae ordinariae quae sint. Cap. X.

Nunc iam de ordinariis remediis, quae poenis diluendis, lege diuina constituuntur, consequenter dicamus. Ea autem in duplici sunt differentia. quaedam, quae diuinæ misericordiae, innixa, culpa & poenae simul, quaedam uero, quae per modum iustae commutationis, si poena, facta iam iustificatione, depellenda deseruiunt. Prioris generis sunt sacramenta, neque enim tantum culpam in eis, qui dignè suscipiunt, ab animo excludunt, sed etiam poenam, ut antea dicebamus. Et inter sacramenta quidem, sunt quaedam, quae simul cum tota culpa, totam quoque poenam directe condonant, ut baptismus; facit enim uerum hominem antiquae uitae cum praeiis suis actionibus, omnino commori. Unde, eorum, quae malefecit, nulla prorsus postmodum in noua uita habetur ratio. praeter hoc, quod decebat Deum, iis, qui primò ad se conuertuntur, suam liberalitatem & munificentiam impartiri; decebat etiam

Isaia 66.

Isaia 1.

oratio duplex.

Leuit 4.

Isaia 36.
2. Par. 33.

Exod 32.

Iacobi 5.

etiam, ut iis, quos ex diaboli filiis, in suos filios adoptabat, omnem noxam omnemque ueterem offensam remitteret, reatusque uniuersos indulgeret: ut uerè illi diuina regeneratione renati, nouam uitam denuò inchoarent. Quædam rursum sunt sacramenta, quæ etsi indirectè omnem culpam ab animo expellant, non tamen uniuersam pœnam, ut pœnitentia, quæ cum hominem ex Dei inimico & defectore; amicum redat, non tamen omnem pœnæ reatum indulget, sed tantum eum, qui cum Dei amicitia, quam directè restituit, conuenire nequit, æternæ nimrum pœnæ reatum & damnationem: relinquit tamen temporarias & finibiles pœnas, quæ postea per uoluntarias afflictiones, aut uoluntariè toleratas, adiuncta Christi passione eiusque ualore respersæ, cõpensentur. Ratio uerò, ob quam in hoc quoque sacramento communiter, omnis pœna non indulgetur, est quia in eo, neque homo ueteri uitæ moritur, ut in baptismo, neque primò ad Dei amicitiam uenit, immo est iam qui illud suscipit, primò dactæ fidei, desertor & proditor. neque demù, in eo susceptores filij Dei fiunt primò, ut in baptismo, sed tantummodo antiqua illa filiatio restituitur. Est etiam & illa non parua discriminis ratio, quòd cum baptisus ad regenerandum, nouumque hominem efficiendum, ac proinde ad eluendam omnem ueterem culpam & pœnam sit institutus, sacramentum pœnitentiæ, tantum ad reconciliandum, (quæ reconciliatio nullo pacto omnem pœnæ cõdonationem necessariò arguit) fuit ecclesiæ tributum; ad remittenda, inquam, peccata, non item pœnas, nisi quatenus eorum remissio, annexa est gratia, aut æternæ pœnæ condonatio. Sic Christus in huius sacramenti institutione, Quorum remiseritis, inquit, peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Quanquam non inficior, sacramentum pœnitentiæ in pœnas quoque ex iustificatione reliquas, agere posse. Video enim doctiorum Theologorum sententia constitutum, frequentes eorum peccatorum, quæ iam semel ante sacerdotem proieceramus, confessiones, hoc agere, ut uirtute sacramenti & clauium, pœnæ illæ ex iustificatione reliquæ, & illæ quoque quæ uenialibus peccatis debebantur

bebantur, paulatim atterantur. Neque id sine magna profectò ratione; nam cum potestas sacramentalis in huiusmodi peccatis, iam quò ad culpam remissis, culpam, in quam agat, non inueniat, necessaria ratione agat in pœnas, neque enim occiosa debet esse Christi passio, quæ uirtute clauium illis peccatis applicatur, præsertim, cum ea nò tantum culparum aut peccatorum, sed pœnarum etiam, & omnium reliquiarum, quæ à peccato actuali deriuantur, sit antidotus præsentissimus, Itaque adeò quis in hoc sancto sacramento posset esse frequens, ut absque alia satisfactione, sola Christi passione per idè sacramentum applicata, pœnas uniuersas temporarias extergeret. Verum id non directè conuenit huic sacramento, quemadmodum baptismo, sed quia secum portat Christi passionem, ex cuius frequenti affricu & applicatione, & reliquæ etiam actualium peccatorum attenuantur. Et licet cætera quoque sacramenta, eucharistia, confirmatio, &c. essentiali ratione, Christi passionem importent, ac proinde ex eorum recto usu pœnæ quoque temporariæ deterantur & minuantur, nemo tamen inficari poterit, id tantò rectiori ratione sacramento pœnitentiæ conuenire, quantò præ cæteris magis Christi passionem importat, per modum medicinæ & antidoti peccatorum. Important alia quidem sacramenta Christi passionem per modum memorialis, ut Eucharistia, aut per modum medellæ, contra effectus, quos originale peccatum in nobis causat, ut confirmatio, extrema unctio &c. quorum prius robore Spiritus sancti certa quadam ratione conciliatio, natiuam infirmitatem eliminat; posterius uicturis aduersus has aereas potestates, in ipso mortis agone uirtutem infundit. At non important illam directè per modum medellæ contra peccata actualia, & eas, quæ ex illa deriuantur, reliquias, ut sacramentum pœnitentiæ: dico autem directè, nam indirectè iuxta quorundam Theologorum sententiam, dum ex attrito (ut loquuntur) contritum faciunt, contra culpas quoque ualere, fortasse probabile.

AT QVÆ hæc de primè generis remediis ordinariis: ad secundum autem genus; pertinent, eæ rationes compensandi pœnas, quæ non iam ad solam misericordiam, ut illæ sacramentales

ramentales pertinent. Sed ad iustitiam commutativam, quæ consistit in arithmetica proportione, cum tantundem scilicet pro redimendis iis pœnis ordinariis tribuimus, nostroque iure earum reatum & damnationem obliteramus. Dicimus autem sacramentalē illam redimendi decretas pœnas ordinarias, rationem, ad misericordiam pertinere, tum quod sacramenta non sint aliud quam diuinæ misericordiæ pixides quædam, quibus in curationem peccatorum Christi sanguis includitur, tum quoniam illa non modò temporales ex iustificatione reliquæ, sed æterna quoque pœna diluitur: pœnam autem æternam, cum sit annexa culpæ mortali, sine diuinæ misericordiæ liberalitate remitti, aut in temporalem commutari, profus est impossibile. Hunc autem euadendi pœnas ordinarias, temporales modum, ad iustitiam spectare dicimus, contrariis omnino rationibus, quoniam nimirum, neque sit sacramentalis, neque in eo culpa ulla mortalis remittatur, ac proinde nihil sit in eo, quod vires nostras Christi sanguine eiusque ualore adiutas, superet. Neque enim hæc secunda compensandi ratio, ad omnem pœnam ordinariam peccato mortali debitam, ut illa prior sacramentalis, extenditur, sed tantum ad temporales punitiones iustificationem sequentes, quæ quantumuis acerbæ, sunt tamen finibiles. Vnde etiam si non redimerentur, per satisfactionem, in hac uita, aut in altera absumi possent.

HÆC autem (ut ita rem exprimamus) iustitialis compensandi ratio, duplex à sanctis & ecclesiasticis auctoribus ponitur: una quidem, cum tantundem ex nostro, altera cum tantundem ex alieno, nostro tamen, tum per communem Christianæ societatis caritatē, tum per ecclesiasticas clauēs, effecto rependimus. Prior duplex est, una, quæ propriè ad hanc partem pertinet, qua per uoluntarias corporis afflictiones & pœnas, punitiones illas diuinitus decretas, compensamus: ad quæ pertinent omnia illa, quæ nos nostra sponte & nullius arbitrio, per totam nostram uitam eligimus, cruciatus spontanei (nimirum) eleemosynæ, sacrificia, caritatis opera &c. quæ etiam extra ordinariarum pœnarum remedia ponebamus: sed diuersa ratione, sunt enim remedia extra ordinariarum

riarum pœnarum, quatenus sunt impetratoria, idest, in quantum orationem, quæ propriè illarum est remedium, adiuuant, & Deo acceptiorem reddunt. Sunt autem remedia ordinariarum pœnarum temporalium, quæ post iustificationē luendæ supersunt, sui ratione, & directè, in quantum scilicet sunt satisfactoria, & ualorē habent à fide & caritate. At que hic cōpensandi ratio, nostro magno malo, & ingenti bonorum operum desidia, penè iam elanguit, fuit tamen ueteribus illis prioribus Christianis familiarissima, dum ieiuniis, flagellis, facultatum suarum elargitione, peregrinationibus, uoluntaria paupertate, uita solitaria, &c. quæ olim peccata perpetrauerant, indefeso studio compensare satagebant. Altera est, qua tantundem ex nostro reddimus, at non proprio imperio, sed alieno, sacerdotis scilicet, qui id nobis quasi sacramentalem satisfactionem imposuit. Quæ compensandi ratio, ideo non tam propriæ, quam illa prior, ad iusticialem hunc compensandi modum pertinere uidetur, quod sit coniuncta sacramento ac proinde maiori misericordiæ. Plus enim eæ satisfactiones & bona opera, quæ nobis uirtute clauium imponuntur, ualoris ad pœnas temporales compensandas sortiuntur, quam ea, quæ nos nostro arbitrio ac mera sponte offerimus. Ad eam tamen utraque pertinet, nam in ambabus, non ex alieno, sed ex nostro, reddimus, quamuis in priori tantò magis ex nostro, quantò minus Christi passionem nostris operibus adiungimus. Licet enim omnibus operibus satisfactoriis, Christi passio infundatur (neque enim alia ratione potuissent esse satisfactoria) multò tamen magis illis, quæ sacramenti ratione participant. Vnde ea satisfactio, quæ fit extra sacramentum, tantò magis est nostra, quam illa, quæ fit in sacramentum, quantò minus Christi sanguine delibuitur, & perfunditur. In illa enim à sola fide & dilectione, in hac uerò à fide, caritate, & sacramento, satisfactoriis operibus Christi sanguis applicatur.

De eo genere compensationis iustæ, quæ fit ex alieno, traditur deinde nominis, INDVLGENTIA, explicatio & diffinitio. Cap. XI.

Disputatio quarta.

Erunt iam tandem, ad eam iustitialis compensationis speciem, quæ fit ex alieno, ueniamus: in ea enim tota huius controuersie difficultas est sita, neque aliorum hæc omnia superius scripsimus, quàm ut methodica ratione, quâ intractandis non modò disciplinis, sed ecclesiasticis quoque dogmatibus elucidandis, semper amauimus, de ea, quæ nobis uiderentur, ex rigore uerbi Dei in medium proferemus. Est igitur, hic modus, dum ex ecclesiastico thesauro, in quo iuxta quorundam sententiam, Christi tantum, iuxta aliorum placitum, sanctorum quoque merita continentur, ecclesiastica auctoritate, non item uirtute sacramenti, ut in pœnitentia, aliquid nobis applicatur, nostrumque efficitur, ut eo pœnarum temporalium, post iustificationem remanentium, aut aliunde contractarum, reatus compensemus. Quem modum compensandi pœnas, ideo indulgentiam, non modo recentioribus, sed etiam ueteribus Theologis appellare placuit, quòd quamuis ex alieno secundum iustitiæ commutatiuæ rationem, aut ecclesiastica benignitate satisfaciamus, ex nostro tamen nihil tribuamus, sed liberaliter & misericorditer nobis alienis meritis communicatis, & nostris uirtute caritatis effectis, debito liberemur. Quòd si uelimus indulgentiam describere, dicemus Indulgentiam, esse ordinariæ pœnæ, diuinæ, temporalis, idest, quæ iuxta diuinas leges, facta iustificatione in anima perseuerat, uel ex peccato ueniali contrahitur, ex alienis meritis, extra sacramentum ecclesiastica auctoritate facta compensatio. In qua ratione, quòd dicitur indulgentiam, non cuiuscunque, sed ordinariæ pœnæ compensationem esse, ideo ponitur, ut eam à canonicarum pœnarum & cœsurarum iudiciali absolutione seccernamus. ab ijs enim quæ

ratio remittendi pœnas in indulgentia que fit.

Nomen indulgentiæ ex usu Theol. quid denotet. Vide Cyprianum in epist. ad Iubianum. et ad Anton. Tertulian. lib. de pœnitentia. Hieronymus cap. 4. in Dan. August. in Psal. 101. diffinitio in diuiniæ.

que extra sacramentum peccator absoluitur, sed hæc non sunt ordinariæ pœnæ à lege diuina inflictæ. Dicimus deinde, eam extra sacramentum fieri, ad eius absolutionis discrimen, quæ fit in sacramento. quòd discrimen quoque notat nomen compensatio, tunc enim debitum compensare dicimur, cum tantundem rependimus: in sacramento autem non liberamur debito per compensationem, sed per absolutionis modum, dum merito passionis Christi nobis culpa indulgetur, ut antea diximus. traduntur & ab Scholasticis quibusdam aliæ diffinitiores, sed quæ potius rixas quam Theologiam promoueant.

Vide Alber. in 4. d. 20. art. 15. Henric. 1. ubi quod lib. 1. c. 2. Caiet. tract. de indulg. cap. 7.

Probatur tum apostolicæ doctrina, tum sanctorum patrum monumentis, tum conciliorum ecclesiasticorum traditionibus indulgentias esse in ecclesia. Cap. XII.

Ed iam indulgentias esse, diuinitus, pœnis diuinis, idest, lege diuina illatis, ordinariis ac, temporalibus, depellendis, institutas, in qua parte totius huius disputationis neruus situs esse uiderur, oportet comprobemus, huc enim ferè omnia, quæ diximus, respiciunt, & in hac re una, quæcunque postea dicturi sumus, quasi cardine uertuntur. & quid alioqui multa de indulgentiis scribere profuisset, nisi eæ in Christiana republica, ex Christi constitutione usurpentur? Id autem haud aliunde mihi melius, quàm ex ecclesiastico usu, ueterique Christianarum rerum memoria, perfici posse, non uiderur: nam & hoc genus probandi, in reliquis uniuersis, quæ diuina constitutione seruamus, persuadendis, usurpare Christiani omnes consueuimus: neq; illi nisi summa cum impudentia, quisquam aduersariorum, refragari potuit. Atque id quidem probationis genus, tantò erit in hac parte in aduersarios uehementius, quantò indulgentiarum usus ob nouitatem suspectior quibusdam

busdam iudicatur. Sed iam de re ipsa loqui incipiamus, ab ipsis apostolicis sæculis eam repentendo.

2. Cor. 2. S V C V R I T autem in hac parte, primus omnium Aposto-
lus Paulus, qui non obscure, se hac indulgendi pœnas pote-
state usum, de incestuoso Corinthio loquens, testari uiderur.
Nam postquam eundem ad interitum carnis, ut spiritus sal-
uus fieret in die Domini, Satanæ tradidisset, Si quis,
inquit, contristauit me, non me contristauit, sed ex parte
ut oneré uos omnes, sufficit illi, qui eiusmodi est, obiurgatio,
quæ fit à pluribus, ita ut è contrario magis donetis & con-
solemini. cui autem aliquid donastis, & ego, nam & ego
quod donauit, propter uos in persona Christi. Fuerat paulò
ante uariis pœnis incestuosus onustus, in interitum carnis,
ut ea afflictione ac pœna, quæ simili flagitio, ex iustitia di-
uinâ debebatur, compensata, spiritus saluus fieret in die Do-
mini. haud enim aliorum pœnitentiæ imponuntur, quam ut
nostris afflictionibus uoluntariis, iustitiam & diem Domi-
ni præueniamus. cum autem ingenti turbine tristitiæ pœnè
Matth. 18. fuisset absumptus, Paulus, Christi auctoritate, quam in cæ-
teris Apostolis acceperat, quas uel illæ, uel ij, ad quos scri-
bit, Corinthianæ ecclesiæ seniores aut presbyteri, iustis de
causis imposuerant, pœnitentias (aut si ita libeat appellare)
ecclesiasticas pœnas, eidem iam acriter obiurgato, ab eis-
dem senioribus rogatus, indulget. Sufficit, inquit, illi qui
eiusmodi est obiurgatio hæc, quæ fit à pluribus, ita ut è con-
trario magis donetis, &c. Et statim. Cui autem aliquid do-
nastis, & ego, nam & ego, quod donauit, propter uos, id-
est à uobis rogatus, in persona Christi, donauit, scilicet. Ha-
bes hoc loco, Paulum potestate imponendi pœnas siue pœ-
nitentias usum, habes eundem, rationabili causa, quòd ni-
mirum nimia tristitia pœnitens absorberetur, summo iu-
re reposcendi pœnas prætermisso, easdem clementer indul-
fisse. Et ne diceres, hanc potestatem imponendi aut remit-
tendi pœnas, ciuilem & politicam esse, quod causantur
hæretici, non sua, sed Christi persona induta, idest, diuina
potestate se id fecisse apertè profitetur. Nam quòd hunc lo-
cum sancti & ecclesiastici patres, iam olim sic acceperint,
abun-

abundè eorum in eundem monumenta testantur. Theodo-
ritus Cyriensis Episcopus, sic inquit. Condonare uocat
Apostolus remittere, ostendens peccatum illius fuisse ma-
ius quam pœnitentiâ. Hactenus ille. Oecumenius uerò Con-
stantinopolitanus, ne existimet, ait, is, qui stuprum com-
miserat, se sufficientem pœnitentiam egisse, ait Paulus, con-
donetis, siue ueniam detis. Hæc Oecumenius. Ergo Theo-
doriti & Oecumenij sententia, ante sufficientem pœnitentiam
incestuoso peccatum condonatur & remittitur, quo profe-
cto nihil maius indulgentiis tribuimus. Apertiora tamen sunt
Theophylacti uerba, Pulchrè, inquit, dixit Apostolus, do-
nate, ne ille existimet sibi remissum peccatum, quia sufficien-
tem pœnitentiam egerit, & quia cõfessus est, ostendit quòd
ueniam recipiat, ex illorum gratia, & donatione, & non
solum ex pœnitentia sua. hactenus Theophylactus. Quo-
rum interpretationi, & beatus Ambrosius scribens in hunc lo-
cum accedit, Quin & idem alibi aduersus Nouatianos di-
sputans, ex hoc, Pauli loco probat esse in ecclesia auctori-
tatem remittendi peccata, in hæc uerba, Quid ergo isti No-
uariani possunt consortium tecum habere, qui clauis regni
cœlorum non suscipiunt, negantes improbè in ecclesia posse
peccata donari, cum Petro dictum sit, Tibi dabo clauis re-
gni cœlorum, & quæcunque ligaueris super terram, ligata
erunt & in cœlis, & quæcunque solueris super terram, erunt
soluta in cœlis? Cum & ipse uas electionis dicat, si cui au-
tem quid donastis, & ego, nam & ego, quod donauit pro-
pter uos in persona Christi. Cum igitur Paulum legerint, sic
eum tam impie arbitrantur errasse, ut ius sibi uindicarit do-
mini sui? Sed uindicauit acceptum, non usurparit in debi-
tum. Hucusque Ambrosius, qui cum ex hoc Pauli loco ec-
clesiasticam potestatem remittendi peccata asserat, nec de
ea potestate, quæ in sacramento exercetur, loquatur, sit
perinde, ut de ea, quæ est extra sacramentum, sermonem fa-
ciat: quæ nõ est aliud, ut postea probabimus, quam potestas
conferendi indulgentias. Placet etiam & hæc interpretatio
Chrysofomo eundem locum enarranti, non solum, ait, in-
cestuoso remittit increpationem, uerùm etiam eum ad prio-
rem

Lib. de pœ-
nitent.

rem statum reuocat, & ne indulgentia fiat deterior, illum rursus præmit, dicens, Ne abundantiori tristitia absorbeat. Et paucis interiectis, subdit, Quamquam enim facti pœnitens confessus erat, tamen ostendit Paulus, quòd non perinde ex pœnitentia, sicut ex condonatione, consequatur remissionem, & ideo dicit. Ut condonetis. Idem uerò declarat, & id, quòd sequitur, Ne abundantiori tristitia absorbeat, quibus uerbis erudit ad modestiam, ne post absolutionem, fieret incogitantior, quasi dicat Paulus, Non enim quòd sufficientem exhibuit pœnitentiam, sed quòd infirmus sit, ideo, inquit, illum dignor uenia. Hactenus Chrysostrmus. in cuius uerbis multa sunt obseruanda. Primò quidem, quòd inquit, hunc flagitiosum hominem, per hanc condonationem ad priorem statum reuocari. Vbi non obscure innuit, eidem totam pœnam, quæ fuerat ex iustificatione reliqua, fuisse remissam & indultam. Secundò, aduertendum est, quòd hanc pœnarum condonationem, uocat Chrysostrmus, remissionem, absolutionem & indulgentiã, ut uel hinc liceat deprehendere, indulgentiam esse condonationem & absolutionem. Tertiò, quòd eundem incestuosum, facti iam pœnitentem, confessum fuisse scelus declarat, quæ confessio, an fuerit publica, an clancularia, parum ad rem pertinet discutere, dum tamen per alteram istarum fateamur, iam peccatum, quòd ad culpam auolasse. Qui enim exomologesim cõscientiæ faciebat, etiam extra sacramentũ, de peccato tristabatur, qui autem de peccato dolet, culpa purgatur. Quartò, quòd post hanc culpæ remissionem, innuit Chrysostrmus, aliquid per condonationem indultum, pœnam nimirum, non quidem, quoniam ira ille commertus fuisset, sed quoniam Paulo & presbyteris, ne abundantiori tristitia ille absorberetur, de summo iure, non propria, sed Christi auctoritate, aliquid remittendum uidebatur.

SE D iam ad posteriores ecclesiæ memorias transeamus. Multa de hoc indulgētiarũ usu, apud ueteres Christianos auctores, Clementē Rom. originem & potissimè Cyprianum, referre licet. Reprehendit etiam Tertullianus, postea quàm ab ecclesiastica religione defecit, catholicæ ecclesiæ pastores, quòd

Lib de pe-
dici a con
ira P/ych.

quòd peccantibus ueniam indulgerent & peccata dimitterent, atque hanc Psychicorum, idest, animalium, Sic enim nos per contemptum uocat) generalem consuetudinem esse scribit. sed Satis erit si conciliorum statuta huc tantum proferamus. Nicena ergo Synodus sic statuit. De hiis, qui præter necessitatem prauaricati sunt, aut propter ablationem facultatum, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quòd factum est sub tyrannide Lycinij, placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordia, aliquid circa eos humanitatis ostendi. Et post pauca, Quicumque ergo cum omni timore, & lacrimis, perseverationibus & operibus bonis, conuersationem suam, non uerbis solis, sed opere & ueritate demonstrant, cum tempus statutum etiam ab aliis fuerit impletum, & orationibus iam cœperint communicare, licebit etiam episcopo humanius circa eos aliquid cogitare. Qui uerò indifferenter habuerunt lapsum, & sufficere sibi quòd ecclesiam introierunt, arbitrantur isti omni modo tempora statuta complebunt. Hactenus synodus. quo loco uides, iustis de causis, episcopo mitius agendi, idest, aliquam pœnarum partem indulgendi, peccatoribus, facultatem tributam. Concilium quoque Ancyranum, paulò ante Nycenum celebratum, quò potissimè, iis, qui aliqua ratione ad idola deflexerant, pœnitentiæ imponuntur, post easdē pœnitentias impositas ac taxatas, sic subiungit, Episcopum autem, hanc habere licentiam oportet, ut perspecta singulorum conuersatione, normam regulamque conuersationis tribuat, idest, ut humanius agens, secundum uitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breuiare aut etiã prolixius, quòd correctioni necessarium duxerit, addere. Discutiatur autem omnium horum præcedens uita & posterior, & ita circa eos sacerdotalis, se humanitas moderetur. Hactenus Ancyrana synodus. Laodicensa deinde synodus sic decernit. His, qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione, & confessione ac pœnitentia, malorum suorum perfectam conuersationem demonstrant, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus attribuendum est, propter misericordiam & bonitatem Dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi & ad

Can. 11.

Can. 5.

Can. 2.

com-

communione sunt applicandi. Habes hic quoque propter Dei misericordiam, & bonitatem, eos qui legitime poenitentiae signa ostenderint ad communionem recipiendos, quod signum apud illud saeculum perfectae reconciliationis, indicium erat. Continentur & similia quaedam in Neocesariensi aliisque compluribus conciliis, quae huc adducere & nobis & lectoribus fuisset operosum. Atque his profecto aliisque similibus, indulgentias & esse, & fuisse semper in ecclesia satis comprobatum existimo: nihil enim aliud est indulgentia, qua nunc utimur, quam poenarum, quae actuali peccato, post iustificationem diuinitus sunt decretae, relaxatio quaedam. imo uerò uetustiores etiam scholastici, Alexander, Altisiodorensis, Albertus, Sanctus Thomas, sanctus Bonaventura, &c. quas nos uocamus indulgentias, frequentius poenarum relaxationis appellant. constat autem, ijs, aliisque Conciliorum locis, peccantium poenas, quae alioqui debitae erant, relaxari, ac ex causa rationabili indulgeri. denique indulgentias diuina constitutione in ecclesia esse, concilium constantiense contra Vuiclesum & Ioan. Hus iam dudum decreuit. sed de earum antiquitate in sequentibus multa.

sessio. 8.
c. 4. 5.

Has poenarum relaxationes, non modo fuisse earum, quae iam ex ecclesiastica disciplina illatae fuerant, sed earum etiam, quae irrogari propter peccata debuissent. Cap. XIII.

Vn uerò ea nobis aduersariorum obiectio remouenda est, quae ab aduersus nos in hac parte fieri solet. Nam licet non modò apostolica doctrina sed sanctorum ueterumque patrum traditione & insuper ecclesiastico usu, indulgentias iam tunc ab apostolico saeculo, in eadem ecclesia fuisse demonstrauerimus, id tamen ad eas, quibus nunc utuntur pontifices, indulgentias, parum illis pertinere uidetur

uidetur. Nunc enim non condonantur iniunctae, de quibus canones illi loquuntur, poenitentiae, sed absolute aut tota poena, etiam occultissimis peccatis debita, aut aliqua eius portio relaxatur. Recessit iam uetus illa consuetudo, poenas publicas peccatoribus praescribendi, atque adeò euauit iam remittendi easdem poenas, uetus illa potestas. Hac autem obiectio, eam difficultatem tangit, an sit in ecclesia potestas remittendi, non modò poenitentias iniunctas aut impositas, sed etiam iniungendas aut imponendas, nam & haec indulgentiarum distinctio in scholis est frequens. Verum mihi in hac parte nulla aequa dubitandi ratio esse uidetur, neque est cur ob hunc usum ecclesiasticum, indulgentias in dubium haeretici reuocent. Si enim impositae poenitentiae condonari possunt, cur non imponendae, si antequam imponantur, honesta aliqua ratio appareat, condonari poterunt? Enim uero tam illi mors indulgetur, & condonatur, qui cum fuerit commertus, ante sententiam remissionem eius accipit, quam illi, cui iam lata à iudice sententia, fuerat collum extendendum. Neque uerò satis scio unde haec opinio, quae etiam nonnullos nostrorum inuasit, nata fuerit, ut uenia aut indulgentia dari nequeat sine iniustis poenitentiis. Quin, neque exemplis antiquitatis destituitur hic usus, nam Cyprianus ad Corneliū scribens, tres presbyteros illū, sine ulla poenitentia recepisse narrat. Defendit eundem Cornelium Pontificem, ad Antonianum scribens, quòd liberalior esset in condonandis peccatis. docetque receptum Trophimum sine ulla poenitentia, negat tamen idem Cyprianus id sine ulla satisfactione factum, quoniam bonum, quod ex eius receptione susceperat ecclesia, poenitentiam compensabat. Scio, quaedam concilia, Pontifices, ac auctores, ita de indulgentiis, pronuntiare, ut tantum significare uideantur, eas de poenitentiis aut in sacramento aut extra sacramentum impositis tribui. Sed de eo genere tantummodò indulgentiarum loquuntur, quae de iniunctis poenitentiis tribuuntur, non item de omni. Talis est ea indulgentia, quae accedentibus ad bellum sacrum, ab Urbano, secundo in synodo Claramontana, fuit proposita sub hac forma. De misericordia Dei & beatorum

Lib. 2.
epist. 1. 2.
Lib. 4.
epist. 2.

F. Michaëlis Medina, de indulg.

*C. ex eo de
peniten. &
remiss.*

& beatorum Apostolorum Petri & Pauli, auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra Sarracenos arma susceperint, & onus sibi huius peregrinationis assumpserint, iniunctas sibi pro suis delictis poenitentias, relaxamus. Tale est etiam, quod in Lateranensi synodo, Innocentius tertius Episcoporum quorundam, qui per indiscretas indulgentias ecclesiasticam disciplinam pessundabant, licentiam reprimens, modum easdem suis populis elargiendi, ipsis intra quadraginta dierum de iniunctis poenitentiis, circumscribit. Tales demum sunt multa alia indulgentia, quae ueteri Pontificum memoria concessae leguntur, praesertim cum in Hierosolymas expeditio parabatur. Neque diffiteor, hanc concedendi indulgentias formam, olim frequentiore fuisse, quod tunc in usu adhuc essent magna illa, quae fortasse (quae nostrorum saeculorum est Christianae uitae remissio) irrationabiles, modo iudicarentur, poenitentiae; sed neque alterius generis indulgentiarum exempla nos deficiunt. Celebri non modo Romae, sed in toto penè terrarum orbe, fama iactatur Gregorium magnum, ante non gentos annos, plenarias indulgentias quibusdam tribuisse. idemque ad Theotistum & Andream scribens, cum beati Petri clauicula (ut quidam arbitrantur) indulgentiam plenariam mittit, Ut per eam, inquit, salutem aeternam habere ualeatis. non enim clauicula (ut istis uidetur) salutem aeternam, sed ea, quae illi adiuncta erat indulgentia, tribuebat. In eadem etiam urbe, incredibili populorum frequentia, & deuotione, ab antiquissima Christianorum temporum memoria, stationes coluntur, in quibus, omnes penè indulgentiae, plenariae sunt, idest, non modo de poenitentiis impositis, sed de imponendis quoque. Quarum non tantum Bonifacius Pont. inextrauaganti, Antiquorum, sed & Leo primus, sermone primo de Ieiunio decimi mensis; quasi ueteris Romae consuetudinis, his uerbis meminit. Quarta igitur & sexta feria ieiunemus, & Sabbato apud Sanctum Petrum Apostolum uigilias celebremus, qui & nationes nostras & ieiunia & eleemosynas nostras, dignabitur adiuuare. idemque sub iisdem prorsus uerbis serm. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 8. repetit, quo aperte innuit, a uerba non à se composita, sed esse

Disputatio quarta.

26

esse inuitandi ad stationes & indulgentias, à ueteribus usurpata formam. Atque hic locus Leonis, haud mediocriter, iam multò ante eius tempora, in ecclesia fuisse indulgentias (id, quod praecedenti capite probabamus) persuadet. Gregorius deinde septimus ante ann. quingen. in epist. ad episc. Britan. absolutè etià indulgentias concedit. Quicumque ait, uerè poenituerit illos, peccatorum, remissionem, apostolica freti potestate largimur, & insuper aeternae beatitudinis gaudia, de omnipotentis Domini misericordia confisi: quae uerba, non arrogantia profectò, ut quibusdam uidetur, sed fidei plena sunt. Nam cum ibi non de culpa, quae à solo Deo remitti potest, sed de poena loquatur, cum poenae omnes peccatis debita, non modo Pontificis, qui in hac parte Christi uicem gerit, sed Episcoporum potestati subdantur, suae potestatis terminos praetergredi non est censendus, dum aeternae beatitudinis gaudia largitur; loquitur enim de iustis hominibus, quibus nihil praeter temporales poenas, luendum in hac uita restat. Idem etiam Pontifex fratribus Malsiliensis monasterij, qui detentum à Pontifice suum Abbatem egrè ferebant, in hunc modum scribit, Rogauit uos ex parte omnipotentis Dei, & amore beati Petri, patienter suportare, quia citò Deo adiuuante, Abbatem uobis laerum remittemus, & auctoritate beati Petri & Pauli & nostra per istos, nobis indignis commissa, absolutionem & indulgentiam, promittimus, & absolutionem cum benedictione concedimus. Ita Gregorius. Eiusdem generis est indulgentia, quam Innocentius tertius & Lateranense concilium, iis, qui aduersus Sarracenos terrae sanctae occupatores, arma sumerent, aut eam expeditionem adiuuarent, tribuunt. Nos igitur, aiunt, omnipotentis Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis (licet indignè) Deus ligandi atque soluendi contulit potestatem, omnibus, qui laborem propriis personis subierint, & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus liberaliter fuerint corde contriti & confessi, ueniam indulgemus, & in retributione iustorum, salutis aeternae pollicemur augmentum, eis autem, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis danta-

*Inregesto
Greg. 7.*

*Cap. ultimo
concil. Lateran.*

rat expensis, iuxta facultatem & qualitatem suam, uirōs idoneos destinarint, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint, plenam suorum concedimus ueniam peccatorum. Huius quoque remissionis uolumus & concedimus esse participes iuxta qualitatem subsidij & deuotionis affectum, omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ, de bonis suis congruè ministrabunt, aut consilium & auxilium impenderint oportunum. Hactenus Lateranense concilium.

Est & illa indulgentia, quæ sub Honorio tertio Pontifice maximo, beatissimo Patri nostro Francisco, à Christo Afsisij concessa est, ingens argumentum, non modo de impositis pœnitentiis, sed de imponendis etiam, aut quæ imponi potuissent, indulgentias conferri posse. Quæ res, quoniam & si frequentissimo omnium populorum Italiæ conuentu, per plusquam trecentos annos, non modò apud easdem gentes, sed apud cunctas ferè Christianas prouincias, ad quas eius sancti uiri uita ac gesta peruenerunt, notissima euaserit, quòd tamen quibusdã, quo pacto res acciderit, non dum forrasse compertũ sit, hoc loco, ut ab his, qui gesta eius sanctissimi uiri memoriæ prodiderunt, scribitur, proponenda est. Est enim hæc historia ad eò ingentis momenti, ut (quod Paulus quartus sanctæ memoriæ Pontifex, frequenter dicitare solebat) ea sola, non rårũ ad asserendam ecclesiasticam potestatem concedendĩ indulgentias, sed etiam ad Pontificis Romani auctoritatem asserendam, abundè sit. Sic itaque habet historia. Dum beatus Franciscus staret in cella sua, apud sanctam Mariam de portuincula: & Deum feruentissimè pro peccatoribus exoraret, apparuit sibi Angelus Domini dicens, quòd ireret ad ecclesiam, quoniam Christus & beata Maria, cum magna multitudine angelorum expectabant ipsum. Quò cum perrexisset, & Christum cum matre uidisset, quæ stabat à dextris eius, cum multitudine angelorum, cecidit in faciem suam præ timore & reuerentiã. Et tunc Dominus noster Iesus Christus, beato Francisco prostrato in terra ante eius conspectum & matris, locutus est, & dixit illi. Francisce, multum sollicitus es cum tuis sociis, pro salute animarum.

postula

postula ergo, quod uis, circa salutem gentium & consolationem animarum, & honorem deitatis & reuerentiam, quia datus es in lucem gentium, & reparationem ecclesiæ. Et ipse iacebat quasi raptus in conspectu Christi. Et tandem reuersus ad cor, & confortatus, dixit. Sanctissimè pater noster, suplico ego miser peccator, quatenus digneris facere hanc gratiam humano generi, quòd concedas ueniam & indulgentiam omnibus & singulis uenientibus ad locum istum, & introeuntibus in ecclesiam istam, omnium peccatorum suorum uniuersaliter & generaliter: de quibus confessionem fecerint sacerdoti & mandatum susceperint. Et supplico beatæ Mariæ matri tuæ aduocatæ humani generis, quatenus pro huiusmodi petitione me adiuuare: & apud tuam piissimam & clementissimam maiestatem intercedere dignetur. Et ipsa regina cœlorum humillima & beatissima, inclinata precibus beati Francisci, statim cœpit supplicare filio suo dicens. Altissime Deus omnipotens: supplico humiliter deitati tuæ & intercedo, quatenus dignetur maiestas tua, se inclinare præcibus Francisci famuli tui. Et ipsa diuina maiestas statim loquuta est dicens: Satis grande est, quod petisti, sed maioribus dignus es Francisce, & maiora habebis: & ego orationem & petitionem admitto. Sed uolo quod uadas ad meum uicarium, cui dedi potestatem ligandi atque soluendi in cœlo & in terra: & petas ab eo ex parte mea dictam indulgentiam. Duodecim socij beati Francisci, qui erant in cellis suis, omnia præfata audiebant, uidentes lumen magnum in ecclesia, & multitudinẽ angelorum in circuitu, sed timore perterriti, non erant ausi intrare ecclesiam: nec cellas exire. statimque Christus cum multitudine angelorum & matre cœlum adiit. Beatus Franciscus mane sociis uocatis, præcepit præfata ne alicui dicerent, & sumpto fratre Maseo de Marignano pro socio, ad Dominum Papam Honorium, tunc cum curia Perusij agentem, accessit, & coram dicto domino Honorio se præsentans, dixit. Sancte pater, nuper ad honorem beatæ uirginis matris Christi, reparauimus uobis unã ecclesiam. Supplico ergo sanctitati uestræ, ut ponatis ibi indulgentiam absque oblationibus. Qui respondit,

hoc

hoc conuenienter non posse fieri, quoniam qui indulgentiã petit, oportet, quod ipsam indulgentiam mereatur, ponendo manum adiutricem. Sed indica mihi quot annos uis, ut de indulgentia ponam ibi? cui beatus Franciscus respondit. Beatissime pater & domine, placeat sanctitati uestræ non dare annos, sed animas. & Dominus Papa, Quomodo uis animas? beatus Franciscus respondit; sanctissime pater, uolo, si placet sanctitati uestræ, quod quicumque uenerint ad ipsam ecclesiam confessi & contriti & sicut expedit absoluti, per sacerdotem; absoluantur, à culpa & à pœna in cœlo & in terra, à die sui baptismatis, usque ad diem & horam introitus ecclesiæ supradictæ. Et Dominus Papa respondit. Multum est quod petis Francisce, nec est curiæ Romanæ consuetudo, talem indulgentiam exhibere. Tunc beatus Franciscus respondit: Domine, quod peto, non ex parte mea, sed ex parte illius peto, qui misit me Dominus Iesus Christus. Tunc Papa statim intulit, ter dicens publicè, Placèt mihi, quod habeas. Domini tamen Cardinales, qui tunc aderant, responderunt. Videte domine, si huic talem indulgentiam exhibetis, ultramarinam destruitis, & indulgentia beatorum Petri & Pauli ad nihilum redigetur, & reputabitur. Respondit Dominus Papa, Dedimus & concessimus eam sibi: non possumus nec expedit, id destruere, quod factum est. Sed modificemus eam, quod tantum ad diem naturalem se extendat. Tunc uocauit Papa beatum Franciscum, & dixit sibi. Ecce ex nunc concedimus, quod quicumque uenerit, & intrauerit dictam ecclesiam bene confessus & contritus, sit absolutus à culpa & à pœna, & hæc ualere uolumus singulis annis in perpetuum, tantum per diem naturalem à primis uesperis includendo noctem, usque ad uesperas secundi diei sequentis. Tunc beatus Franciscus inclinato capite, egrediebatur de palatio. Et Dominus Papa uidens eum abire, uocauit eum & dixit sibi. O simplex homo, quo uadis? quid portas tu de huiusmodi indulgentia? & beatus Franciscus respondit. Tantum sufficit mihi uerbum uestrum, si opus Dei est, ipse suum opus habet manifestare; de huiusmodi autem ego nolo aliud instrumentum; sed tantum carta

fit beata Maria, notarius sit Christus, & angeli sint testes. Ipse autem recedens de Perugia, & rediens Assisium in medio uia, in loco qui dicitur Coliæ, ubi erat hospitale leproforum, cum socio aliquantulum obdormiuit. Excitatus post orationem, uocauit socium suum, & dixit sibi. Frater Massee, dico tibi ex parte Dei, quod indulgentia mihi exhibitaper summum Pontificem, est confirmata in cœlis. Hactenus historia. Fuit autem hæc indulgentia, non modò iis prodigiis, quæ hic recensentur, eo sæculo celebris, sed ingentibus aliis miraculis, dæmoniorum expulsionibus, qui humanis corporibus clausi, ad eam ecclesiam indulgentiæ tempore deportati sunt pulsi, sanctorum uirorum reuelationibus, qui de ea re foliciti diuinitus edocti, populis eandem prædicarunt, & quod iis omnibus maius est, multorum Romanorum Pontificum testimoniis uulgatissima: Et ut priora illa, quæ multo non modò in Minorum Chronicis, sed in eius urbis, immo in totius illius Spoletanæ prouinciæ monumentis, à ciuibus fidei custodia asseruatur, missa faciamus, cõprobant cerè eandem diuersis pontificiis rescriptis, Honorius, qui eam à Christo datam confirmauit, scribens ad septem episcopos, quorum in ea historia fit mentio, Assisinatem, Perusinum, Eugubinum, Nucerinum, Fulginatem, Spoletanum & Tudertinum: Martinus quartus, qui etiam aulicos ac familiares suos, tempore indulgentiæ in Assisium proficisci ad obtinendam peccatorum ueniam exhortari solebat. Alexander quartus, qui & de eleemosyna, quæ singulis annis afferretur, templum sacratissimæ uirginis refici præcepit: donans etiam fratribus facultatem audiendi confessiones aduentantium populorum: Clemens quintus, qui quorundam quæstuariorum (quod in clementina, Abusionibus, proditur) auaritia atque imposturis, paulum indulgentiis infestus, quæsitus de illa quid esset agendum, Nos, inquit, ad eam indulgentiam, non apponimus os nostrum: Ioannes deinde uigesimus secundus, Gregorius undecimus, & alij difficilè profectò numerabiles, nam ad sua usque tempora, idest, usque ad annum Christianæ salutis M. CCC. LXXXIX. testatur Bartholomæus Pisanus, uir nõ minore sanctimonia quàm utriusque

Vide Bartholom. Pisanum loco præallegato.

De penit. Remi. Barthol. Pisanum.

que diuini & humani iuris peritia, ea tempestate insignis, XXV. idest, omnes, qui eius indulgentiæ tempus sequuti fuerant, eidem amplissimum testimonium detulisse. Neque uerò hæc, quòd neque Paulus neque Euangelia ea narrent, sunt tam parui habenda, quàm quibusdam ad miraculum usque sapientissimis hominibus, qui tantum uerbum Dei expressum, aut (quod inuitè credo faciunt) uetustissimos patres, recipere obingenij magnitudinè consueuerunt, fortasse uidebuntur. Nam neque omnes ueteres auctores, nostris fuerunt ueritatis studiosiores, neque multorum annorū mendacia, minus sunt mendacia, quàm ea, quæ recens scribuntur: quemadmodum etiam neque recētissimæ ueritates, minus sunt ueritates, illis, quas Mercurius, aut si quis fuit eo antiquior, scriptas memoriæ prodidit. Enimuero satis mihi persuadeo, si hæc historia literis Græcis scripta, blactis semiarrosa, in aliquo angulo, stercore ac puluere obrita, nunc denuo à quouis istorum, qui ne uulgariter sapere uideantur, abditissima quæque Græcorum monumenta, admirari solent, inuenta fuisset, nihil illa uel ad Romani pontificis astruendam dignitatem, (uocat enim illum hic Christus, suum uicarium, neque eam aut, donare, aut diei certo dicere, sine eius consensu uoluit) aut ad indulgentiarum comprobationem & auctoritatem præsentius, aliquod scriptum futurum. Nam quanta fides uel miraculis, uel reuelationibus probatissimorum uirorum, qui (ut diximus) eidem post ingentem dubitationis anxietatem, diuinitus edocti, testimonium detulerunt, sit adhibenda, sanctorum patrū monumenta & labores nos docere poterunt, in quibus quanti, huiusmodi argumentandi genus, ponderis, apud eos uel in decernendis dogmatibus, uel in tractandis scripturis obtinuerit, facilè deprehendimus. Colitur autem, is dies, quo ea indulgentia Afsisij à peregrinis obtinetur, pontificum Romanorum uel præcepto uel consensu, in uniuerso Minorum ordine, magna celebritate, quod etiam non mediocrè auctoritatem ei rei conciliat. In hac itaque indulgentia, nulla impositarum pœnitentiarum fit mentio, sed absolutè, cunctorum peccatorum, quorum præcessisset legitima pœnitentia

Periuuac-
le festum
canda die
Augusti.

tentia, idest, omnium pœnarum remissio tribuitur. Similis est denum & illa indulgentia, quam Nicolaus quartus ann. Domini 1288. iis, qui arma aduersus Sarracenos, terræ sanctæ occupatores, ex quibus nonnulli paulò ante, Acconem uastauerant, in hæc uerba concecit. Ut eiusdem terræ negocium, eo libentius, eoque feruentius prosequi studeatis, quo potiolem fructum ex uestris laboribus, uos noueritis percepturos, nos de omnipotentis diuina misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, & illa quam nobis, licet indignis Deus ipse ligandi atque soluendi contulit potestatem, omnibus qui uexilli dominici, caractere insigniti personaliter propriis sumptibus, in prædictæ terræ sanctæ subsidium, proficisci curauerint, plenam suorum peccaminum, de quibus ueraciter fuerint corde contriti, & ore confessi, ueniam indulgemus, & in retributione iustorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen illuc personis accesserint, & illis similiter, qui iuxta qualitatem & facultatem suam, personas idoneas in expensis destinabunt, quamuis personaliter ipsi non uadant, plenam suorum concedimus ueniam peccatorum. Hactenus Nicolaus, cuius singula uerba, Henricus Gandauus, uir profectò non modò scholastica Theologia suo sæculo illustris, sed etiam pius, quod eius scripta testantur, quodlibero quintodecimo interpretatur. Sunt deniq; similes multæ indulgentiarū formæ antiquitate ueneranda, in quibus nulla impositarum pœnitentiarum fit mentio, sed absolutè, omnia peccata, idest, omnes peccatorum temporales pœnæ condonantur, ut ea, quam singulis quibusque centesimis annis sanctorum apostolorum Petri & Pauli templum uisitantibus, Bonifacius concedit: quàm postea Clemens sextus scribens ad Archiepiscopum Tarraconensem, ad singulos quosque quinquagesimos annos, & Sixtus quartus, ad uigesimos quintos, ob nonnullas rationabiles causas reduxerunt, &c. Tribuit & Constantiense concilium iis, qui missæ ac processioni, in quibus pro Sigismundo Hungariæ ac Romanorū rege, ad regem Aragonum eunti, præces publicæ fundebantur, præsentés essent, centū dies indulgentia

In extra-
uag.
Antiquorū.
In extra-
uag.
Dudum.
In extra-
uag.
Quemad-
modum.
Sess. 8.

H runi,

rum, & Basiliense deinde, iis, qui reductionem Græcorum, elemosynis adiuiarent, semel in uita & semel in mortis articulo, remissionem plenariam omnium peccatorum indulget. In his profectò omnibus aliisque compluribus, nulla impositarum pœnitentiarum mentio, sed absolute uniuerſa peccata, idest, uniuerſa pœnæ peccatorum temporariae condonantur.

Expenduntur, & reuelluntur Caietani rationes, quibus, probare nititur, indulgentias, tantum de impositis pœnitentiis tribui.

Cap. XIII.

Caietanus
opusculo 1.
de indulg.
cap. 7.

Vamobrem satis mirari nequeo, quid Caietanum in eam sententiam impulerit, ut tantummodo indulgentias, de impositis pœnitentiis, dari contra ueterum placita, decreuerit. nam quòd ab ea sententiâ ueteres omnes scholastici auctores, Alexander, Albertus, Altiſtorëſis, Sanctus Thomas, Sanctus Bonauëtura, Ricardus &c. procul abſuerint, cum ipse fateatur, non est opus ostendere. Cæterum, quòd illæ rationes, quæ hominem alioqui doctum, obruerunt, nihil prorsus efficiant, tum ex his, quas adduximus indulgentiarum formis, tum ex earum dilutione manifestè clarescet. Quòd enim primo loco inquit, ecclesiasticos canones, non nisi de iniuncta pœnitentiâ mentionem facere, tum falsum est, tum etiam ad generalem regulam de omnibus indulgentiis statuendam, omnino insufficiens. Falsum quidem, quoniam omnes hæc formæ, quas hîc adduximus, ecclesiasticis canonibus continentur, in eis autem nulla impositarum pœnitentiarum fit mentio: ni uelit Caietanus, duo illa aut tria capita, quæ in decretalibus continentur, ubi Episcoporum & Abbatum abusus corriguntur, tantum esse ecclesiasticos canones, non item extrauagantes Bonifacij, Clementis, Pauli, & Sixti, quæ iuris etiam uim obti-

obtinuerunt, aut sanctorum conciliorum, aliorumque pontificum, quæ enarrauimus decreta, quòd est longè absurdissimû. Quòd si quærat, quare corpori iuris non fuerint inserta, in promptu est responsio: quoniâ scilicet, nullâ generalem uiuendi regulam, quæ aliis quoque casibus deferuieret, in se continerët. nõ enim uniuerſa, quæ aut Pontifiaut cõcilia rescriptis aut decretis tractarunt, sunt iuri inserta, sed quæ ad alias quoque moderandas actiones, apta esse uidebantur. exemplo esto rescriptum illud concilij Lateranensis, quòd cû exhortationem tantum & indulgentiam, iis, qui in terræ sanctæ expeditionem parabantur, tribuendam, contineret, cum reliqua eius concilij decreta, corpori iuris inserta fuerint, foris remansit. neque tamen minoris est, quàm reliqua omnia auctoritatis, neque minus, ut illud credamus rectè factum, quàm cætera astringit. Quòd autem ad generalem illam collectionem faciendam, obseruatio illa, eorum capitulorum, quæ, quòd in corpore iuris contineantur, tantum canones uocat Caietanus, fit insufficiens, ratio ipsa per se clamat. Nam primò, in illis capitibus, indulgentias tantummodo de iniunctis pœnitentiis dari, non dicitur, neque innuitur. Secundò, in eisdem, futuris indulgentiis nulla forma præscribitur, ut sit necessarium sentire, indulgentias contra eam datâs, nihil prorsus ualere. Tertiò, si ex tribus aut quatuor canonibus, in quibus indulgentiæ de iniunctis pœnitentiis tribuuntur, de uniuerſis indulgentiis pronuntiare liceat, profectò multò maiori ratione, ex tot absolutis formis, quibus nonnunquã pars, nonnunquam uerò uniuerſa peccata cõdonantur, quot superius adduximus, immo ex ipsa nostrorum temporum generali consuetudine, concedendi indulgentias, pronuntiare ac censere licebit. uix enim nunc de impositis pœnitentiis tantum indulgentiæ traduntur, sed absolute, aut omnia, aut pars peccatorum condonatur. Quarto, inter ea capita, quæ in corpore iuris de indulgentiis loquuntur, solus canon, Ex 10, de pœnitentiis & remissioni de materia indulgentiarum, idest, de pœnitentiis peccatorum, quæ per indulgentias remittuntur, loquitur. Nam canon, Accendentibus, tantummodo Abbatum quorundam temeritatem reprimit, qui &

De exc.
prelat.

litteras indulgentiarum, contra, quam ecclesiastica consuetudo ferebat, tribuebant; & alia episcopalia munera arroganter obibat. canone uero, Quod autem, decernit Alexander, indulgentias à non suo iudice tributas, nihil prorsus accipientibus utilitatis præstare: non ergo canones ut Caietanus loquitur, sed unicus tantum canon, illatas semel pœnitentias indulget, à forma autem unius canonis, ad omnes indulgentiarum formas arguere, prorsus irrationabile. Quinto, eo cap. non de quibuscunque indulgentiis, sed de iis, quæ ab episcopis conceduntur, pœnitentia loquitur, porro episcoporum potestatem, pontificis, qui & ecclesiastici thesauri dispensationem habet integram, & cui Dominus non diminutas sed integras clauas regni cœlorum tradidit, potestati & auctoritati æquiparare uelle, aut ex illa, de hac censere, longè est absurdissimum. Non enim ulla rationis consequentia fiebat, ut si episcopi alias, quam de impositis pœnitentiis, indulgentias tribuere nequeant, neque pontifex posset: immo uero, ex ueteribus nonnulli, tribuendi indulgentias ordinariam potestatem, non episcopis, sed soli pontifici tribuunt, quibus accedere tenentur uniuersi illi, qui indulgentiarum potestatem, Matth. 16. quo loco, Petro tantummodo clauas traduntur, exhibitam indulgentiarum conferendarum potestatem arbitrantur. Quod si episcopi non ordinariam, sed ex commissione solum pontificis, indulgentias dandi potestatem habent, potuit ergo pontifex, eam, ea ratione qua uoluit coercere, & ad impositas tantum pœnitentias reducere. Quod si episcopi (quod uerum esse credo) potestatem ordinariam habent, cum tamen eam uniuersali illi Pont. potestati subditam habeant, potuit profectò pontifex, illis, eam pœnarum indulgentiarum partem, quam pro rerum oportunitate, oportere circumspiciebat, committere. Verum an episcopi ordinaria sibi à Christo tradita potestate, tantum impositas pœnitentias condonare possint, in sexta disputatione tractabimus. nunc satis sit, collectionis Caietani infirmitatem ostendisse. Ex his uero apertè proditur, quantum ualeat illud, quod tamen magnopere effert, immo in quo potissimum niti uidetur, quod scilicet canon

ille

ille decretus fuerit in Lateranensi concilio, ac proinde in eo, de pœnis, quæ per indulgentias relaxantur, concilij sententia, expressa fuisse uideatur. Nam si ut ille docet, incerta pro certis dimittenda sunt, cur non contra Caietani sententiam, ex capite illius concilij ultimo, quo, uti diximus, plenissima indulgentia, absolute, omnibus arma aduersus fidei hostes capientibus, exhibetur, argumentari liceat? Similia sunt reliqua, quæ pro illo suo paradoxo producit argumenta. Seruauit, inquit, ecclesia multo tempore hunc styllum, ut exprimeret, in literis relaxationem, ab iniunctis pœnitentiis, adeò, ut Durandus, cum dixisset in 4. quod indulgentiæ tantum ualent quantum sonant, subiunxit, Sonant autè, quod ab iniunctis pœnitentiis liberant. Atqui, ex hac Caietani ratione, sic rectè colligetur. Quoniam ecclesia multo tempore, consuetudinem tribuendi indulgentias de impositis pœnitentiis conseruauit, ideo credendum est indulgentias omnes de iniunctis pœnitentiis exhiberi, ergo quoniam eadem ecclesia & tunc & nunc, non modò de iniunctis, sed absolute de omnibus pœnis indulgentias tribuit, absque ulla iniunctarum pœnitentiarum mentione, credendum erit, indulgentias, de uniuersis pœnis exhiberi, siue sint à sacerdote impositæ, siue iuste imponendæ. Nam quod tunc, quando illa forma, DE IMPOSITIS PœNITENTIIS, &c. utebatur, etiam, & ea, qua absolute omnes peccatorum pœnæ condonantur, uteretur ecclesia, quæ attulimus exempla, apertè ostendunt, quæ haud dubium Durando, immo nonnulla illorum canone illo, Ex eo, quo omnes formas indulgentiarum metiebatur Caietanus, uetustiora sunt, Quod si illa Durandus non legit, non propterea non erant. Quin uero, nec Durandus illic, uniuersas indulgentias, ad iniunctas pœnitentias retulit, sed cum disiectis quorundam Theologorum opinionibus, suis rationibus obtinisset, indulgentias tantum ualere, quantum sonant, ut exemplo id, quod generaliter docuerat, aperiret, subiungit, Certum est quod forma indulgentiarum expressa in literis Papalibus, est talis, Omnibus uerè pœnitentibus & confessis, qui hoc uel illud fecerint, tantum de pœnitentiis iniunctis, misericorditer relaxamus

Caiet. uerba.

Cōfuetio.

De pœnit. & remiss.

4. sententia dist. 20.

14.

laxamus. Hactenus Durandus. non ergo decernit, indulgentias tantum de iniunctis poenitentis tribui, ut Caietanus putat, sed generalis doctrinae, quam tradiderat, exhibet exemplum, immo non modò ex iis uerbis, sed ex tota etiam ea quaestione, perspicuè proditur, Durandum multò alterius fore sententiæ, quam Caietanus putat. Docet illic, multisque rationibus comprobatur, indulgentias, non ex deuotione suscipientium, neque ex operum ualore, neque ex utroque, metiendas esse, sed ex forma uerborum à dante indulgentiam præscripta, atque ita accipiendum esse, docet, quod dicitur, indulgentias tantum ualere, quantum sonant: ergo Durando auctore, ea forma, in qua nulla indictarum poenitentiarum mentione facta, pars, aut uniuersæ poenæ peccatorum condonentur, non modò de iniunctis, sed de iniungendis quoque poenis accipienda est. De ea igitur indulgentiarum formula, quam suo tempore frequentiore uidit, Durandus iudicium tulit, non item de omnibus, quæ uel antea uel postea à pontificibus usurpari poterant. Sed Durandum alioqui profectò pium ac doctum uirum, non tanquam dogmatum interpretem imitari solet Caietanus, nescio cur in hac parte, ut ab omnibus discederet, eum solum sibi proposuerit sequendum.

Quod autem nunc, absoluta illa ac generali loquendi forma, in qua nulla impositarum poenitentiarum, recordatio fiat, in tradendis indulgentiis, utatur ecclesia, earundem indulgentiarum instrumenta pontificalia, quæ bullas appellamus, docere poterunt: in his certè, opere præstantibus, id, quod rationabili de causa, faciendum præscribitur, non impositæ satisfactiones, sed uniuersæ peccatorum, quorum legitima poenitentia præcesserit, poenæ condonantur. Quamobrem, si Caietanus Durandi iudicium in hac parte sincere imitaretur, quemadmodum ille ex sui temporis formula, ait indulgentias de impositis poenitentis exhiberi, quoniam alias formas à pontificibus usurpari nondum uiderat, ita ipsi ex sui temporis usu, qui profectò non fuit alius, quam is, quem nunc habemus, absolutus ac generalis, colligere licuisset, indulgentias, ad non impositas poenitentias se quoque pro

propagari, & re ipsa extendi.

DEBILE est etiam, quod tertio loco adducit, de Romanae ecclesiae consuetudine, quòd nimirum Rom. Pontifex singulis diebus Dominicis & quadragesimæ & aduentus, tribuat singulis præsentibus, quinq; uel septem an. & totidè quadragenas de uera indulgentia, Exprimèdo, inquit, tot annos & totidem quadragenas, manifestat se loqui, ut canones poenitentiales loquuntur, taxantes poenitentias per an. & quadragenas.

SED ex hac consuetudine, efficacius pro communi sententia, quam Caietanus pro sua, argumentari possumus. nam si cum Romanus pontifex, quinque illos aut septem annos indulgentiæ tribuit, impositarum poenitentiarum non meminit, sed absolute, eorum annorum tradit remissionem, non ergo ad impositas poenitentias, beneficiù pontificis retorquendù est. Nam quod ait, numerum illum quinarium aut septenarium, impositas poenitentias innuere, profectò friuola diuinatio est; quemadmodum enim impositæ poenitentiae per annos metimur & explicamus, ita quoque imponendas. quid enim prohibet, septem illos annos indulgentiarum intelligere, uel qui nobis iam impositi sint, uel qui nobis, si iustitiæ rigor seruandus fuisset, imponendi essent? Et alioqui, quid Caietanus diceret, quando idem pontifex aut uiuæ uocis oraculo (quod aiunt) aut scripto, quadraginta, quinquaginta, octuaginta, centum, ducentos, trecentos, quadringentos annos, aut quadragenas indulgentiarum tribuit, aut tot annos, aut uitæ humanæ breuitas, permittere, aut ecclesiarum canonicorum seueritas imponere peccantibus potuissent? Legimus in ueteribus poenitentialibus canonibus, tum Græcis, tum Latinis, quadragenarium ieiunium aut abstinentiam multoties impositam (quod genus poenitentia Burchardus, Carinam uocat) quòd ut Petrus Alexandrinus scribit, is numerus Christi ieiunio consecratus uideretur. Legimus triennium, legimus septennium, legimus & decenniù, legimus ingrauiissimis & atrocissimis criminibus, tricennium, & aliquando totum uitæ tractum poenitentiae additum, at centum, ducentos, trecentos, &c. annos nunquam ulli mortalium impositos legimus. Aut igitur cum hunc anno-

*Tertia
Caiet.
Ratio*

Dilutio :

*Lib. 19.
Can. 1*

rum

rum numerū indulget pontifex, (quod facit frequentissimè) nugatur, aut si aliquid tribuit, non ad impositos annos aut quadragenas, sed ad debitas & imponendas, indulgentiam refert. Sed ampliores illas annorum centurias ommittamus, & de quinquenio aut septenio, quæ nobis Caietanus ex consuetudine Romanæ ecclesiæ proponit, reuertamur. Enim uerò, qui Romanum pontificem, quinquenium illud aut septenium immo uerò & tres aut quatuor quadragenas, ad impositas tantummodo pœnitentias referri docet, nescio satis, quo pacto, eundem pontificem, à mera Christiani populi impostura excusare queat, cum sciat apertè, eas pœnitentias, hodie immo multos abhinc annos, ab eiusdem Christiani populi consuetudine auolasse. Itaque quinquenium illud aut septenium, hæud aliquid amplius erit, quam mera plebis fascinatio & illusio, cum illæ pœnitentiæ tantummodo illi condonentur, quas nunquam impositas accepit, id est, nullæ?

AT QVE hucusque quidem, Caietani argumenta & rationes sustinimus, nunc nostras ille uiceuersa sustinebit, tum ut Christianus lector aduertat, quàm paruis momentis, à sui magistri & communi Theologorum sententia descieuerit, tum ut quàm solidis rationibus usus ecclesiasticus ac ueteres Theologi niterentur, cognoscat. Principio, negare non poterit Caietanus, Romanos pontifices, iam apertè declarasse, se, in ferendis indulgentiis, non modò de iniunctis pœnitentiis, sed de non iniunctis etiam intelligere. Nam ut ille etiam, ait, Petrus Paludanus & Ioan. monachus, extrauagantis Bonifacij, cuius superius meminimus, interpretas, memoriæ prodiderunt, eundem Bonifacium, peregrinis, qui tunc temporis, ob Iubilæū, ab eo centesimo quoq; anno exhibitum, Romam aduentantibus, pœnitentias indicere, pœnitentiario, qui tunc temporis, ut fieri solet, ea erat sententia, omnino prohibuit: apertè declarans, suum animum fuisse, non minus indulgentiam illam plenariam, quam in Iubilaò concesserat, ad non impositas, quàm ad impositas pœnitentias protrahere.

SED Caietani solutio audienda est, Hoc, inquit, Bonifacius

cius non ut pontifex, sed ut doctor illius opinionis sectator, dixit. nec inconuenit Bonifacium, ut doctorem minus bene dixisse. Sed mihi maiori compendio, Caietanus potuisset dicere, uidetur, Errauit Bonifacius, quid enim aliud est pontificem non ut pontificem, sed ut Bonifacium errasse dicere, quàm sine ullis uerborum ambagibus apertè fateri, pontificem non in quauis causa, sed in grauissima, & quæ omnium maximè ad fidem reducitur, turpiter errasse? Nam quid magis ad fidei materiam pertinere quæso poterit, quam docere, pœnas purgatorias, quas Deus secundum iustitiæ regulas, nobis hic aut in purgatorio luendas præscripsit, susceptione indulgentiarum compensari? profectò nullus eo errore Apostolica illa sede indignior est, in quo iure meritoque pontifex impostor & Christianæ plebis illusor, uocari potuisset. Porro, si ad has metaphysicas & logicas rerum considerationes, necdum pontificis, qui non metaphysicè aut logicè, sed solidè ac Theologicè ueracitatis à Christo promissionem habet, sed quorumque humanorum magistratuū auctoritatem & potestatem pertrahere impune liceat, impune quoque licebit, uniuersam illis obedientiam ac reuerentiam subtrahere. Et quid quæso oberit, cur non de omnibus pontificalibus decretis, quæ uel nostris præconceptis opinionibus obstare cernimus, aut quibus, (quod non satis placeant, quæ iubent) infensi sumus, idem quod Caietanus in hac parte sibi usurpat, dicere possimus? causari scilicet, pontificem, non in quantum pontificem, sed in quantum Petrum aut Paulum hoc præcepisse, illud diffinisse, &c. Reuereremur etiam magistratus, quatenus magistratus sunt, illisque obediemus, secundum formalem rationem magistratus, quatenus tamen Socrates erunt aut Platones, uel pugnis cædemus, quoniam ea ratione, non sunt magistratus, quemadmodum Bonifacio quidem quatenus pontifici, fides debetur, quatenus Bonifacio non debetur, quia ea ratione non est pontifex, sed doctor, cui licet impune contradicere. Erit autem mihi pontifex, quando meæ sententiæ suffragetur, & autem mihi pontifex, ut eius solo testimonio hæreticus perniciosissimus habeatur, qui contradicat. Contra, quando meæ

I opinionem

Probat^{ur},
indulgent.
non modò
de impositis,
sed de impositis
quoque
pœnitentiis
tribui.
Ratio prima
in Caiet.
in 4. d.
20 q. 4.

opinionem & præconceptionem aduerfabitur, mihi non pontifex, sed priuatus doctor erit. Atque his similibusque sententiis, nihil profectò perniciosius & exitialis, eis enim ecclesiasticæ potestatis auctoritas sensim ac paulatim in ingentem ruinam suffoditur, dum ad realitates & formalitates metaphisicas contra omne decorum Theologicum, immo contra omnem naturam ac rationem, uiolentè pertrahitur. haud enim istiusmodi rationibus formalibus in moralibus disciplinis locus est, & multò minus in Theologicis moralibus, ubi non tam rei natura, quam diuina uoluntas attenditur.

Q V O D si quis Caietani in hac parte patronus, causetur, illa uerba Bonifacium, non publico instrumento pontificali & scripto, sed uiuæ uocis oraculo pronuntiasse, esse autem inter ea, quæ scripto, & ea quæ uoce tantummodo proferuntur magnum discrimen, &c. is saltem attendat, se deinceps uniuersis uiuæ uocis oraculis, quibus frequentissimè uti solent pontifices, fidem derogare: nulla enim hoc quam illud maiori ratione, minus suspectum erit, si de uiuæ uocis oraculis semel pronuntiare liceat, ea pontificem, non ut pontificem, sed ut Socratem aut platonem edidisse. Suspectæ etiam deinceps erunt, uniuersæ pontificalium instrumentorum (quæ Breuia uocant) declarationes, quæ, ut plurimum non scripto, sed uoce pontificis, aliquibus fide dignis hominibus, qui eius testimonium redant, præsentibus, exhiberi solent. Aduertat is deinde, non modò uiuæ uocis oraculo, sed scripto, quantum & styli & grauitatis ratio permittebat, suam mentem Bonifacium explicuisse, Non, inquit, plenam & largiorem, sed plenissimam omnium suorum concedimus ueniam peccatorum, quod ad eludendas importunas glossulas est fecisse credendus. Scio, Pontificem aliquando à ueritate flexi posse, multorum esse sententiam, sed quo pacto id accipiendum sit, fortasse ab his, qui in hac parte, Q V A T E N S ET I N Q V A N T V M, id est, rationes formales amant, nõ satis apprehenditur. Errare fortasse potest aliquando pontifex, sed cù communem rationem inquirendi ueritatem non sequitur, cum neminem consulit, cum neque scripturas neque ecclesiasticas cõsuetudines attendit. nam cum

aliquid

aliquid horum priùs exequitur, impium est, eundem errare posse, uel cogitare, de qua tamen re, nos alibi latius. Bonifacius autem hoc loco, ut ex his exemplis ac formulis indulgentiarum, quas superius attulimus, apertè proditur, ecclesiasticam consuetudinem secutus est, & ut quinta disputatio ne aperiemus, eius sententia, si qua alia, maxime cum scriptura cohæret; neque credendus adeò temerarius est, ut Pœnitentiario contrariam sententiam probante, sine magna doctorum uirorum præmeditatione, ac consultatione, id fecerit. Quin adeò ea res tum temporis fuit celebris, ut ea quasi singulare aliquod Romani pontificis documentum, ad posteriores ecclesiæ memorias, nõn ab uno auctore scripto prodita fuèrit. immo hoc loco coniecturis opus non est, ipse enim pontifex apertè id docet, cum inquit, De fratrem nostrorum consilio, &c.

S E D iam secundam rationem applicemus: ea autem ab iis indulgentiarum formulis, quas præcedenti cap. attulimus, rectè sumetur. Nam aut Caietanus putat, eas indulgentias tantum ualuisse quantum sonant, aut non. si non, præter hoc quòd uniuersis prioribus Theologis, qui pro animi pietate, ecclesiasticos usus potius uenerari & adorare, quam suo iudicio metiri consueuerunt, inter quos etiam Durandum, quem ille se imitari credit, numero, contrarius est, ingentem profectò Romanis Pontificibus iniuriam irrogat, & quæ nullo pacto uel ab ea sede uel ab ullo homine catholico, & eius sedis studioso ferenda sit. Nam quo quæso pacto, Luthero hac ratione os obstruere licebit, qui indulgentias, impiissimas Romanorum pontificum imposturas appellat? certè si indulgentiæ illæ plenariæ potissimum, non tantum ualeant quantum sonent, præsertim cum ob earum consecutionem, peccuniarum etiam non nihil erogetur, nefcio, quis adeò subtilis disputator, qui eos ab omnium probrosissima calumnia uendicet; præter hoc, quòd hac sua impostura, efficacissimæ causæ erunt, ne multa bona opera, quæ in suorum peccatorum compensationem, obire in hac uita fideles potuissent, indulgentiarum Pontificaliuni confidentia, non præstent. Quod si tantum scelus Romanis pon-

I ij tifici-

Secunda
rat. in
Caietan.

tificibus impingere, nefarium est, superest tantum, ut Caietanus aperte fateatur, indulgentias plenarias & reliquas, in quibus, impositæ pœnitentiæ nulla fit mentio, non modò ad impositas pœnas, sed ad non impositas etiam extendi.

H V I C autem rationi, hanc Caietanus dilutionem adhibet: quòd quotiescunque in his ac similibus indulgentiarum formulis, nulla fit iniunctæ pœnitentiæ mentio, subintelligendum est, id, quod silet pontifex, DE INIUNCTIS PŒNITENTIIS. Quod si quæras, quare? Respondet. Verba iudicis sunt intelligenda secundum formam iuris, in iure autem solùm fit mentio de iniunctis, igitur de iniunctis tantùm pœnitentiis intelligenda est indulgentia data simpliciter & absolutè. Hæc ille. Subiungitque subinde. Nec obstat, quòd indulgentia sit plenaria, quoniam plenitudo etiam plenissima, non mutat substantiam, sed auget quantitatem ipsius substantiæ, ut patet. Et propterea si pœnitentia, à qua liberat indulgentia, est substantialiter pœnitentia iniuncta, quantumcunque pœnitentia sit plenissima, non liberat nisi abiniuncta. Et aliæ quidem liberant, abiniuncta unius anni, uel tot annorum aut dierum, plenissima autem liberat, à tota iniuncta. Hactenus Caietani solutio.

Q UÆ profectò in catholico homine &, eo, qui suo tempore, huiusmodi scriptis, Lutheri furorem in indulgentias grassantis, reprimere conaretur, mihi non summè displicere nequit: præsertim cum uideam huiusmodi scriptis, non tantùm indulgentiarum auctoritatè subuerti, sed prorsus teterrimorum criminum infamia Apostolicam sedem denigrari. An non sunt teterrima crimina, Romanos pontifices prorsus euanidis indulgentiis, Christianis plebibus imponere? an non sunt teterrima crimina, falsarum, quas nunc iuxta hanc sententiam pontifices tribuunt, indulgentiarum specie, opera satisfactoria impedire? Nam quòd uerè iuxta hoc placitum, Pontifices Romani nunc populo Christiano imponant, haud difficile est demonstrare. Enim uero hodie, ut antea dicebamus, consuetudo illa prisca imponendi, quadragesimales, annuarias triennarias, quinque narias, &c. pœnitentias, prorsus euanuit, ergo si tantum

quinquennia, septennia, tricennia, &c. pœnitentibus iniuncta, pontifex remittit, plebibus illudit, quoniam huiusmodi pœnitentias nunquam impositas acceperunt. Et deinde, ergo si indulgentiæ plenariæ collatione, nihil aliud tribuit, quàm uniuersam impositam pœnitentiam, fiet aliquando, ut indulgentia plenaria, non amplius, quàm dicendi semel psalmos pœnitentiales, aut tricies orationem dominicam, obligatio remittatur: quod qui assereret, quàm bellè de indulgentiis sentiret, non est opus multis ostendere. Itaque, qui Hispania immo ab altero orbe, Romam, aut Hierosolyam indulgentiæ plenariæ lucrandæ gratia, proficiscatur, nihil aliud (non loquor de essentiali merito) habebit, quàm fortasse non dicendi tricies salutationem angelicam, aut nummum pauperibus tribuendi libertatem, ita ut iam priori illi obligationi non astringatur. Quod quātum cum studio illo Romanorum Pontificum, Bonifacij, Clementis, Pauli, & Sixti, quorum extrauagantes superius adduximus, quibus uniuersum orbem Christianum ad indulgentiaria illa sua Iubilea, diuersis temporibus inuitabant, cohereat, aut pacto eos non exponat toti orbi ridendos, nemo non uidet.

Sed uerba, inquit, iudicis, iuxta formam iuris sunt accipienda: at tantum hoc uerum est, quando iudex aperte se legi derogare non explicat, in plenariis autem indulgentiis perspicuè iudex insinuat, se homines, modò legitima pœnitentia prius culpam expurgauerint, ad innocentiam statum, omni reatu pœnarum oblitterato, uelle reducere. ergo cum iuris derogandi in hac parte habeat potestatem, nulla ui compellitur, plenarias indulgentias, de impositis pœnitentiis tantum accipere. Deinde licet ea regula, in iudicibus & magistratibus inferioribus fortasse uera sit, non tamen in supremo. Cuius discriminis aperta ratio est. Nam inferioribus iudicibus leges potestatem conferunt, unde ex earundem præscripto, eorundem iudicum actiones sunt interpretandæ: contra uerò, sumus pontifex, rex, imperator, &c. legibus uigorem obligandi tribuunt, non item à legibus accipiunt, nulla ergo necessitas cogit, ut eorum autscripta aut dicta, ex legibus & semel constitutis iuribus, metiamur, sed eorum

uoluntas

Caietan.
respon.

Caietan.
uerba.

Consultatio
no.

Renellitur
Caietan. sa
lutio.

uoluntas, aut ex fine, aut aliunde exquirenda est. Tertiò, & si uerum fuisset, iudicis non modo inferioris sed superioris etiam, uoluntatem, ad semel positarum legum normam exigendam esse, id tamen nihil in hac parte promouebat Caietani sententiam, cum in uniuerso (etiam si extrauagantes pontificum, & conciliorum decreta, quæ attulimus nolit esse iura) iuris canonici corpore, nullum canonem, qui certam indulgentiarum formam præscribat, inuenire liceat. Nam, canon *EX EO*, ut antea docuimus, tantum de episcoporum, non item de pontificum indulgentiis loquitur. Immo uerò, ex hoc Caietani axioma, contrariam prorsus sententiam ita colligere licebit. Verba iudicis secundum iuris formam sunt accipienda, at multa sunt iura, multæ nimirum pontificum & conciliorum decretales epistolæ, quibus, non modò iniunctæ sed non iniunctæ, quoque condanantur pœnitentiæ, ergo quando acciderit pontificem, nullam in indulgentia tribuenda, iniunctæ pœnitentiæ mentionem facere, de omnibus pœnis, siue iam iniunctis, siue iustè iniungendis, est intelligendus. Licebit etiam ex eodem axioma sic arguere. Verba iudicis, iuxta regulas uniuersales iuris, sunt accipienda, atque ad earum normam expendenda, est autem uniuersalis iuris non modo ciuilibus & canonicis, sed etiam à natura ipsa deriuata regula, ut principis gratia atque beneficium, quantum ratio modusque permittit, extendatur, igitur, aut pontifex nequit non dum impositas, debitas tamen peccatorum pœnas condonare, aut si potest eius in hac parte gratiæ ac beneficia, non modò ad impositas, sed ad non impositas quoque pœnas pertinebunt.

SED quæso, quo pacto hæc Caietani interpretatio, cum indulgentiarum plenarum formulis, in quibus, quantum ad pœnas attinet, pontifices se homines ad innocentiam statum reducere aiunt, conuenire queat? Non solum plenam (ait Bonifacius) & largiorem, sed plenissimam omnium suorum concedimus indulgentiam peccatorum. Quo pacto plena potest esse indulgentia, in qua non plene, pœnæ peccatorum sed impositæ tantum pœnitentiæ condonantur? Quomodo potest esse indulgentia plena & plenissima peccatorum, quæ tantum

tantum est indulgentia impositarum pœnitentiarum? immo non alia mihi ratione pontifex, non modò plenam, sed plenioram & plenissimam peccatorum indulgentiam se tribuere profiteretur, quàm ut quorundam Theologastrorum, garrulas subtilitates euitaret, qui plenam de pœnitentiis iniunctis tantum, plenissimam de impositis & non impositis, indulgentiam intelligunt: ac si harum subtilitatum pontifex pertæsus, omnes gradus plenitudinis explicaret, ne alicui postmodum, obscurandi pontificis mentem locus relinqueretur. Atque id est profectò, quod Monachus, in eius loci interpretatione scribit, Sed quomodo ista, ait, se compatiuntur? Dico, papam interpretatum fuisse in consistorio, me præsentem, hanc indulgentiam, ad eò plenam, prout clauium potestas se extendit. Hactenus ille. Quod si pontificalium clauium potestas (quod Caietanus aut aliquis, qui Luthero non accinat, negare non poterit) ad imponendas etiam pœnitentias se protrahit, reliquum est, indulgentiam illam, non modo ad impositas, sed ad non impositas pœnitentias extendi. Nam quòd, qui potestatem pœnitentias nondum impositas dimittendi, pontificali potestati subtraheret, cum Luthero sentiret, in secunda disputatione, eius sententiam enarrantes, planum fecimus: diximus enim, ex quincuplici pœnarum genere, eas tantum illum pontifici, dimittendi potestatem permittere, quæ canonicæ essent, id est, quæ ex ecclesiastica disciplina, ob præcedentia peccata, hominibus imposita fuissent.

DVPLICEM huic obiectioni dilutionem adhibet Caietanus. Primam quidem, quòd ea forma, in qua pontifices, se ad innocentiam, homines post legitimum dolorem ac peccatorum confessionem, reducere significant, quæ in iis indulgentiis, quæ in mortis articulo fidelibus exhiberi solent, frequentissimè usurpatur, edita fuerit secundum opinionem illam, ualde communem, quæ credit quòd indulgentia liberet non modò ab iniunctis sed à non iniunctis: secundam, quòd ea formula intelligatur, ex meritis indulgentiæ, ita quòd restitutio ad innocentiam aut puritatem baptismalem, non intelligatur fieri simpliciter, sed quantum est

ex

*De reg. iur.
Cap. adia
lib. 6.*

*Rat. 3. m
Cant.*

*Caiet.
dilut.*

Dilut. 2.

ex parte indulgentiæ præsupponit enim ecclesia, arbitrata & iniunctas esse uerè pœnitentibus & confessis, condignas pœnitentias, ac per hoc absoluendo ab iniunctis, præsupponit se absolvere ab omnibus pœnis illi debitæ, ac consequenter restituere innocentiam baptismali. Ita Caietanus. Sed quibus hæc diuerticulis rationibus inuenit, operæ precium est audire. Prima ergo responsio ideo illi non displicet, quod non modo ecclesiæ ministri, sed etiam ecclesia, in ecclesiasticis officiis opiniones usurpet, sed præstat eum audire. Nec mirum alicui uideatur, ait, si ecclesiæ ministri, in formis huiusmodi utantur opinatis, cum in præfatione communi, utatur ecclesia opinione dicentium, cœlos esse animatos, dum inter creaturas intellectuales, cœlos inserit, dicens, Maiestatem tuam laudant Angeli, cœli cœlorumque uirtutes, ac beata Seraphim. Et quod formidine aliqua utantur ecclesiæ ministri opinione illa in hac forma, insinuat ex hoc, quod ibi apponitur, *Q V A N T V M S E E X T E N D V N T C L A U E S E C C L E S I A E*, titubantis enim uerba hæc sunt. Secundæ autem responsionis rationes hæc sunt. Quia ecclesia præsupponit in hac forma, pœnitentem esse contritum, de omnibus uenialibus, alioqui restitutio ad statum baptismalem, locum non haberet. Et quia utraque præsumptio est facti & tenet se ex parte pœnitentis, ideo forma illa efficax quantum ex parte est indulgentiæ, si fiat in patiente bene disposito, per iniunctas pœnitentias, efficax absolutè & simpliciter inuenitur. Hæc illæ, ac similia quædam, quæ tamen iam à nobis sunt dissecta.

Caiet. uerba.

Cōfutatio.

SEd nos quantum huiusmodi doctrinæ, cum ecclesiastico sensu ac sententia cohæreant, ostendamus oportet. Et primò, quidè facilius mea quidem sententia Caietano fuisset, aperte huiusmodi formas falsas & ludricas appellare: cur enim id ei non liceat, cuius sententiæ, minus cum harum formarum mente conuenit, quàm luci cum tenebris? Huiusmodi indulgentiarum formæ innocentiam promittunt, modò culpa omnis per pœnitentiam fuerit abolita, Caietanus tantum exequendarum impositarum pœnitentiarum obligationem adimit, quid ergo si citra fucum & ambages loquamur, Caietani sententiæ

sententiæ cum ea forma? Sed rem paulò præsius urgeamus. Secundum, inquit, opinionem eorum ualde communem ea forma editur. Deum immortalem, quid iam Caietano in conciliis, aut in pontificalibus decretis non erit opinio, si eius opinioni aduerteretur? nam & hanc sentiendi licentiam non unquam, cum scilicet alia ratione sua placita permanere nequeunt, cum ingenti ecclesiasticæ potestatis incommodo, usurpare nescio quo pacto sibi solet. Aut cur si es, (ut, inquit) non modo diui Thomæ, qui profectò multam animi pietatem, ut uirum doctissimum ac sanctissimum decebat, in huiusmodi rebus solet ostendere, sed ualde communis, ea opinio, quæ docet pœnas quoque non impositas per indulgentias condonari; non fuit eam amplexus, ut uirum doctum facere oportebat, iis præsertim temporibus, quibus ecclesiasticæ actiones non sunt hæreticorum ludibrio exponendæ? At, ecclesia utitur opinionibus, quid mirum quod ministri utantur? bella profectò formæ indulgentiarum defensio, in qua tota ipsa quoque ecclesia proditur ac falsitatis traducitur. Hoc certè nihil aliud est, quàm ciuis peccatum excusare, quod similia aut turpiora reges, aut magistratus designent: ac si ita Caietanus diceret, non est mirum ministros in huiusmodi formulis, opinionibus uti, quando quidem & ecclesia quandoque opiniones etiam usurpat. Sed quando obsecro ecclesia usurpat opiniones? in communi, inquit, præfatione, Quibus uerbis? iis, *MAIESTATEM TVAM LAUDANT ANGELI, COELI COELORVM QVE VIRTVTES*, &c. nam usurpat eorum opinionem, qui cœlos credunt animatos. Sed quid si nunquam in mentem, præfationis conditori, siue is Ambrosius siue Gelasius fuerit, ea opinio uenerit? An non licuit ecclesiæ in præfatione *προσοπιπια* uti, quemadmodum, scripturæ licuit? profectò si ecclesia illis uerbis opinionem illam usurpat, & Spiritus sanctus quoque eandem usurpabit, quod si usurpat, non ergo iam est opinio sed fides. Cœli, inquit, David, enarrant gloriam Dei & opera manuum eius annuntiat firmamentum. & alibi Laudate eum Sol & Luna, laudate eum omnes Stella & lumen, &c. Et rursus, Benedicite montes & colles domino, &c.

Obiect.

Dilut.

Psal. 19.

Dan. 7.

K Quid?

Quid? hic ne usurpabat Spiritus sanctus illam opinionem? Quod si non usurpabat, sed per prosopopeiam (quæ figura miror cur Caietanum aliqui scripturarum interpretem effugerit) id loquebatur, cur non licebit ecclesiæ sine opinionis ullius usurpatione dicere, Cæli cælorumque uirtutes, &c. Sed miror hominem alioqui peripatheticum, quo pacto opinionem illam ab ecclesia eo loco usurpatam, sibi persuaferit, quando etiam si illic nulla esset prosopopeia, sciebat cælos per assistentiam animatos, citra ullam opinionem. nam hi etiam, qui cælos animatos non credunt, Aristotelicas intelligentias orbium motrices, orbibus adstantes non reiciunt; ergo quantumuis figura illo loco ecclesiæ non uteretur, per cælos cælorumque uirtutes, nihil aliud intelligere puranda esset, quam orbium motrices intelligentias, quæ eo loco diuinum imperium ac uoluntatem exequentes, perpetuis iubilationibus Deum Creatorem prosequuntur. Sed philosopharum, aut scripturæ, aut ecclesiæ, quæ perpetuò ab scriptura non recedit, opiniunculas impingere, ferè est impietas. est illic quemadmodum, in reliquis scripturæ locis prosopopeia figura, qua inanimatis animatas, aut irrationabilibus rationales functiones tribuimus. Scio in canticis & lectionibus, quæ in ecclesiasticis laudibus usurpantur, non fortasse uniuersa certissima esse, quoniam neque id ad ecclesiæ ueracitatem & infallibilitatem, quæ tantum in docendo & tradendis dogmatibus sita sunt, pertineat. scio deinde non semel pontifices, opinionibus in docendo uti, quoniam non semper necessaria docent, cui generi docendi tantum, Deus infallibilitatem espondit. At quantum sit discriminis inter ecclesiasticas laudes & indulgentiarum formulas, quantum sit discriminis inter eos locos, quibus pontifices opinionibus utuntur, & eam rem, de qua modò loquimur, debuisset profectò Caietanum aduertere. In ecclesiasticis laudibus non docet ecclesiæ, neque fidei & morum dogmata tradit, in indulgentiarum formulis, contrà, non modò docet theoreticè, sed practicè, quòd genus docendi, quando falsitati innititur, omnium est perniciosissimum. Bone Deus, an non est docere, homini, in extremo uitæ hiatus constituto, & futurarum

pœna-

pœnarum cruciatus formidanti, insinuare, se, à Christo accepta potestate, illum (modò de peccatis doluerit & confessus fuerit) in innocentia statum reuocare? quid ergo aliud uocabit Caietanum docere? Sit ita, in ecclesiasticis laudibus, alicubi incerta usurpari, iam ne id etiam in impertinentia peccatorum remissione, quæ res omnium quæ in Christiana religione uertuntur, est grauissima, perinde licebit? Qui opinione Deum laudat, nulli nocet, nulli est perniciosus, etiam si non uerum sed falsum sit, quod usurpat, qui uerò intradenda remissione peccatorum, aut dubius est aut mentitur, omnino sacrilegus. Usurpare opiniones, ut opiniones, id est, nihil asseuerando, quandoque faciunt Romani pontifices, at opiniones, non ut opiniones, sed ut dogmata ingerere, prorsus illis indignum. asseruntur autem ut dogmata ea omnia, quæ illis indulgentiarum formulis continentur, si non apud Caietanum, apud plebes tamen Christianas, quæ pontificum uerba, nunquam opiniones, sed oracula credunt. Præterea, ubi Caietanum reperit, conditores earum formarum ministros esse, non item, ecclesiam aut eius caput Rom. Pontificem? Ego, immo uerò omnes, non Bullarios, quandoque blætherones homines, sed Romanos Pontifices, auctores indulgentiarum credideram, nunc autem Caietanum ministros, id est, eos qui eas populis ingerunt, auctores mihi offert. nam si ij non sunt ministri Caietano, nescio qui alij ab eo ministri uocentur; arguit enim à maiori, ecclesiæ utitur opinionibus, ergo non est mirandum ministros uti. Qui sunt isti ministri? an pontificis ministri, qui bullarum expeditionibus præficiuntur? sed hi non aliud, quam pontificis uoluntatem, præcipuè uerò in rebus iis grauissimis scripto cõmendant. Nam si scriptores semel causari liceat, actum est profectò de pontificum Romanorum, immo de conciliorum scriptis: semper enim notariorum oscitantiam aut aliquid aliud prætexere dabitur. Restat igitur, ut ministros apud Caietanum, Bullarios indulgentiarumque seminatores accipiamus, qui inconstruendis illis formulis opinionibus utantur. Quod quantam auctoritatem indulgentiis conciliet, cæcus est, qui non uidet. Quid enim id aliud est,

K ij quam

Polit. 1.
Cap. 3.

quam apertè confiteri, non ampliorem fidem iis similibusq; indulgentiis adhibendam, quam earum ministris, immo auctoribus; qui quales plerunq; sint, quantamq; proinde fidem mereantur, non est opus expendere. Sciat itaque Caietanus, actiones, non ministris, qui ut optimè docet Aristoteles, tantum instrumenta sunt animata, sed principali agenti per philosophiam attribui. quamobrem, si ministri opinionibus utuntur, id non ministris, sed Pontifici, qui principale est agens, est attribuendum. atque adeo nulla est hic facultas, à maiori ad minus colligendi: una enim est, utrorumq; actio capitis nimirum ecclesiæ pontificis, & ministrorum, id est, instrumentorum. si ergo ministri opiniones, quasi fidem hominibus ingerunt, hoc non illis sed, principalibus agentibus, pontificibus nimirum, tribuendum est. Atque id omnino sentiendum est, si ministros, sacerdotes, qui indulgentias applicant, Caietanus accipiat, illis enim cum non suo cerebro formas indulgentiarum constituent, sed in bullis pontificalibus iam præscriptis utantur, nulla opinionis usurpatio quasi auctoribus potest tribui, sed pontifici, qui eas formulas exhibet. Quod autem Caietanus uerba illa, *QUANTUM SE EXTENDUNT CLAVES ECCLESIAE*, titubantis esse dicat, nescio quo pacto tolerari queat, cum prorsus in contrariū sensum, ea periodus adiciatur. ut enim nulla remaneat dubitatio, & ut molestæ ac friuolæ interpretationes, quæ mentem pontificum confundere solent, procul pellantur, quod superius ex Bonifacij uerbis satis aperuimus, ea uerba adici solent: Nam cum pontifex apud Christianos uniuersos, persuasissimum supponat, Petro à Christo commissam potestatem, non modò ad impositas sed ad non impositas quoque pœnas se extendere, ne aliquis scrupulus supersit, qui fidem, suscipientis indulgentiam aliquo pacto minuat, ea uerba addit; quod etiam inculparum absolutionibus plenariis agere solet, quas tamen ad uniuersas culpas se propagare, non poterit inficiari Caietanus. Quod si ea uerba dubitantis sunt, ut Caietanus censeret, non est tamen cur ea ministris, qui uti diximus instrumenta sunt, tribuantur, sed pontifici, atque adeò pontifex.

cum

cum indulgentiam tribuit, de sua potestate dubitabit; nam de sua uoluntate non est cur ambigat. Exempli gratia; quando Bonifacius in extrauaganti, Antiquorū, protestatus est, se tam integram peccatorum indulgentiam impertire, quantum, ecclesiæ clauis se extendebant, non quidem de sua uoluntate (de hac enim certissimus erat,) sed de sua potestate dubius erat: ac si diceret: Ego quidem, non satis scio an uobis, omnium peccatorum, quorum pœnas impositas non dum accepistis, ueniam elargiri queam, tamen si aliquid in hac parte possum, quod in me est, hoc uobis impertio. idèq; de reliquis indulgentiis, quæ peccatorum per pœnitentiam expulsoꝝ, uniuersalem ueniam & quoddam innocentiaꝝ genus pollicentur, sentiendum erit, si ea uerba, ut docet Caietanus, sint dubitantis,

Sed iam secundam, eius responsionem in examen uocemus. ait, formulam indulgentiæ, in qua status ille innocentiaꝝ promittitur, intelligi debere, ex meritis indulgentiæ, ita quòd restitutio ad baptismalem puritatem non intelligatur fieri simpliciter & absolute, sed quantum est ex parte indulgentiæ. Accipio, nec enim hucusq; quisquam, indulgentias & pontificum uenias, aut pœnas condonare, aut ad baptismalem statum reuocare intellexit absolute ac simpliciter; quid enim tunc obstaret, quò minus fidei esset articulus, credere omnium peccatorum, quorum pœnitentia in nobis præcessisset, nos reatus pœnarū abieciisse? Quin, neq; ipsa Christiana sacramenta absolute & simpliciter, sed quantum est ex parte eorum, iustificare suscipientes dicuntur. Si quis enim eis male utatur, non modò iustitiam non recipit, sed sacrilegium committit. Ergo indulgentiæ aut pontificales ueniæ, non absolute ac simpliciter, sed quantum ad se attinet, cum illa formam retinent, innocentiam conferunt. Sed id (hoc est, ex parte sua conferre baptismalem innocentiam) Caietani indulgentiis, quæ tantum ad iniunctas pœnitentias propagantur, conuenire non potest; illæ enim non ab omnibus pœnis, quantum ad se attinent, liberant, sed illis tantum modò, ad quas à conferente diriguntur. diriguntur autem Caietano auctore, ad impositas tantum, quantum ergo est, ex parte sua

&

Eliditur se-
cunda Cai-
et. respon-
sio.

Retorque-
tur Caiet.
ratio in au-
ctorem.

F. Michaëlis Medina, de indulg.

& perse & emeritis suis, non conferunt baptismalem innocentiam, sed tantummodo impositarum pœnarum immunitatem. illud enim per se actioni alicui conuenit, ad quod ab agente dirigitur, cetera omnia per accidens contingunt.

*Caietan.
diffugium*

Dilutio.

A T, ecclesia præsumit arbitratas ac iniunctas esse uerè pœnitentibus condignas pœnitentias. Sed hoc tum falsum est, tum etiam à proposito alienissimum. falsum quidem, quoniam ecclesia nihil præsumit, nisi quod facit, aut legibus uiuidis, idest, quæ hominibus in uiridi (quod aiunt) sint obseruantia: sanxit nunc uerò neq; ecclesia, condignas illas pœnitentias imponit, neque ulla lege, quæ nunc uigeat, imponendas præcipit, neque est de sacramenti pœnitentiæ ratione, aut eas acceptare, aut eas imponere. Nam licet quorundam Theologorum sententia, pœnitens ad explendam sacramenti rationem, quod tribus partibus, contritione, confessione ac satisfactione constat, aliquam pœnam à sacerdote impositâ acceptare teneatur, quod tamen non omnes persuasum habent, quòd eam in purgatorio luendam seruare possit, nullus tamen hucusque docuit, aut sacerdotem ad iustam pœnitentiæ pœnitenti demandandam, aut pœnitentem ad acceptandâ, ullo iure obligari. non ergo illa iuridica præsumptio foret, sed prorsus temeraria ac proinde ecclesia indigna. Sed quo pacto ecclesia præsumat, quod est prorsus impossibile? præsumptiones, aut sunt eorû quæ legibus uiuidis (ut dicebamus) constant, & tunc iuridiciales appellantur, aut sunt eorum, quæ naturæ impulsione, homines communiter facere assolent, & morales dicuntur. iam ad quod horum generum hæc ecclesiastica præsumptio pertineret? non quidem ad prius (ut probauimus) quoniam de huiusmodi condignis pœnitentiis, nullam, quæ nunc à sacramenti pœnitentiæ ministris obseruetur, legem tulit ecclesia. nec etiam ad secundam, quoniam non modò id frequenter fieri non solet, sed neque ullo pacto absque cœlesti reuelatione fieri potest. quis enim peccatorum atrocitati ac deformitati condignam pœnitentiæ eique per omnia respondentem taxare potuit? Immo neque de hac re ueteres illi ecclesiastici patres, quibus aliquanto tempore, grauissimæ illæ, quas antea enarrauimus, pœnitent-

Disputatio quarta.

40

pœnitentiæ in usu fuerunt, de hac re fuerunt solliciti. Iniungebant illi quidem atroces pœnitentias ac pœnitentias, at nunquam putabant, se sceleris immanitatem compensare, sed multam pœnæ debitæ partem, diuinæ iustitiæ aut misericordiæ, quod eorundem pœnitentiales canones insinuant, committebant. At faciebant, quod erat in se, atque ad iustitiæ lancem pœnas peccatorum expendebant. ita est. Sed cum scriptum scirent, Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? nunquam erant tam insolentes, ut sibi iustarum pœnitentiarû taxationem arrogarent. Quamobrem, etiam si nunc in usu ueteres illæ pœnitentiæ forent, immo etiam si easdem, non humano tantum, sed diuino quoque iure, & sacerdotes imponere, & pœnitentes acceptare tenerentur, adhuc nihil aliud neque moraliter neque iuridicè ecclesia præsumere potuisset, quàm sacerdotes quidem, quod in se erat, præstitisse, non tamen eosdem uniuersum pœnarum cumulum, ad iustitiæ æqualitatem compensasse, sine ingenti temeritati præsumere aut iudicare potuisset. Fit igitur, ut nulla rationabilis præsumptio, eas formulas, quibus baptismalis innocentia status promittitur, si ad uniuersas siue impositas siue non impositas pœnitentias, non extendantur, à manifesto & impudenti immo pernicioso mendacio excusare queat. Neque tamen hic dico eas præsumptiones, quæ cum ratione coniunctæ sunt, non ad id tantum, quod fieri debet, sed ad id, quod frequentius re ipsa fit, expendendas. Nam esto, ecclesiam sanxisse, & pœnitentes acceptare, & sacerdotes imponere debere pœnitentias condignas, & ad iustitiæ libram & examen æquales: esto id sit possibile, an non attendit Caietanus sacramentum pœnitentiæ, immo, & episcopalia munera, non semper à Caietanis, idest, à uiris doctis, qui leprâ à lepra discernere, grauitatem quæ peccatorum ad iustitiæ normam exigere nouerint, tractari? An non attendit, eorundem ministrorum oscitantiam ali quando, etiam si summa forent præditi sapientia, iustam illam taxationem impedire ac interturbare potuisse? profecto ecclesia non est aliud in indulgentiarum collatione, quàm summus ecclesiæ pastor, potestate remittendi peccata præditus

*Obiectio
Dilutio.*

præditus. At hic nescit, quot sint sacerdotes, qui hoc sacramentum (non omnino malè) ministrant, ignorantia, ac socordia præditi? an ignorat is, non tanti fieri hodie peccatorum grauitatem, ut in ea ad iustitiæ regulas exigenda, confessarij immoriantur? tantùm ergo abest, ut cum ulla ratione, pontifex iniunctas fuisse iustas peccatoribus pœnitentias arbitretur, ut potius contrarium omnino præsumere teneatur. neque est in uniuersa ecclesia Christianus ullus, (satis hoc mihi persuadeo) qui ex communi conuictu & ex communibus ecclesiæ moribus, id ipsum non sentiat. Neque uerò hi mores adeò sunt repræhensibiles, ut contra eos, omnes mortales agere, non sit credibile. Nam id (logicè aut metaphysicè nescio, moraliter sat scio) non esse possibile, non enim moraliter possibile est, ut hoc taxandi peccatorum pœnitentias munus, semper rectè fiat, cum neque id suendi calceos artificio concedatur. Demum, licèt ecclesia fortasse in peccatorum correctione aliis uè forensibus functionibus, præsumptionibus ac præiudicijs utatur, quoniam illic certi rigoris tenor sit obseruandus, at in indulgentiarum elargitione, ubi nihil magis intendit, quàm uiscera misericordiæ suis aperire, Christi que sanguine peccata filiorum, maxima qua potest liberalitate abluere, eidè præsumptiones impingere, à ratione alienissimum. Quod si in hac parte erga peccatores aliqua præsumptione agendum est, ista est maximè iuridica & moralis, quòd nullis regulis, canonibus, aut sophisticis præsumptionibus circumscripita, sed in sua illa ingenti latitudine, Christi misericordia indigeant. Iuridica præsumptio deinde est, putare per humanam fragilitatem nõ licuisse ad iustam peccatorum mensuram pœnitentias expendere. Sed, hæc in secundam nostræ rationis dilutionem dixisse sufficiat. nam reliqua omnia, quæ, in hanc rem Caietanus aggerit, quàm contra omnem rationem scripta fuerint, ex his facile diiudicari poterit.

Nunc ad quartam rationem peruenio. Ea autem ab indulgentiis, quæ defunctis tribuuntur desumitur. Sic itaque in sententiam Caietani arguemus. Indulgentiæ quæ defunctis deferuntur, non dantur de iniunctis pœnitentiis, ergo,

ergo, aliqua indulgentiæ non dantur de iniunctis, &c. A sumptio probatur, nam, illis, in ea peccatorum confessione, quam in extremis exercent, triennales, septennales, &c. pœnitentiæ imponi non possunt, & tamen hæc in huiusmodi indulgentiis indulgeri consueuerunt.

GRATIS concedit nobis Caietanus, animabus quoque purgatorij, nõ nisi de impositis & iniunctis pœnitentiis indulgentias, exhiberi neque id alia ratione, quàm ea quam nunc elisimus, ecclesiam nimirum supponere, iustè impositas & indictas fuisse pœnitentias, &c. Itaque Caietano auctore, eorum animæ, qui in uitæ extremo, triennales, quinquennales, quinquagennales, & centennales, pœnitentias aut sex, septem, decem, uiginti ieiuniorum quadragenas, à sacerdote impositas non acceperunt, à pœnis purgatorij, per uniuersam ecclesiasticam potestatem liberari non possunt. Ergo Caietano, auctore, re ipsa nunc frustratoriæ ac ridiculæ sunt pontificum in animas purgatorij impensæ indulgentiæ, quoniam nunc huius generis, spiritum redentibus, in ecclesia non imponuntur pœnitentiæ. Sed quis per Deum immortalem (quæso lector,) sacerdotum, adeò insaniret, & ab omni prorsus iudicio alienus esset, ut semimortuo homini, uel nunc, uel olim cum maxime omnium in peccatores sæuebat ecclesiastica disciplina, quadragesimales imponeret abstinentias, aut triennia quadriennia, septennia, &c. pœnitentiarum infligeret? Immo hæc erant, (quod non obscure innuit innumeris in locis Cyprianus) priscorum illorum patrum consuetudo, ut quàm libet grauisissimi peccatores & scelerosissimi homines, instante tamen morte gratis pacem acciperent, idest, gratis absoluerentur, quòd nimirum illis stultum uideretur, in alio sæculo, luendas pœnitentias indicere. Ergo corruit in hac quoque parte, ecclesiastica illa Caietani præsumptio: ecclesia enim nequit omnino præsumere, id, quod neque unquam usurpauit, neque cum iudicio ac sine hominum risu usurpare potuit.

DEMUM, aut Caietanus, ecclesiasticam potestatem, ad impositas pœnitentias, posse extendi credit, aut non. non posse ad eas extendi, (ut non semel diximus,) non dicet, quoniam

Cõsulatio.

Ratio 5. in Caset.

L. niam

F. Michaëlis Medicæ, de indulg.

niam id erit apertè cum Luthero consentire, qui tantum canonicas pœnas, ob peccata impositas, Pontificem posse per indulgentias condonare, ut antea diximus, docet. Quod si ad iniungendas quoque extendi potest, quantum est ex potestatis pontificib. à Christo tradita, uirtute, id tamè de facto (quod aiunt) fieri negat, ergo eo loco, quo potestatem suam pontifex non coercet aut, limitat, ad pœnitentias impositas, nullo pacto indulgentia restringenda est. Nam cur si id potest Pontifex, aliquando non præstabit? aut cur id non est præstare iudicandus, quando uel homine ad baptismalem innocentiam reuocare, aut alia quacunque ratione plenam pœnarum ueniam exhibere nititur?

HINC iam proditur, quo sensu illud sit accipiendum, quod in indulgentiarum formulis quibusdam, Caietanus, scribi refert, **I**N F O R M A E C C L E S I A E C O N S U E T A, quod ille ad suos illos sacros canones, quibus cunctas indulgentiarum formulas metitur, reduci credit. quasi iis uerbis nihil aliud significetur; quam omnes indulgentias de impositis pœnitentiis tribui. non enim ad impositas tantum, sed ad non impositas quoque pœnitentias extendum est; cum illæ quoque (immo quàm aliæ frequentius multò) à Pontificibus donentur. Quin id potius ad non impositas nostro sæculo pertinere certò credendum est, cum iam impositæ pœnitentiæ, ut olim, in indulgentiis non condonentur, sed absolutè omnes.

AT QVÆ hæc in Caietani sententiam, omnino præter nostrum institutum, qui stueramus in Catholicæ religionis aduersarios tantum, toto hoc opere styllum dirigere, non contradicendi studium dicere nos impulit, sed quod uideamus hac illius opinione, non minus sacras indulgentias, quibus nunc ecclesia utitur, risui hæreticorum hominum exponi, quàm si omnino earum conferendarum potestas apertè negaretur: sunt quæ hæc tantò nocentiora quàm non ab hæreticis & ecclesiæ aduersariis, sed à Catholicis hominibus & summa quadam eruditione ac dignitate præditis, bono tamen zelo (non ambigo) prodierunt.

SED iam ad quintam disputationem accedamus; in qua
etiam

Disputatio quarta.

42

etiam multa, non modò ex sancta scriptura, sed ex ueterum patrum monumentis proferemus, quæ ad usus indulgentiarum antiquitatem ostendendam, subseruiunt: simulq; eam aduersariorum obiectionem diluemus, qua contendunt, has, quas diximus pœnarum relaxationes aut condonationes, tantum esse intelligendas in ecclesiastico, & externo foro, non item in diuino iudicio.

L ij Quod

Quod Christus, tribuendi uentias peccatorum siue
indulgentias, ecclesiæ potestatem reliquerit,

et quo loco. Proponitur q; deinde de ea
re, Ioannis Rosensis sententia.

Cap. XV.

Disputa-
tio. 5.

Ergo an huius usus indulgentias largiendi, fue-
rit à Christo ecclesiæ tributa aliqua pote-
stas, oportet, inquiramus. Etsi enim Catho-
lici homines, quique aliqua Christi prouiden-
tia ecclesiam gubernari putant, indulgentias
tribui, in Christianis moribus situm esse,
fatis habeant, ut aliquam earum conferendarum potestatem
diuinitus institutam fuisse, certissimò sibi persuadeant, præ-
sertim summorum pontificum ac conciliorum accedentibus
diffinitionibus, eius tamen ingenij sunt aduersarij nostri, ut
nulla quantumuis inueterata consuetudine, nullo quantum-
uis ueteribus ecclesiasticis patribus usurpato usu superentur;
quod nimirum, iam penè ab ipsis Apostolicis temporibus,
multos abusus superstitiososque ritus, ecclesiam inuasisse pro-
caciter cauentur. Ergo non alio armorum genere, quam
quo hucusque pugnauimus, sunt nobis in hoc certamen pro-
uocandi, Dei nimirum uerbo atque testimonio, non ullo ho-
minum sensu diluto, sed puro: ad cuius aciem cunctas de
Christiana religione controuersias exigi cupiunt. In hac au-
tem parte, quid prius aliis hac de re uisum fuerit, explica-
bimus, post deinde nostram sententiam in medium pro-
ponemus.

IOANNES itaque Rosensis, uir præter martyrij glo-
riam, citra ullam controuersiam eruditissimus, libro, quo
Martini Lutheri in Leonem decimum pontificem maximum
uirus retundit, non aliunde indulgentias tribuendi potesta-
tem elicit, quam ex Matthæi sextodecimo capite, quo Chri-
stus

Disputatio
vna parti-
tio.

stus Petro ob egregiam confessionem, ligandi atque soluendi
potestatem indulsit. Nam cum tres in uniuersum, loci re-
periantur, quibus Christus Apostolis in peccata auctorita-
tem tribuerit; Ioannis nimirum uigesimum caput, Matthæi
decimum octauum, & hoc quo Petro soluendi atque ligan-
di potestas tribuitur. Primum, ad sacramentum pœnitentiæ:
Secundum ad iuridicalem processum forensesque tantum
pœnas: Tertium, ad hanc, de qua loquimur potestatem,
pertinere contendit. In qua re comprobanda, ea potissi-
mum ratione utitur, quæ ab horum trium locorum discrimi-
ne ac differentia sumitur. Nam eos omnes locos, ad unum
eundemque sensum perindeque ad unam eandemque pote-
statem referre, longè putat absurdissimum, cum ea, quæ
præcedunt ac sequuntur, non de una eademque re, Christum
omnibus illis tribus locis uerba facere, per se ipsa satis osten-
dant. Enimuerò Ioannis uigesimo cap. Christus Spiritus
sancti insufflationem præmittit, quam tamen in reliquis duo-
bus locis non tribuit, atque continuo adiungit; Quorum
remiseritis peccata, &c. Matthæi 18. prius agit de fraterna
correctione, atque postea subdit. Si ecclesiam non audie-
rit, sit tibi sicut & ethnicus & publicanus. amen dico uobis,
quæcunque alligaueritis super terram, alligata erunt & in
cœlis, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta &
in cœlis. Matthæi uerò 16. præcedit Petri celebris de Chri-
sti diuinitate atque humanitate confessio, in cuius præmium
subiungit Christus, Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus &
super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & portæ in-
feri non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo clauis re-
gni cœlorum, & quodcunque solueris super terram, erit
solutum & in cœlis, & quodcunque ligaueris, erit ligatum.

OSTENDITUR deinde horum trium locorum diffe-
rentia, ex ipsa loquendi forma, quæ licet eadem in omnibus
uideatur, est tamen diuersissima. Nam ut prius eum locum,
qui Matthæi 16. ponitur, cum duobus aliis committamus;
quis non uideat, in illo, Christum tantummodo Petro uer-
ba facere, cum in iis contrà, non modò Petro, sed reliquis
omnibus in uniuersum Apostolis loquatur? Deinde in eo,
qui

Triū euan-
gelicorum
locorum di-
scrimen.

qui Matth. 16. ponitur, fit ab eo clauium regni cœlorum, mentio, cum in duorum illorum altero, neque regni cœlorum, neque clauium ulla fiat memoria, in altero uerò, quàmuis cœli in singulari, clauium tamen nullo pacto meminerit.

TERTIO, in hoc loco, qui Matthæi 16. scribitur, distributio super singulare cadit. Quodcunque, inquit, ligaueris: cum in aliorum altero, nulla sit distributio, in altero uerò, fit quidem, sed super uniuersale, Quæcunque, ait, alligaueritis, &c.

QUARTO Matthæi 16. ponitur uerbum soluendi, in illorum uero uno, remittendi, in altero, alligandi: constat autem ligandi uerbum contrariam habere omnino significationem, uerbo soluendi, remittendi autem, si non contrariam, prorsus, differentem tamen ab absolute aliquantulum. Remittere ad Deum propriè pertinet, iuxta illud, Solus Deus potest remittere peccata, soluere autem, non tam artam significationem habet, cum soluendi munus, aliis etiam conuenire nil repugnet.

QUINTO, si hic locus qui Matthæi 16. ponitur, cum aliquo illorum in sensu coiret, maximè profectò cum illo, qui apud eundem Euangelistam 18. capite collocatur: nam cum illo, si uerborum speciem attendamus, potissimum conuenire uideretur, sed cum illo non est idem, ergo est ab illis duobus prorsus diuersus, ac perinde diuersum habet sensum. Verùm quòd non sit idem locus cum illo altero, uel hinc euidentissimè probatur, quia ab uno & eodem Euangelista traditur: neque sunt adeo ταυτολογία Euangelistæ, ut unam & eandem rem, sepius inculcent & repetant, cum contra, nulli inter uniuersos scriptores, in euangelicis gestis enarrandis, sint succintiores. Quanquã enim plures Euangelistæ unam & eandem rem scripto prodiderint (quod tamen non xaret apud eos, qui pœnitius euangelicas historias expendunt, magna controuersia, dum credunt multum quidem similia; non item eadem referri) nunquam tamen unus & idem euangelista, unam & eandem rem sepe repetit, aut diuersis, quæ semel iam enarrauerat, locis reuocat. quod cum alias sit uerum; in hac tamen parte uerissimum esse oportet.

ret: cum hi duo loci uno solo capite distent.

HABEMVS igitur, locum qui Matthæi 16. ponitur longè diuersum esse ab illo, qui uel Matthæi 18. uel Ioannis 20. collocatur. Nunc iam duos hos postremos, in quibus Christus omnibus in commune Apostolis loquitur, inter se conferamus. Enimuerò locus Matthæi 18. uerbo ligandi utitur. Quæcunque, inquit, alligaueritis, &c. contra, locus Ioannis, uerbo retinendi, at non est idem ligare & retinere, ligare enim est recens uinculum iniicere, retinere autem est in antiquo uinculo seruare, quo quisquam fuerat antea.

EST etiam in uno, quàm in alio contraria loquendi ratio; nam apud Ioannem prius ponitur remissio, deinde retentio, apud Matthæum autem, prius ligandi auctoritas, deinde soluendi.

AD hæc Matthæi historia, ante mortem Christi accidit, contra, Ioannis, post resurrectionem,

QUARTO, apud Matthæum, non traditur Spiritus sanctus, apud Ioannem uerò traditur,

QUINTO, Ioannes rectè ab aliis explicatas historias, potissimum à Matthæo, repetere non solet, immo uerò ut de eodem Hieronymus docet, tantum ea scripsit, quæ alios Euangelistas omisisse uidebat.

EX hac trium locorum differentia, tres proinde potestates à se distinctas potestates à Christo erga peccata traditas, necessariò colligit. Prima est iudicialis ac forensis, quæ cum prius in foro externo ecclesiastico, per excommunicationem liget contumaces & rebelles Christianos, eisdem postea in ecclesiam, sequuta pœnitentia, recipiat, quæ potestas Matthæi 18. sub his uerbis cunctis in commune Apostolis indulgetur, Amen amen dico uobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæ solueritis super terram erunt soluta. Vnde prius Christus triplicem monitionem præmittendam prædixit: & subinde, Si ecclesiam, inquit, non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus, amen dico uobis quæcunque, &c.

ET ut ratam firmamque ecclesiasticæ censuræ sententiam ostende-

Loci Io. 20.
& Matth.
18. inter se
ciferuntur.

Lib. de uir.
illust.

Tres in peccatores potestates à Christo ecclesie traditas.
Ex Rosen. sententia.

ostenderet, subiungit statim, Iterum dico uobis, quia si duo ex uobis consenserint super terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo, uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Cum uerò hæc sententia, cum Evangelica, quam Christus idem docuerat, mansuetudine parum conuenire uideretur, quæ cædenti maxillam unam, alteram præbere consulebat, Petrus commotus, an semper is forensis processus in peccatis fraternis emendandis obseruandus esset, dominum interogat, quoties ante hunc eundem ecclesiasticum processum fratri noxa esset remittenda, Domine, inquit, quoties peccabit in me frater meus & dimittam ei, usque septies? Cui respondit Christus. Non dico septies, sed septuagies septies: quod subinde parabola illa nequam & ingrati serui, qui cum grauissimi ac maximi debiti indulgentiam à Domino suo accepisset, propter pauculas tamen pecunias, conseruum crudeliter suffocabat, ac si apertius dixisset, Habes Petre, quid tibi sine peccato in fraternarum iniuriarum persecutione liceat, ut scilicet prius ex caritate corrigas, deinde tandem si frater contumax perduellisque fuerit, ecclesiastica potestati puniendum aut tandem ecclesia extrudendum per denuntiationem tradas. Quod si Evangelica, quam ego docui, mansuetudinis perfectione uti uelis, hic forensis ac iudicialis processus locum non habet, sed fratri in te peccanti, absque ullo termino aut numero remittes iniurias; ut tibi quoque peccata, quibus in Deum non fratrem aut cõseruum, sed auctorem tuum, quotidie delinquis dimittantur.

SECUNDA potestas est, qua sumpta Dei persona, in sancto pœnitentiæ sacramento, à legitimo sacerdote, facta iam peccatorum exomologesi, eadem peccata remittuntur. Quæ potestas tantò reliquis omnibus excellentior est, quanto remittere peccata soli Deo propriè conuenit, soluere uerò non soli, sed aliis quoque per modum ministerij potest committi. quod in Lazari suscitatione Dominus patefecit, dum per suam solam potentiam uita diuinitus infusa, eundem Apostolis resoluendum tradidit. atque hæc potestas sacramentalis

Ioan. 11.

mentalis Ioannis 20. illo capite, omnibus Apostolis iam sacerdotio decoratis, atque aded uniuersis postea futuris sacerdotibus, sub his uerbis exhibetur, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Verbum profectò remittendi, quod hoc loco ponitur, apertè indicat, hanc potestatem longè ab illa priori diuersam esse. indicat etiam, eandem ad sacramentum attinere, in quo, induta Dei persona, legitimus sacerdos diuina auctoritate peccatis absoluit. Non enim qui absoluit homo tantum est, sed homo potestate Dei præditus. Ostendit etiam id Spiritus sancti distributio, nam in solo sacramento spiritus donatur. In duobus autem Matthæi locis, quòd ad illas potestates, quæ eisdem exhibentur, ministrandas, Spiritus sanctus necessariò non exigatur (factum enim tenet quod per earum sit ministros, etiam si eo desituantur) nulla fit Spiritus sancti mentio.

TERTIA tandem potestas, à duabus his prioribus diuersa est: quæ non in contumaciam ut prima, neque in culpas ipsas ut secunda, sed in pœnas & reatus, qui facta iustificatione perseverant, suas actiones exercet. Quæ potestas loco illo Matthæi 16. Petro apostolorum principi, in celebris confessionis præmium, à Christo traditur his uerbis, Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis, & quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis. Nam quòd hoc loco Petro dispensandi ac tribuendi peccatorum indulgentias tribuatur, præter ea, quæ superius adducta sunt, multa alia quoque ostendere uidentur. Primo quidem, quòd præsentibus cæteris Apostolis, hæc potestas soli Petro tribuatur; neque uerò quocunque pacto, sed in fidei & confessionis præmium, & quasi singulare priuilegium. Nam cum quærenti Christo, quo loco eum Apostoli haberent, aut quem eum esse dicerent, respondisset, TU ES CHRISTVS FILIVS DEI VIVI, &c. Colaudata confessione, ut quæ non à carne & sanguine, sed à patre cœlesti fuisset reuelata, continuò adiungit. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus

M cam

eam, & tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque solueris, &c. Donatur profectò hæc potestas Petro, quasi exhibitæ confessionis præmium: reliquæ uerò duæ, non quasi præmia, sed quasi res ad ecclesiasticum conuictum necessaria, cunctis in uniuersum Apostolis tribuuntur. Vna quidem, qua secreto foro, pœnitens peccator absolueretur, altera, qua ciuilitè & in externo iudicio publica peccata iudicarentur & punirentur. Cum igitur hæc potestas, qua hoc loco Petro à Christo traditur, non sit sacramentalis, neque sit tantum iuridicialis ac forensis, alia esse non potest, quam ea, quæ per misericordes indulgentias, reatus peccatorum condonat, has enim tres tantummodò potestates ecclesiastici agnoscimus.

DEINDE Petrus reliquis omnibus Apostolis non uno loco fuit præpositus, oportebat, igitur, eidem eam potestatem tradi, quæ iis omnibus, quæ reliquis tribuebantur, excelleret. Vnde cum illa, quæ Matthæi 18. omnibus Apostolis tribuitur, cœli meminerit in singulari, idest, unius ecclesiæ, ea tamen, quæ Petro tribuitur, ad omnes cœlos, idest, ad omnes ecclesias & fidelium hominum congregationes se extendit, ad uiuorum nimirum & mortuorum, sed purgatorio detentorum. ad iustorum demum beatorumque ecclesiam. ad omnes enim, hæc potestas extenditur, dum uiuorum hominum siue mortuorum reatus, qui quò minus felicitas obtineretur, impedimento erant, per eandem profigantur. Vnde maior hæc perfectio, non est intensiua aut essentialis, sed extensiua, nam si essentiali perfectione hæ tres potestates conferantur, illa profectò, quæ sacramentis est, reliquis omnibus excellere uidetur, quòd in ea, & peccatorum culpæ diluantur, & gratia condonetur. Est igitur in hoc sita huius potestatis excellentia, quòd per eam, quæ Ioannis. 20. tribuitur, simplicibus quibusq; sacerdotibus, iuxta Ecclesiasticas constitutiones non impeditis, liceat à peccatorum culpis absoluere: per eam deinde, quæ Matthæi. 18. exhibetur medijs, idest, episcopis, in publico foro, publica peccata, & quibus annexa est contumacia & inobedientia, corrigere & emendare, per hanc demum, quæ Petro à Christo in præmium

mium confessionis tribuitur, tum illis, tum illius successoribus, liceat, aut ex ecclesiastico thesauro tantundem rependendo, aut ex tributa sibi potestate, pœnas peccatis iam per pœnitentiam, quòd ad culpam attinet, abolitis, debitas condonare. Atque hunc esse cœlestem illum ecclesiæ ordinem, quem hæretici summo odio prosequuntur, (cum tamen nihil sit ordine pulchrius) arbitrari possumus. Sed de hac re Origenem audiamus: Oportebat, ait, aliquid maius habere Petrum, præ alijs, ideo quidem sic dicit: Et tibi dabo claves regni cœlorum, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis, & quæcunque ligaueris super terram, sint ligata. Non ergo modica differentia est, quòd Petro quidem datæ sunt claves, non unius cœli sed multorù cœlorum, ut quæcunque ligauerit super terram, sint ligata non tantum in uno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autem, qui multi sunt ligatores & solutores, sic dicit, Vt soluant & alligent, non in cœlis sicut Petrus, sed in uno cœlo, quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, ut alligent uel soluant in omnibus cœlis. Quantò ergo melior fuerit, qui ligat, tantò, qui alligatur amplius, quam in uno cœlo alligatur, & quantò melior fuerit, qui soluit, tantò beator erit, qui soluitur, quoniam in omnibus solutus est cœlis, Hactenus Origenes.

DOCTRINA itaque Ioannes Rosensis, hoc tertio loco indulgentias peccatoribus conferendi, apertè Petro potestatem à Christo tribui, nihilque aliud esse hoc loco peccata soluere, quàm eorundem pœnas condonare & indulgere.

Quorundam in Rosensis sententiam obiectiones diluuntur.
Cap. XVI.

Equè uerò, ea, quæ in hanc sententiam à quibusdam coniciuntur, eandem adeo urgent, ut non integra solidaque permaneat. Nam quod principio aiunt, per Christum, iis uerbis, quæ Matthæi 16, referuntur, non soli Petro,

M ij sed

*Homil. G.
in Macho.*

sed omnibus in uniuersum Apostolis, fuisse tributam soluen-
di potestatem, ac proinde nullo pacto, ab ea, quæ eiusdem
Euangelistæ 18. cap. traditur, esse diuersam falsum esse, ea,
quæ de horum locorum differentia superius annotauimus,
apertè comprobant. Nihil enim magis hucusque tum ex
præcedentibus, tum ex sequentibus, tum ex ipsa uerborum
forma, tum demum multis ex aliis rationibus, quas attulli-
mus, contendimus, quàm illos tres locos sensu ac sententia
prorsus esse diuersos. Petrus enim uero erat eo loco, qui Chri-
sto responderat, eius, non item aliorum Apostolorum con-
fessionem Christus commendat; ergo illi, non reliquis item
Apostolis, confessionis præmiū Christus tribuit. Quam rem
quod ad Petri primatum pertineat, quem nos alibi exactius
pertractamus, nõ amplius urgebimus. Nemo profectò nescit,
ea uerba, quæ huius potestatis institutionem præcedunt, ad
solum Petrum pertinere, cur ergo & ista, quæ immediate
annectuntur, ad eundem quoque non pertinebunt? Itaque
quemadmodum ex hoc loco, primatum non omnibus in com-
mune Apostolis, sed Petro tantum tributum inficiari non
possumus, ita hanc ligandi & soluendi potestatem, quæ eodè
loco, & eadem periodo collocatur, nulli alteri quam Petro
Apostolorum principi, tribuere ratio non permittit.

RESPONDEMVS secundò, negando consequentiam,
nequè enim rectè colligitur, si Christus eo loco non tantum
Petro sed cæteris quoque Apostolis eam potestatem tribuit,
ut perinde non sit in ecclesia hæc tertia potestas indulgentias
peccatoribus tribuendi, aut remittendi pœnas peccatorum
extra sacramentum & extra forense iudicium: nisi doceatur
hanc potestatem & illam, quæ Matthæi 18. traditur, esse
prorsus eandem, quod nunquam fiet.

TABE est, quod deinde alij obiiciunt; Christum Mat-
thæi 16. Petro in persona omnium Apostolorum auctorita-
tem soluendi ac ligandi promississe, Matthæi 18. eandem
met omnino omnibus ac singulis tradidisse. Nam quàm sit
hoc falsum, ipsa ratio loquendi utrobique nõ dissimilis abun-
dè ostendit. Enimuerò, quemadmodum uno loco uerbum
futuri ponitur, ita & in aliq. Matthæi 16. dicitur, Quod-
cunque

cunque solueris, & quodcunque ligaueris, Matthæi uerò
18. eadem prorsus forma, Quæcunque alligaueritis, & quæ-
cunque solueritis. Deinde ex Euangelica historia, immo ex
ipsa ratione constat, Apostolos actu non accepisse soluendi
& ligandi, remittendi aut retinendi peccata potestatem,
quousque habuerunt oues, quas ligarent, & soluerent, & quo
usque possederunt populos, quibus peccata dimitterent.
Nam potestatem remittendi & retinendi peccata, quæ ta-
men magis multò propria est & intrinseca Euangelico sta-
tuti, quàm quæcunque alia potestas, post resurrectionem tan-
tum acceperunt. Accipite, inquit, Spiritum sanctum, &c. Ioan. 20.
Potestatem etiam prædicandi, Euangelium, ad quam tamen
aduersarij totis uiribus hos duos Matthæi locos pertrahere
connituntur, licèt post resurrectionem acceperunt, cum à
Christo in uniuersum mundum abire & euangelium omni
creaturæ prædicare præcipiuntur, eiusdem tamen potestatis
executionem, usque ad Spiritus sancti aduentum retinere
iubentur. Vos autem, inquit, manete in ciuitate, donec in-
duamini uirtute ex alto. Luc. 24.

DEMVVM, iam probatum est, non modò ex ipsa uerbo-
rum ratione, sed Originis quoque testimonio, ampliorem
potestatem esse eam, quæ Petro Matthæi 16. traditur, quàm
eam, quæ omnibus Apostolis 18. exhibetur, non igitur po-
tuit esse eadem.

TERTIO, etsi Christus, aiunt, Matthæi 16. Petro tan-
tum loquatur, non tamen de potestate condonandi pecca-
ta aut concedendi indulgentias loquitur, sed de potestate
ciuili ferendi leges, quæ ad ecclesiasticæ reipublicæ guber-
nationem pertinent.

RESPONDEMVS, id falsum esse omnino. Nam po-
testas ferendi leges, quæ est, ad ecclesiam moderandam Pe-
tro non quatenus ecclesiastico principi, sed absolutè quate-
nus principi cõuenit: omnis enim princeps potestatem habet
ligandi & soluendi legibus, eos, quibus præficitur, Petro au-
tem, non quæ princeps erat, eo loco potestas soluendi & li-
gandi tribuitur, sed quæ erat ecclesiasticus princeps, cui non
modò per salubres leges peccata præcauere incumbit, sed
etiam,

*Lib. 9. de
reclia in
Dem fide.*

Dilutio 2.

*Secunda
obiectio.*

Dilutio.

Ioan. 20.

*Matth. 28.
& Mar.
16.*

Luc. 24.

Obiect. 3.

Dilut.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

etiam, quæ iam sunt contracta diuina potestate, qua præficeret, absolueret. Nam quod quæ erat ecclesiasticus princeps, illic Petro potestas ligandi atque soluendi tribuatur, quæ præcedunt uerba aperte ostendunt. Tu es, inquit, Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi, id est (peccata ut doctiores ac uetustiores interpretantur) non præualebunt aduersus eam. adiungiturque statim. Et quodcunque solueris, &c. ac si apertius, eius, quod dixerat, portas inferi, id est, peccata aduersus ecclesiam non præualebunt, rationem & causam redens, dixisset. Ideo peccata non præualebunt, quoniam tibi dabo clauis regni cælorum, & quodcunque solueris, &c. Loquitur igitur Christus, de aliqua potestate, qua peccata non per modum sacramenti, qui non soli ecclesiastico principi, sed omnibus quoque sacerdotibus conuenit remittantur, sed per modum auctoritatis, qui tantum summo illi principi, super quem ecclesia fundanda erat, aptus esse uidetur. Hæc autem nulla alia esse potest, quam illa, qua indulgentias conferendo, pœnas peccatorum temporarias diluit.

P R A E T E R E A potestas ligandi & soluendi legibus, cum sit merè ciuilibus, non fundatur in fide, sed in politica tantum auctoritate, hæc uerò, quam Christus eo loco Petro tradit, fidem habet fundamentum, unde post fidei confessionem tribuitur, prius enim Christus Petri fidem explorat, deinde post ueram fidei confessionem subiungit, Tu es Petrus, &c. non ergo est potestas ciuilibus, sed ciuili perfectior.

Q U A R T O, potestas, aiunt, soluendi, contraria est potestati ligandi, ergo cum eadem prorsus uerborum sententia utraque Petro à Christo tribuatur, Petrus tantummodo illis soluere poterit, quibus ligare potest: cum ergo neminem peccatis possit ligare, aut ad pœnas temporales, aut tantas in purgatorio soluendas obstringere, neminem, quoque absolueret poterit ab eis. Atque hinc aduersarii colligunt, quòd si eo loco auctoritas aliqua sacra tradatur, nulla alia tradatur, quam potestas & auctoritas, quæ datur à pœnis canonicis, quas uel isdem Petrus uel concilia Christianis hominibus præfixerunt, eosdè absoluendi & liberandi.

Verùm

Disputatio quinta.

48

U E R V M id argumentum haud uehementius, quam præcedentia urget. Nam quamuis potestas soluendi & ligandi sint omnino contrariæ, ad multò tamen plura soluendi potestas se se porrigit, quam ligandi. Ligandi potestas ad ea tantum extenditur, quæ humanæ potestati subduntur, quenquam autem hominem peccato ligare, humanæ potestati non subest. Contra, uerò potestas soluendi ad omnia se se expandit, non modò, quæ humana tantum potestate homo præstare potest, sed ad ea etiam, quæ potest per potestatem sibi diuinitus tributam, quemadmodum de absolute sacramento dicimus, sacerdos enim, cum neminem possit obligare peccatis, omnes tamen potest absolueret.

N E Q U E uerò ab hac doctrina alieni sunt aduersarii, nam cum huiusmodi uerba ipsi de ministerio uerbi Dei accipiant, concedunt quidem ministros uerbo Dei inobedientes omnes posse absolueret, non tamen ligare, quenquam peccato, quod est solius Dei.

Conuellitur Rosensis sententia.

Cap. XVII.

Tque hæcenus quidem de Rosensis, qui reliquis omnibus in hac parte, aduersus indulgentiarum hostes doctius scripsisse uidetur, sententia diximus, atque eam quibus potuimus argumentis refecimus, quæ profectò non erat, cur nobis quemadmodum & multis uiris eruditis non summopere probaretur, nisi quòd ab ordinaria potestate indulgentias conferendi, non modò reliquos omnes Apostolos uno excepto Petro, sed etiam uniuersos Episcopos excludere uidetur. Enim uerò si indulgentiarum conferendarum auctoritas Matthæi 16. cap. tantummodo, fundatur, cum eo loco aperte Christus Petrum cæteris præsentibus alloquatur, eiusque confessionem prius commendatam remuneretur, Petrus tantum & eius successores Romani pontifices, ea indulgentiarum pœnas peccatorum potestate

te

Hieron. in
Matth. A. m
br. lib. de
bon. mortis
& in Lu-
cam lib. 6.
cap. 18.

Dilut. 2.

Obiectio 4.

Dilutio

Retorque-
tur in ad-
uersarios
ratio.

te fruentur. nisi uelit quis eum locum ad omnes Apostolos, qui tunc praesentes erant extendere, quod apertè & est contra omnem rationem, & Petri in reliquos omnes Apostolos primatum demolitur. Fui ego in ea sententia non paucis diebus, ut Petro quidem ac eius successoribus indulgentias tribuendi, peccatorumque poenas relaxandi potestas ordinaria, reliquis uerò tantum ex commissione à Christo tributa fuisset. Nam & iis rationibus & argumentis, quibus Rosenfis eo loco tantum, eandem potestatem tribui contendit, ualde multumque permouebar. Cæterum cum relaxandi poenas usum, ab uniuersis Episcopis, quasi quid cū ecclesiastica gubernatione ac regimine coniunctum, & copulatum, in omni rerum Christianarum memoria, usurpatum animaduertito, cum deinde omnium penè Theologorum incontrariam partem (omnes enim docent in Episcopis quoque quandam in hanc rem esse ordinariam potestatem) consensum satis expendo, cum tertio, tum Romanorum Pontificum, tum conciliorum decreta, quæ indulgentias tribuere, ad Episcopalem dignitatem pertinere docent, considero, mutata sententia, alias mihi quoque præter hunc locum, indulgentiarum sedes inquirendas esse constituo.

Explicantur sex potestates à Christo erga peccatores instituta. Cap. XVIII.

Go itaque (ut meam iam sententiam prodam) sex in uniuersum potestates à Christo erga peccatores institutas inuenio: retinendi peccata unam, remittendi alteram, quas duas ad poenitentiae sacramentum pertinere docuimus. imponendi poenitentias peccatis iam per legitimum dolorem dilutis, tertiam, absoluendi ab eisdem aut condonandi eandem quartam. trudendi ecclesia rebelles peccatores & immorigeros quintam, recipiendi eisdem ostensa morum conuersione postremam. Priores duæ Ioannis 20. traduntur, Quorum, inquit, remisistis

tis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Quatuor posteriores, Matthæi 18. Christus omnibus in commune Apostolis tribuit, quod ex eius loci paulò altiori expensione dilucescet. Tria profectò eo loco Christus erga eos, qui in nos peccant, iuxta triplicem peccantium differentiam instituit. Nam aut peccator nostræ aut duorum uel trium, quos nobiscum adhibemus, correptioni cædit, aut ei non cædens, ecclesiastici tamen pastoris & iudicis disciplinæ se subdit; aut tandem eò insaniam peruenit, ut ecclesiastico quoque iudicio, ac imperio contempto, in peccato ac peccandi pertinaci uoluntate persistat. De primis, inquit, si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te & ipsum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, si te non audierit, adhibe unum uel duos tecum, &c. De secundis, inquit; Quod si eos non audierit, dic ecclesiæ. De tertiis ait, quod si neque ecclesiam audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus, &c. Sed iam singula expendamus. Consulit Euangelica clementia, non modò à fratribus susceptas iniurias non persequi, sed insuper pro inferentibus deprecari, atque adeò prius in nos peccantes pro fraternâ caritate conueniendos, quàm iustitiæ rigore coercendos docet. Verùm quoniam sciebat, eam esse quorundam hominum in peccando pernicitiam, ut nec etiam correpti quidem, fratrem lædere cessent, hos continuo apud ecclesiasticos magistratus, his, qui iniuriam patiuntur, deferendi potestatem fecit; inobedientes demum ac rebelles, quique ecclesiasticum imperium spernunt, quòd nullum iam, quo eorum nequitia subueniatur, remedium super sit, extra Christianæ congregationis & reipublicæ clauos protrudendos decernit. Atquè ad primum horum exequendum, quòd tamen eo actu fratris emendatio desideretur, & quòd id ad priuatas actiones non item ad publicas pertineat, nulla erat à Christo instituenda potestas, neque enim in reliquis erant publicis ad eas actiones, quas homines inter se ipsos liberallyter exercent, & ubi sola gratia non item iustitia intercedit, potestas aliqua institui solet. At longè diuersa ratio est in secundo atque tertio, ubi non sola peccatoris emenda-

tio, sed aliquid aliud deinde intenditur, & ubi iam non priuatur, sed pulcè, & coram iustitiæ præfectis res agitur. In horum certè priori, præter fraternam correctionem, iustitiæ etiam restitutionem ac restorationem, ipsa magistratus, ad quem peccator defertur, ratio, necessario postulat. Nulla enim ratio patitur, ut hic, qui non modò fratrem sed iustitiam aut temporariam, aut spirituales læsit, ad magistratum iustitiæque præsidem delatus, etiam si eius obedientia à peccando desistat, præcedentia tamen delicta aliqua pœna ab eodem magistratu inflictæ, non luat; quemadmodum non ex humana aliqua constitutione, sed ipsa natura atque ratione duce, in reliquis magistratibus fieri uidemus. Defertur ad ciuilibus iustitiæ præsidem homicida, adulter aut alterius generis criminofus homo, nec tamen etiam si emendatissimus appareat, & is, qui iniuriam accepit omnino remittat, propterea pœnis ciuilibus, quæ in iustitiæ uiolatoribus decreta sunt, non multabitur. Quare hoc? Quia nimirum, magistratus ac iustitiæ legumque præfecti, non tam particularibus ciuium iniuriis cauēdis, quæ fortasse pœnitentia aut læsi liberalitate ac condonatione refarciri possent, quàm iustitiæ præsidem; cuius detrimenta neque læsi ciuis liberalitate, neque peccatoris emendatione sola, nisi etiam secundum iustitiæ commutatiuæ normam punitio accedat, restaurantur. Idem deinde & in sacramento pœnitentiæ accidere uidemus, ubi post uitam in melius commutatam, in his etiam, qui iuxta eius sacramenti naturam, non tracti, sed sponte, ad illud pœnitentiale forum accesserunt, aliquæ pœnæ exiguntur. Itaque ex ipsa ad ecclesiam delatione, quam Christus, facta semel atque iterum commotione permittit, aperta consequutione colligitur, eundem in ecclesiasticis præfectis, quandam potestatem instituisse, qua emendatis sceleribus, & legitimo cordis dolore, quo ad culpam iam abolitis, pœnæ quædam imponerentur, quibus postmodum pœnas, quæ facta iam reconciliatione supererant, uoluntariè compensarent.

Colligitur

Colligitur ex præcedenti doctrina, indulgendi pœnas peccatis diuinitus attributas, ecclesiæ potestatem à Christo donatam fuisse.

Cap.

XIX.

Vòd si hanc imponendi pœnitentias aut satisfactorias pœnas, auctoritatem, euangelio cogente, admittere compellimur, & eius profectò contrariam, condonandi nimirum eadem pœnas semel impositas, potestatem recipere, eadem uel atque rigore nobis necessarium est; non enim ratio patitur, ut una potestas absque altera à Christo tributa fuerit, cum nunquam ligandi potestatem absque soluendi potestate, aut econuerso, concesserit.

Prima ratio in aduersarios.

HABEMVS igitur quatuor potestates hucusque, remittendi peccata unam, retinendi alteram, quæ duæ ad omnes sacerdotes attinent. imponendi pœnas peccatis per pœnitentiam delictis tertiam, condonandi easdem quartam. Nunc iam de quinta ac sexta, quoniam easdem, tum ipso Euangelico contextu, tum ueteris ecclesiastici usus auctoritate conuincti aduersarij negare nobis non potuerunt, breuiter dicamus. Sunt autem illæ, quas ad ecclesiasticis ce-
tibus protrudendos incorregibiles peccatores, eodem loco Christus Apostolis omnibus indulget. Si ecclesiam, inquit, non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Enim uerò nemo mihi tanquam ethnicus & publicanus habendus est, nisi, quem iam ecclesiastici magistratus aut præfecti censura extra Christianas caulas præiectum cognouerim. Tribuit ergo eo loco Apostolis & Episcopis, eiiciendi peccatores pertinaces potestatem Christus, quòd si pertinaces ecclesia eiiciendi potestatem dedit, dedit igitur & eius contrariam. recipiendi nimirum eos, quos iam deposita pertinacia ac peccandi obstinatione, emédatos aduerterint: quæ duæ ultimæ potestates senarium illum potestatum, quem ecclesiasti-

N ij cæ

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

ca reipublicæ erga peccata tributam principio docebamus, integrè absoluunt.

Quo'd autem quæcunque quatuor his potestatibus, quæ hoc capite, 18. Matthæi, omnibus in commune Apostolis tribuuntur, decreta fuerint: siue ea sint emendatorum peccatorum compensatoriæ punitiones, siue earundem liberales condonationes ex aliqua causa rationabili, idest, indulgentiæ collationes fuerint, siue pertinacium extra Dominicas causas projectiones, siue eorundem iam animo peccandi & in obedientiæ sepositis, & reiectis, receptiones, ante tribunal diuinæ maiestatis sint rata, ac firma, uerba quæ proximè Christus adiungit, apertissimè demonstrant, Amen dico uobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo: quibus uerbis profectò nemo aliud Christum sanctis Apostolis significasse fateri potest, quàm quòd ea uniuersa, quæ hac quadruplici potestate erga peccatores gessissent, omnino futura essent firma atque solida, nisi intolerabilem errorem planè continerent. nam neque aliud à quopiam alio principe, ad suos præfectos prolata, significare quisquam hominum sentire queat. Pater igitur, non innani, aut à nobis excogitato (ut hæretici fabulantur) sed ex ipso expresso Dei uerbo deducto ratiocinio, esse in ecclesiastica reipublica, potestatem quandam, non modò ciuilem, sed diuinam prorsus, ut antea, quando Rosensis sententiam enarrauimus, diximus, & inferius, quando de huius potestatis usu agemus, cum rationibus, tum etiam sanctorum patrum testimoniis apertissimis comprobabimus, remittendi compensatorias pœnas, quæ gratia temporalis pœnæ post iustificationem reliquæ, compensandæ, aut in pœnitentiæ sacramento à sacerdotibus, aut extra, in publicis criminibus ab Episcopis inductæ & impositæ fuerant. Nam si Christiana imponendi pœnitentias, aut compensatorias has scelerum punitiones, peccatoribus non pertinacibus sed iam emendatis & legitimo ritu suis pastoribus subiectis, Apostolis reliquis quæ Euangelicis præfectis reliquit; atque hæc potestas, non ciuilis & humana, sed planè religiosa atque diuina censenda.

Disputatio quinta.

51

censenda est, quoniam Christus asserit, cuncta, quæ illa interris ligantur atque soluuntur, in cælis quoque ligata & soluta esse, profectò necessario ratiocinio, contrariam quoque remittendi easdem pœnas semel iustè impositas, rationabili aliqua de causa potestatem, reliquisse fatendum est: quandoquidem in reliquis etiam potestatibus, quas erga peccatores exercendas instituit, nunquam unam absque altera Apostolis tribuit. Quorum, inquit, remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt, & hoc loco. Quæcunque alligaueritis super terram, &c. & quæcunque solueritis, &c. Haud leuibus enim uero rationibus, immo uerò ipso Euangelico rigore demonstrauius, delationem illam peccatoris ad ecclesiam siue ad ecclesiasticos præfectos, etiam si idè peccator à peccando desistat, non esse frustra, sed ut admisi sceleris eorundem pastorum iudicio expiatorias pœnas suscipiat: quam rem & in omni Christianorum hominum sæculo, usurpata ab ecclesia consuetudo imponendi publicas aut priuatas pœnitentias, ut prima disputatione multis testimoniis comprobauimus, apertè quoque confirmat. Quòd si ita est, instituit ergo Christus huius potestatis correlatiuam aut contrariam, quæ non est aliud, quàm eas pœnas condonandi auctoritas, quædam.

Cap. 4.

VERVM id absque ullo humano ratiocinio, ipsa Christi uerba, quæ Matth. 18 adiunguntur, etiam obstinato animo renitentibus hæreticis, uolentissimè intorquent: perspicuè enim non tantum alligandi, sed absoluendi quoque potestas & auctoritas, Apostolis exhibetur. Quæcunque (inquit) alligaueritis super terram, ligata erunt & in cælis, & quæcunque solueritis, soluta erunt. Nam hæc uerba ad eam quoque soluendi impositas, & indictas semel pœnas, potestatem pertinere, dubitare nemo profectò cum ratione poterit, cum post illa uerba collocentur, quibus ad ecclesiasticos præfectos, priuatis admonitionibus nondum correcti peccatores, deferri iubentur. Nam quemadmodum illi peccatores sunt in duplici discrimine, quidam qui pastorum aut præfectorum admonitione & imperio, lædendi fratrem finem faciunt, quidam quorum pertinacia nullo horum cohibetur,

Secundæ ratio.

hibetur, ita duplex quoque potestas constituenda erat, una, qua intra ecclesiam, cum fratris iniuria, tum diuina offensa compensaretur, quæ erga priores exercenda erat, altera, qua peccatores pertinaces secundi generis, aut ad meliorem mentem redirent, aut ne alios prauo uitæ exemplo inficerent, extra ecclesiam proiicerentur: quæ ad posteriores pertinebat. His igitur duabus potestatibus, aliæ quoque duæ correlatiuæ respondere debebant, condonandi pænas impositas una, admittendi recipiendique iustè exclusos altera, quas quatuor simul alligandi atque soluendi uerbis, ἀπὸ τῆς κοινῆς, Christus circumloquitur.

Quòd Petro à Christo Matth. 16. potestas indulgendi pænas peccatorum in confessionis

præmium, tributa quoque fuerit.

Cap. XX.

ED nunc iam, quid illis uerbis Matth. 16. Apostolorum principi tributum à Christo fuerit, paucis declaremus. Existimo ego eo loco, Petro non modò à Christo ecclesiastici populi principatum promissum, sed ut rectè Ioannes Rosensis persuadere conabatur, eidem indulgendi pænas peccatorum, idest indulgentias conferendi, quemadmodum Matthæi 18. reliquis omnibus Apostolis, potestatem fuisse mandatam. Nam quòd hic quoque locus ad indulgentiarum largitiones pertineat, præter ea, quæ superius ex Rosensi attulimus, & quæ nos in eius sententiæ fauorem excogitauimus illud quoque non obscurè ostendere uidetur, quod parùm antea Christus dixerat, Et portæ inferi non praualebunt aduersus eam, ecclesiam scilicet. enimuero si portæ inferi peccata intelligamus (quod nobis haud difficulter aduersarij tribuent) nullo pacto ecclesiasticæ clauis Petro tributæ, etiam si eas uerbi prædicandi potestatem accipia-

Prima ratio in aduersarios.

accipiamus, ut iidem uolunt, efficere poterunt, ut portæ inferi in ecclesiam, quò ad culpam attinet, non praualeant. uicia enim atque peccata, per ecclesiasticas uerbi Dei clauis dissuaderi quidem possunt, uiolenter, tamen profligari non possunt; est enim quemadmodum ad rectè agendum, ita quoque ad peccandum post quamcunque uerbi Dei prædicationem uoluntas libera. Quæ ratio, etiam reliquas à Christo erga peccatores constitutas potestates excludit. Nemo enim cum ratione docere poterit, remittendi aut retinendi peccata, potestatem quam Ioannis 20. exhiberi docuimus, aut excludendi & admittendi peccatores auctoritatem, quæ una est ex his, quæ Matth. 18. omnibus Apostolis in commune traduntur, tantam obtinere uirtutem, ut earum causa peccata in ecclesiam non praualeant. Hæ enim cum in culpas ipsas aut in culparum accidentia, pertinaciam nimirum, quæ suo pregenio atque natura sunt prorsus libera, exerceantur, nullo pacto externa hominis uoluntate ad eò cohiberi possunt, ut quasi clauibus quibusdam, eisdem praualescendi aditus præcludatur. Constat enim illic Christum clauis regni cælorum, non materiales clauis quibus regni cælorum Ianuæ referentur, sed liberam quandam atque efficacem excludendi peccata potentiam, qua (inquam) tam liberè peccata soluantur, aut ligentur, idest; non soluantur, quàm liberè, ea quæ in pænore aut alicubi nostris usibus asseruamus, dispensare, aut non dispensare possumus. Quòd si nec prædicandi uerbi Dei auctoritas, nec remittendi, quò ad culpas attinet, peccata, nec excludendi peruicaces peccatores potestas, præstare queunt, ut peccata in Christi ecclesiam nò praualeant, profectò ego non uideo, cur potestas illa, quæ hoc loco Petro à Christo tribuitur, non sit ea, qua non culparum, sed penarum reatus diluuntur. Hi enim cum sint prorsus à culpa res distinctæ, ac perinde propriæ peccatoris uoluntati non subiaceant, integro soluentis imperio & potestati subduntur. Et si enim penarum reatus quantum ad originem attinet, aliqua ratione libertatis participant (culpam enim, quæ libera est, consequuntur) postquam tamen uel diuina constitutione, aut ipsa peccati natura,

Aduersarium interpretatio dissipatur.

tura,

tura, animo inhæserunt, prorsus libertate destituuntur, unde ecclesiasticæ potestatis uirtuti, nisi prorsus noua peccata impediunt, soluenda subduntur. Non præualent igitur in ecclesiam Christi, portæ inferi, idest peccata, quoniam eorum reatus & obligationes, clauibus Petri, idest pœnarum condonandarum potestate, ita dissipantur, ut qui aliàs multos igne purgatorio, qui infernus quoque uocari solet, passurus erat cruciatus (modo pietas adfit, quæ eundem dignum hoc tanto munere reddat) Christi in Petri clauibus benignitate ac indulgentia, nullis aut non tantis inferni doloribus solutis, in calum auolet.

2. Ratio. NEQUE uerò mysterio caret, quòd neque Matthæi 18. quo loco omnibus in commune Apostolis, neque Matth. 16. quo Petro soli, pœnas peccatorum condonandi, potestas exhibetur, non remittendi, aut retinendi, sed soluendi & alligandi uerbis usus est Christus. Nam cum priora illa ad diuinam potentiam pertineant, (soli enim Dei est tanquam agentis principalis remittere culpas peccatorum) hæc tamen etiam puris hominibus communicari possunt, ut antea quoque ex Rosense dicebamus.

3. Ratio. Quid etiam non obscure pertinet, quod cum Ioan. 20. quo loco, in culpas remittendas aut retinendas, sacramentalem potestatem instituit, peccatorum meminerit, hinc tamen nullam eorundem mentionem adiunxit. sic enim illic inquit, Quorum remiseritis peccata &c. Matthæi 16. Et quodcumque solueritis super terram, solutum erit & in cælis &c. Marth. uero 18. Quæcumque alligaueritis super terram, alligata erunt &c. nimirum quòd iis duobus locis, non in culpas, sed in penas peccatorum, quæ propriè peccata dici nequeunt, potestas tribuatur.

4. Ratio. IAM uerò, si ipsam muneris quod Christus illo loco Petro donat, rationem spectemus, aperte idem deprehendemus. Enimvero illic Christus dum Petro ligandi atque soluendi potestatem tribuit, non aliquid, quod ad reipublicæ Christianæ administrationem necessaria ratione pertineat, sed singulare aliquod ob rectam fidei confessionem priuilegium indulget, hoc enim planè præcedentia omnia uel inuitis intorquent.

quent. Nam cum Petrus quærenti Christo, quem eum esse Apostoli iudicarent, respondisset, Tu es Christus filius Dei uiui &c. Christus quasi egregiam Petri confessionem remuneraturus, eodem prorsus loquendi caractere, Et ego dico tibi (inquit) quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque solueris &c. Iam quis non uideat id, quod hoc loco à Christo Petro tribuitur, opus liberalitatis esse?

Quid enim aliud indicat coniunctio, Et, quam auctoritatem illam Petro tributam, ob præcedentis confessionis elegantiam? Eam certè; quæ cum ipsa reipublicæ administratione necessaria ratione colligantur, à nullo liberaliter, aut ob alias, ab iis, quas in subiecto requirunt causas, iustè tribuuntur. neque enim rex tibi magistratum iustè tribuerit, quoniam illi aliquando in aliquo placuisti, sed quoniam iis, quæ ad rectè gerendum magistratum expectantur, iustitia atque prudentia præditus es. Soluendi ergo atque ligandi potestas, quæ ob ueram fidei confessionem Petro tribuuntur, non ad necessariam ecclesiastici cætus gubernationem attinent, sed ad gratiam atque liberalitatem: nam & ligandi atque soluendi potestas, quæ cum ecclesiastica administratione necessariò connectitur, non ob confessionem, quæ quantumcumque fidelis sit & uera, administrationis tamen delegandæ, sola non potest esse causa, sed ob industriam prudentiam, &c. aut (quod Christus illis primis euangelicis hominibus fecisse deprehendimus) ob Spiritum sanctum, hominibus tribuitur. Iam si ea potestas non necessariò, sed in amoris signum atque liberaliter à Christo Petro dono datur, est igitur non erga ea, quæ ad hominis Christiani spiritalè salutem necessariò pertinent, quoniã hæc, cum ipsa ecclesiæ administratione necessario cōnectuntur, sed circa ea, quæ cum sine illis homo saluari posset, sunt tamen liberalitatis & misericordiæ materia. Non igitur sunt peccata, quod ad culpas attinet, quoniam sicut sine culparum remissione, nemo adsequi salutem potest, ita potestas remittendi culpas, essentiali ratione, ad ecclesiasticæ gubernationis rationem pertinet, Quod si non est potestas remittendi culpas,

ego profectò aliam excogitare non possum, quàm hanc, de qua loquimur remittendi reatus temporalium pœnarum, quæ facta iustificatione in anima perseverant, potestatem.

NEQUE uerò id alienum est ab eo, quod duce prudentia, quæ non est aliud, quàm prouidentia uestigium quoddam, principes homines in quantumcûque iustissimis rebus publicis, aliquando facere solent. Solemne est enim iis egregios uiros & ob fidelitatem, & arctiorem amicitiam, aut quòd aliàs de repub. bene meriti fuerint, sibi gratos, his potestatribus, quasi præmiis quibusdam coornare. & cum eos magistratus publicasque functiones, quæ ad reipublicæ administrationem necessariò pertinent, non nisi ob prudentiã, iustitiæ amorem, & demum ob ciuilibus disciplinæ peritiam, alicui tribuant, hos tamen sine quibus geri potest respublica, quique potius ad habentis ornamentum, quàm ciuium necessitatem attinent, absque iis rationibus, ob alias sibi gratas causas donare consueuerunt. Quæ res adiuncto ex his, quæ satis multa accidere solent, exemplo, magis explicabitur. Scelera atque flagitia in republica remittere, aut iuxta legum tenorem ab illis absoluere, solis magistratibus, ea ratione, qua magistratus sunt, legumque atque reipublicæ ministri demendari potest, quoniam scilicet scelerum cohibitio, necessaria ratione ad reipublicæ administrationem pertinet. immo in hoc potissimum magistratus in ciuitatibus eriguntur, ut per legum rectam administrationem peccata cohibeant. Sed neque hec potestas alicui ob priuatam amicitiam, aut res militiæ domiue fœliciter gestas, aut ob alias similes causas, sed ob ciuilibus administrationis peritiam, prudentiam, iustitiam & similia demendari iuste solet. At emendatos iam homines, qui tamen ob impotentiam, soluendis, quos ob culpas contraxerant pœnarum reatibus non sunt pares, carceribus eximendi, aut ab eisdem mitiores pœnas exigendi potestas, sine iustitiæ aut reipub. peruersione, alicui optimo uiro, ob egregium aliquod fascino, in principis aut reipublicæ gratiam præstitum, ab eodem principe quasi præmium liberaliter demendari potest. Immo uerò tantum erat huiusce rei studium,
primo

primo illo, quod ueteres aureum à summa iustitia uocitare solent, sæculo, ut optimis quibusque uiris statuas locis publicis erectas, qui tenerent manibusque prænsarent, ab uniuersis scelerum reatibus protinus liberarentur. unde idololatriam Lactantius & Eusebius deriuatam memoriæ prodiderunt. Sed & nunc quarundam prouinciarum consuetudo & mores obtinuerunt, ut etiam ij, qui grauissima scelera designarunt, ad domos quasdam, quarum maiores, id à principibus egregio aliquo fascino pro meruerunt, quasi à syla confugientes, de reliquo omnè pœnarum reatum exuât. Immo id etiam prouinciæ quædam suis principibus honoris gratia tribuerunt, ut si quis scelerosus, dum ad necem deportatur, regi aut reginæ obuiet, omne illi supplicium condonetur. Sunt profectò hæc potestates sicut liberaliter tributæ, ita ad respublicas administrandas non absolutè necessariæ, atque adeò ob quascunque honestas causas tribui possunt. Itaque cum Christus Matth. 16. Petri confessionem remuneretur, sentiendum est, eam potestatem, non ex his esse, quæ ad necessariam reipublicæ Christianæ administrationem pertinent, sed ex his, quæ melius administrandi gratia, liberaliter donantur. Cum autem culparum remittendarum potestas essentiali atque necessaria ratione, ad Ecclesiasticam reipublicam pertineat, sentiendum est perinde, non remittendi culpas eo loco potestatem tribuisse. Quod si culpas remittendi, potestatem non tribuit, tribuit igitur auctoritatem remittendi pœnas: nam in theologice potestatibus, ad quas solas, non item ad ciuiles, quæ in ferendis tantum legibus expenduntur, eum locum posse pertinere, superius persuasimus, duæ istæ tantum numerantur.

CUM autem, aio, huiusmodi accidentarias potestates, quas ipsa gubernationis ratio necessariò non postulat, aliis quàm magistratibus tribui posse, Petri in ecclesia supremum magistratum non excludo. Sed dico, eidem ratione, qua ecclesiæ princeps summus erat, non ob ecclesiasticæ administrationis omnimodam necessitatem, tanquam aliquid eidem necessario adiunctum, sed ob egregiam fidei confessionem, eam potestatem tributam.

O ij potestas

*Obiectionis
tacite dilis
tio.*

potestas aliis quàm magistratibus aliquando demandatur, fieri tamen rectè potest, ut magistratui, non modò ad gubernationem necessariæ potestates, sed etiam non necessariæ, honoris ergo tribuantur. Quid enim prohibet regem Socrati præfecto, non modò puniendi scelera, sed etiam cum misericordiæ ratio id postulauerit, condonandi pœnas potestatem tribuere? Punire certè scelera ad necessarium regimen, condonare pœnas ad Socratis ornamentû pertinet.

Obiectio.

Dilat.

SED ais saltem in conferente indulgentias non exigitur iurisdictio, cuius contrarium cum uniuersa Theologorum schola postea sumus tradituri. Respondeo. Immo uerò pœnas peccatorum posse condonare, non est cuiuscunque iurisdictionis, sed perfectioris cuiusdam. neque quisquam hominum ambigeret, Socratem, cui non tantum iuxta legum præscriptum iudicandi puniendiq, crimina, sed indulgendi quoque emendaris iam hominibus iustas pœnas, potestas tributa esset; perfectiorem multò iurisditionem obtinere, eo, cui solùm castigandi ex legibus scelerosos homines auctoritas commissâ fuisse. Est igitur indulgentias tribuere, non cuiuscunque sed perfectioris cuiusdam iurisdictionis, & quæ omnino perfectam omnibusque numeris absolutam magis imitetur, actus. Quemadmodum enim rex, qui solus in Repub. iurisditionem perfectam obtinet, non modò iuxta criminum atrocitatem iudicandi ex suis legibus auctoritate proditus est, sed pœnas quoque iustè commeritas pro clementiæ uirtute indulgere atque condonare potest, in quibus duobus perfectio iurisdictionis consistit, ita qui huic regiæ auctoritati propinquius accesserit, perfectiori iurisdictionis ratione fruatur. Neque nos aliud, cum dicimus condonandi pœnas peccatorum, aut tribuendi indulgentias potestatem, ad necessariam Reipublicæ Christianæ rationem non pertinere, intelligimus, quàm quòd absque hac potestate, eadem respublica potuisset consistere, & quòd ad eas potestates aut magistratus sine quibus esse ex sua natura rationeque formali non potest, necessariò non pertineat, non tamen negamus ad perfectiorem & ornatum eiusdem ecclesiasticæ potestatis pertinere.

sed

sed hæc apertiora sunt, quàm ut in illis explicandis plura uerba prodigere debeamus.

ERGO ut nostram iterum sententiam in hac parte repetamus, credimus cum Ioanne Rosensi, hunc locum Matthæi 16. ad indulgentiarum conferendarum potestatem pertinere, de ea que necessariò interpretandum. Neque uerò huius interpretationis, quæ omnium commodissima uidetur, ratione, ab eius sententia recessimus, sed quòd huic soli loco, non item illi, quò Matthæi 18. Christus omnibus Apostolis loquitur, indulgentias tribuendi auctoritatem nuncupat, ex quo aperta collectione inferebatur, solos Petri successores, non item reliquos ecclesiasticos pastores, eadem ornatos fuisse, nisi forsân ex Pontificis commissione, quòd genus potestatem delegatam appellant. Puto ego eo loco, qui Matthæi 16 habetur Petro soli, eo uerò qui Matthæi 18. collocatur, omnibus in commune Apostolis condonandi, siue iniunctos, siue non iniunctos pœnarum reatus, iuxta diuinæ misericordiæ rationem cum aliis tribus, quas enarrauimus, tributam fuisse potestatem, quorum duorum posterius Rosensis, docens locum Matthæi 16. ad indulgentias tantum attinere, negare cogebatur.

Auctoris sententia que nam sit in hac parte.

Diluuntur, quæ in hanc sententiam fieri possunt obiectiones. Cap. XXI.

ERUM hic duo, alterum à catholicis, quibus Rosensis sententia arrideret, alterum ab hæreticis, qui nunquam non Petri primatui insidiantur, obiici posse uideo. Nã si Matth. 18. inter alias potestates, potestas quoque indulgentias donandi omnibus in uniuersum Apostolis tribuitur, quid opus erat Matthæi 16. eandem Petro exhiberi? An Petrus non erat Apostolus? immo uerò bona pars eius sermonis cum illo expenditur. ille enim est, qui Christo de numero fraternæ correctionis questionem proponit.

Re-

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

Dilutio.

RESPONDEMVS, Christum Matth. 16. prius soli Petro, Matthæi uerò 18. reliquis Apostolis eam potestatem tribuisse, neque hæc inter se ullo pacto aduersantur. Sed ais rursus quid opus erat eam seorsum soli Petro tradere, quam iterum postea omnibus erat communicaturus? Respondeo.

Obiectio 2.

Dilutio.

Quoniam Petri potestas in hac parte, ea, quæ Matthæi 18. omnibus in cõmune tribuitur, multò est excellentior, oportebat igitur illam seorsum exhiberi quemadmodum de reliqua potestate ecclesiastica docere solemus. Omnibus certè Apostolis dictum est à Christo, Euntes docete omnes gentes, &c. Sed soli Petro seorsum dicitur, Pasce oues meas. Donatur uniuerfis Apostolis quidem potestas, non uniuersalis, sed in suas tantum dioceses, at Petro non hic, aut illic, sed in uniuersum orbè condonandi peccatorum pœnas potestas exhibetur, oportebat igitur non simul cum aliis, sed seorsum donari. Quoniam si eam cum aliis tantum accepisset, non ampliorem profectò quam reliqui accepisset.

Petri in cõferendis indulgentiis potestas, reliquorum Apost. potestate excellentior. Matth. 28. Ioan. 2.

Obiect. 3.

ALTERVM, quod ab aduersariis obiici poterat, est quòd locum Matthæi 16. quo Petri primatus potissimè niti uideatur, ad indulgentias detorqueamus. Qui enim fieri queat, ut eadem uerborum periodo, ferendi in uniuersum orbem ecclesiasticas leges, toti deinde ecclesiæ præsidendi, & pœnas peccatorum condonandi potestas Petro tribuatur? Enim uerò ueteres ecclesiastici patres, soluendi & ligandi potestatem, Petro eo loco à Christo tributam, ad ecclesiasticam administrationem, sanctisque legibus Christianum populum moderandi potestatem, eum locum arripiunt, non ergo de condonandarum pœnarum potestate est accipiendum.

Dilutio.

SED hic cauillus tantum abest ut nos à nostra sententia, aut ecclesiasticos patres à sua illa uetere interpretatione deturbet, ut potius utrunque confirmet: neque mirum semper enim uerò uerum consonat. Certè indulgentias conferre, non cuiusuis iurisdictionis actionem esse dicebamus, eius inquam, tantum, sine qua ecclesia esse non posset, sed perfectioris & præstantioris cuiusdam. sic enim eum iudicem, aut magistratum cui, non modò puniendi peccata, sed etiam pœnas constitutas condonandi, auctoritas à principe comissa forer,

ei

Disputatio quinta.

ei multo iurisdictione atque imperij perfectione excellere, qui scelera tantummodo corrigendi potestate præditus esset, diffiniebamus. Ergo is, qui totius orbis hominibus, iustis ac piis de causis, pœnas aut impositas, aut iustè commertas, condonare potest, non modò totius eiusdem orbis, quacunque ratione, spiritali & ecclesiastico imperio fuit à Christo præfectus, sed etiam excellentiori quadam ratione, & quæ Christi imperium proximè imitaretur. quemadmodum enim Christus non modò scelera iustis suppliciis punire, sed etiam eadem condonare potest, sic etiam & Apostolo Petro in toto Christiano orbe, & exigendi à fascinatorosis & peccatoribus hominibus supplicia, & eadem condonandi potestatem impertiuit. Quamquam in hac parte, ingens sit inter utrunque discrimen, Christus enim proprio arbitrio propriaque auctoritate id præstare potest, Petrus autè Christi tantummodo commissione ac gratia; deinde, Christus absque ullis iustis rationibus pro suæ uoluntatis imperio, quod in Magdalenæ, latronis & multorum aliorum iustificatione fecit, pœnas condonare potest, petrus tantum iustis de causis, à quibus si ab errauerit, nihil efficiet. Non enim in destructionem, sed in ædificationem potestatem accepit.

2. Cor. 13

Probat, Petrum in totum orbem sicut imperium, ita etiam condonandi pœnas peccatorum potestatem accepisse. Cap. XXII.

Erùm id nobis probandum esse uideo, quod dicimus, Christum hoc loco Petro Apostolo in uniuerso terrarum orbe, Christianis hominibus condonandi pœnas peccatorum potestatem tribuisse: ex hoc enim totum eius argumentationis robur pendet, sed hoc facile præstabimus, si tū uerba ipsa Christi, tum id, quod ex eis ineluctabili ratiocinio deriuatur, paulisper expendamus. Profectò terræ nomine, totum orbem terrarum illo loco à Christo

2. Cor. 13

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

Christo designari, cum & nouo & ueteri instrumento nihil sit hac phrasi frequentius, aduersarij non inficiabuntur: præsertim cum terrâ cælo hoc loco contraponat. Quemadmodum enim eo loco, cælum, triumphantem ecclesiam denotat, ita terra totum terrarum orbem, quo militans ecclesia continetur, importat. Ergo qui soluendi quæcunque super terram, Petro potestatem tribuit, eidem, in uniuerso orbe terrarum, non hoc aut illud, sed uniuersa peccatorum supplicia iuste alioqui commerita, condonandi potestatem indulget.

SED ais. Etiam dum reliquis omnibus Apostolis hanc eandem potestatem tribuit eisdem uerbis utitur. Amen, inquit, dico uobis, quæcunque alligaueritis super terram, &c. Et reliqui igitur omnes Apostoli in uniuerso orbe Christiano condonandi pœnas peccatorum à Christo potestatem acceperunt.

RESPONDEO primò. Haud grande piaculum esset, id de uniuersis Apostolis concedere, quanuis enim Petro in totum orbem terrarum primatum tribuamus, libenter tamen donamus, reliquos Apostolos in uniuersum orbem, & Euangelij seminandi, & reliquas quascunque potestates dispensandi, facultatem accepisse. & id quidem tum pro Apostolicæ dignitatis ratione, quam à nullo alio, quàm à Christo ipso in Euangelici muneris functione pendere æquum erat, tum pro Apostolici muneris necessitate, quod sua natura non erat aliud, quàm omni creaturæ in uniuerso orbe terrarum, Euangelicam doctrinam prædicandi mandatum. iuxta illud, Euntes in mundum uniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. & illud Euntes docete omnes gentes, &c. Atque hanc æqualitatem potestatis, Anacletus pontifex intelligere uidetur. Cum de Petro reliquisque Apostolis, sic scribit. Hic, idest Petrus, ligandi soluendique potestatem primus accepit à Domino, primusque ad fidem, populum suæ prædicationis uirtute adduxit, uerboque instituit: ceteri uerò Apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse uoluerunt, qui etiam iubente Domino in toto orbe terrarum dispersi

Disputatio quinta.

57

spersi Euangelium prædicauerunt. Honorem, inquit, ac potestatem parem acceperunt. Honor hic erat, quòd quemadmodum Petrus Christi tantum imperio in Euangelico munere exhibendo ducebatur, ita & reliqui Apostoli: potestas uerò, quòd quemadmodum Petrus in totum orbem Euangelium spargendi liberam habebat facultatem, ita & reliqui. Verum hinc nullo Theologico ratiocinio colligitur, ut Episcopi quoque eadem potestatis amplitudine fruantur, ut scilicet & in totum terrarum orbem Euangelium spargendi, & ubique peccata remittendi aut pœnas peccatorum condonandi potestate sint præditi. Nam quantumuis Episcopi Apostolorum successores sint & uocentur, est tamen ingens utrorumque discrimen. Erant enim uerò Apostoli non modò Episcopi, sed Apostoli; erat autè Apostolatus non aliud, quàm legatio quædam in uniuersum terrarum orbem, qua Deus, id quod mundo temporis plenitudine beneficium exhibuit, denuntiare contendebat. atque icirco Apostolatus, generalitatem quandam & uniuersalitatem in se claudit: contra Episcopatus ad certum terrarum tractum, quem uocarunt diœcesim, non item ad uniuersum orbem respectum denotat. Successerunt igitur Episcopi Apostolis, non qua ratione Apostoli erant, quoniam Apostolica dignitas & functio præterquam in Petri successoribus, ut alibi ostendimus, cum Apostolico saculo extincta fuerunt, sed quatenus certis terrarum tractibus, quos peculiari quadam cura atque sollicitudine Euangelicis moribus formarent, præfeci erat. Atque ita accipiendus est idem Anacletus, dum iis uerbis, quæ statim attulimus, adiungit, In loco eorum, inquit, surrexerunt Episcopi, quorum ordinatio, prætaxato fieri debet, modo & ordine, quos, qui recipit & uerba eorum, Deum recipit, &c. ordinationem Episcoporum eodem modo ac ordine, quo Apostolorum, fieri inquit, non quòd eos iurisdictionem in totum terrarum orbem per Episcopale ordinationem obtinere sentiat, absit, hoc enim summam in ecclesiasticam Reipublicam confusionem induceret, sed quòd in suis diocæsis ac paræciis, non minore, quàm olim Apostolici uiri in suis quoque, honore ac reuerentia, quasi Dei organa, per

*Episc. non
æquali po-
testate cis
Apost. fuis-
se præditos
& si eorū
dicuntur
success.
Apost mu-
nus quod
Apost. &
Episc. discr.*

*Quatenus
Apostolis
Episc. suc-
cessisse di-
cantur.*

P qua,

*obiectio
Matth. 18.*

Dilectio

*Marc. 6.
Matth. 18.*

*Distin. 20.
cap. in no-
uo testam.*

F. Michaëlis Medinæ, de indulg.

*Respondetur
obiect.*

quæ quemadmodum olim per Apostolos, nostram salutem operatur, sint suscipiendi. Atque ita quidem absq; ullo fidei aut rationis detrimento, obiectioni illi respondere possumus, ut dicamus & Petrum pro se, & successoribus, reliquos uerò Apostolos pro se tantum, in iis uerbis, Quæcunq; alligaueritis super terram, &c. in totum orbem potestatem accepisse: ita ut terra, illic non minus uniuersaliter capiatur quam priori loco.

VERVM profectò ratio ipsa abundè ostendere uidetur, dictionem illam, SVPER TERRAM, aliter Matthæi 16. quo loco Christus soli Petro loquitur, aliter Matthæi 18. ubi omnibus Apostolis in commune, eandem potestatem tribuit, accipiendam esse. Nam unius in totum terrarum orbem imperium, non modò diuina, sed prophana quoque philosophia, immo ipsa rerum natura postulare uidetur: cum contra, imperantium multitudine, præsertim ubi nullus in administranda potestate ab altero pendet, sed ex æquo imperat, nihil ad humanas ciuitates exterminandas potentius. Quis enim nesciat, non posse bene geri Remp. multorum auspiciis? aut quis non legit illud,

Οὐκ ἀρεθὸν πολυκοιρανίῳ, εἰς κοίρανός ἐσσι

Εἰς βασιλεύς.

ERGO si Christus Matthæi 18. dictionem, SVPER TERRAM, pro uniuersis terrarum tractibus accepit, si inquam, in uniuerso orbe Christiano utendi integra ecclesiastica auctoritate promiscuè omnibus Apostolis ac eorum successoribus potestatem indulsit, cur non dicemus eundè, non ordinatam ecclesiam, sed plusquam Babylonicam confusionem in mundo reliquisse? Et humana quidem uiuendi ratio utcunq; permittit Aristocratiam, in qua pauci potentes ipsius reipublicæ gratia leges administrant, timocratiam, in qua multi ex omni fortuna ipsius etiam ciuitatis ergò, præsideant, quando per humanam ambitionem & auaritiam regiam gubernandi rationem, quæ cunctorum mortalium iudicio, omnium optima est, uti non datur: quoniam nimirum licèt iis uitæ rationibus multi urbi & ciuiti præsideant, omnes tamen in unammet eademq; rationem imperij conueniunt

*Dion. Syracus. apud
Aemiliū
Probum.
Homer.*

Disputatio quinta.

niunt neque ullus absque alterius arbitrio quicquam potest efficere. At multos, quorum quiuus in legibus administrandis integram habeat potestatem, quorum quiuus integram per se ipsum in puniendis aut condonandis peccatis auctoritatem obtineat, neque Babylon patitur.

ITAQUE si Christus tanquam castrorum aciem ordinatam constituit ecclesiam, immo uerò si mediocriter sapientium hominum in ecclesiastica reipublica condenda lucem attigit, nobis necessariò fatendum est, dictionem illam, SVPER TERRAM, non uniuersaliter, sed particulariter accipi; alioqui non ecclesiam fide & caritate unitam, quæ diuersis statibus, ordinibus & personis, humanum corpus, ut ad Corinthios & Ephesios scribens Apostolus docet, grata quadam compactione referret, sed quæ horrendum ali-quod monstrum, in quo duodecim aut plura equalia essent capita, repræsenteret, in mundo reliquisset. Dedit ergo Petro Apostolo soluendi atque ligandi, SVPER TERRAM, idest, super uniuersum orbem potestatem, reliquis autem Apostolis, SVPER TERRAM, idest, hunc aut illum terræ tractum, ad quem fuisset unusquisque, facta prouincia-rum partitione, directus.

EST & illa non incommoda eius loci interpretatio, ut dicitio SVPER TERRAM, totum orbem quidem dicat, uerùm eo sensu ut nō singulis, sed omnibus, collectiuè (quòd aiunt) illic potestas tribuatur. Iuxta quem sensum, donat quidem Christus omnibus Apostolis in uniuerso terrarum orbe potestatem condonandi peccata, &c. non quòd unus quisque per se ipsum, sed quòd omnes simul in totum terrarum orbem iurisdictionem acceperint, quam postea inter se ipsos non sine spiritus magisterio diuiserint. Et profectò ita fuit, Christus enim, qui non hominum multitudine, aut humana sapientia, sed diuina potius uirtute ad se ipsum omnes mortales contendebat attrahere, duodecim illos sola spiritus uirtute munitos Apostolos, idest, legatos, in totum terrarum orbem ammadauit. sed quemadmodum unum quemque illorum omnes terrarum tractus percurrere erat impossibile, ita nulli simul in uniuersum orbem potestatem

*Eph. 4.
1. Cor. 12.*

2. Dilut.

impertit. Nam Petri longè alia ratio est, is enim non quàm Euangelij prædicator & minister erat, sed quàm cæteris omnibus Christianis præfectus, in totum orbem accepit potestatem. nam pascere quod Petrus agere præcipitur, non solum uerbi ministerium, sed legum quoque administrationem, & imperium importat, cum reges etiam & prophani principes, qui tamen nunquam Dei uerbum ministrarunt, non modò in sancta scriptura, sed gentium quoque sapientia & pascere dicantur & pastores uocentur. sed de his alibi.

Obiectio.

Sed dicis. Apostoli in uniuerso terrarum orbe, non modò potestatem, sed præceptum habuerunt, uanum est igitur dicere dictionem, *SUPER TERRAM*, Matthæi 18. particulariter accipi, non item uniuersaliter. Respondeo.

Dilutio.

Apostoli, ut antea diximus, non modò Apostoli fuerunt, sed certarum quoque gentium aut prouinciarum Episcopi. Neque hoc ut quidam calumniantur fictitium est. Haud obscure enim Apostolus Paulus se gentium Apostolum, Petrum uerò Iudæorum appellat. Cum autem, ait, placuit ei, qui me segregauit ex utero matris meæ, & uocauit per gratiam suam, ut reuelaret filium suum in me, ut Euangelizarem illum gentibus, &c. Et rursus. Sed contra, inquit, cum uiderent quod creditum est mihi Euangelium præputij, sicut Petro circuncisionis (qui enim operatus est Petro in Apostolatu in circuncisione, operatus est mihi inter gentes) & cum cognouissent gratiamque data est mihi, Iacobus & Cephas & Ioannes, qui uidebantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circuncisionem, &c. Et iterum. Illuminavit (inquit de Christo loquens) uitam & incorruptionem per Euangelium, in quo positus sum ego prædicator & Apostolus & magister gentium. sed & de Iacobi Hierosolymitano, Ioannis Anthiocheno, Petri Romano Episcopatu, quantuncûq; hunc postremum hæretici, ob purulentum illud, quo in ecclesiam Romanam tabescunt uirus inficiuntur, ueteres ecclesiasticæ historiæ satis multa loquuntur, nosque de ea re lib. 9. nostræ Christianæ parænesis, cuius iam septem libros, idest, priorem Thomæ prælo madauimus, amplissimo sermone disceptamus.

Calæ. 2.

2. Tim. 1.

Neque

NON QUE uerò cum præter generalem euangelij prædicandi legationem, qua sola Apostoli constituebantur, Apostolicos uiros certis prouinciis, certisque terrarum aut regionum tractibus præfectos fuisse sentio, uelim intelligas, eos ita uni orbis parti præfectos, ut quemadmodum nunc fit, nefas esset aliorum iurisdictionem aggredi, hoc enim eorum temporum sinceritas & mutua ministrorum caritas, qua cupiebant ut omnes prophetarent, & ut Christus, quacunque ratione annuntiaretur, non patiebatur: neque contrarium in ecclesia cepit inolescere, nisi cum in crescente zelo, & tum ouium, tum mutua pastorum caritate decrescen- te, ecclesiæ, iurgiorum uniuersas occasiones amputare uisum est necessarium. atque id. quidem ita persuasum fit.

NUNC iam obiectioni respondeamus. Fatemur sanctos Apostolos non modò potestatem, sed præceptum habuisse uniuersis gentibus & toti orbi prædicandi, nam illis à Christo dicitur, *Ite docete omnes gentes baptizantes eos &c. & iterum. Prædicate euangelium omni creaturæ &c. et iterum. Eritis mihi testes in Hierusalem & Samaria, & usque ad ultimum terræ. Et de Paulo ad Ananiam, Vas enim electio-* nis est mihi, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel: negamus tamen dictionem *SUPER TERRAM*, Matthæi 18. uniuersaliter: idest, pro uniuerso terrarum orbe posse accipi. Ratio est aperta, quoniam scilicet eo loci, non quàm Apostoli erant, sed quàm erant episcopi futuri, aut certis prouinciis præficiendi, eisdem potestas exhibetur. Enimvero Apostolum, non coercendi per ecclesiasticam potestatem peccata, aut ea per misericordiam indulgendi, eiiciendi peccatores per excommunicationem ab ecclesia, aut eos emendatos in Christianorum contubernium recipiendi, quæ potestates eo loco Apostolis à Christo traduntur, auctoritas facit, sed denuntiandi euangelium & baptizandi, quod munus eisdem in euangelicæ expeditionis procinctu à Christo iniungitur.

Math. 18.
Marc. 16.
Act. 1.

Act. 9.

RATIO autem, quæ ulterius nos ad agnoscendam inter hunc locum Matthæi 18. & alios, quibus uniuersale prædicandi & baptizandi mandatum exhibetur, differentiam, non

non modò admonet, sed cogit, est ipsa muneris prædicandi & gubernandi diuersa natura. Nam complures eandem in toto terrarum orbe, ad uitam euangelicam adhortandi, & baptizandi auctoritatem obtinere, nihil impedit, quemadmodum non repugnat, multos ex æquo ad eandem uineam aut agrum colendum destinari. Sunt euangelici ministri nõ aliud, quàm Domini coloni, quos diuinus ille agricola, diuersis horis, idest, diuersis ecclesiasticis sæculis, in uineam suam colendam dirigit. Sed & quemadmodum in uinea aut agro colendo diuersi diuersa ministeria absque aliorum impedimento obeunt, hic enim terram fodit, ille uitem amputat, alius nexias herbas sarculo runcinat, alius ad arborum aut uitium maiorem ubertatem riuos aquarum ducit, &c. sic etiam diuersi prædicatores in euangelica uita in mundo plantanda aut excolenda, uaria & quæ sibi mutuò, non sint impedimento, munera exequentur. Vnde Paulus ad Corinthios, Quid igitur est Paulus? Quid uerò Apollo? Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit. Et ut ostenderet diuersa euangelica ministeria sibi mutuò nõ repugnare, paucis interpositis subiungit. Qui autem plantat & qui rigat, unum sunt. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem, Dei enim sumus adiutores, Dei agricultura estis. Quò etiam pertinet, quod eisdem Apostolis de ueteris status Mosaici ac euangelici concordia loquens Christus apud Ioannem, inquit, Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in uitam æternam, ut & qui seminat simul gaudeat, & qui metit. in hoc enim est uerbum uerum, quia alius est, qui seminat, alius est qui metit. ego nisi uos mètère, quod uos non laborastis, alij laborauerunt, & uos in labores illorum introistis. Depingit idem Apostolus aptissimo alio exemplo euangelici ministerij naturam, dum illo loco statim subdit, Dei ædificatio estis. Quemadmodum enim in eadem domo extruenda, nihil pugnat, diuersos esse ministros, hic enim marmora muris extruendistundit, illec ingentes trabes ascia dolat, alter terreos lateres ac tegulas dequoquit &c. Ita in Dei ecclesia, quæ est domus Dei uiui, per

Math. 13.
Math. 20.

1. Corin. 3.

Ioan. 4.

1. Tim. 3.

euangelium erigenda, nihil impedit, quominus diuersi sint ministri atque artifices. Quamobrem subdit, Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superædificat, unus quis autem uideat quomodo superædificet. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quò est Christus I E S V S. si quis autem &c. Nihil ergo pugnat in euangelica uita plantanda, plures ex æquo eandem sortiri potestatem, quoniam scilicet id natura ministerij euangelici patitur. præter hoc, quòd eo sæculo, quoniam certa quadam prouidentia ratione ita fieri oporteret, messis quidem multa operarij autem pauci erant, atque iccirco in uasto terrarum orbe, qui euangelico ministerio, Christo subiiciendum erat, nullius metus esse poterat, ut multi eadem prædicandi potestate præditi, sibi mutuò forent impedimento. Poterant enim immo tenebantur, in tanta uerbi Dei penuria, alias prouincias euangelio replere, quemadmodum eosdem sanctos Apostolos Apostolica historia non semel fecisse docet.

Math. 9.

I AM uerò ecclesiasticæ iurisdictionis naturam, hoc consortium & æqualitatem non admittere, sed esse prorsus impossibile, eandem imperij rationem in diuersis, ex æquo independenter consistere, & ipsa ratio, quæ duos principes, duos reges, duos episcopos, duos pontifices, sine ingentilegum ac reipublicæ detrimento, administrare prophanos, aut sacros magistratus non permittit; abundè ostendit: & nos superius satis pro huius loci ratione demonstrauimus. Dixi autem independenter, nam cum alterius dependentia, (ut antea dicebamus) non est insolitum, neque contra ciuilibus disciplinæ rationem, duos pluresue, eidem reipublicæ aut magistratui præesse. Sic enim olim in Romano imperio, duos consules, duos aut tres Imperatores eiusdem imperij & magistratus collegas memoriæ proditos depræhendimus. Sed hi mutuò à se pendebant in administranda reipublica; neque ullus nisi altero consentiente, nisi per summam reip. iniuriam quippiam exequi poterat. nisi quod in Romanâ reipublica, consulibus, certi dies, quibus

Persuade-
tur idem esse
natura ec-
clesiasticæ
iurisdictionis.

unus.

*Linus Ap
pianus etc.
Matth. 6.*

unusquisque imperaret, decreti erant, quod ex ueterum historiis satis facile est depræhendere. Itaque omnino uerum est, quod ait Christus, Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum sustinebit & alterum contemnet. Hic non de duobus dominis, quorum unus ab altero in præcipiendo pēdet, siue eo sit inferior, siue eiusdem imperij collega, Christus uerba facit, sed de iis, qui cum ex æquo idem imperium obtineant, neuter tamē ab altero, uel quasi à superiori, uel quasi à collega ullo pacto in gubernando dependet, quam imperij rationem iudicat impossibilem. Nemo, inquit, potest &c.

ERGO non pro nostro arbitrio dictionem illam SUPER TERRAM. Matth. 18. non uniuersaliter, sed particulariter intelligimus, sed quod ad hoc, ipsa ratione (& quod maius est) ipso Dei uerbo compellamur. Tantum autem abest, ut sint aliqua rationes, quæ eadem dictionē à sua uniuersalitate, apud eundem Matth. 18. cap. quo loco Petro soli, Christus soluendi & ligandi potestatem tradit, remoueant, ut eandem uniuersaliter capiendam, contraria omnino argumenta suadeant. Nam præter hoc, quod illic terra cælo opponitur, quod uti dicebamus, satis id ostendebat, potestatis singularitatem & imperij monarchiam, non modò natura ipsa non renuit, sed euangelica ratio uiuendi, cui nihil magis, quam unitas est intrinsecum, necessariò postulat. Rectè itaque ex uniuersali condonandi aut indulgendi pœnas peccatorum potestate, quæ Matth. 16. Petro tribuitur, eiusdem primatus in hac parte colligitur.

DEINDE etsi aduersarij rectè colligerent, ideo uerba illa QVÆCUNQUE SOLVERIS &c. ad Petri primatum non pertinere, quoniam ad indulgentias pertineant. (quam tamen collectionem malam esse, satis demonstrauius, cum contrarium potius euidenti ratiocinio sequatur) sunt tamen & eo loco alia, quæ eundem primatum uel nolentibus intorqueant, ut illud, quod hæc uerba antecedit, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &c. Nam si Christi ecclesia, tanquam secundo fundamento, Petro

Petro innititur, est igitur Petrus suo modo, totius ecclesiæ caput, quemadmodum & Christus excellentiori ac perfecta quadam ratione, quia ecclesiæ, ut ad Corinthios scribit Paulus, fundamentum est, totius etiam ecclesiæ est caput.

1. Corin. 3.

NEQUE uerò nos in Petri primatu astruendo, huic loco, quo solùm illi à Christo promittitur, tantum innitimur quantum ipsi apertissimæ Christi iniunctioni, qua re ipsa, eidem omnium ouium & agnorum Christi cura de-

Ioan. 21.

mandatur. Pasce, inquit, oues meas &c. SED nos præter rem fortasse, de Petri primatu atque in uniuersam ecclesiam accepta à Christo potestate, plura hoc loco dicemus, cum alibi, ut præmonui, latè eam rem pertractemus.

HABEMVS igitur non leuibus coniecturis, sed ipso uerbo Dei expresso, cui soli generosas manus uictas dare aduersarij consueuerunt, esse in ecclesiastica republica potestatem quandam inter alias à Christo pro peccatorum medicina atque remedio relictam, condonandi pœnas scelerum non modo impositas, sed iustè commeritas. Habemus huius potestatis executionem, cum intollerabilem errorem non continet, aut quando non in destructionem, sed in ædificationem exercetur, esse coram Deo ualidam, quoniam in cælo etiam confirmatam Christus affirmat. Quæcunque, inquit, solueris super terram soluta erunt & in cælo &c. & rursus. Quæcunque alligaueritis super terram alligata erunt & in cælo, quibus uerbis, non profecto tantum humana potestas, quæ coram humanis tantummodo magistratibus soluat aut liget, sed diuina prorsus & supernaturalis ostenditur.

Capitis huius epilogus.

Q Proba-

Probatur eadem potestas indulgentias conferendi, ex ueteri ecclesiastica doctrina & consuetudine sanctorumq; patrum monumentis. Et primo ostenditur eisdem ex locis, fuisse in ecclesia usum imponendi pœnitentias; ad satisfactionem peccatorum.

Cap. XXIII.

Nunc iam eandem potestatem ex ecclesiasticorum ueterumque patrum doctrina comprobemus oportet; multum enim in sanctarum scripturarum Christianorumque dogmatum interpretatione, uetus Ecclesiæ eorundemque patrum traditio confert, præsertim euâgelico statu, quo non tã fides rectaq; sentiendi de religione ratio, scripto, quàm antiquarum consuetudinum usurpatione constat.

FVRSSE in Ecclesia, ob præcedentia delicta, iniungendæ pœnitentiæ consuetudinem, iam tunc ab Apostolico sæculo, omnes, qui Nouatiani & Montani blasphemias, ex ueteri memoria scriptis insectantur, eisdemmet ostendunt. Nam præter eas ecclesiasticas regulas (canones uocarunt) quas ut prioris disputationis parte quarta diximus, Ireneus, Fabianus Pontifex, Petrus Alexandrinus, Basilius, Nisenus: & posteriores, Theodorus, Beda, Burchardus, uariaque concilia, tum Græca, tum Latina, ad eius potestatis executionem memoriæ prodiderunt, uaria de eius usibus atque ritibus, penè, omnes ecclesiasticos patres scripsisse uidemus.

Nam in primis peccatores impositis pœnitentiis, per ecclesiasticos præpositos, idest, episcopos, ad ecclesiam, à qua fortè excommunicationis cultro recisi fuerant, reducidos, Dionysius Alexandrinus, & concilium sub Cornelio, Romæ contra nouatianos statuit. Docet & idem pœnæ innumeris locis Cyprianus, præsertim uerò lib. 1. epistolarum epist. 2. ubi apertè sentit, pastores suo officio non fungi, nisi per pœnitentiam, pacem lapsis dederint: quod deinde lib. de lapsis

Enseb. l. 6.
hystor. eccle.
c. p. 46.

psis repetit & lib. eod. epist. 7. & lib. 2. epist. item 7. lib. 3. epist. 5. 14. 15. 16. & lib. 4. epist. 2. ubi & aliquot eius rei rationes ecensset.

IMPONEBATVR pœnitentibus satisfactio pro delicti ratione ac grauitate, ut docet idem Cyprianus serm. 5. de lapsis, & Tertullianus lib. de pœnitentia. Qui uero grauius deliquissent, aut idolis sacrificando, aut ad hæreticos deficiendo, non nisi post publicam pœnitentiam recipiebantur, cuius publicæ pœnitentiæ ritus atq; ordinè Tertullianus quandoq; prolixius, quandoq; breuius memoriæ prodit: ut lib. de pudicitia, sedere scilicet in sacco & cinere, sœctu ingemiscere, precibus ambire Christianos, ecclesiã exorare &c.

ERAT & uarium pœnitentiæ tempus, nam ecclesiarum præpositi, non modo per se ipsos, sed etiam per sanctos confessores, qui tunc temporis ex diuersis tyrannorum persecutionibus in ecclesiis frequentes erant, adhibitis etiã presbyteris & diaconis, peccatorum grauitatem inspiciabant, & aliis breuius, aliis longius tempus irrogabant. Quidam enim, qui cum Christum animosè primùm confessi fuissent, sed in persecutione ui tormentorum & infirmitate uicti negassent, triennium egisse pœnitentiam Cyprianus affirmat: atque ideo absolueudos censet, & recipiendos. Erat numerus annorum diuersus, nonnunquam enim in atrocioribus criminibus, tres ut Cyprianus (inquit) plerumque septem, quandoque decem, aliquando triginta pœnitentiæ imperabantur. In minoribus uero delictis, frequens erat quadragenarius dierum numerus, quem Burchardus Teutonico more, Carinam uocari scribit, quod nimirum hic numerus, ut Petrus Alexandrinus docet, Christi ieiunio, pœnitentiæ nostræ uideretur consecratus; legimus & apud eundem Burchardum, tres dies pœnitentiæ fuisse dedicatos.

NEQUE uerò hoc tempus, eodem semper rigore pœnitentiæ addicebatur, sed erat sicut & in criminibus, in afflictionibus quoque ac pœnis diuersitas ingens. Imperabatur hoc aut illo crimine grauior aut leuior pœna, rigidior aut leuior abstinentia, pro sceleris commissi maiori aut minori grauitate. Cuius exemplum ex Burchardo hic ascribere nõ

Q ij piget.

Burch. lib.
19.
Can. 1.

piget. Fecisti (inquit) homicidium uoluntariè sine necessitate, non in hoste, sed per cupiditatem, ut sua sibi tollereres, & sic eum interfecisti? Si fecisti, quadraginta dies continuos, quod uulgus Carinam uocat, ita ut consuetudo est, in pane & aqua debes ieiunare, & septem annos sequentes sic obserues. Primum annum post illos quadraginta dies, totum à uino, medone, sagimine, & à caseo & ab omni pingui pisce abstinere debes, nisi in illis tribus diebus, qui in illo episcopio à cuncto populo celebrantur: & si sis in magno itinere, in regio hoste, uel in regali curte, uel in aliqua infirmitate detentus, tunc liceat tibi, uno denario aut precio unius denarij, tres pauperes pascendo, tertiam feriam, quintam feriam, & sabbatum redimere. ita tamen ut una re illis tribus supradictis utaris, idest, aut uinum bibas, aut medonem, aut mellitam, aut ceruisiam. Postquam domum ueneris, aut sanitati fueris restitutus, nullam licentiam habeas redimendi. Completo anni circulo, Ecclesiam introduce, & pacis osculum tibi concedatur. In secundo anno & tertio, similiter ieiunes, nisi quòd tertiam feriam, quintam feriam, & sabbatum potestatem habeas redimendi prænominato precio ubicunque es. cætera omnia diligenter obserues, ut in primo. Per singulos quattuor annos, qui remanent, tres quadragesimas per legitimas ferias debes ieiunare, primam ante pascha cum ceteris Christianis, alteram ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, & si quid remanet post adimpleas. Tertiam ante natiuitatem domini, à mellita, ceruisia, à carne, sanguine, & caseo & à pinguibus piscibus. Et in quatuor supradictis annis, tertia feria, quinta feria, & sabbato accipias quidquid uelis, secundam autem quintam feriam, redimere poteris, precio iam supra dicto. sextam feriam, semper obserues in pane & aqua, & his expletis sacram communionem accipias, ea ratione, ut non sis sine pœnitentia, quandiu uiuas; sed in omni uita tua; omnes sextas ferias in pane & aqua pœniteas, & si redimere uolueris potestatem habeas redimendi uno denario, uel precio unius denarij, uel paschas tres pauperes. Ista secundum misericordiam concedimus tibi, non secundum cano-

num

num censuram, quia canones sic præcipiunt; Si quis per industriam & per cupiditatem homicidium fecerit, sæculum relinquat, & ingrediatur monasterium, & ibi iugiter Deo feruiat. Hactenus ex Romano pœnitentiari Burchardus, qui subinde uariis homicidiorum generibus, uarias quoque pœnas imponit. Præfigebatur quandoq; grauior pœnitentia ob eiusdem peccati reciduationem, aut propter aggrauantem circûstantiam. unde Nisenus in epistol. 4. ad epif. Mitelen. Quoniam (inquit) eorum, qui in fornicatione polluti sunt, aliqua cum hoc peccato commissa est, propterea duplum cõuersionis tempus his præscriptû est, qui se contaminauerunt adulterio, animalium initu, & rabie in masculos; in his enim peccatum conduplicatur, unum quidem in illicita & nefaria uoluptate, alterum autem, quod consistit in iniuria, quæ fit alteri. Hactenus Nisenus. Docet quoque Burchardus ita ueteres olim dicere consueuisse pœnitentibus. Si mechatus es cum alterius uxore, quia habuisti quomodo impleres tuam libidinem, duas carinas cum 14. annis sequentibus pœnitere debes, quia super uxorem tuã alteram habuisti, ecce unum adulterium, habuisti etiam alterius uxore, ecce aliud adulterium, & nunquam debes esse sine pœnitentia. Sunt & multa alia de hac potestate puniendi & emendandi per pœnitentias modò publicas, modò occultas Christianorum peccata, eiusque usu, quæ huc afferre & nobis & lectoribus fortasse graue esset. Nihil enim hoc genere pœnitentiarum in antiquorum scriptis frequentius reperire liceat.

*Ostenditur ex hoc ecclesiastico usu atque doctrina,
esse in ecclesia potestatem donandi indulgen-
tias. Cap. XXIII.*

Ed nunc iam quorsum hæc attulerimus, audire oportet. Enimuerò si in Petro atque Apostolis, idest, in Romano Pontifice & Episcopis, imponendi pœnas, quæ facta iam iustificatione in reatu perseverant, accepit eccle-

sia

3. Ratio.

quæ non in Deum committuntur, pœnitentia agatur, iusto tempore & exomologesis fiat, in specta uita eius, qui agit pœnitentiã. neque ad communicationem uenire quis possit, nisi prius illi ab Episcopo & clero fuerit manus imposita; quoniam in his grauisimis & extremis delictis, cautè omnia & moderatè, secundum disciplinam Domini obseruari oportet. Hactenus Cyprianus. Quam rem copiose ad Antonianum protrahit, lib. 4. epistola 2. Legimus deinde, non modò in grauisima illa crimina, quibus solis, publicus ecclesiasticus conuictus perturbatur, quibusque à potestate ciuili prætaxari solent pœnæ, sed in minora quoque immo in minima, quibus nullo pacto læditur ecclesia, statutas fuisse pœnitentias, de qua re, multa olim apud Burchardum Vuormatiensem Episcopum exempla reperias. Contempsisti, inquit, aliquem cum tu ieiunares, qui ieiunare non poterat, & manducabat? Si fecisti, quinque dies in pane & aqua pœniteas. Si non obseruasti ieiunium litaniarum & dierum rogationum & uigiliarum sanctorum, uiginti dies in pane & aqua pœniteas. Habuisti consuetudinem ut plus comederes & biberes quam tibi necesse esset? Si fecisti, decem dies in pane & aqua pœniteas, quia Dominus dicit in Euangelio. Videte ne grauentur corda uestra crapula & æbrietate. Bibisti unquam tantum, ut per æbrietatem uomitum faceres? Si fecisti, quindecim dies pœniteas in pane & aqua. Si quis peccatum imputando fratri imponat, antequam seorsum arguat eum, satisfaciens, tres dies pœniteat. Quicumque hospites non recipit in domo sua, sicut Dominus præcepit, & propter hoc regna cœlorum promisit, quanto tempore hospitibus humanitatè denegauerat, & mandata Euangelica iuxta possibilitatem suam non adimpleuerat, neque pedes laeuerat, neque elemosynam fecerat, tanto tempore pœniteat pleniter in pane & aqua. Multa alia similia apud eundem Burchardum toto illo 19. libro legas, quæ ad ciuiles ac politicas leges nullo pacto pertinere possunt, ex quibus aduersariorum fuga potentissimè, mea quidem sententiã, reprimuntur. Nam si in minora quoque delicta & quæ reipublicæ legibus coerceri non solent, hæc ecclesiastica potestas animaduertit,

aduertit, non igitur est ciuilis, sed planè diuina, & quæ non modò coram hominibus, sed coram Deo quoque liget & soluat.

DEINDE, per leges ciuiles tantum peccata publica & scanda-
dolosa puniri solita esse quis nesciat? At uirtute huius potestatis, non modò publica crimina sed occultas quoque animi latebras, pœnitentiis emendari ueterum scripta testantur. Scribit Basilius can. 34. ad Amphilocho, non oportere ignotas & clandestinas adulteras, publica pœnitentia traduci, debere sed eam pœnam imponendam; ex qua uiris in suspicionè uiolata fidei, non ueniant. Docet idem, ampliori dignos misericordia fures aut ueneficos, qui se se apud sacerdotem ultro prodiderint, & accusauerint, quam, qui conuicti fuerint. Quin & Burchardus ex pœnitentiali Romano dum sacerdotem instruit, de hac re ita præcipit. In istis omnibus, debent sacerdotes magnam discretionem habere, ut discernant inter illum, qui publicè peccauit, & publicè pœnituit, & inter illum, qui absconsè peccauit & sua peccata confessus est. quæ sententiã prolixiori sermone, ultimo canone sexte synodi continetur. Multas etiam illic ex eodem pœnitentiali Romano, animorum cogitationibus, pœnitentias præscripsit. Credidisti, inquit, quod quidam credere solent, dum iter aliquod faciunt, si cornicula ex sinistra eorum in dextram illis cantauerit, &c? si fecisti aut ista credidisti, quinque dies in pane & aqua debes pœnitere. Credidisti quod quidam credere solent, dum necesse habent ante lucè aliorum exire, non audent, dicentes quòd posterù Sit, &c? Si fecisti aut credidisti, decem dies in pane & aqua debes pœnitere. Credidisti, quod quidam credere solent, ut illæ, quæ à uulgo parca uocantur, ipsæ uel sint, uel possint hoc facere, quod creduntur? Si credidisti, &c. Decem dies in pane & aqua pœniteas. Credidisti quod quidam credere solent, quòd sint agrestes fæminæ, quas siluaticas uocant, quas dicunt esse corporeas, &c? Si credidisti decem dies in pane & aqua pœniteas. Hactenus Burchardus. Credere profecto hoc aut illud cum sit actio animi interior, nulla ciuili & politica potestate coerceri potest. Et ante hos omnes, Cyprianus,

R
prianus,

F. Michaëlis Medicinæ, de indulg.

prianus, ipsas etiam cogitationes prodendas docet in penitentia foro. Quando, inquit, & fide maiore & timore meliore sunt, qui quamuis nullo sacrificij aut libelli fascino constricti, quoniam tamen uel cogitarunt, hoc ipsum apud Dei sacerdotes dolenter & simpliciter confitentur, exomologesim conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medellam paruis licet & modicis uulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur. Derideri & circumueniri Deus non potest, neque astutia aliqua fallente deludi. Plus immo delinquit, qui secundum hominem de Deo cogitans, euadere se pœnam criminis credit, si non palam crimen admisit, & si sit memor culpa non est, tamen innocens conscientia. Hactenus Cyprianus. Gregorius quoque Nisenus can. 62. & can. 63. quemadmodum & Basilius eius frater, niagnum discrimen faciendum esse credit, inter eos, qui uoluntate confessi sunt, & reliquos, qui non sponte sua sed ipsa sceleris euidencia cõuincuntur. Nam qui ex se ipso, ait, ad sua proferenda peccata impulsus est, eo quod sua sponte occultorum accusator esse uoluerit, ut qui iam affectioni medicinam adhibere appetit, & signum mutationis, in id, quod est melius ostenderit, in mitioribus pœnis uersatur. Hactenus Nisenus. Vides hanc ecclesiastica potestate, non modò aperta fascino puniri, sed etiam occultiores animorum cogitatus? Non ergo ciuilis est aut politica, ut aduersarij docent, sed prorsus diuina, qua nimirum Dei auctoritate, aut intra aut extra sacramentum, peccatis, non exitiales, sed salutes pœnæ præscribuntur.

Ratio 4.

AMPLIUS, hæc pœnæ, non in rebelles & immorigeros peccatores, sed in eos, qui animi dolore legitimæque penitentia aculeo commori, non modò à peccando desistebant, sed se ipsos puniendos offerebant, conijciebantur, non ergo ciuiles erant, nam ciuiles pœnæ in emendatos & ad meliorem frugem iam conuersos, & qui sese puniendos offerunt, uibrari non solent. Sed iam id probabimus, si duplicis pœnæ, quam in ueterum patrum monumentis frequentissimè deprehendimus, discrimen ostenderimus. Erat quædam pœna, quæ rebellibus & nullo pacto emendatis peccatoribus inflige-

Disputatio quinta.

66

infligebatur, quam excommunicationem aut separationem uocant. Scribit Tertullianus in apologetico, communi iudicio & magna seueritate atque auctoritate, reos manifestorum scelerum à communionem orationis & conuentus & omnis sancti commercij relegatos. Et Origenes de eadem pœna aliquot homiliis, Cyprianus uerò in his epistolis, quibus excõmunicatos hæreticos & schismaticos recenset, multa de eo pœnæ genere scribunt. Sic Theodoretus Episcopus Laodicenus, ut Sazomenus est auctor, Appollinarium utrunque propter societatem cum Epiphano sophista impio, publicè prius reprehensum, ecclesia eiecit. Sic quoque Alexander Alexandrinus Episcopus, ut narrat Theodoretus Cyriensis, posteaquam placidis aliquot rationibus Atrium ab hæresi reuocare non potuit, obtemperare nollentem, ordine cum suo, cum consentientibus sibi remouit. Sic beatus Ambrosius Mediolan. Episc. imperatorem Theodosium ut idem Theodoretus narrat, propter sauitiã in Thessalonicenses exercitam, extra ecclesiam eiecit excõmunicauit. Ad eamque pœnam eo sæculo frequentissimam, Hieronymus ad Demetriadem scribès, uidetur allusisse cum inquit, De quibusdam. Quos ecclesia ipsa reprehendit, quos interdum abiicit, in quos nonnunquam Episcoporum & presbyterorum censura de sauit, &c.

Ecl. hist. lib. 6. c. 25.

Ecl. hist. lib. 1. cap. 2. c. 4.

lib. 5. ecl. hist. cap. 1.

REPERIMUS & aliud pœnæ genus, quod non in rebelles & in pœnitentes, sed in eos qui iusto animi dolore perciti, peccata sua deserentes, facta prius publica aut priuata exomologesi, Episcoporum, & ecclesiis iudicio se subdunt, de qua omnia illa, quæ antea attulimus, multa que alia ecclesiasticis patres memoria prodiderunt. De hac pœna aut potius penitentia, multa scribit Tertullianus lib. de penitentia, neque enim ea, nisi iam in ecclesiasticos greges & causas admissis, & facta prius exomologesi imponebatur. Quod idem multò frequentius & prolixius Cyprianus insinuat sermone 5. de lapsis & lib. 3. epistolarum epist. 14. & 16. ubi docet in minoribus etiam peccatis &, quæ non in Deum committuntur, necessariam esse ad exomologesim uenire. Itaque eos, qui iam tandem post priorem illam pœnam siue

R ij post

post separationem, per presbyteros ut ad meliorem frugem redirent admonitos, uidebant Episcopi emendatos, non tã iuxta scandali rationem, quã iuxta culpã naturã & grauitatem, pœnitentiis multatos in ecclesiã reducebant. Erant autem huiusmodi pœnã, ieiunia, cilicia & reliqua, quã ad corporis macerationem pertinebant. Licet ergo primum illud pœnarum genus, quo in rebelles adhuc & peruicaces peccatores animaduertabatur, ad ciuilem correctionem pertinere quis diceret, de secundo tamen id nulla ratione asseri potest, cum esset uoluntarium & spontaneè susceptum.

Ratio 5.

scopi in quos in dicta aut suscepta pœnitentiã dirigebatur.

PRAETEREA, nõ esse eas pœnas ciuiles aut à potestate ciuili deriuatas, ij fines, in quos tum à suscipientibus, tum uerò ab infligentibus dirigebantur, clarissimè demonstrant. Ij uerò quatuor à sanctis patribus recenseri solent. Primus erat peccantium correctio, secundus scandali reparatio, ut alij quoque terrerentur grauitate supplicij, atque hi fines ut cunque ciuiles cogitari poterant. Illi tamen prorsus erant Theologici, peccatorum purgatio & tormentorum, quã in hoc aut futuro sæculo persoluenda erant compensatio, & postremus ne Deus ecclesiã si peruersos patienter tolerasset, irasceretur. Atq; ad has duas posteriores causas Basilius can. 84. & 88. sub his uerbis alludit. Hęc præscribimus, ut pœnitentiũ fructus probetur. Quod si à propriis moribus non facillè auelluntur, & carnis uoluptatibus potius quã Deo feruire uoluerint, atque ita ex Euangelio institutam pœnam non admittant, nulla esse cum illis communis oratio, meritoque cum eis perire, animum inducamus; sed graue iudicium formidantes, & terribilem Dei retributionis diem præ oculis habentes, ne uelimus, una cum alienis peccatis perire. Sic enim non docuerunt terribilia Dei, & tot plagã nos in sensum non deduxerunt, quod propter nostram iniquitatem nos dominus dereliquit. & tradidit in manus Barbarorum, & populus ad hostes captiuus ductus est, & dispersioni traditus. Et subinde; Sin autem hoc non possumus, studeamus nostras animas ab aeterna damnatione eripere. Hactenus Basilius. Sed hos quatuor fines scriptis patrum adductis

ductis uelle comprobare forsan ociosum esset. Cum ergo ciuiles pœnã in ciuiles tantum fines dirigantur, sequitur has pœnas non ciuiles, sed Theologicas & ad remissionem peccatorum pertinentes esse, atque adeò non à potestate ciuili sed Theologica deriuatas.

Ratio 6.

POSTREMO, per pœnas ciuiles tantum, nemo Deo reconciliatur, at, docent sancti patres pœnitentiã ab ecclesia impositas & in eadem peractas salutare esse, & Deo nos reconciliare, non igitur aut ecclesiã pœnitentiã ciuiles erant, aut à potestate tantum ciuili deriuabantur. Enimuerò ex concilio Nicæno perspectum est, Nouationorum hæresim in hoc fitam fuisse, quod dicerent, Deum quidem lacrymis ac pœnitentiã placari, non tamen per ecclesiã potestatem, aut pœnitentiã ab ipsa iniunctas, in Dei gratiam redire posse. atque istud est, quod Cyprianus. frequentissimè inproperat eidem Nouatiano. Eamque hæresim tum alibi sepè, tum uerò lib. 4. epist. 2. acriter insectatur, docens aduersum esse rectã fidem, docere pœnitentiã ab ecclesia positas, & ex eius præscripto peractas, apud Deum non prodesse, aut diuinã iustitiã non satisfacere. Idque est, quod ab Accessio hæretico audiuit Constantinus, qui cum eundã interrogasset, an infideli Nicæni concilij & Paschalis facti diffinitionem concederet, utique respondit. Verum subinde interroganti eidem imperatori; quare se ergo à communionem separasset, respondit. Quoniam hi, qui peccassent ad mortem, bene quidem admonendi essent, ad pœnitentiã, spem uerò pœnitentiã, non à sacerdotibus, sed ab ipso Deo expectare debere; qui & possit & potestatem habet remittendi peccata. Atque idem docet Tertullianus iam Montani hæresi insectus, ut antea diximus, eo libro, quem de pudicitia, contra ecclesiasticos, quos per contemptum psychicos, idest, animales uocat. Et demum docere pœnas ab ecclesia inflictas tantum esse ciuiles ad coercenda hominum flagitia, error est pessimus Caluini & aliorum hæreticorum, qui nostra memoria ecclesiasticam fidem inuaserunt, qui ex Christiana religione, aut *ἀναρχία* aut non amplius, quã ciuile quãdam metuque tantum hominũ coercitiã uiuendi ratione efficere moliuntur, Persuadetur

can. 8. &c.

Hist. Tripar. lib. 2. cap. 13.

Persuadetur eadem potestas indulgentias conferendi, rationibus à Christianæ religionis natura ac proprietate derivatis. Cap. XXVI.

Quoniam autem, ut huius libri initio diximus, tum Christiana dogmata rectè asseruntur, cū non modò scripturis, & ecclesiastico usui, sed rationi quoque ipsi assonare comprobantur, haud inutile futurum est, si hunc senarium euangelicarum potestatum numerum, cuius partem unam indulgendi pœnas peccatorum potestatem esse tradidimus, Euangelicæ religionis naturæ ac genio conuenire probemus. Nam si omnes has sex potestates ab eius essentia & ratione comprobemus effluere, profecto, quisquã indulgentiarum tribuendarum potestatem à Christo institutam fuisse dubitare non poterit: nihil enim ille imperfectum in ecclesia reliquit. Itaque sex has, quas in ecclesia esse diximus erga peccatores institutas à Christo potestates, non modo tres illi Ioannis & Matthæi euangelici loci, sed ipsa quoque Christianæ religionis ratio atq; natura postulare uiderur. Nam cum Christianum institutum, non tantum sit religio sed lex, quæ diuina quadam ratione mores hominum componat, necesse erat in ea ad publica coercenda peccata, summis præfectis, publicam quãdam ac forensam potestatem tribui, qua homines rebelles ac impœnitentes, ne quasi oues morbidæ reliquos greges inficerent, abscinderentur: alteram etiam illi respõdentem, qua iam correctos, & emédatos homines rursus in ecclesiam admitterent. Deinde cum non sit quæcunque religio, sed quæ peccatorum remissionem ac condonationem profiteatur, in peccato autem duo agnoscamus culpam & pœnam, necesse erat ut esset una potestas quæ in culpas auctoritatem exerceret, & altera, quæ in pœnas. Pœnæ autem quemadmodum & culpæ

in

in duplici sunt discrimine. sunt enim quædam occultæ, quæ occultis peccatis in pœnitentiæ sacramento detectis, imponuntur; manifestæ aliæ, quæ publicis & scandalosis peccatis applicantur extra sacramentum. Sed culpæ siue publicæ siue occultæ unicum habent ministrum, quoniam una est in utroque genere peccatorum pœnitendi ratio: pœnæ siue pœnitentiæ non unum sed duos, quoniam in his peccatis, quibus non modo Deus sed proximus quoque scandalo offenditur, non idem sed prorsus diuersus puniendi debet esse modus. oportet enim publica peccata, publica quoque coerceri pœna. Vnde licet potestas imponendi pœnas, in sacerdotibus & episcopis siue aliis ecclesiæ perfectis una sit genere potestas, non tamen specie & ratione. una enim in sacramento ut plurimum publica, altera extra sacramentum diuina tamen potestate, aperta & quæ scandalo ecclesiæ fuerunt, delicta resarcit. Demū cum euangelicum institutum non sit lex & religio, quæcunque, sed quæ ad sanctæ cuiusdam reipub. quam ecclesiam appellamus, gubernationem deseruiat, oportebat ut in ea esset unum caput, cui reliquæ uniuersæ potestates, siue quæ ad abscindendos, siue quæ ad ligãdos, aut soluendos pœnis peccatores pertinerent, excellenti quadam ratione tribuerentur. atque hæc est illa, quæ absque ulla limitatione, Petro his uerbis exhibetur, Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cælo, & quodcunque solueris super terram erit solutum &c. Ligant quidem Apostoli uel dum gladium excommunicationis in scelerosos uibrant, uel dum iam uitia deserentibus, pœnitentias imponunt, sed excellentiori quadam ratione Petrus & excommunicat & ligat & pœnas quæ peccatis debebantur indulget. Sed ecclesiastica potestate indulgentias peccatorum conferendi, fortasse iam satis.

Quod

Quod hæc tribuendi indulgentias potestas, in omnibus ecclesiasticis pastoribus sed in Romano pontifice excellenti quadam ratione ac modo sita sit.
Cap. XXVII.

Disputa. 6.

Nunc iam de huius ecclesiasticæ potestatis subiecto, nobis agendum est. Nam & hæc consideratio ad huius materiæ intelligentiam perfectamque cognitionem magnopere pertinet. Ergo ut in præcedenti articulo, evangelicis locis, patrum ueteri doctrina, & ipsa quoque uitæ Christianæ ratione constituimus, Petrus Apostolorum princeps & qui illi in Apostolica dignitate succedunt Romani pontifices, huius potestatis apicem in ecclesia fortiuntur. quanquam enim (ut antea diximus) cunctis in uniuersum Apostolis data fuerit potestas imponendi scelerosis hominibus, iam tamen ad meliorem frugem conuersis, & ecclesiasticam disciplinam non detrectantibus, in remissionem peccatorum, siue publicas extra sacramentum, siue occultas in sacramento pœnitentias, omnis tamen illa potestas non absoluta sed Petri imperio subdita, data est ut antea quoque ex ipso uerbo Dei apertè ostendimus. Dum enim Petro seorsum ea potestas, quæ reliquis omnibus Apostolis tributa fuerat, conceditur, satis ostenditur, reliquorum auctoritatem eidem subiectam. Quo pacto enim multi eodem imperio integro, nisi cum ingenti pacis detrimento frui possent? Atque id semper docuit ecclesiasticus usus, ut episcopi non ampliores aut impositarum aut imponendarum pœnitentiarum indulgentias & remissiones cõferant, quam eisdem permiserit Pontificia potestas. Sic Alexander tertius abusum episcoporum retundit, qui non solis sibi subditis sed uniuerso quoque populo Christiano, quod erat Romani

Cap. Quod autem de pœnitentia & remiss.

mani pontificatus proprium, indulgentias elargiebantur. Sic Innocentius tertius in Lateranensi concilio, eosdem episcopos coerces, qui per indiscretas ac superfluas indulgentias pœnitentiarum disciplinam eneruarent, atque colliderent; modumque elargiendi indulgentias, eisdem imposterum, quadraginta dierum spacium, non de quibusque, sed de impositis pœnitentiis præscribit; abbatesque reprimat, qui contra ecclesiastica iura in effundendis indulgentiis se se episcopis coequarēt. Sic Lugdunensi synodo Bonifacius, episcopos intra cancellos, quos olim eisdem, prudentes pontifices præscriperant, contineri iubet. Sic demum Vienenfi concilio Clemens quintus, quæstorum quorundam abusus damnat, qui contra ecclesiasticæ potestatis dignitatem, indulgentiarum nundinatores agebant. qui pestilentissimus abusus, utinā indulgentias ueras ac ecclesiasticas hodie quoque quorūda blæteronū, ingenti eorū, qui huic rei aliquādo Põr. loco præsidēt, perfidia, qui ut plurimū eisdem promulgādis præficiuntur, malis artibus nõ traduceret ac suspectas redderet.

Cap. Ex eo de pœnitentia & remiss.

Lib. 6. de pœnitentia. et remiss. cap. indulgentia. in Clemens. Abusantibus.

Simplices presbyteros nullam indulgentias conferendi potestatem accepisse.
Cap. XXVIII.

Ed ea quæstio non nihil habet difficultatis, an soli pontifices & episcopi indulgentias aut has pœnarum uenias tribuendi, facultatem habeant, an uerò & huius potestatis presbyteri quoque participes existant. Nam si ut antea docuimus, indulgentiarum potestas non modo Matthæi 18. & 16. sed & Ioannis 20. quoque, quo loco Christus Apostolis potestatem remittendi & retinendi crimina tribuit, fundamentum habet, cum potestas illa remittendi peccata, Apostolis, non tanquam Apostolis, sed tanquam sacerdotibus tributa fuerit, protinus fieri uideatur ut cuncti quoque sacerdotes indulgentiarum tribuendarum

S. darum

darum potestate sint præditi. Deinde, potestatem imponendi pœnitentias præscribendiq; criminibus per pœnitentiam emendatis iustas pœnas, duplicem esse, unam quæ in sacramento, alteram, quæ extra sacramentum exerceretur, superius demonstrauius; atque illam, quæ in sacramento sira erat, non modò episcopis, sed presbyteris quoque quæadmodû ut & ipsum sacramentum communem fecimus. ergo cum contrariæ potestates circa idem uersentur, si sacerdotes simplices pœnas emendatis peccatoribus possunt præscribere, poterunt & eisdem easdem quoq; pœnas aut pœnitentias relaxare & iustis aut rationabilibus causis condonare.

Questioni diluto.

VERVM huic quæstioni, & perpetuus ecclesiasticus usus & sanctorum patrum scripta abundè satisfaciunt. Nam & si presbyteris in sacramento, pœnitentias præscribendi & emendata iam per legitimum dolorem peccata puniendi, potestatem fuisse tributam semper fuerit persuasum, condonandi tamen commertitas pœnas, & indulgendi easdem, solis supremis pastoribus, episcopis nimirum, qui Apostolico ordini successerunt, conuenire perpetuò fuit creditum: quanquam ex commissione, eisdem etiam presbyteris, immo uerò & quibuscunq; alijs, eadem potestas tribui queat. Sed hoc non est tam indulgentias dare, quàm datas ab episcopo aut pontifice, executioni mandare, cuius executionis in ecclesiastica historia ueterumq; patrum monumentis multa exempla reperire liceat. Solebant enim episcopi potestatem suam in hac parte, non modò presbyteris, sed & diaconis impartiri, ut in necessitatis articulo, aut quoties illi iuberent, pœnitentias relaxarent: (aut ut illud sæculum loquebatur) pace darent. Absq; præcepto uerò aut permissione pontificum, presbyteros aut diacones pœnitentias condonare, semper contrarium ecclesiasticis moribus fuit iudicatum. Atque hinc Cyprianus in eos presbyteros & diacones non semel stomachatur, qui inscio episcopo, ad preces martyrum, pœnitentibus uenias darent. Quò etiam pertinet, illa ad clerum epistola, qua quorundam presbyterorum, qui temere ac præter pontificum uoluntatem pacem quibusdam lapsis dederant, temeritatem coarguit. Quod, inquit,

Lib. 3. epi
fol. 14.

pericu-

periculum meruere debemus, de offensa domini cum aliqui de presbyteris, neque euangelij. neque loci sui memores, sed neque futurum domini iudicium, neque nunc sibi præpositum episcopum cogitantes, quod nunquam omnino sub antecessoribus factum est, cum contumelia & contemptu præpositi, totum sibi uendicent? Et subinde. Contumelias, episcopatus nostri dissimulare & ferre possum, sicut dissimulaui semper & pertuli. Sed dissimulandi nunc locus non est, quando decipitur fraternitas nostra à quibusdam uestrum, qui dum sine ratione restituendæ salutis plausibiles esse cupiunt magis lapsis obsunt, &c. hucusq; Cyprianus.

IDEM etiam in illis conciliorum canonibus, quos pro indulgentiarum usu, ex ueteri memoria antea produximus, aduertere licet, nunquam enim pœnas condonandi aut pœnitentias publicas aut priuatas relaxandi potestatem, alijs quàm episcopis concedunt. Quod & in Basilijs, Gregorij Niseni, Petri Alexandrini, Gregorij Neocesariensis & aliorum quorûq; ueterum patrum, qui præscribendi condonandiq; pœnitentias canonicas tradiderunt, facile est cognoscere. Sed & idem mihi apertis uerbis posterioris memoriæ Pontifices decernere uidentur. Vnde caput accedentibus, de excessibus prælatorum, quorundam, Abbatum temeritatem comprimit, qui inter alia episcopalia munera, quæ usurpabant, literas quoque indulgentiarum donabant; Innocentius etiam cap. Quod autem de pœnitent. & remis. Planè decernit, eas indulgentias tantummodo ualorem obtinere, quæ à suis prælatis conceduntur. Vnde eos reprehendit, qui sine discrimine illas quibuscunq; etiam si subditi non essent tribuebant.

RESPONDEMVS igitur, uerum esse quod dicitur non modo Matth. 18. sed & Ioannis 20. fundari indulgentiarum usum, quoniam illic sacramentum pœnitentiæ instituitur, ad cuius ministrandi potestatem facultas quoque pœnitentias imponendi, præsertim in secretioribus criminibus pertinet. concedimusque perindè, eam potestatem ad presbyteros spectare, quoniam ad eos quoque eiusdem potestatis imponendi pœnitentias, executio pertineat; at negamus ad

S ij eodem

eosdem attinere, semel etiam à se ipsis impositas pœnitentias condonare, quoniam scilicet, hoc quàm illud, altioris & eminentioris prorsus sit auctoritatis. Altior enim uero auctoritas iudicari debet, quæ totam pœnam sceleribus debitam indulgeat, quàm ea, quæ cum ex legitimo dolore atq; pœnitentia culpam remittat, erga pœnas tamè si iuxta doloris & criminis quantitatem non decernat, nihil operatur. Nunc nulla consecutionis necessitas postulat, ut si minor potestas, idest, auctoritas laxandi pœnas, presbyteris à Christo donatur, potestas quoque condonandi easdem pœnas, eisdem fuerit quoque tributa. Ligare quidem, publici magistratus, qui puniendi crimina potestatem acceperunt, iustis pœnis, eos, quos eorum criminum auctores deprehenderint, possunt, at indulgentias erga eos uti, idest, semel iuste & ex legibus constitutas pœnas, relaxare, soli regi aut supremo principi, non item ipsis magistratibus licet. Nam & in rectè constitutis rebus publicis, cum pagorum aut minorum oppidorum magistratus aut iustitiæ ministri, comprehendi carceribusq; mancipandi scelerosos homines potestatem habent, soluendi tamen aut libertati pristinae restituendi, nulla auctoritate fungantur; sed id solum, in superioris magistratus, qui urbiæ administrationi præponitur, potestatem concedit. Acceperant ergo presbyteri in sacramento pœnitentiæ quasi inferiores magistratus præstituendi pœnitentibus pœnas ex regulis iustitiæ potestatem, non item indulgendi easdem, quod ad sublimiores ecclesiæ magistratus, idest, ad episcopos, qui sunt summa suarum ecclesiarum capita, aut ecclesiasticæ potestatis monarchæ Pontificis Roman. potestatem pertinet. Vnde non ligandi & soluendi, quod ad pœnas pertinet, quemadmodum episcopi, sed remittendi & retinendi, quod ad culpas spectat, potestatem acceperunt. Accipite, inquit, Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. quasi eorum potestas, non ad pœnis ligandos aut soluendos peccatores, sed ad remittenda aut retinenda peccata directè pertinere, Christus doceat. Nam quod pœnas præscribunt peccatoribus, quibus diuina iusti-

tia

tia satisfaciant, id illis non directè per se conuenit, sed quatenus ad peccati abolitionem perfectam, quæ per se & directè ad sacramentum spectat, pertinet quoque pœnarum temporalium abolitio. Est itaque presbyteris in pœnitentiæ sacramento, remittendi peccata iuxta iustitiæ rationem, idest, pœnas pœnis compensando, diuina tributa potestas, quod quibusuis etiam inferioribus iudicibus in suis rebus publicis ex humana potestate competit: non tamen iuxta misericordiæ liberalitatem, idest, in totum aut in partem, easdem iustas pœnas condonandi, quod ipsis à Deo præfectis pastoribus conuenire decebat, potestatem acceperunt.

Presbyterorum potestas quatenus se porrigat.

Discutitur, an prouinciales aut generales ordinum religiosorum præfecti, potestatem conferendi indulgentias præditi sint. C. XXIX.

Vi etiam affinis est illa quæstio an, esto quod presbyteri, qui Episc. imperio subduntur paræci, corepiscopi, &c. ea potestate destituantur, ij tamen, qui nullius sed Romani tantum Pontificis dictioni subiiciuntur, ut sunt ordinum religiosorum prouinciales præfecti aut saltem generales, suis subditis indulgentias tribuere possint. Nam cum tribuendi indulgentias potestas, non ad potestatem ordinis sed iurisdictionis pertineat, & hi uniuersam, quæ Episcopi in suos, potestatem exercent dubitari merito id potest.

In hac uerò quæstione si de potestate commissionis agatur, nulla est subitanda ratio, cum eosdem quotidie Romani Pontificis auctoritate, suis gregibus, indulgentias tribuere uideamus. Sed & si de ordinaria potestate quæstio intelligatur. Nil profectò ad Episcoporum in hac parte auctoritatem pertinet, quod huiusmodi prælatorum potestati quoque non sit commune. nam quemadmodum Episcopi pœnitentias aut iam impositas, aut imponendas suis subditis remittunt, ita quoque hi, & imponendi & remittendi pœnas

pec-

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

peccatoribus potestate sunt præditi. Neque uerò est, cur earum pœnarum imponendarum aut remittendarum potestatem, in Episcopis diuinam esse eiusque executionem diuinitus comprobari, dicamus, in eiusmodi uerò præfectis religionum, contrà, humanam asseramus. Nam Christus Matthæi 18. quando Episcopis imponendi aut indulgendi pœnas auctoritatem tribuit, non cum Episcopis quatenus Episcopis agit, sed quatenus communitatum Christianarum præfectis (aut ut nunc uocamus) prælatis: esse autem hos religionum præfectos, ueros prælatos (quanuis quidam absque ulla ratione id inficiuntur) negare non possumus. Enim uerò prælatus dicitur, qui à nullo pendentem in suam communitatem iurisdictionem exercet, quod præfectò, iis non minori iure, quam Episcopis conuenit. immo uerò si de Generalibus loquamur, multò minus, eorum iurisdictione, quam Episcoporum, qui Archiepiscopis & Primatibus supra se in sua ecclesia administranda subduntur. Quin uerò si ueterum monumenta memoria repetamus, non modò hi sed Abbates & singularum domorum monasticarum præpositi, qui olim nulli subdebantur, prælati & pastores appellatur, quem admodum & Episcopi. Et in summa, nihil est, quod ad probandum Episcopos ueros esse prælatos spectet, quod ad horum etiam præfectorum prælationem non pertineat. Nisi id fortasse quis obiiciat, quod Episcopi quoad iurisdictionem, sint de iure diuino, ij uerò religionum præfecti non item: quod quanuis sine ulla controuersia uerum esset, (sunt enim non modò inter nostræ, sed etiam inter præcæ memoriæ grauissimos auctores, qui contrarium doceant) nihil tamen horum in hac parte auctoritatem demoliretur.

NON enim Episcopi quatenus sunt à Christo instituti, sed quatenus ueri sunt præfecti aut pastores, donandi indulgentias, potestatem acceperunt; quatenus, inquam, in suas communitates aut societates, ad uitæ æternæ consecutionem, auctoritatem & iurisdictionem exercent, quod religionum præfectis conuenire dubitare non licet. Et alioqui hi Episcopi, qui non dum ordinis potestatem per consecrationem acceperunt, neque proinde sunt Episcopi, auctoritatem haberent

in-

Disputatio sexta.

72

indulgentias conferendi: quamuis tunc neque quod iurisdictionem, neque quoad ordinem sint de iure diuino. nihil enim tunc habent, præter Pontificis assignationem, quæ assignatio sola, ius diuinum non tribuit. Quod autem in capi. Accedentibus de excessibus prælatorum. Innocentius tertius Abbates reprehendat, qui ad episcopalia munera manum mitterent, id est, indulgentiarum literas darent, nihil horum prælatorum potestatem minuit. Primò enim non de quibuscunque prælatis religionis, sed de Abbatibus loquitur, constat autem inter Abbates & religiosorum ordinum Generales, aut Prouinciales magnum esse discrimen, cum Abbates presbyteris Parochis, Generales uerò aut Prouinciales, Episcopis aut Archiepiscopis auctoritate respondeant. Deinde Pontifex iis Abbatibus loqui uideretur, qui cum tantum in suis monasteriis iurisdictionem haberent, plebibus, quibus nullo pacto præficiantur, contra Episcopalem iurisdictionem pœnitentias publicas imponebant, & indulgentias donabant. Quod si de iis Abbatibus pontifex loquatur, qui plebes habebant, adhuc nihil ad religiosorum præfectorum suis subditis, id est, iis, quibus quasi pastores præficiuntur, indulgentias conferendi, auctoritatem pertinebat. Non enim fit ut si populis indulgentias tribuere Abbates nequeant, suis perinde religionis easdem non possint elargiri. Quauis enim & plebium & suorum religiosorum prælati sint & dicantur, diuersa tamen ratione utrisque præficiuntur. nam & si exempti sunt suorum quidam integri sunt prælati, integramque iurisdictionem perinde in eosdem retinent, plebium uerò, non integri, sed Episcopi, Pontificis, aut donantis Principis uoluntate hanc & illam partem iurisdictionis, & imperij sortiuntur. Quauis enim Abbates quidam uel principum pietate, uel Episcoporum aut pontificum indulgentia populis præficiantur, non tamen in eosdem populos continuò integram potestatem & iurisdictionem accipiunt, sed manent semper Episcopis digniora quædam, qualia sunt publicas pœnitentias imponere, & ab eisdem uel certis anni temporibus, uel cum tempore & occasio poposcerit, emendatos peccatores liberare.

Quod

QVOD si non de indulgentiis, quæ in plebes spargebantur, sed de his, quæ religiosis tribuebantur, loqui Pontificem quis omnino contendat. Adhuc nihil præfectorum religiosorum potestas deteritur; loquetur enim tunc Innocentius, non de quibusvis Abbatibus, sed de his, qui Episcopis subdebantur; atque adeo integra iurisdictione non fruuntur, quæ ad conferendas indulgentias prorsus exigitur. provinciales autem & generales ordinum religiosorum præfecti, integram & perfectam in suas societates aut communitates iurisdictionem obtinent,

HÆC me eò adigunt, ut non omnino contra rectam Theologiæ rationem putem dici posse, huiusmodi religionum præfectos, præsertim generales, nisi Apostolicæ sedis auctoritas, obstat, & ea rationabili causa fuissent interdicti indulgentiarum suis religionis conferendarum potestate præditos esse. Sunt quæ ut mihi facile persuadeo hac potestate interdicti, non tam iuris diuini necessitate, quam conseruandæ Episcopalis dignitatis ratione, ut scilicet ea dignitas solis Episcopis exercenda relinquatur. Verum in hac parte contrarium sentienti, haud multum resistimus.

Quatenus Episcopalis conferendi indulgentias potestas pateat. Cap. XXX.

D hanc etiam considerationem pertinet illa quaestio, an Episcopi integram in hac parte potestatem exercent, id est, an quantascunque indulgentias donare uelint, & quotiescunque uelint, impartiri possint, an uero certis limitibus certisque terminis eorundem potestas in hac parte cladatur? Ratio autem dubitandi est, quod imponendis poenitentibus quibuscunque & quotiescunque à nullo pendunt, nec igitur in eisdem condonandis.

VERVM hæc quaestio ex his, quæ quinto articulo quando de potestate conferendi indulgentias loquebamur, scriptissimus, facile soluitur. Quauis enim sextuplicem circa peccata à

ta, à Christo ecclesiæ tributam potestatem poneremus; omnes tamen eas Petro Apostolorum principi & ecclesiæ capiti subditas dicebamus; omnes enim eiusmodi rationi atque arbitrio ex ipso Euangelico contextu subiaceere docuimus. Ergo quemadmodum in ea potestate, quæ ad remittenda peccata in sacramento poenitentiae omnibus in uniuersum sacerdotibus tributa fuit, Romanus Pontifex, rationabili causa, quædam sibi referuat, neque omnia aut sacerdotum aut Episcoporum potestati permittit; & in ea, qua per excommunicationem, scelerosi & obstinati homines extra ecclesiasticam societatem protruduntur, aut absoluntur, quosdam etiam casus aliis Episcopis pro rerum & temporum conditione subtrahit, in quibus etiam si attentent, nihil tamen præstare possunt, ita quoque in ea potestate, qua indulgentiae aut impositarum aut imponendarum poenitentiarum tribuuntur, summum imperium summamque potestatem diuino quoque iure obtinuit, ita ut tantum quæ ab eo præscribuntur indulgentiae, ab Episcopis, etiam propriis populis, quibus præficiuntur præstari queant. Atque hinc multas leges à Romanis Pontificibus uel per se ipsos uel in conciliis Episcopis præscriptas, legimus. Alexander enim tertius abusum Episcoporum sui sæculi, qui non solis sibi subditis indulgentias tribuerent, sed uniuerso Christiano populo ubicunque terrarum ageret, coercuit. Innocentius tertius in concilio Lateranensi, eorundem Episcoporum licentiam, qui per indiscretas indulgentias poenitentiarum disciplinam enervarent, & populum ad peccandum inuitarent, modumque elargiendi indulgentias, deinde intra quadraginta dierum spacium, non de quibuscunque poenis, sed de iam iniunctis poenitentibus, nec quocunque tempore, sed dedicationis ecclesiarum tempore, circumscribit. Lugdunensi deinde synodo Bonifacius, contineri præcipit Episcopos intra limites sibi ab Innocentio præfixos. Neque id profecto sine magna ratione fieri in ecclesia ceptum est. nam ut omittamus id quod ex leges præferunt, abusum nimirum Episcoporum, nimiam condonandi poenas licentiam, per quæ eo præsertim sæculo, quo nondum ecclesiastica disciplina imponendi

Cap. Quod autem de poenitentia & remissio. C. Ex eo, eodem tit.

Lib. 6. de poenitentia. & rem cap. indulgentia.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

publicas pœnitentias, & occultas graues, quibus peccata compescerentur, obsoleuerat, profectò ea mihi non leuis sed maxima esse uidetur, quod summus ecclesiæ pastor ac princeps, qui proximè Christum in ecclesia representat, summam condonandi peccata potestatem habere deceat. Nã principem quidem, clementia si quid aliud decet, summũ autẽ ac supremum principẽ, qui Christum humani generis clementissimum redemptorem, & dignitate & auctoritate refert, summam erga peccatores clementiam exercere conuenit: quod tunc fit, cum iustis ac rationabilibus de causis, aut omnes aut maximam pœnarum aut impositarum, aut earum, quas ecclesiastici canones imponi præcipiebant, partem peccatoribus condonat. Neque fieri potuisset profectò ut si Episcopi quicumque, quascunque indulgentias elargiendi potestatem exercerent, iam dudũ non fuissent in maximo uilipendio ac contemptu, quando et modò unius Apostolicæ sedis nimia fortasse liberalitate, idem propè uidemus accidisse. Atque hanc causam Innocentius Pontifex in capite, Cum ex eo de pœnitentiis & remission. attigisse uidetur, dum per in discretas indulgentias pœnitentiarum disciplinam eneruari, darique perinde peccandi causam hominibus, docet. Hic iam elucere satis arbitror, quo pacto fit accipiendum, quod iuris canonici consulti omnes, dum canonem, *EX EO* de pœnitent. & remissionibus, & canonem, Nostro, eodem titulo, & canonẽ Indulgentiæ, libro 6. interpretantur, docere consueuerunt, Episcopos nimirum, non alias quàm impositas pœnitentias posse per indulgentias condonare. id enim non de prima illa iuris diuini constitutione accipiendum est, sed de ecclesiastico rationabili tamen iure, quo eorum potestas in hac parte, & ad impositas tantum pœnitentias, & ad quadragenarium dierum numerum restricta est. quòd ea integra, ut in tanta Episcoporum multitudine factum fuisse par est credere, fortasse abuterentur. Hac enim ratione, & multa etiam illis alia sequẽtib; ecclesiasticis tẽporibus ablata sunt, aut ad arctiorẽ usum per summi præsentis potestati restricta. Non enim omnia (excipio ordinis potestatem) quæ ad regẽdas ecclesias acceperunt, ita de iure diu-

no

Disputatio sexta.

74

no sunt, ut nullo pacto rerum ac temporum conditionibus ita postulantibus, ab ea, quæ in ecclesia suprema est, cuiq; in Christianæ uitæ administratione subseruiunt, potestate permutari non possint. Nam prioribus ecclesiasticis sæculis, Episcopos non modo impositas & iniunctas, absque ullo dierum aut temporum termino, sed imponendas quoque pœnitentias condonasse, ea, quæ ex Cypriano aliisque ueteribus, quarta & quinta disputatione, ad ostendum indulgentiarum usum attulimus, satis demonstrant. Atque de his hucusq; .

T ij

Quæ

Quæ nam sit clauium indulgentiarum, siue eccles-
iasticæ potestatis indulgentias tribuendi ma-
teria. Cap. XXXI.

Disputa. 7.

Nunc iam de obiectione atque materia, circa quæ
ea potestas exercetur & expenditur, pauca di-
cemus; quod nimirum de ea re scholastici au-
ctores abundè disceptent, nobisque non tam
integrè de indulgentiis tractatū scribere, quæ
eas cōtrouersias, quibus in hac parte ecclesia
sticus usus ab hæreticis repræhèditur, pertractare sit animus.

Sunt igitur huius ecclesiasticæ potestatis materia ut
ex prioribus disputationibus apertum esse potest, pecca-
torumque in Deum aut proximum perpetrantur, non quæ-
cunque sed temporales ordinariæ pœnæ, diuina lege consti-
tutæ, post iustificationem permanentes. Dico, pœnæ non itè
culpæ, quoniam hoc habent discriminis sacramentalis in
peccata potestas, & hæc de qua loquimur, indulgentiarum
tribuendarum auctoritas, quod illa in culpas quidem dire-
ctè & simul in pœnas indirectè, & quatenus cū gratia quam
inter Deum & hominem peccatorem refarcit, earum condona-
tio coniuncta est, uirtutem habet; hæc uerò in solas pœ-
nas, non item in culpas se ipsam extendit. Dico, temporales,
ad eandem duarum potestatum discrimen constituendam,
per sacramentalem enim potestatem, non modò temporales
pœnæ, sed æterna quoque condonatur. Dico ordinariæ, ad
earum pœnarum differentiam, quæ peculiari aliqua ratione
prouidèri peccatoribus dum uita mortali fruuntur, insignun-
tur, ut de Dauid Saule, Mose, Aarone &c. dicebamus. Di-
xi, diuina lege constitutæ, ne eas pœnas & supplicia, quæ
ab humanis magistratibus in legum humanarum præsidium
constitui solent, comprehendere uideat. Huiusmodi enim
pœnæ aut punitiones per nullam indulgentiam iustè condona-
ri possunt, neque hæc ecclesiastica potestas ad earum condona-

donationem se extendit. Dixi demum post iustificationem,
quoniam eius hominis, qui adhuc in peccato mortali deti-
netur, pœnæ etiam temporales, idest, quæ ex peccato ue-
niali, aut ex peccato mortali, quod iam pœnitentia dele-
uerat, in reatu perseuerant, sub hac potestate non cadunt
indulgentia enim, cum Christi passionis sit effectus, impiis
hominibus applicari nequit. Quæ omnia quoniam secunda
disputatione, tertia ac quarta, satis exposuimus & compro-
bauimus, hoc loco amplius prosequi non libet.

An indulgentiarum conferendarum potestas ad
animas piorum purgatorio detentas protra-
hatur. & quid de hac re hæretici nos-
træ tempestatis docuerint.

Cap. XXXII.

A tamen quæstio urgenda est, an quorūcūq;
hominum pœnis temporalibus, ordinariis,
diuina lege constitutis, indulgentias confe-
rendi, potestas deseruiat, idest, an quemad-
modum uiuentibus hominibus iustis, per ec-
clesiasticam potestatem, pœnæ temporariæ
ordinariæ, lege diuina constitutæ condonari possunt, ita
etiam hac uita mortali defunctis, in purgatorio tamen exi-
stentibus, earum pœnarum, quas non ad plenum diluerunt,
eiusdem potestatis beneficio uenia donari possit. Nam &
hæc difficultas, non modo nostræ memoriæ hæreticos, quæ-
quam illi alioqui purgatorium non recipiunt, obruit, sed
quosdam etiam catholicos & alioqui doctos uiros acerrimè
torfit, dum qua ratione ecclesiastica potestas in corpore iam
exutas animas extendatur, non satis percipiunt.

1. Ratio.

Potestas aiunt, indulgentias conferendi, non est alia, quàm
soluendi potestas tum Petro, tum uero reliquis omnibus Apo-
stolis à Christo tributa. soluendi autè potestati, contraria est
potestas ligandi, ergo illuc non pertingit soluendi potestas,
quo

quo non pertingit ligandi potestas, quoniam contraria debent esse circa idem: at potestas ligandi ad purgatorias pœnas non extenditur, nec igitur soluendi potestas ad eas propagabitur. Quod si ita est, neque ergo pontifex aut episcopi quenuquam à purgatoriis pœnis eruere poterit. Assumptio prioris syllogismi, nam in propositione nulla est difficultas, ex euangelio contextu probatur. Nam siue Matth. 16. quò loco soli Petro, siue 18. ubi omnibus Apostolis eadem potestas à Christo tribuitur, semper soluendi potestati, potestas quoque ligandi quasi contraria adnectitur. Quod autem ligandi potestas ad purgatorias pœnas non extendatur, ipsa met Christi uerba demonstrare uidentur. non enim super cœlum aut purgatorium, inquit, sed super terram; quæ dictio quantuncumque pro uniuerso orbe terrarum, ut antea dicebamus, capiatur, ad purgatorium tamen extendi non potest. Non enim aliud dictio *super terram* denotare, uidetur, quam capiendo continens pro contento, uniuersos homines, qui adhuc uita mortali perfruuntur.

Ratio 2.

DE I N D E, constat canonico iure declaratum, remissiones nequaquam illis prodesse, à quorum iudice non fuerint factæ, cum nullus ligari, aut solui possit ab eo, qui eius iudex non fuerit. Hoc, inquit, Alexander tertius ad archiepiscopum Cantuariensem scribens, fraternitatem tuam tenere uolumus, quòd cum à non suo iudice ligari nullus ualeat, uel absolui, remissiones prædictas (loquitur autem de indulgentiis, quæ in dedicationibus templorum ab episcopis alienis plebibus impertiebantur) prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus ut prosint proprii iudices specialiter indulerunt. Ergo si pontifex non est iudex animarum purgatorij, nullo pacto eisdem indulgentias aut pœnarum uenias concedere poterit.

Ratio 3.

T E R T I O, Clemens quintus in concilio Vienensi, damnat opinionem quorundam, qui indulgentiis se animas à purgatorio reuocare docebant. Animas, inquit, tres uel plures parentum uel amicorum, qui elemosynas eis conferunt, mendaciter extrahant, & ad gaudia paradisi perducant. ubi glossa in uerbo, *MENDACITER*. Cum sint, ait, Dei iudicio

De penitent.
& remiss. c.
Quod antè.

In Clemm.
Ab. sionib.

dicio reseruata & allegat. Dist. 25. cap. Qualis.

DE MV M, si pontifex possit animas à purgatorio per indulgentias auctoritate propria liberare, totum ab eo si uellet, purgatorium uacuum redderetur; at id uelle deberet, cum opus sit pietatis plenissimum. immo si exequi id quàm primum possit, non sta tueret, crudelis nimium & impius diceretur. Quod si respondeatur, posse quidem pontificem omnes animas à purgatorio extrahere, non tamen absque legitima causa. Quæ quæso illa potest esse, quæ charitatis meritum ualeat superare? Nam si ad hoc ullo pacto à Christo potestas relicta est, profectò, tunc animæ per misericordiam eripiuntur, quæ ut iustitia in Christo quoque reperitur.

Ratio 4.

Lutherus
apud Marcellum.

Præterea si per pia opera, ut bellum contra infideles, ut fabricam sancti Petri, aut aliquid aliud necessarium, id rectè fiat, quanto magis ex uehementi erga eas animas caritate, id ipsum fieri poterit & debet?

Ratio 5.

Demonstratur sanctæ scripturæ locis, ecclesiasticum concedendi indulgentias animabus purgatorij usum, legitimum esse, ad eumque exercendum à Christo relictam potestatem.
C. XXXIII.

Tque ita quidem isti, quæ tamen quantum in hac parte ecclesiasticum usum lædant, aut suspectum efficiant, iam est expendendum, si tamen prius eiusdem ecclesiastici usus rationes quasdam (neque enim omnes possumus) in medium proferamus. Quanquam mihi ac reliquis omnibus, qui potius simplici quadam ac sincera animi obedientia, quàm proprii cerebri iudicio, ecclesiastica dogmata & consuetudines metiri solent, omni ratione, maius est, sic eandem ecclesiam, quam Spiritus sancti magisterio potiri non est dubium, à multa temporum memoria consue-

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

confueuiffe. Eandem enim, præsertim cum de hac re non modo uiros doctissimos, sed etiam œcumenica concilia, quorum tamen nullus erat in hac parte quæstus, toties consuluerit, à Christo, hæretica aut superstitiosa doctrina seduci permissam, persuaderi non possumus.

SED antequam nostras rationes pro eodem ecclesiastico usu adducamus, illud mihi declarandum esse uideo, non uniuersam, quam superius, cum rationibus, tum scripturis, comprobauimus, condonandi pœnas peccatorum potestatem, quam non modò in Petro atque eius successoribus, sed in episcopis quoque, qui Apostolis pastoralis ministerio sufficiuntur, sitam esse diximus, ad pœnas usque purgatorias hominum defunctorum extendi. sed eam solam, quæ in pontifice summoque ecclesiæ pastore residet. quod quibus rationibus non modo nobis sed aliis quoque uiris doctis arriferit, postea dicemus.

1. Ratio in aduers.

PRINCIPIO, ne sine sanctæ scripturæ testimonio rem aggredi uideamur, profectò non admodum obscuræ id genus potestatis, Petro Apostolorum principi, Christus Matth. 16. si exactè & omni prorsus consuetudinum ecclesiasticarum proscrip̄to fastidio, eius uerba exigantur, detulisse uideretur. Tibi, inquit, dabo clauēs regni cœlorū, & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cœlis, & quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit &c. Enim uero, quemadmodum clauēs non aliud quàm tollendorum impedimentorum, quæ à peccato deriuantur potestatem in telligit, ita regnum cœlorum, non aliud hoc loco, quàm æternæ fœlicitatis adeptionem significat. quanquam enim uariis est in euangelica scriptura huius nominis usus, quandoque enim pro huius ecclesiæ, quæ nunc per euangelicæ uitæ studia, cœlestes illas nuptias meditatur, accipitur, ut quod de postremo eius sæculo Christus, inquit, Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, &c. hic tamen pro cœlesti fœlicitate, quam post hanc uitam speramus, usurpari, non est dubitandum. Immo nunquam alicubi pro militanti ecclesiæ regnum cœlorum capiatur, nisi in quantum in ea, in hac uita mortali, per fidem

Regni cœlorum quid denotet.

Matth. 18. Gregor. in homil.

&

Disputatio septima 77

& iusta opera, iusti cœlestem illam uitam meditatur, in qua postea regnabunt in sæcula sæculorum.

NUNC iam ita profectò absque ullo uicio colligemus. Petro hoc loco, tribuuntur à Christo clauēs regni cœlorum, id est, tollendorum impedimentorum, quæ in sempiternæ fœlicitatis acquirendo gaudiis, eiusdem gaudij capacibus hominibus opponuntur, potestas indulgetur, at defunctorum piorum hominum animæ capaces sunt beatitudinis, & ab illa per pœnas temporarias excluduntur, potest igitur Petrus per hanc sibi tributam potestatem, eas pœnas tollere, & illis regni cœlorum portas referare. Erimuero Petro absolute ac simpliciter regni cœlorum clauēs à Christo traduntur, ut scilicet eis, cunctis siue uiuis siue defunctis, qui per humana impedimenta illuc ingredi nequeant, dum modo sint ex illis, qui ius habent ingrediendi (quod propter damnatos dixerim) portas aperiat. Ergo cum animæ in purgatorio existentes, ius habeant illuc intrandi (gratia enim ac Dei amicitia, in qua huic uitæ mortali concesserunt, id obtinuerunt) id beneficium ab eodem Petro poterunt percipere. Et certè eius, qui arcis aut domus alicuius clauēs absolute ac sine ulla limitatione à rege accepisset, potestatem, ad hos uel illos introducendos uelle restringere, nulla ratio permittit: ille enim non his aut illis, sed in uniuersum omnibus, qui tamen regis aut principis hostes non essent, potestatem aperiendi obtinuit. cur igitur, etiam de amplissima illa clauium regni cœlorum collatione Petro à Christo facta, sentire non liceat? Ergo dum Petro Christus, clauēs regni cœlorum absolute ac sine ulla restrictione, neque eorum, quibus aperire deberet, ulla memoria habita, committit, uniuersis ius intrandi habentibus, siue in carne siue extra carnem essent, portas regni cœlestis referandi auctoritatem ac potestatem tradit; hostes autem (ij sunt, qui uiuentes aut mortui mortali scelere detinentur) introducere non ualet.

Apor. 22.

2. Ratio.

V Osten-

Ostenditur, dictionem SVPER TERRAM,
non uiuorum tantummodo, imperium deno-
tare, sed ad purgatorium quoque ex-
tendi. Cap. XXXIII.

Tqui aiunt. Christus hoc loco, quam late
Petri potestatem extendi uellet, aperte insi-
nuat, dum dicit, Et quodcunque solueris
super terram, solutum erit & in cœlo, &
quodcunque ligaueris, ligatum erit, &c.

SVPER TERRAM igitur, non alibi, Petro tri-
buit potestatem. cum ergo animæ, quæ in purgatorio de-
tinentur, non sint super terram, in eas nullum ius Petrus
obtinebit. Quæ ratio tantum ualuit apud maiorem theo-
logorum partem, ut hanc indulgendi poena à Christo Petro
tributam potestatem, nihil in purgatorij animas per mo-
dum auctoritatis ualere decreuerint, sed tantummodo per
suffragij modum, de qua re paulo post loquemur.

MHI uerò (tantum abest ut eam denoliatur) prorsus
huius ecclesiasticæ potestatis auctoritatem asserere uiderur.
Neque nos pro hoc dogmate astruendo, apertiore scriptu-
ræ locum desiderare potuissimus. Profectò dictionem illã,
SVPER TERRAM, Non modo uiuos, sed piorum quoq;
hominum defunctorum animas, cruciatibus purgatorij de-
tentas, comprehendere, & sanctæ scripturæ communis lo-
quendi usus, & ratio ipsa per se loqui uiderur. Nam ut eorũ
sententiã nunc omittam, qui ideo terræ nomine, purgato-
rium quoque accipi, non sine magna rationis apparentia o-
stendere nituntur, quòd, id ut ueteres ac recentiores theo-
logi consenserunt, in terræ elemento, quemadmodum & in-
fernus contineatur; quæ sententia (satis scio) nullis adeo ur-
gentibus rationibus ab aduersariis perfundari poterit, ut ad
eam deferendam, ille cui semel placuisset, adigeretur: ut,
inquam, hanc opinionem omittamus, quis nesciat, no-
mine

mine cœli & terræ, uniuersa loca, quibus homines ac re-
liquæ uel spirituales uel corporales creaturæ continen-
tur, in sancta scriptura intelligi? Profectò quoties uel ue-
teri uel nouo testamento, his duobus nominibus facti
scriptores utuntur, uniuersarum creaturarum, siue in æ-
re siue in igne, siue in aqua, siue alio quouis loco conti-
neantur, locationes intelligunt. Terram autem appellant,
uniuersam elementorum naturam, id est, ignem, aerem,
aquam, terram, & demum quidquid non est cœlum. cuius
rei, cum sit in scriptura frequētissima, huc omnia exempla
uelle adducere, tediosum esset; Sed pauca instar multorum
in hac parte erunt. Itaque uniuersarum rerum creationem
expositurus Moses, antequam singulas orbis partes, singulo-
rumque elementorum ornatus, peculiari sermone profese-
retur, & explicaret. In principio, inquit, creauit Deus
cœlum & terram: ubi optimo genere procedendi, id est, re-
solutio ordine, prius totum orbem nomine cœli & terræ
proponit, quam partium eius narrationem aggrediatur.
eo nimirum pacto, quo rei pictoriæ periti, prius indistinctè
ac cõfusè carbone imaginem adumbrare cõsueuerunt, quam
apertis membrorum delineationibus, uiuidisque coloribus,
singulas eius partes exornent. Intelligit eo loco Moses su-
mendo contiuens pro contento, nomine cœli ac terræ, uni-
uersarum, cum materialium, tum spiritualium creaturarum
ordines, quæ duo subinde in partes distracta, explicare ag-
greditur. Melchisedech etiam rex & sacerdos, sic Abraham
à cede quatuor regum reuertentem benedicit. Benedictus
Abraham Deo excelsio, qui creauit cœlum & terram. & idè
Abraham ad Sodomorum regem, Leuo (inquit) manum
meam ad dominum Deum excelsum, possessorem cœli & ter-
ræ. Dauid deinde. Quæcunque, ait, uoluit Dominus fe-
cit in cœlo & in terra. et alibi de Deo loquens, Confessio,
inquit, eius super cœlum & terram. Quærit & apud Iere-
miam, Dominus, Nunquid non cœlum & terram ego im-
pleo? in Isaia etiam, Cœlum sedes mea est, & terra sca-
bellum pedum meorum. Et ne multa, contra id, quod pro-
missimus, absque ulla necessitate proferamus, in ea orandi

Cœli et ter-
ra nomine
quid in scri-
ptura signi-
ficatur.

Gen. 1.

Gen. 14.

Psal. 136.
Psal. 68.
Ierem. 33.

Isa. 66.

Matth. 7. forma, quam Christus nos docuit, tertio loco ea petitio ponitur, qua Dei uoluntatem in terra, quemadmodum & in cælo fieri postulamus. Nunquid Melchisedech, tantummodo Deum, elementum terræ aut cælestes orbis creasse credebatur? Nunquid Abraham tantummodo possessorem elementi terræ, aut supra mundanæ illius spheræ Deum existimabat? Nunquid Dauid in terræ tantum elemento, aut in corporibus illis cælestibus Deum exequi quæcunque uellet, cogitare poterat? Nunquid dominus tantum hanc mundi partem, quæ terra uocatur, & corpus hoc cæleste, quod oculis percipimus, & non item aquam, aerem, ignem &c. implet? Nunquid in his duabus mundi partibus Deus tanquam in throno per præsentiam essentiam & potentiam residet? Et demum, Nunquid in terra tantum, cælestiq; illa corporum substantia; Dei uoluntatem impleri postulamus? Intellegitur ergo cæli ac terræ nomine in sancta scriptura, non cælestis aut terrestris locus, idest, totius cæli & totius terræ superficies, sed uniuersorum elementorum, & cælestiū corporum ambitus, quorum corporales, tum spirituales substantiæ ac creaturæ continentur. Quod si id ita est: quicquid igitur est, & in cælo à sanctis auctoribus esse nõ dicitur, in terra sit, ipsa rationis consequentia necesse est; siue id in ignis elemento, siue in aqua, siue in aere, siue demum in terræ uisceribus & abyssu conclusum sit. tunc deinde, ergo purgatorium animarum, cum in cælo non contineatur, super terram erit, & ei potestati, quæ à Christo Petro super terram donatur, perinde subiectum, nisi malis ira colligere: Ergo cum animæ à corporibus solutæ; pœnis tamē luendis in purgatorio detentæ, nõ sint in cælo, in terra continebuntur, atq; a deo hæc potestas à Christo Petro Apostolorum principi tributa, in earum pœnas imperiū exercebit, quoniam super terram ei donatur.

3. Ratio.

Quod autem hoc loco, terræ nomine, omne id etiam, quod non est cælum, aut omnes illi homines siue uiui, siue defuncti, qui cælo non continentur, designentur, apertè cæli & terræ quemadmodum & in illis locis scripturæ, quos adduximus, combinatio aut contrapositio ostendit. Tibi, inquit, Christus, dabo clauis regni cælorum, ecce potestas

Petro

Petro tributa. uerum quam latè extenditur hæc potestas? Quodcunque, ait, solueris super terram, solutum erit & in cælo, & quodcunque ligaueris ligatum erit. Ergo cum cæli nomine, illic, eos omnes, qui uita fælici iam fruuntur, idest, beatam illam ciuitatem intelligat, ipsa rationis necessitas cogit, ut nomine terræ, id omne, quod non dum ad illam ciuitatem pertigerit, accipiamus, ac proinde ipsa met rationis uolentia fateri compellit, Petro super terram, ut cælo ponitur à Christo tributam potestatem, ad quoscunque siue uiuos siue defunctos, modò cælo aut cæli nomine non claudantur, attingere; purgatorium autem, aut purgatorij animas, aut in cælo esse, aut nomine cæli, quod semper fælicitatè denotat, contineri, nemo profectò uerè dixerit.

TERTIO, dictionem illam, SUPER TERRAM, Petro collatam potestatem, ab animabus purgatorij non excludere, id etiam ostendere uidetur: quod licet ex animæ, quantum attinet ad essentiæ rationem, non sint super terram, sunt tamen super terram meriti ratione, quia ad purgatoriū damnati, in terra meruerunt. Esse autem ratione loci, quo quis deliquit, in eundem actionem quandam, humanæ leges ac sanctiones testantur. Qua in prouincia quisque deliquit, ait, Imperator pœcuniarum & criminum fit reus, siue de terra & terminis, siue de proprietate, siue de possessione aut hypotheca, uel de qualitate, occasione uel re aliqua reus fuerit, illic etiam iuri subiaceat, quod ius perpetuum est: Ergo ratio ipsa ciuilibus prudentiæ, quæ profectò non est aliud, cum naturæ ipsi iustitiæ que respondet, quam diuinæ prouidentia umbra quædam, æquum esse ostendit, ut purgatorij animæ, quandoquidem adhuc contracto per peccatum pœnarum debito subiacent, illic absoluantur ubi deliquerunt: præsertim cum per corporum interitum, dictionem ac iurisdictionem uniuersalis Domini non effugerint. Siue enim in hoc mundo, dum uita mortali fruuntur, siue extra illum, per corporis resolutionem carni liberantur, sub Dei imperio ac dictione continentur. Quemadmodum ergo olim sub Romano imperio, quando omnes gentes eidem dictioni parebant, & nunc in his prouincijs, quæ regiam rationem ut-

uen-

C Vbi de crimin. ag. oportet. l. Quæ. Et in Aucten. ubi omnes obediunt prouinciarum iudicib.

uendi seruant, summus princeps, in eo loco de crimine agi ubi quis deliquit, summa cum ratione statuebat, quoniam scilicet, ubicunque puniebatur, qui deliquit, sub eius imperio puniebatur (& alioqui decentissimum est, ut ubi quis iustitiam læsit, idem eandem resarciat & restituat) ita non modo non aduersatur rationi, sed cū ea maximè conuenit, & cohæret, ut illic absoluantur à pœnis piorum animæ ubi, per peccatum, earundem pœnarum reatus contraxerunt. quando quidem, Dei, qui cœli ac terræ dominus est, imperium & iurisdictione per hoc non euitatur.

3. Ratio

AMPLIUS, dicant mihi obsecro, qui Petri potestatem per modum iurisdictionis, impurgatorij animas extendi non uollunt, an plures quàm duas ecclesias fidelium hominum, militarem unam & triumphantem alteram constitui uelint. Quod si negent, quoniam licet multi multas constituant, electorum, iustorum, &c. omnes tamen ad has duas quasi partes ad suum totum reducuntur, ut nos libro septimo De Recta in Deum fide, prolixo sermone demonstraui: omnis igitur, qui pertineat ad ecclesiam, si non in triumphantem ac felici illa ecclesia numerandus sit, ad ecclesiam militarem pertinebit, at animæ purgatorij, ad triumphantem ecclesiam nondum pertinent, ut est apud omnes manifestissimum, pertinent igitur ad militarem ecclesiam, nisi forsan unam tertiam ecclesiam per se efficere quis uoluerit, quod est longè absurdissimum. Quod si ad militarem ecclesiam pertinent, ergo cum eo loco, Petro à Christo in totam militarem ecclesiam potestas & imperium donetur, donabitur etiã & potestas in purgatorium. Nam Petro in totam militarem ecclesiam potestatem tribui, ipsa Christi uerba manifestè produnt, cum super terram, ut cœlo, idest, ecclesiæ triumphali opponitur, eidem auctoritatem tribuat. Cœlum autè ibi triumphalem ecclesiam designare, non est dubium. Nam præter ea, quæ superius de hac re satis multa diximus, cœli eo loco & regnum cœlorum idem sunt: cum ergo regnum cœlorum triumphalem ecclesiam significet, & cœlum eandè proinde significabit. Patet autem cœlum & regnum cœlorum illic pro eadem re accipi, ex ipso uerborum sensu. Nam cum prius

prius dixisset Christus Petro, TIBI DABO CLAUES REGNI CŒLORVM, idest, potestatem tollendi impedimenta regni cœlorum adipiscendi, declarans subinde quam utilitatem haberet illa potestas, protinus adiungit. ET QUODCUNQUE SOLUERIS SUPER TERRAM SOLUTVM ERIT IN CŒLIS, &c. ac si dicat, hunc effectum habebit usus clauium regni cœlorum, quem tibi sum traditurus, quod cuiusque per eas clauis cœlestis illius ciuitatis fores patefeceris, in eadem sancta ciuitate ratum ac firmum habebitur.

Ostenditur idem rationibus à natura Euangelicæ religionis ductis. Cap. XXXV.

ERUM iam à scriptura ad ipsam rationem, ueniamus, quæ profectò in ecclesiasticis usibus approbandis etiam si nulla esset scripturarum auctoritas, apud omnia liberalia ingenia, quæque norunt, quantum, cum ueteribus rei publicæ moribus, tum religiosi ritibus ac usibus, natura aut scriptura non reclamante, sit tribuendum, magnum momentum habet.

ERGO primò ad his quibus hæc non placent, rogare libet, an impossibile aut rationi aduersum & contrarium iudicent uiuentem hominem, in iam uita defunctorum animas aliter quod imperium obtinere? Non dicent (satis credo) quoniã nõ modò ad eis benefaciendū, qualis est hæc potestas, de qua nunc disceptamus, sed ad corpora & ad hanc mortalem uitã reducendas, cui iam per separationem uallefecerant, à Christo Apostolicis hominibus, immo & iis qui eius doctrinam sincere profiterentur, ex euangelio, norunt demandatam potestatem. Nam ut eas animas quas Christus, non modo diuina potentia, sed humanæ naturæ quoque à diuinitate concessa potestate, ad corpora reuocauit, omittamus, certè Petrus Thabitæ Iopensis, & Paulus Eutychi Troaden-
Act. 9.
Act. 13.
 sis animas post ueram mortem in corpus reduxerunt. Neque am-

1. Ratio

Act. 9.

Act. 13.

ambigendum est, hanc suscitandi mortuos potestatem, cum Euangelij utilitas postularet, inter eas, quæ Apostolico munere ex Christi constitutione annexæ erant, debere numerari. Nam quasdam potestates, spiritualium & pœnitus naturam mortaliū hominum transcendentiū uirtutum, fuisse à Christo Apostolico ministerio atque functioni coniunctas, ipsa Euangelica & Apostolica scripta manifestè nos docent. Quomodo (inquit Paulus) effugiemus, si tantam neglexerimus salutem, quæ cum inipsum accepisset enarrari per dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis, & uariis uirtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam uoluntatē. Inter spiritus deinde charismata, quæ ad Corinthios scribens Apostolico munere iuncta fuisse commemorat. Gratiam sanitatum & operationem uirtutum idem recenset, quo loco nomine uirtutum, etiā mortuorum resurrectiones, reliquaque prodigia, naturam superantia (haud dubium) insinuat. Erant autem hæc supra naturales potestates, quasi sigilla quædam, quæ Apostolatu dignitatem atque auctoritatem conuertiarent, iuxta illud Pauli ad Corinthios scribentis, qui non nihil peruersorum hominum suggestionem, de eius Apostolica auctoritate subdubitent, Signa Apostolatus mei facta sunt inter uos, in omni patientia, in signis & prodigiis & uirtutibus.

Nunc iam ad rationem nostram reuertamur. Si mortali homini, natura reclamante, non modo morbos pellendi, sed animas posteaquam omne humanum imperium ac iurisdictionem egressæ fuerant, in corpora reducendi potestatem Christus tribuit, atque eam Apostolicæ dignitati coniunxit, (nomen enim Apostoli non uerbi tantum prædicandi, sed has etiam spirituales operationes & uirtutes edendi potestatem dicit) cur non summo Apostolo eidemque summo ecclesiæ pastori, liberandi ignibus purgatorii cruciatas animas, facultatem indulgere potuit?

At si uerò, hæc animæ humana iurisdictione & imperio non continentur. fateor, si naturam tantummodo spectes, at non si gratiam & Christi uoluntatem attendas, Qui uiuorum

rum & mortuorum dominatur, atque adeo cui libuit, potissimum pro eorundem commodo, subiicere potuit.

SED maiora multò iam dicamus. Enimuerò, Angelicas substantias multo esse cum dignitate, tum natura, anima humana sublimiores, & uniuersa philosophia, & Christiana sine ulla discordia Theologia docent, & sancta ipsa scriptura manifestè testatur. Nam de (homine inquit David) Minuisti eum paulo minus ab Angelis, &c. Quod Paulus etiā ad Christi sacratissimæ humanitatis comprobendam dignitatem adducit. Et denique Petrus à maiori colligit, Deum pseudoprophetis non parciturum, quoniam neque Angelis pepercerit. Quibus, inquit, iudicium iam olim referuatur, & perditio eorum non dormitat, si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit, &c. Et apertius post pauca. Vbi Angeli, inquit, fortitudine cum sint maiores, non portant aduersum se execrabile iudicium, &c. Angelos autem quantum gratiam & gloriam perdiderunt, naturæ tamen iacturam non fecisse, Christiani omnes confitemur. Neque in hoc persuadendo, opus esse credo uel aliquantulum demorari.

IAM sic colligo, & mea quidem sententia, non sine multo rationis suffragio. Christus non modò Apostolicis uiris, sed in eum sincerè credentibus uniuersis, potestatem in demones concessit, ergo non pugnat cum ratione & euangelica gratia, eandem non quidem omnibus, sed uni, non cuius, sed summo Apostolo, summoque ecclesiæ pastori, in piis defunctorum animas in purgatorio detentas, non malefaciendi, aut easdem torquendi, sed eis benefaciendi tradidisse potestatem. Huius collectionis propositionem iam demonstrauimus. Et collectio ac consequendi ratio per se satis aperta est. In assumptione igitur tantum defectus latere poterit, qua nihil profectò apertius docent sanctæ literæ. Ecce, inquit, ad Apostolos Christus, dedi uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit; ueruntamen in hoc nolite gaudere, quoniam spiritus subiiciuntur uobis, gaudete autem, &c. Et discipuli ad Christum. Domine etiam demonum

Ratio

Psal. 8.
Hab. 1.

2. Pet. 2.

Luc. 10.

Ibid.

Heb. 2.

1. Cor. 12.

2. Cor. 12.

Rom. 14.

nia subiciuntur nobis in nomine tuo, & ne uniuersas huius Apostolicæ potestatis executiones, quibus in ipsa euangelici muneris functione, ab humanis corporibus, innumera dæmonia inuita ac coacta protrusa sunt, sine causa huc adducamus, apertum est illud, quod in ipso Euangelicæ prædicationis procinctu de hac eadem potestate Christus Apostolis de credituris ingerit. Signa, ait, eos, qui crediderint hæc sequentur, in nomine domine meo dæmonia eiicient, linguæ loquentur nouis, &c.

Mat. 16.

Nunc iam quis prohibebit ne sic colligamus? Christus hominibus mortalibus, in dæmonia, quæ animas natura & perfectione superant, coerciuam potestatem ac iurisdictionem tradidit, ergo in humanas animas piorum defunctorum, quæ & nostræ sunt naturæ, & dudum eiusdem reipublicè Christianæ conciuies fuerunt, summo ecclesiæ pastori benefactiuam potestatem tradidisse, cum natura aut cum Euangelica economiâ non pugnat, sed cum iis potius multum magnopereque cohæret.

Et profectò qui aut Petro aut summo ecclesiæ pastori, in animas purgatorij huiusmodi potestatem aut iurisdictionem reformidant tribuere, indignissimè de Apostolica dignitate sentire mihi uidentur. Nihil enim illi aliud tribuunt, quam cuiusque alteri prophano ac humano prorsus magistratui, tribuerent. Quemadmodum enim humano magistratui homines tantummodo mortales subiciuntur, atque in hos per ipsam mortem, dominium iurisdictionemque isdem magistratus perdit, ita etiam absque ullo profectò rationis suffragio de ecclesiæ summo magistratu atque dignitate docent, tantum in uiuos homines exercere potestatem. Neque satis attendunt, summum ecclesiæ præfectum non quencunque esse, sed Christi, qui iudicaturus est uiuos & mortuos, & qui constitutus est à Deo iudex uiuorum & mortuorum, cum plenitudine potestatis soluendi, idest, tollèdi uniuersa regni cœlestis acquirendi impedimenta, uicarium, idest, qui eius adducendos homines ad fœlicitatem potestate fungatur. An non Christus uiuorum & mortuorum est dominus? An non Christus est cuius iustitia decernente, in purgatorias

2. Tim. 4.
Act. 10.

gatorias pœnas animæ illæ damnantur? Cur non ergo & in uiuos & in defunctos, iuxta suæ uoluntatis arbitrium, non modò suo uicario, sed cuiusque illi libuerit, potestatem ac iurisdictionem indulgere potuit? præsertim cum siue mortui siue uiui, omnes ad eandem ciuitatem & ecclesiam pertineamus? Illud ergo in hac parte semper præ oculis habendum, Petrum aut post illum, Romanum Pontificem, non quæ homo est, sed quæ in hac ecclesiastica ciuitate Christi imperio ac potestate fungitur, siue uiuorum siue mortuorum, pœnas ac supplicia relaxare: immo uerò existimandum est, eundem non esse aliud, quam Christi quoddam in instrumentum, per quod idem siue uiuis siue mortuis misericordiam impertit. Quin uerò Pontifex in hoc officio præstando natura posterior, Deus autem prior, est, quemadmodum instrumentum omne agenti principali in agendo posterius est. Neque maius in hac parte miraculum esse existimo, quam in sacramentali culparum absolute, immo tantò minus quâto pœna temporalis, quàm culpa & æterna pœna, minor est. Nam si de iurisdictione agitur, profectò nulla in internas animi cogitationes & latebras, homini mortali qualis est sacerdos, etiam in subdissimis hominibus, & quantumuis sub eius dictione constitutis, ullo pacto competit, sed tantummodo quatenus Dei sunt ministri, atque in eo foro sacramentali præfecti. Qui ergo hanc iurisdictionem & imperium præter omnem naturæ ordinem, omnibus sacerdotibus, & ipsi quoque summo ecclesiæ pastori tribuit, nonne donare potuit etiam soluendi temporarijs supplicijs, quibus cruciantur, purgatorij animas, quandoquidem in hoc quemadmodum & illo ipse est, qui præcipuè agit ac remittit?

Quod si eam rationem prouidentia, quam Euangelico statu erga humanum genus obseruare decreuit, confideremus, quòd si quanto studio in eodem uiscera misericordiæ erga homines, pro quibus passus ac mortuus est, profundere quærat, expèdamus, quòd si quâto amore quantaq; liberalitate in ecclesia sua exornâda usus fuerit, altius animo repeta mus, profectò haud magnum nobis uidebitur, eidem ad piorum animas pœnis ac cruciatibus eximendas potestatem

tribuisse. Et ut ad primum ueniamus, quis ignorat, nisi qui prorsus Euangelicam æconomiam ignorat, non quacunque ratione Euangelico tempore cum hominibus Deum egisse, se qua optimè omnium in hac mortali uita agi poterat? Non deerant Deo uarij modi, quibus nostram salutem operaretur, sed quoniam meliùs per nostræ carnis assumptionem, id fieri posse uidit, sacco nostræ mortalitatis induitur. Iam uerò sumpra carne, aut ipsa carnis sumptione, aut oratione, aut ieiunio, alio ue opere ex his quæ sunt cum uirtute coniuncta, liberare nos poterat, sed quoniam nostra perfectior erat futura redemptio, si sanguine fieret, id etiam prælegit. Poterat eo sanguine, quem in circuncisione, aut si ita æquum uidebatur, eo quem in passione, citra mortem tamen fuderat, patri oblato à seruitute Diaboli ereptos, in libertatem asserere, at quoniam omniumque excogitari poterant, perfectissima redemptio futura erat, si uitam quoque pro nobis offerret, id tandem reliquis omnibus redemptionis generibus posthabitis prætulit. Atque idem profectò in singulis Euangelicæ dispensationis mysterijs, ne ea omnia exigendo tediosi uideamur, Christum fecisse, is qui uel exiguum tempus in earum meditatione consumpsit, aduertere poterit. Cum enim legibus multis ut olim Mosaicos homines, nos obstringere potuisset, uniuersam illam præceptorum molem ad unam legem caritatis reduxit. Hoc est, inquit, præceptum meum ut diligatis inuicem &c. Ergo si euangelicæ prouidentia ratio postulat, ut omnia in ecclesiastica repub. quò ad eorum melius fieri potuit, à Christo constituta credamus, quoniam euangelicus status est omnium postremus, à quo à mundi initio semper compositiuo ordine, à minus perfectis ad magis perfecta processit Deus, cur non eam potestatem in ecclesia esse à Christo constitutam existimabimus quæ non modò in uiuos benefaciendi, & impedimèta, quæ à felicitatis cõsequutione retardant, tollèdi auctoritatem obtineat, sed in defunctos quoq; pios homines, qui nondum ad illam cœlestem ciuitatem uenerunt? Quis non uideat eam potestatem longè perfectiorem esse, quæ non modò uiuis sed mortuis etiam benefacere possit, ea, quæ in uiuis tantummodo

Eccl. i. 6.

modo iuuandis expenditur? Ais uerò. Hæc ratio concludit, Christum eam perfectionem rebus omnibus euangelicis indidisse, quæ cœlesti illi ciuitati debetur, illa enim omnibus quæ excogitari possunt, habetur perfectior. Respondeo. ego non de absolute perfecta aut omnium optima simpliciter rerum dispositione loquor, sed ut præmonui, de optima, quæ in huius uitæ mortalis exilio excogitari potuit, quoniã hæc hominem ultra uiatoris perfectionem non collocat: talem autem esse hanc potestatem, de qua loquimur, cum multò excellentiores, hominibus adhuc mortalibus, ad ecclesiæ utilitatem tradiderit, superiùs ostendimus. Sed de pietate ac Christi erga homines, quos tanto præcio emit, misericordia dicamus. Videmus non modo à sanctis patribus eam inter præcedentes status & euangelicum sæculum obseruari differentiam, quod illis, iustitia dominaretur, hoc uerò tota sese in humanum genus misericordia effuderit, sed etiã hanc eandem, ipsa diuinorum beneficiorum exhibitio manifestè testatur. Quid enim fuit in illis, in quo (quantumuis diuini amoris indicium præferret) iustitiæ tamen infractus rigor potissimas partes non haberet? Aut quid fuit euangelico sæculo, tam exile beneficium, hominibus collatum, in quo non planè summiã amoris & misericordiæ dulcedinem deprehendere liceat? Itaque ne singula prosequamur, ipsa euangelica prodigia, quibus animis, mortalium religio ac Dei timor conciliatur, non ut olim in cruciandis, per ranas, cini-fes, locustas, muscas, pustulas &c. hominibus, non in occidendis primogenitis, non in aperiendo mari, non demum in domandis ac subiugo mittendis potentissimis regibus, sed in sanandis languidis, erigendis paralyticis, illuminandis cæcis, suscitandis mortuis, quæ omnia planè sunt misericordiæ plenissima, profectò expenduntur. Quamobrem Christus non aliud Ioannis discipulis rogantibus, an ipse esset Messias, idest, an iam aduenisset euangelium, responsù retulisse refertur, quàm quod cæci uiderent, claudi ambularèt, leprosi mundarentur, surdi audirent, mortui resurgerent &c. quasi sancto uiro, qui diuini spiritus magisterio, quod esset status utriusque Mosaici & euangelici, discrimen optime nouerat,

Obiectio

Responsio

Matth. i. 7.

nerat, id ut euangelicum tempus iam uenisse cognosceret, satis esset ostendere. In eo profectò omnia sunt plena, Dei erga nos, misericordia, omnia pietate referta, adeò ut in nihil Christum magis laborasse quam in exquirendi modis, ac excogitandis rationibus, quibus nobis misericordiam impenderet sit procliue cognoscere. nec mirum, non enim nos corruptibilibus auro & argento, sed precioso sanguine suo à diabolo, mudo, ac peccato redemit. Modos quærit, uias excogitat, rationes inquirat, quibus paterno amore, sanguinis ac uitæ suæ præcium, uel recalcitrantibus & inuitis infundat. Ergo cum ita sit, cur non putabimus, Christum talem potestatem uicario suo tradidisse, qua non modò eius misericordiam uiuis, sed piis quoque defunctis hominibus, impartiri ac applicare posset? An quod mortui iam sunt, misericordia Christi soli carebunt? An solis in illis (cum tamen non modo Christo grati sint, sed etiam ita in gratia confirmati, ut ampliùs illum per peccatum offendere nequeant) Christi misericordia exhaurietur, cum in uiuis sit exuberantissima? An erga solas illas sanctas animas, Deus iustitiæ seueritate agat? An in eorum punitione ac cruciatu tantummodo misericordia & ueritas sibi non obuiabunt? An solæ illæ iudicium domino & non etiam misericordia cantabunt? Semper dominus cum iustitiæ seueritate misericordiam cantabunt? Semper dominus cum iustitiæ seueritate misericordiam lenimenta coniunxit, Cur non ergo in harum animarum sanctarum & sibi amicarum punitione? Cur omnes aditus eis benefaciendi (ut hæretici, qui nec eas nostris orationibus aut suffragiis iuuari uolunt, crudelissimè docent (credendus est inter cluisse? Aut cur cum soluendi culpas & pœnas tot ad uiuorum hominum, qui tamen adhuc mærereri poterant, potestates instituit, Christus uel unam hanc, ad sanctarum animarum, quæ se per propria merita iuuare nequeunt, liberationem, instituisse non sit credendus? Postulat itaque euangelicæ pietatis & misericordiam ratio, ut à Christo, eam nobis persuadeamus institutam potestatem pœnas condonandi, quæ non modò ad uiuos, sed ad piorum defunctorum animas à pœnis ac cruciatibus,

tibus, quibus detinentur, liberandas se propaget. 2. Ratio.
 DE MV M, si exornandi cõmendique ecclesiam sponsam suam, Christi studium animo meditemur, liberalitatemque, qua erga eam usus est, ad mētem reuocemus, non utique eisdem eam potestatem tribuere formidabimus, cum ille multò maiora & excellentiora concesserit. Nam ut eas, de quibus paulò ante locuti sumus, suscitandi mortuos, & pellendi dæmones, potestates prætermittamus, quis non aduertit, quot quantisque charismatibus, non modò uniuersam naturam, sed superiorum temporum perfectionem excedentibus, eandem, uel spiritibus Angelicis admirabilem fecerit? Dedit præcedentibus sæculis, hominibus, quibus salutem consequerentur, diuina sacramenta, sed & numero & uirtute multò inferiora. læuitico sacerdotio, pecudum uictimas pro peccatis hominum mactandas permisit, Euangelico, suum corpus, & sanguinem, non semel aut iterum, sed iugi sacrificio offerendum indulgit: quæres non tantum hominum naturam prætergreditur, sed Angelicos quoque spiritus dignitate transcendit. Dedit Aaroni ac eius successoribus in eum populum tantummodo potestatem, Si quis, inquit, Deut. 17. superbierit, nolens obedire decreto sacerdotis, morietur homo ille, &c. contrà; summo Euangelico sacerdoti, non in orbis parte, sed in totam terram, neque in totam terram tantum, sed in regnum quoque cœlorum potestatem impertit. Tibi, inquit, dabo clauas regni cœlorum, & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cœlo, & quodcunque ligaueris, ligatum erit &c. Quid ergo? An putandum erit, in hac tantum tribuenda potestate diuinam liberalitatem cessasse; cum adeò, & ad ecclesiæ auctoritatem attineret, & diuinam in animas pias, quæ se se neque propriis meritis, neque propria auctoritate iuuare possunt, misericordiam commendaret? Tradidit Christus, dispensandi sui corporis & sanguinis, uultis in uniuersum sacerdotibus potestatem, & erit incredibile non omnibus, sed summo tantum sacerdoti ac uicario suo, eiusdem corporis & sanguinis, idest, passionis sui meritum, sanctis illis animabus cruciatibus impertiendi tribuisse auctoritatem?

Itaque.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

IT A QVÆ cum iis rationibus, tum ipso ecclesiastico usu, qui, cuicumque uerè pio semper in rebus similibus sacrosanctus habebitur, mihi ipsi satis persuadeo, ecclesiasticam de condonandis pœnis temporalibus à Christo ecclesiæ tributam potestatem, non modo ad uiuos, sed ad defunctorum animas quoque propagari, atque extendi. ita ut rationabili offerente sese causa, non minus uiui, quàm piorum defunctorum animæ purgatorio derentæ, eiusdem potestatis auctoritate siue in parte siue in toto, à pœnis ac reatibus, quibus soluendis, alioqui ex diuina iustitia obnoxia erant, uerè ac re ipsa, liberentur. Sed iam rationes aduersariorum in examen uocemus.

Diluuntur lutheri aliorumq; argumenta, quibus contendunt, ecclesiasticam potestatem de conferendis indulgentiis, ad defunctos non protrahi. Cap. XXXVI.

Vide sup. cap. 32.

ERGO quod primo loco aiebant, soluendi potestatem contrariam aut correlatiuam esse potestati ligandi, haud imus inficias, potissimum cum utraq; Christus ubicunque coniunxerit. Cum deinde adiungunt. Ad quodcunque ergo soluendi potestas extenditur, etiã potestas ligandi extēderetur, ac proinde si animæ purgatorii, per eam potestatem solui possunt, poterunt quoque ligari; quãquam satis hunc cauillũ superius disiecerimus, non graua bimur tamen, nunc cum ipsa materiæ necessitate compellimur, eidem sed apertius repetere.

Prima rationis ad uersariorũ dilatio.

RESPONDEMVS ergo primò, malam esse collectionem: quoniam ut antea docuimus, ad multò plura soluendi potestas, quàm ligandi, protrahitur. quemadmodum etiã remittendi peccata potestas quidē sacerdotibus cōuenit, at non item ligandi, quoniã peccatis animas obligare, idest, gratiam subtrahere, diuinæ tantummodo potestatis est munus.

Respon-

Disputatio septima.

85

RESPONDEMVS secundo (si quis eas potestates omnino æquales esse uelit) potestatem ligandi & soluendi æquæ fuisse ecclesiæ tributam, non quidem ut ubicunque soluere posset posset etiam ligare, sed ut non minus soluendi, quàm ligandi, ubicunque alterum uel utrunque contingeret, exerceret officium. Sunt igitur huiusmodi duæ potestates non arithmeticè, sed geometricè, aut secundum proportionem æquales. Quicquid enim ligare potest ecclesiastica auctoritas, potest & soluere; non tamen quicquid potest soluere, potest ligare. Cuius profectò ratio, tum ex ipsa potestatum natura, tum ex Euangelici instituti ratione, manifestè colligitur. Certè ligare ac soluere, inter se ipsa aut naturæ aut temporis ordinem habent. Ordinem autem inter prius & posterius semper existere, & summi philosophi consentiunt, & natura nos instruit. aut igitur soluere prius est, & posterius ligare, aut contrà, ligare prius, & posterius soluere. Primum omnino est impossibile, non enim hinc soluta ligantur, sed ligata soluuntur. est igitur ligare prius, posterius autem soluere: ipso ergo ordine naturæ, qui ligandi habet potestatem, potestatem quoque soluendi habet, nisi extrinseca uoluntate impediatur, quæ publicas potestates pro reipublicæ commodo potest disponere; non tamen è contrario, qui soluere potest, potest quoque ligare. Nam in agentium aut potentiarum ordine, semper perfectior habetur superior, non autem est necessarium, ut qui potest in minus, possit etiam in maius.

ACCEDIT huic, quòd huiusmodi potestates, sic ex sua natura sunt inter se colligatæ, ut tamen unam non altera strictiorem, aut omnino unam sine altera tradi, non sit impossibile. quanquam enim morales potestates, si ex se ipsis eas meriamur, naturæ quendam ordinem seruent, is tamen què admodum & in reliquis actionibus moralibus accidere solet, pro humanæ uoluntatis arbitrio, ex reipublicæ commodo potest perueri. Esto igitur quòd soluendi potestas ex sua natura, ligandi potestatem inferret, cuius tamen contrarium ostendimus, non tamen impedit, quin Christus Petro soluendi potestatem tribuens, eam quæ ad ligandum erat

2. Dilu.

Auctoritates ligandi & soluendi æquales esse, quo pacto sit accipiendũ.

Arist. in post. præd.

Y

ar-

arctiorem indulerit: cum potuerit etiam priori illa concessa, omnino non concedere.

Ex ratione autem Euangelici instituti hoc idem ostenditur, nam cum Pontifex, cui soli hæc potestas in ecclesiastica republica creditur, ut statim dicemus, sit Christi uicarius, oportebat ut eundem, non modò potestate, sed misericordia referret, cuius potissimum in toto Euangelico mysterio exequendo Christus rationem habuit. Licet enim sit iustus, potens sapiens, &c. misericordiæ tamen eius super omnia opera eius. Non igitur mirum, si eidem talem potestatem indulsit, qua iuxta Dei consuetudinem, proliuior esset ad miserendum atque ad benefaciendum, quam ad puniendum.

3. Dilutio.

SED quid si concederemus, Pontificem summum, immo uerò ecclesiasticos pastores, non minùs in defunctorum animas nondum felicitate donatas, quam in uiuos potestatem obtinere? Certè cum soluendi potestas non minus ad culpas quam ad pœnarum reatus pertineat, ligandi tamen auctoritas non ad culpas, ita ut quis gratia Dei destituatur, sed ad pœnas extenditur, culpa enim inficere aut ligare animam quemadmodum & eandem gratia iustificationis reficere, folius Dei est, non item creatæ uirtutis opus. Nam etsi per leges iustas, & laici & ecclesiastici magistratus, ad culpam ciues obligare dicantur, non tamen hoc ita intelligendum est, ut ipsimet immediatè gratiam subtrahant, aut culpam inducant, sed quod eorum legibus contemptis, homines peccantes, à Deo ligentur. uniuersa igitur ligandi potestas, non ad culpas, sed ad pœnas extenditur. Si ergo probemus hanc ecclesiasticam clauem, idest, ligandi potestatem, ad mortuos quoque, de quorum felicitate non constat, protrahi posse, erunt profectò in ecclesia ambæ potestates æquales. clauem autem ligandi, in defunctos ecclesiam posse uti, eius usus, eos mortuos, qui in crimine aliquo ab ea eadem ecclesia damnato, dicefferunt excõmunicandi, aut absolutionem retinendi, abundè demonstrat.

NAM quod ecclesia mortuos excõmunicet, consuetudo anathematizandi hæreticos, ab œcumenicis conciliis & omni eruditione ac sanctitate plenis, iam à multa Christianæ religio-

ligionis memoria usurpata satis docet. Anathematizamus aiunt patres in sexta synodo, sub Constantino & Iustiniano, atque refutamur eos, qui superuacuorum & noxiorum dogmatum hæreticos auctores, atque fautores secuti sunt. dicimus autem Theodorum, qui fuit Faranitanus Episcopus, & Sergium, qui fuit huius à Deo conseruandæ urbis, &c. quo loco multi connumerantur, qui iam ante plures annos decefferant, simileq; anathema & iis & aliis multis in septima & octaua synodo infertur. Quò pertinet & antiqua Romani Pontificis consuetudo, qui singulis annis feria quinta maioris hebdomadæ, uniuersos hæreticos, siue uiuos, siue mortuos anathemate percutit. Et profectò si naturam excommunicationis expendamus, quæ non est aliud, quam conuictus Christiani ac suffragiorum interdictio, ego non uideo, cur hæ animæ, quæ nondum felicitate fruuntur, excommunicari non possint: excommunicatio enim nõ dicit damnationem ad culpam, sed ad pœnam, cuius certè eo tempore capaces sunt animæ. Neque ego hic aliud impedimentum uideo, nisi iurisdictionis defectum, quam tamen in ecclesia esse, quantum ad eas animas attinet, hinc omnino contendimus.

QVOD uerò mortuis quandoque absolutionem non impertiat, sed usque quo æqua ac iusta occurrat causa, eandem impendere renuat, Innocentius tertius Pontifex, in epistola ad Abbatem sancti Andreæ scribens, in hæc uerba demonstrat. A nobis est sæpe quæsitum, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum sit eterit, quominus reconciliaretur ecclesiasticæ unitati, non suscepto officio absolutionis, decefferit, pro ab soluto ecclesiæ sit habendus. & utrum pro tali recipienda sit elemosyna & à fidelibus sit orandum. Nos igitur consultationi tuæ respondemus, quòd iudicium Dei, ueritati, quæ nec fallit nec fallitur semper innititur, iudicium autem ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam fallere sæpe contingit & falli, propter quod contingit, ut qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiam sit absolutus, & qui liber est apud Deum, ecclesiastica sit sententia innodatus. Vinculū ergo, quo peccator

De sen. ex-
com. cap. 2
obis.

ligatus est, in culpæ remissione dissoluitur, illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam, cum sententia remittitur, relaxatur. Et subinde. Quantuncunque pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præuentus absolutionis non potuerit, beneficium obtinere, quamuis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud ecclesiam absolutus. Potest tamen & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri, ut si de ipsius uiuentis pœnitentia per euidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium, impendatur. Hactenus Innocentius. Qui mihi non obscure per ecclesiasticam potestatem beneficium absolutionis in mortuis posse retineri, asserere uidetur. retinere autem absolutionem aut nolle impendere, profectò non est aliud quàm quoddam ligare, quod in sacramento pœnitentiæ fatis deprehendimus. Quorum, inquit, remisistis peccata remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt. Illic certè sicut remittere est soluere aut absoluere, ita retinere peccata est, ligare. Si ergo non absoluere ab excômmunicatione, est ligare, ecclesia profectò dum absolutionem retinet, quodammodo ligat. est enim duplex ligandi ratio, positua una, dum nouum uinculum iniicimus, negatiua altera, dum à uinculo iam iniecto non absoluius. Et quòd hac ratione ligare, uerè sit ligare, & ad eam potestatem ligandi, quæ in Euangelio, uel Petro, uel Apostolis traditur, sit reducenda, apertè illic docet Innocentius, dum ea Euangelica loca sibi ipsi obiicit, Nec obstat, inquit, quod ecclesiæ legitur attributa potestas, ligandi atque soluendi homines super terram, tanquam non possit soluere & ligare sub terra sepultos. Simili ergo ratione de potestate soluendi pœnis per indulgentias animas purgatorij, aut de potestate ligandi easdem, per omnia dicemus. Extenditur ad defunctos, qui non dum fœlicitate sunt donati ligandi potestas, quemadmodum & soluendi, sed alio & alio pacto: potestas quidem soluendi posituè, potestas uerò ligandi, negatiuè: dum scilicet pœnarum reatibus in hac uita contractis, non absoluuntur. Neque hæc loquendi ratio, ut dicebamus, noua est, sed propria & Euangelica, quandoquidem,

Ro 11. 20.

dem, non modò Catholici sed hæretici quoque fateri compelluntur, ligandi potestatem in pœnitentia, non esse aliud quam antiqua peccata retinendi & ab eisdem non absoluendi potestatem. Non enim (ut sæpe iam probatum est) potestas sacerdotalis ad uinculum peccati iniiciendum extenditur. Quod si quis ecclesiasticam potestatem ligandi, ad mortuorum posituias excômmunicationes extendi neget, consuetudinemque illam excômmunicandi post mortem hæreticos, potius ad declarationem, quandam quàm ad nouum anathematis uinculum pertinere contendat, huic ego haud magnopere refragor, dum tamen potestatem ligandi negatiuam, aut posituiam, quam Innocentius apertè confitetur, & quam ex Euangelico idiomate, fateri compellimur, inficiari non pergat. Satis enim nobis est ad Lutheri rationem diluendam, quacunque ratione, priuatiua scilicet, ligandi potestatem ad animas in purgatorio existentes porrigi. Nam hac ratione, animas etiam defunctorum clauium potestate coerceri, præter Innocentij apertam diffinitionem, multa quoque, quæ sancti ac docti uiri memoriæ prodiderunt, exempla demonstrat. Narrat beatus Gregorius, duas sanctimoniales sorores, quæ cum religionis habitu ac generis nobilitate, morum quoque compositionem non omnino coppularant, quamobrem in senem quendam religiosum uirum, qui earum ministerio præfectus erat, frequenter irascendebant, à beato Benedicto excômmunicatas, atque eo tempore mortuas, singulis diebus ad uocem diaconi foras expellentis excômmunicatos, de sepulchris, quæ in ecclesia erant, uisas egredi. idque prodigium cum sepius accidisset, ad beatum patrem delatum, illumque subinde, oblatione pro earum animabus, ex eius præcepto à nutrice facta, easdem absoluisse, neque amplius apparuisse. Postquam historiam, cum Petrus, qui ab eodem sancto doctore illis Dialogis discipulus introducit, tanti prodigij magnitudine deterritus Gregorio uix fidem haberet, quòd nesciret, quonam pacto, homo quantacunque sanctitate præditus, tamen in carne constitutus, animas in diuino iam iudicio statutas absoluere potuisset, continuo subiungit. Nunquid non

Lib. 2.
Dialog.
cap. 23.

non

non Petre in hac carne adhuc erat, qui audiebat, Quod cunque ligaueris super terram ligatum erit & in caelis, & quaecunq; solueris super terram, soluta erunt & in caelis? Cuius nunc uicem ligando & soluendo obtinent, qui locum sancti regiminis fide ac moribus tenent. Sed ut tanta ualeat homo de terra, caeli & terrae conditor in terram uenit e caelo, atque ut iudicare caro etiam de spiritualibus possit, hoc ei largiri dignatus est, factus pro omnibus Deus caro, quia surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est infirmitas Dei. Haecenus Gregorius. Quibus uerbis stupidus omnino est, qui sanctum uirum summo ecclesiae pastori, in defunctorum animas potestatem a Christo tributam, confiteri non uider. Testatur etiam Alphonsus Abulensis uir, profecto minime superstitiosus, suo tempore simile quid accidisse. sed praestat eius uerba recitare. Diebus nostris, inquit, quidam excommunicatus decesserat, dolens tamen de peccatis, sed rapiente morte, omnino neque absolui potuit neque absolutionem petere. Hic autem quendam de cognatione sua superstitem habebat, qui ei uiuenti sicut & sanguine propinquus, ita & affectione & familiaritate carus erat: uir quidem hominibus simplex, sed Deo carus, pecoris custos. Huic saepe cognatus defunctus de caligine aeris propinqui alloqui solitus erat, crebro eum admonens, Diocesanum petere, & ei iam defuncto a uinculo excommunicationis, quo tenebatur, absolutionem obtinere: quem licet uiuens non uideret, alloquio tamen & caeteris ostensionibus erat sibi notissimus. Tandem uir ille simplex, Diocesanum clamans adiit, ut cognatum suum absolueret, & cartam obtulit, in qua ei absolutionem de scriptura traderet. Quod praelatus, condescendens suae simplicitati fecit. Quo facto, defunctus laudauit cognati sui opus, neque de caetero eum alloquutus, quem prius crebris & importunis petitionibus infestabat. Haecenus Abulensis. multaque similia in ueterum monumentis frequenter offendimus, quae non tam ut quidam uolunt, ad nostram instructionem, quam, quod uere etiam post mortem, defuncti & ecclesiasticis clauibus sint irretiti, & uere earum, ut ad uitam felicem auolent, uirtute, ut soluantur, indi-

In Mat. 16
cap. 9. 89.

indigeant. Enimuero docere eam absolutionem, quam faciendam ab ecclesia decernit Innocentius, ad nihil amplius attinere, quam ut corpus defuncti ecclesiasticis honoribus dignum habeatur, quod olim Aegyptij multaque nationes barbarae ciuili tantummodo ratione fecisse deprahendimus, & ecclesiasticis moribus & institutione, & Christiana doctrina indignissimum iudico: neque enim ad has ciuiles actiones tantum, Christus in ecclesia potestatem reliquit, sed ad res spirituales & quae animae iustitiam aut peccatum concernerent. constat autem (id quod etiam illic decernit Innocentius) huiusmodi excommunicationes, quae in defunctos feruntur, non alia quam clauium potestate ferri.

SED iam ad secundam rationem, quae ex cap. Quod autem de poenitent. & remission. summebatur, respondeamus. Dicimus primo, uerum esse, quod illo loco pontifex inquit, triburas indulgentias, quae a iurisdictione non deriuantur nihil prorsus ualere. Cum uero assumit Lutherus, ecclesiae in animas purgatorij non esse potestatem & iurisdictionem, omnino negamus, quoniam contrarium, non modò scriptura, ut multis in hac disputatione contendimus, sed ratio suadeat.

RESPONDEMVS secundo, non modò maiorem sed minorem propositionem concedendo, id est, non modò uerum esse sine potestate ac iurisdictione collatas indulgentias non ualere, sed etiam ecclesiam eadem in animas purgatorij potestate destitui, negamus tamen consequentiam. Nam licet uerum sit, quod Pontifex, inquit, (neque enim aliud sentire uoluit) indulgentias ac poenarum condonationes per modum auctoritatis concessas, absque iurisdictione non ualere, non tamen, inde colligitur per modum suffragij ac redemptionis, etiam ab eo, qui nullam habet auctoritatem non prodesse, de qua tamen ratione indulgentias tribuendi, loquimur postea.

IAM tertiam rationem, quae ex Clemantina abusionibus de poenitent. & remission. sumebatur, ad indulgentiarum abolitionem uelle rerorquere extrema est impudentia. Dum enim Pontifex & concilium quaestores mendaciter asseren-

Responso
ad secundam
ad uerum
sariois rati
onem.

Dilutio. 2a

Responso
ad 3a

tes,

tes, duas aut tres animas, per illas, quas inuulgabant indulgentias, à purgatoria liberari condemnat, non perinde ecclesie in animas purgatorij potestatem proscindit. Damnantur ibi quæstorum, qui literis pontificiis abuterentur, mendacia, non item in ecclesia soluendi pœnis ac cruciatibus animas purgatorij, potestas eliditur.

Dilutio.

DEMUM quarta machina, quam in purgatorias indulgentias armarunt, prorsus est inualida, immo forsan ridicula. Cur, aiunt, si est in ecclesia liberandi diris illis cruciatibus ulla potestas, non omnes animæ continuo liberantur? Respondemus, quoniam id neque Christi exemplum, neque caritatis ordo, neque ipsa huius potestatis natura ullo pacto permittunt. Primum patet. Nam iuxta eruditorum sententiam, Christus ad inferos descendens, cum tamen totius ecclesiasticæ potestatis esset institutor, ac perinde dominus nequaquam omnes animas, quas illic cruciatus ac pœnas temporarias dantes, reperit, ab eisdem absoluit.

*S. Thom. 3.
p. 9. 52.
Art. 8.*

SED neque id ordo (ut dicebamus) caritatis permittit, caritas enim in homine, ei uirtuti in Deo respondet, quæ misericordia uocatur, misericordia uerò iustitiæ nunquam est contraria, immo semper uicario nexu colligantur, atque connectuntur. iuxta illud, Misericordia & ueritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt: neque igitur caritas iustitiæ aduersabitur. Cum ergo iustitia postulet temporarios illos cruciatus exolui, non nisi summis rationibus, eisdem caritas soluere ualebit. Nam neque misericordia in principe dicitur, cum omnes sceleratos homines quacunque ratione cruciatibus, suppliciis, aut carceribus liberat, sed cū ad id causa rationabili præstandum adigitur. Nam quòd id etiam ipsiusmet potestatis ecclesiasticæ natura non sinat, apertius est, quàm ut in eo persuadendo laborare debeamus.

1. Cor. 12.

Non accepit ecclesia potestatem in destructionem, sed in ædificationem, neque eadem hanc auctoritatem quocunque pacto, sed dispensando tantummodo potest obire. dispensare autem, non est aliud, quàm rationabili de causa iustisquæ rationibus legibus soluere, non ergo ligandi aut soluendi potestas, pro utentis arbitrio, pœnis à diuinis legibus præfixis, absolue-

absoluere poterit, sed cum ad hoc iustæ aliquæ ac rationabiles causæ obortæ adhortetur. Et alioqui, indigna est profectò hæ ratio responsione, nec alio pacto diluenda esset, quàm alia quæstione. Quærunt à nobis, cur Pontifex purgatorium non spoliet, cum possit: quærimus nos, cur magistratus, clementissimus Princeps, Rex liberalis ac magnificus, cum possit, immo cum ad hoc naturalis pietas & caritas, miserorū deinde, non tantum crediti quales sunt animarū purgatorij, sed auditi gemitus pelliciant, carceres non uacuent? Cur interdum ad eorum lamenta & lacrimas aures obdurent? Sciant igitur hæretici ecclesiasticas potestates, non solum esse liberum arbitrium operandi ac pro libito faciendi quacunque arrideat, sed arbitrium operandi cum ratione coniunctum: quod illis cum reliquis omnibus potestatibus est omnino commune.

SED libet hic carmina, quæ de hac re Ioannes Gerson cancellarius Pariensis, aut condidit aut ab alio quopiam condita, scriptis suis inseruit, ascribere quæ etsi Virgilianum leporem non uenditent, abundè tamen huic aduersariorum quæstioni satisfaciunt.

Arbitrio Papa proprio si clauibus uti.

Possit, cur sinit ut pœna pios cruciet?

Cur non euacuat loca purgandis animabus.

Tradita? Sed seruus esse fidelis amat.

Deserit ergo fidem, malè dispensans neque prudens

Clauibus usus inest, dans sapiens que tremant.

Profectus certè est magnus bene clauibus uti.

Quando fit hoc semper nectio sola docet.

Clarus in ecclesia thesaurus et utilis esse.

Quem dat larga manus prodiga crimen habet.

QUINTI demum argumenti dilutio, eadem est, quæ quarti. Sed de hac re fortasse plus satis.

*In 2. parte
opusculo de
indulgent.
consid. 4.*

Quod potestas ecclesiastica, quæ ad animas piorum ignibus purgatoriis cruciata, propagatur, tantummodo Petro ac eius legitimis successoribus Romanis Pontificibus à Christo commissæ fuerit. C. XXXVII.

Ed age iam, an hæc potestas ecclesiastica, quæ ad pœnas purgatorias excludendas extenditur, omnibus illis conueniat, quibus indulgendi punitiones temporarias tributam fuisse facultatem, superius docuimus, paulisper expendamus: hucusq; enim eam tantummodo, ecclesiasticæ reipublicæ traditam à Christo, contendimus, neque cui quasi subiecto, conueniret, demonstraui- mus. Nô est autem de hac & de illa, qua, uiuorum cruciatus uel iam legibus ecclesiasticis per pœnitentias decreti, uel iam iam iustè decernendi; & imponendi condonantur, eodem prorsus iudiciò atque libra censendum; quòd hæc potestas multò sit illa eminentior, nec proinde ullo pacto possit cum eadem confundi.

IN hac autem parte, quæ sit nostra sententia, ex his, quæ præcedenti capite inuimus, haud obscurum existimo. Puto ego eam, neque cunctis in uniuersum Apostolis; sed soli Petro, neque cunctis proinde ecclesiasticis pastoribus, sed Romano tantum pontifici fuisse à Christo delegatam. in quam sententiam, quæ me, aliosque uiros doctos impellant, hic quoque subiiciam. Et primò quidem in hanc mentem adducor ecclesiastico usu, qui ut priùs monui, in his ac similibus decernendis, ingens habet momentum. Videmus episcopis tollendi cruciatus purgatorios, facultatem nunquam fuisse tributam, neque illos aliquando eam usurpasse. contrà, uerò Romanos Pontifices à multa uidemus memoria ea potestate fungi.

Deinde,

DEINDE, ut, antea ex Originis sententia, immo uerò ex ipso Dei uerbo expresso decreuimus, multò potestas Petro delegata maior est, quam ea, quæ cunctis in uniuersum Apostolis fuit à Christo tributa. excessus, autem hic potestatis, quemadmodum & in reliquis etiam humanis potestatibus accidit, non tantum intensiue, sed extensiue attendi debet. extenditur autem omnium Apostolorum, & episcoporum potestas collectiue saltem, ad omnes mortales, extenditur ergo Petri & Pontificum potestas, ad iam defunctos nondum felicitate donatos.

TERTIO, hanc potestatem, ut multis rationibus antea contendimus, Christi uicario, ea ratione, qua uicarius est conuenit, ergo cum solus Petrus & eius successores sint Christi uicarij, soli illi hac erunt præditi potestate. Nam quòd hæc potestas, ecclesiæ non fuerit tributa, nisi quatenus ei Christus uicarium cum totius ecclesiasticæ potestatis plenitudine præfecit, & ex his, quæ diximus, (omnes enim nostræ rationes, quibus ecclesiæ in purgatorios cruciatus potestatem esse contendebamus, huic rei intuntur) & ex hoc etiam obscurum non arbitror, quòd in animas iam carnem exutas & ab hac mortali uita decedentes, solus ille, qui uiuorum & mortuorum est dominus & iudex, aut is, cui ille uel singulari priuilegio, uel uniuersalis præfecturæ ratione, eam potestatem indulsit, iurisdictionem aut potestatem obtineat.

ET PLANE si res ad rationis perpendicularum uel paulisper reuocetur, nulli alteri quàm summo ecclesiæ pastori hanc summam potestatem tribui decebat. Nam aut in defunctos indulgentiæ dispensantur per modum auctoritatis, aut per modum suffragij (iis enim duabus tantummodo rationibus in animas piorum purgatorio detentas, indulgentias distribui, hucusque cuncti consenserunt) si per modum auctoritatis, enim uero is solus hanc auctoritatem obtinebit, cuius est in ecclesiastica reipublica summa potestas, is (inquam) cui, ut antea dicebamus, totius ecclesiæ militaris, intra quam (quoniam nondum ad triumphalem peruenerunt) animæ piorum continentur,

Z ij præfe-

2. Ratio. Disput. 4.

3. Ratio.

4. Ratio.

Christoph. Marcelline archiepisc. Corcyren. lib. 2. con. Luth. 1. Ratio

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

præfectura committitur, is demum, qui uniuersorum hominum cœlestis felicitatis capacium, impedimentis elidendis à Christo præponitur. Quod si per modum suffragij piorum hominum animabus indulgentiæ tribuuntur, idest, ecclesiasticum thesaurum applicando, profectò multò magis ad Pontificem solum ea potestas referenda erit, cum, ut postea demonstrabimus, ecclesiastici thesauri dispensandi potestas, ad solum eum, qui toti Christianæ societate præsidet, quique summam habet in ecclesia auctoritatem, non item ad reliquos particulares pastores pertineat.

Discutitur

Discutitur ea quæstio, an indulgentiæ per modum auctoritatis, an uerò per modum auxiliij aut suffragij, suscipientibus conferantur. proponunturq; in hac parte uariæ Theologorũ sententiæ.
C. XXXV III.

T nunc iam ea Theologica controuersia, & ipso rerum ordine & à nobis instituta disputationũ serie, expendẽdã octauo loco se ingerit, in qua quæri solet, quonã pacto, qua ue ratione ecclesia, siue in summo, siue in minoribus pontificibus, ac pastoribus, indulgentias distribuat. Nã neque id hucusq; attigimus, neque omnes, qui esse indulgentias tribuendi potestatem in ecclesia, confitentur, in hac parte conueniunt. Sed alio atque alio pacto, pro rationum, quibus permouentur, momentis id accidere docent.

SUNT certè inter scholasticos auctores, nonnulli, qui indulgentias non putent alio modo, quàm per modum orationis distribui, dum scilicet sancti uiri, qui uita felici iam fruuntur, aut uiuis aut mortuis pœnarum condonationes orationibus impetrant. atque huc pertinere uolunt, quod bullis Pontificiis, quibus hæc pœnarum ueniæ tribuuntur, scribitur, **DE BENIGNITATE BEATORVM APOSTOLORVM PETRI ET PAULI CONFIDENTES, DAMVS CENTVM, &c.** dies indulgentiæ: quasi non aliud huiusmodi uerbis pontifex innuat, quàm Petri & Pauli, qui Romanæ ac totius ecclesiæ sunt patroni præcipui, ad eas pœnas abolendas patrocinium.

SUNT etiam, qui indulgentias tantum per modum meriti prodesse arbitrentur. ut scilicet, qui Romam, Hierosolymas, S. Iacobum, &c. uiserit, tot aut tot dies, menses, aut annos indulgentiarum in eundo lucretur: ita ut ipse tantum labor

Disput. 8.

Quidam, apud Fr. Maron. in 4. dist. 20. 7. 1.

Secunda sententia. quorũdam apud Henricũ Gandæ. quod lib. 15. q. 2.

labor indulgentiam accipiat. Atque hi nullis aliis fundamentis permouentur, quam ecclesiastico usu, qui huiusmodi laboribus à multa iam antiquitate indulgentias distribuit:

Eliditur
prior sent.

VERVM ij, quemadmodum & priores, multum profectò mihi à recta sentiendi ratione in hac parte discessisse uidentur, neque satis de hac ecclesiastica potestate ex dignitate cogitasse. Et ut priores, priori loco aggrediamur, quis nò uideret, neque Episcopus neque Romanum Pontificem, in sanctorum & iam beatorum orationes, ullum imperium obrinere? ergo indulgentias eo pacto dispensare, haud aliud profectò foret, quam impudentissima quadam fraude Christianos decipere. Immo uerò, nulla esset differentia inter ecclesiasticas indulgentias & eorum circulatorum imposturas (Stationarios appellant) qui rusticorum hominum simplicitate abutentes, omnesq; uicos, uillas, pagos, angiportus, castella, & opidula peruagantes, sanctorumque quorundam, ut Valentini, Hupertij, Cornelij, Anastasij, Antonij, &c. sanctitatem prædicantes, aliquid numorum emungere conantur, dum huic aut illi, quò res familiaris sit auctior, aut quò greges peste non uastentur, segetes grando non comminuat, quò hoc aut illo genere mortis non pareat, certissimum patrociniū promittunt, modò eos singulis annis aliquo munusculo demulceat. Sic profectò horum auctorum rudicio, dum in bullis indulgentiariis, benignitas sanctorum Apostolorum Petri & Pauli prætextitur, non aliud facere moliantur Pontifices, quam eorundem Apostolorum patrociniā diuendere.

2. Ratio

DEINDE, sanctorum patrociniā non alio, quam uiuentium orationibus impetrantur: orationes autem, ut exaudiuntur, orantis sanctitatem requirunt, ergo cum non sit impossibile Romanum Pontificem à gratia & animi iustitia decidere, immo cum non sit impossibile, alios quoscunque priuatæ conditionis homines, pontificibus & Dei gratia personali & animi sanctitate præcellere, fieret aliquando, ut à Romano Pontifice tributæ, nihil prodesse indulgentiæ: contra uerò priuatus homo, qui uitæ puritate Petro aut Paulo carus foret, quibuscunque uellet, indulgentias tribueret, quæ

Cœcellitur
secunda
sentent.

quæ sunt longè absurdissima. Posteriores, autem omnino ecclesiasticam potestatem condonandi peccatorum poenas post iustificationem permanentes, quam hucusque, cum multis rationibus, tum compluribus scripturæ locis astruximus, abolere conantur. Si enim indulgentia non est aliud, quam meritum, cum meritum non clauium ulla potestate, sed tum merentis actione, tum diuina gratia & acceptatione proueniat, apertè ac clarè colligitur, nullam esse in ecclesia indulgentias concedendi potestatem, quemadmodum nulla quoque in eadem est merita conferendi potestas. Quin, neque Põrifex neque tota ecclesia, meritorum numerum aut magnitudinem taxare uallet, hoc enim solius Dei, qui iuxta suæ uoluntatis arbitrium, unicuique tribuit, est opus. quo ergo pacto Romam, Hierosolymas, aut Compostellam uiuentibus, tot aut tot dies menses, aut annos indulgentiæ distribuet?

Proponuntur aliorum Theologorum sententiæ
Cap. XXXIX.

Is ergo potius erroribus quam opinionibus disiectis, inter eos Theologos, qui uel aliqua eruditione, uel præstanti ecclesiasticorū dogmatum cognitione, iisce trecentis annis enituerunt, quatuor uideo frequentari sententias. Primam, quæ uel ecclesiasticos pastores uel Romanum Pontificem, non alio pacto, quam Christi ac sanctorum merita satisfactoria applicando, indulgentias aut uiuis aut defunctis, tribuere doceat, quòd nihil aliud credant ecclesiæ clauis Petro à Christo traditas, quam ecclesiasticum thesaurum dispensandi potestatem.

S. Th in 4.
dist. 20.
q. 3. c. 6.

SECUNDAM, contra, in extremo constitutam, quæ cum profus ecclesiasticum thesaurum ex Christi uel sanctorum meritis satisfactoriis aggestum, admittere nolit, indulgentias omnes ad potestatem referat. ita ut tum Episcopi tum Pontifex, nò aliqua thesauri applicatione, sed à Christo tradita

Franciscus
Maro. in
4. dist. 20.
q. 1.

F. Michaëlis Medina, de indulg.

dita potestate, siue uiuis, siue mortuis pœnas condonet & indulgeat.

TERTIAM, quæ cum thesaurum applicando, indulgentias fieri fateatur, non tamen ex omnium sanctorum meritis, quæ omnia credit abundè munerata, sed ex Christi tantummodo passione ac satisfactionibus eundem instituat.

QUARTAM denique, quæ licet uiuorum indulgentias, per modum auctoritatis conferri concedat, mortuorum tamen, quòd illos ulli ecclesiasticæ potestati subiacere non credant, per auxilij, subuentionis, aut suffragij modum fieri non dubitat. Atque omnes istæ sententiæ, quæ inter scholasticos auctores, grauissimos quosque inuectores & defensores habuerunt, suis rationibus, suisque fundamentis innituntur.

PRIMA quidem, ideo in conferendis indulgentiis ecclesiasticum thesaurum necessarium existimat, quòd nesciat, qua ratione tum uiuis, extra sacramentum, tum defunctis, iam extra ecclesiasticæ potestatis & iurisdictionis ambitum constitutis, per modum auctoritatis pœnæ peccatorum condonari queant. Nam quamuis Christus remittendi, nò modò pœnas temporarias peccatorum, sed æternas etiam cum ipsa culpa ecclesiæ suæ potestatem traderit, id tamen non alibi quàm in sacramentis intelligere oportet; in quibus, minister accepta potestate, Christi sanguinem applicat. Ergo cum indulgentiæ, licet, ad sacramentum aliqua ratione reducantur, non tamen sint sacramentum, & deinde etiam si sacramentum essent, animabus corpora exutis applicari non possent, superest tantum, ut per modum auxilij ac subuentionis, soluendo nimirum tantundem, à pœnarum luendarum obligatione, tum uiui tum mortui liberentur, non item per modum potestatis & auctoritatis. Hoc autem ita exemplo declaratur. Princeps ciuitatis alicuius cupiens ac uolens in columi iustitia, liberare omnes ciues ære alieno grauatos, quorum aliqui sub suo dominio, alij in alieno iam propterea seruituti addicti essent, omnes quidem ex ærario publico debitis liberaret, sed diuersa ratione: eos scilicet, qui sub sua dictione essent, per modum auctoritatis ac iurisdictionis, eos uerò, qui sub alieno imperio captiui tenerentur.

Durandus
4. dist. 10.
q. 1.

S. B. in 4.
dist. 20.
par. 2. q. 6.
Ricardus
in 4. dist.
20 q. 2.
Alphonso
Abulen.
in cap.
Matth. 16.
q. 90.
Primæ opi-
nionis fun-
dameta

Disputatio octaua.

tur, tantummodo per modum subuentionis & suffragij. Itaque quoque per omnia, ecclesiasticus princeps, uolens pœnarum reatibus ac debitis, omnes Christianos futuræ felicitatis per gratiam capaces, absoluere extra sacramentum, id alio pacto quàm ecclesiastico thesauro per modum subuentionis, præstare non potest. Sed alia & alia ratione, erga uiuos atq; defunctos, se gerit; nam defunctos quidem, quòd sua iurisdictione coerceri nequeant, per modum tantummodo subuentionis ac auxilij, uiuentes autem, quòd suo imperio adhuc detineantur, non tantum per modum auxilij, sed etiam auctoritatiuè à reatu absoluit.

SECUNDÆ opinionis duæ sunt potissimæ rationes, prior quidem, quòd falsum credat, ecclesiasticæ potestatis remittendi peccata, uirtutem omnem, sacramentis circumscribi, neque extra sacramenta eandem potestatem propagari. Nam licet uerum putet, peccata tantummodo quoad culpas mortales aut originalem sacramentis extergi, id tamen de pœnis, quæ culpæ mortali aut originali non alligantur, haud uerum existimat: ad has enim extra sacramentum eluendas & Petro & Apostolis potestas tribuitur, cum dicitur, Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis, & quodcunque ligaueris, &c. Et rursus quæcunque alligaueritis, &c.

POSTERIOR ratio est, quòd quoniam pacto meritum, à satisfactione in Christi aut sanctorum bonis operibus separetur, non satis percipiant: nam cum sit unicum boni operis esse, unicaque à qua deriuatur, uoluntatis actio, cur duo habeat præmia? aut cur & in illis & in nobis, potissimè cum huc illi intentionem suam non direxerint, remuneratio nem accipient?

TERTIÆ sententiæ auctores, quatenus ad indulgentiarum elargitionem thesaurum necessarium existimant, prioris opinionis rationibus aguntur, quæ uerò non ex sanctorum, sed ex Christi meritis, eundem cogi docent, cum secunda consentiunt. Quoniam enim Christi merita in nostras futuras satisfactiones ecclesiastico thesauro recondita credant, quòd ea nunquam fuerint satis remunerata, sancto

Secundæ
opin. fun-
dament.

Matth. 18.
Matth. 16.

Secundæ sē-
sententiæ exa-
men.

rum tamen bona opera, nulli alteri quam ipsis uel quoad meriti uel quò ad satisfactionis rationem prodesse permittunt. Atque id quidem duplici de causa. Prima quidem, quòd nunquam legatur sanctos uiros, sua bona opera & afflictiones, aliis hominibus applicasse, cum tamen nullius uel meritum uel satisfactio, absque intentione merentis cuiquã prodesse possit. Secunda quòd bona opera sanctorum, si fuerunt tantum meritoria, per præmium essentiale, supra omnem dignitatem sint compensata; si uerò fuerunt meritoria & satisfactoria simul, qualia sunt opera afflictiua ac pœnalia. secundum quidem meriti rationem, per præmium essentiale satis habeant, quatenus autem satisfactiua erant ac punitiua, per propriarum pœnarum condonationem, si ex peccatis præcedentibus aliquas contraxerant, aut si pœnas temporarias, quas luerent, non habebant, per accidentalialia præmia, quæ satisfactiua illi rationi responderet.

*Quarta
sententiæ
rationes.*

QVI quartam demum opinionem probarunt, quo ad priorem eius partem, quemadmodum inter primam & secundam incedunt, ita utriusque rationibus permouentur. Nam ut fieri cum primis posse negant, extra sacramentum sola potestate aut tantum per modum auctoritatis peccata dimitti, quamobrem thesauri ecclesiastici subuentionem & auxilium necessarium existimant, ita cum secundis, in pœnas illas externas, ecclesiasticam potestatem extendi, diffiteri non audent. In secundam autem partem ideo impelluntur, quoniam cum prioris sententiæ auctoribus, quo pacto in animas corporibus solutas, ecclesiasticæ clauis protrahantur, cogitare non possunt.

Auctoris sententia proponitur. Cap. XL.

Ihi autem, ut quod sentio ingenuè dicã, quamquam omnes istæ sententiæ aliqua ex parte cum ratione conuenire uideantur, omnesq; indulgentiarum usum & dogma ab hæreticis machinationibus abundè seruent, nulla tamquam

ranquam omnibus numeris absoluta per omnia probari potest, Quod & reliquis omnibus, qui rectè rem expenderint uisum iri non ambigo.

Et ut à priori incipiamus, profectò eã, quas quinta disputatione ad suadendum aliquam remittendorum peccatorum à Christo, ecclesiæ relictam fuisse potestatem, rationes attulimus, etiam si nullus esset ecclesiasticus thesaurus, suum integrum uigorem fortiuntur. Vnde falsum est omnino, quod illius auctores aiunt, extra sacramentum, nisi per modum subuentionis, nullam posse fieri remissionem peccatorum, nisi hoc de remissione peccatorum quoad culpam intelligat. Reliquit Christus in sacramentis remittendi culpas potestatem, quoniam culpa non aliter quàm per gratiam, quam sola sacramenta conciliant, diluitur, at pœnam extra sacramenta, per eam potestatem, quam in ecclesia Petro reliquisq; Apostolis traditam, præter sacramentalem esse comprobauimus, condonari permisit.

*Prioris
sententiæ
con-
futatio.*

DEINDE si pœnæ à Pontifice uel ab his, qui conferendi indulgentias potestatem acceperunt, non alia ratione quàm per modum subuentionis & auxiliij condonari possunt, non igitur in eis potestas iurisdictionis exigitur, nam ad auxilium ferendum, aut alicui subueniendum, imperium aut iurisdictionis non sunt necessaria. Cur enim ego, qui nullam in Sacramentum iurisdictionem exerceo, eidem in necessitate constituto, subuenire nequeam? Pontifex igitur si tantummodo applicando thesaurum pœnas peccatorum indulget, non quia pōtifex sed quia habet ecclesiastici thesauri dispensationem id præstat, quod tamen, non modò cōmuni Theologorum sententiæ & Pontificū decretis, qui indulgentias à suo iudice nō tributas nihil prodesse iam dudum diffinierunt, sed Christi etiam uerbis aduersari uidetur. Enimuero, Petro sic inquit. Tu es Petrus, & super hanc petrà ædificabo ecclesiã meã, &c. Et statim. Et tibi dabo clauis regni cœlorum & quodcunque solueris, &c. Reliquis autem Apostolis, cum prius eosdem ecclesiã, idest, ecclesiasticos magistratus, apud quos homines semel ac iterum moniti deferendi essent, prius appellasset, Quæcunque, inquit, alligaueritis super terram, &c.

F. Michaëlis Medinæ, de indulg.

Non igitur aut Petro aut Apostolis, quatenus ecclesiastici thesauri dispensatoribus, remittendi pœnas potestatem contulit, sed quatenus ecclesiæ rectores erant, idest, quatenus imperium & iurisdictionem in Christianos populos obtinebant. Exemplum autem illud, quod à quartæ sententiæ auctoribus proponebatur, de principe illo, qui ex ærario publico omnes ciues debito, ex ære alieno contracto, absolueret uellet, quorum quidam sub sua iurisdictione, quidam autem sub aliena contingerentur, quod etiam ab huius opinionis auctoribus ad thesauri necessitatem statuendam proferri solet, nihil omnino rem promouet. Nam licet uerum sit, principem ex publico ærario, uniuersos illos ære alieno grauatos liberans, alio pacto eos, qui suo sub imperio, alio uero eos, qui sub alieno continentur, soluere, quoniam hos tantummodo per modum satisfactionis, aut iustæ compensationis, illos autem per modum absolutionis eripiat; aduertendum tamen his est, nō ea met ratione principem ciues illos, qui sua dictione continentur, absolueret, qua eisdem ad debiti compensationem publicos thesauros communicat. Absoluit enim quatenus iudex est, ministrat autem unde absoluantur, quatenus ærarij publici dispensator est: possunt autem istæ duæ rationes optimè separari, cum una ad alteram, nullam necessariam connexionem habeat. Nunc autem Evangelici loci, Pontificum decreta, & communis Theologorum ac iuris canonici peritorum sententia, non concomitanter tantum ac per accidens, sed formaliter ac per se, indulgentiarum elargitionem, opus iurisdictionis fatentur. Hinc iam proditur falsam esse eorum sententiam, qui hanc potestatem iurisdictionis, quam in conferendis indulgentiis, negare nequeunt, potestatem illam ecclesiasticū dispensandi thesauros, intelligūt. id enim apertè falsum esse, ipsa ratio nominis ostendit: iurdictio enim non quancunque potestatem, sed imperiū in homines significat. Tantum itaque ab est, ut ad elargiendas indulgentias, ecclesiasticus thesaurus sit absolutè necessarius, ut nullo pacto mihi requiri uideatur, cum ad id potestas Petro ac cæteris Apostolis à Christo tributa, abundè sufficiat. Vnde nostrorum hæreticorum dementia & stupiditas

Tertia sententia fundamenta.

Disputatio octaua.

95

tas depræhendi possunt, qui si semel hunc thesaurum demolituri fuerint, quasi totius rei fundamento euerfo, indulgentiarum usum continuo, ruiturum sibi stultè persuadent. Est enim spiritualium satisfactionum thesaurum, euidentissimis rationibus, ut illi docet, fabulosum cōmentitiumq; probarent, quod nunquā efficient, non perinde ecclesiasticas indulgentias pessundabant, cum ad eas tribuendas ecclesiasticæ, clauis, non sacramentales, sed illæ, quas pœnarum condonandarum gratia, extra sacramentum acceperunt, satis sint.

IN secunda sententia, laudo quod dicitur, indulgentiarum collatorem, siue ille sit Pontifex, siue quis alius ex his, quibus easdem tribuendi Christus dedit auctoritatem, potestate uti, nec tantum, auxilium aut subuentionem ex ecclesiastico thesauro applicare, quod priores docebant. Id tamen placere nequit, quod satisfactionum spiritualium thesaurū, contra ueterum sententiam neget. Nam quantum urgeant, eorum in hac parte rationes & argumenta, quibus à communi sensu discessere, statim cum eundem thesaurum asseramus, expendemus. Neque tamen hæc opinio, cum ex ea indulgentiarum subuersio nullo pacto sequatur, ut statim dicebamus, erroris aut hæresis notam ullo pacto meretur: tantum enim ea in hac parte illis inurenda est, qui indulgentiarum usum condemnarent, non item illis, qui hoc aut illo pacto, easdem tribui inficiarentur, cum modos alios conferendi non denegent, immo cum alios, qui suo iudicio minus hæreticorum calumniæ pateant, non leuibus rationibus ostendant. Credunt huius opinionis auctores, quemadmodum & reliqui omnes, quorum enarrauimus sententias, indulgentiis erga peccatores utendi consuetudinem, legitimam esse & ex Christi constitutione, in modò tamen & in ratione conferendi, ut ferè in reliquis rebus, ad quas hominum iudicium liberum accessum habet, accidere solet, ab aliis dissentiant. Nam ut priores illi in condonandis peccatorum pœnis, nullam potestatis ecclesiasticæ (quæ tamen in hac parte præcipua est) rationem habent, ita hi quoniam sibi ecclesiasticas clauis à Christo in hanc rem traditas abundè esse persuaserunt, præsertim, cum de hoc spirituali thesauro graui-

Improbatur exemplum propositum.

grauissimam esse dubitationem, animaduertent, totam rem in earundem clauium uirtutem referentes, nullam eius rationem habuerunt. Est ea sententia, quæ thesaurum ad indulgentiarum collationem applicat, multò hac & communior, & Pontificis Clementis sexti usurpatione plausibilior (fateor) sed ea usurpatione cum neque de hac re, quæ tamen iam suo sæculo in theologicis scholis utrinque disceptabatur, ulla disputatio (quod sciamus) præcesserit, neque ipse illic contrariam condemnet, eam hæreticam aut erroneam non efficit. hæc enim cum pontifices opinionem aliquam usurpant, quod (ut antea diximus) non fit semel, aperta indicia solent esse, eosdem in illo certitudinis gradu, quem antea habebat, eandem relinquere; neque aliquid illi, præter uenerationem quandam ac reuerentiam, sua usurpatione addidisse. Accedit, quòd illic, ea sententia, quæ thesaurum statuit, non quasi totius decretalis finis & intentio à Clemente usurpatur, hoc enim tantum est, indulgentiam illam siue Iubilæum quinquagesimo quoq; anno exhibere, sed quasi, quid, ei, quod decernebat, accessorium, & obiter oblatum. Vtitur enim ea sententia, quasi introductione quadam & exordio, quòd in indulgentiarum amorem & studium Christianos incenderet.

AT QVÆ hoc quidem in huius sententiæ excusationem dixerim, non quidem quòd paradoxis, & eis opinionibus, quæ à vulgari communiq; theologia, in proprias animi inuentiones diuertunt, ullo pacto delectet, sed quòd uideã, cum rectè tractandi theologiã ratione omnino conuenire, tum catholicorum hominum & de ecclesiastica doctrina bene meritorum, sententias nigro hæresis calculo, sine magnis rationibus atque fidei locis, non cito notare, quod quidam faciunt: tum etiam quòd nihil aliud esse credam, in fidei causis, huiusmodi sententias, quæ in principali dogmate cum ecclesiastica doctrina conueniunt, à Christianis scholis amputare, quàm aduersariis arma ministrare, & nobis eludendi eorum machinationes multas uias & rationes præcludere; quo nihil perniciosius. Certè unum ex his, quibus in hac parte ecclesiasticam doctrinam aggrediuntur aduersarij,

rij, & omnium robustissimum, argumentum est, nullum esse, ex Christi aut sanctorum meritis, satisfactionum thesaurum: atque hac unica aggressione se de nobis euidentissimum triumphum reportare, sibi persuadent: quid ergo, ecclesiasticæ doctrinæ oberit, non unum, sed duos, aut tres diluendi eorum ineptias modos habere, etsi unum, altero & sanctorum scripturarum testimoniis, & ecclesiasticæ doctrinæ magis assionare, sit nobis persuasum? Iraque arguenti hæretico, indulgentiarum usum, inanem esse, quoniam nullus sit, spiritualis thesaurus, rectè fidei cultor, non unã, sed tres dilutiones adhibere poterit. Primam quidem ac omnium potissimam, negando antecedens, quod nunquam tam ualidis rationibus comprobabitur, (sat scio) ut ob eas, tot tantorumq; theologorum doctrina deserta, in eorum sententiam transfugiendum sit. Respondebit, secundo negando partem antecedentis, ut Durandus faceret, negando nimirum non esse in ecclesiastica republica, spiritualium satisfactionum thesaurum ex Christi meritis aggestum, quod aduersarij haud tanto odio quanto primum auersabuntur. facilius enim illi hanc dignitatem Christi meritis, concedent. quam sanctorum, quorum bonas actiones uniuersas, non modo quæ meritoria, sed etiam quæ satisfactoria erãt, supra condignum compensatas arbitrantur.

RESPONDEBIT tertio, cum Francisco Marone, negando consequentiam. Nam si nullus sit à Christo satisfactionum thesaurus institutus, non perinde, sequitur, indulgentias non esse; quoniam ex eius sententia, non ex ullo thesauro, sed ex mera ecclesiastica potestate & ecclesiasticis clauibus, quæ in hanc rem abundantissimè sufficiunt, pœnæ peccatorum condonentur.

QVOD si eas opiniones, quæ uel sanctorum merita ad thesaurum non pertinere, uel omnino, quasi rem in hac parte probatu difficilem, neque ullo pacto necessariam, spirituales hunc thesaurum admittere nolunt, semel ab ecclesia preiecerimus, præsertim in fidei aduersarios disputantes, & unicum tantum habemus suffugium, & totam disputationem difficiliorem reddimus, quod semper rectæ rationi tractandi

In extran.
Vniuersis.

Disput. 4.
c. 14.

traſtandi theologiã contrarium exiſtimãui, & eis eccleſiaſticas indulgentias colendi occaſionem præcindimus, qui cum, eccleſiaſticarum clauium uirtute, non modò culpas, ſed pœnas quoque poſſe dilui, ſatis intelligant, ſpiritualem tamen theſaurum aut ſanctorum aut Chriſti extra ſacramentum, meritis coactum, intelligere nequeunt. atque id quidem de ſecunda ſententia.

In tertiam ſententiam.

NAM de tertia, quid ego iudicare debeam, ex his atq; ex præcedentibus obſcurum non exiſtimo. Placet in ea, quod & eccleſiaſticæ poteſtatis aut clauis uirtute, & ſimul ex ſpirituale theſauro indulgentias conferri dicitur. id tamen non approbo, quod ſanctorum merita, abſque iuſtis cauſis (ut mihi quidem uidetur) ab eodem theſauro excluſerit. nam quàm parùm Durandi rationes in hac partes præualeant, ſtatim cum de theſauro agamus oſtendemus. Non tamen puto eam, ut neque præcedentem, erroris notandam, ob id ſolum quòd priorem illam, quæ & theſaurum ponit, & ex Chriſti & ſanctorum meritis illum cogit, Clemens ſextus uſurpauerit.

Quarta ſententiæ cenſura.

SED iam ad quartam peruenio, quæ omnium maximè mihi cum ipſa ueritate cohærere uidetur, dum & eccleſiaſticæ poteſtati in pœnas peccatorum reniſtendas uigorem impertit, & ſimul eidem quaſi partialem cauſam ſpiritualem ſatiſfactionum theſaurum, non ex Chriſti tantùm ſed ex ſanctorum quoque meritis coaleſcentem, adiungit. hoc tantum in ea comprobare nequeo, quod eccleſiaſticæ poteſtatis clauis à Chriſto conſeſſas, in animas piorum hominum purgatorio detentas extendi nolit. tantùm enim indulgentias in eaſ per modum ſuffragii propagari docent eius auctores, cuius contrarium, apertè præcedenti diſputatione, niſi fallor oſtendimus, dum & locis ſcripturæ, & non contemnendis rationibus, ſummi paſtoris poteſtatem in eaſ protrahi, demonſtrauimus.

Proponitur

Proponitur auctoris ſententia ac iudicium in hac parte. Cap. XLI.

ERGO, ut quid ego in hac re ſentiam, propalare iam incipiam, neque poteſtatem à Chriſto traditam, ocioſam, neq; ſpiritualem theſaurum, quem non dubito conſtituendum. ſu peruacaneum eſſe exiſtimo, ſed & illius uirtute ac huius applicatione, indulgentias uniuersas, ſiue quæ uiuis, ſiue quæ mortuis cõferuntur, poſſe fieri ſatis mihi perſuadeo. neque ullum earum in hac parte diſcrimen agnoſco; ſed utraq; ut plurimum & per modum poteſtatis & per modum auxiliij, ſiue (ut loquuntur, per modum ſuffragij) fieri non ambigo. Dico autem ut plurimum, quoniam negare non poſſum, aliquando per modum poteſtatis tantùm, ideſt, nullo eccleſiaſtici theſauri adiuncto auxilio, Pontificem, poteſtate illa à Chriſto tradita, poſſe peccatorum temporales pœnas condonare, quemadmodum, etiam nullis rationibus conuinci poteſt, eundem, pauliſper ſepoſita poteſtate, per modum tantummodo auxiliij, ideſt, eccleſiaſticum theſaurum tantummodo applicando, eaſdem pœnas non poſſe compenſare, & quaſi iuſto præcio redimere.

QUIBUS autem rationibus, in tripartitam hanc ſententiam, reliquis omnibus repudiatis, peruenerim, partim ex iis, quæ antea & in eccleſiaſtica poteſtate erga uiuorum & mortuorum pœnas aſſerendã, & in prioribus his opinionibus refutandis, dixi; partim ex iis, quæ nunc adiungam dilucere poterit. Nam quòd ut in plurimum & eccleſiaſticæ poteſtatis uirtute, & eccleſiaſtici theſauri auxilio, & uiuorum & piorum defunctorum indulgentiæ donentur, eãmet rationes, quæ in priores illas opiniones militabant, haud obſcurè ſuadent. Statuimus enim uero, indulgentias, effectus eſſe iuriſdictionis & poteſtatis à Chriſto eccleſiæ traditæ, neque id niſi cum aperta ſcripturæ, ſanctorum patrum,

Perſuadetur prima pars huius ſententiæ.

B b ac

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

ac ecclesiasticarum diffinitionum contradictione à quoquā negari potest. Ostendimus deinde, eisdem prorsus locis, hanc iurisdictionem, non modò esse, ut quidam sentiunt, potestatem illam dispensandi thesaurum, quæ ex sua natura, in priuata persona esse nihil pugnat, sed esse uerum in homines imperium & in eorundem actiones moderandas potestatem: non enim qui reipub. thesaurum asseruat, aut eundem dispensat, sed qui, administrandis legibus, affirmandisque ad iustitiæ normam, hominum actionibus præsidet, iurisdictionem habere dicitur. Neque Christus cum aut Petro, inquit, tibi dabo clauas regni cœlorum, & quodcumq; solueris super terram erit solutum & in cœlo, &c. aut cum Apostolis omnibus dixit, Quæcumque alligaueritis &c. tantummodo clauas aut asseruandi aut dispensandi thesauri concessit, sed ueram, & ad corrigenda, & ad condonanda Christianorum hominum, qui eorum Imperio subderentur peccata, potestatem commisit. Statuimus deinde (quamquam id hucusque nullis rationibus demonstrauius) ex Christi & sanctorum bonis operibus pœnalibus ac punitiuis, quæ illis superfluunt, admittendum esse quendam ecclesiasticum thesaurum, ex quo, æquis iustisque de causis, ecclesiæ pastor & præfectus accipiens, pœnas peccatorum compenset. Ergo, aut ecclesiastica illa potestas peccata dimittendi, ociosa esse debet & frustranea, ut primi illi Theologi docebant, aut spiritualis illæ thesaurus fuit superuacaneè institutus, ut secundæ opinionis auctores credebant, aut utriusque indulgentiis tribuendis deseruire debet. Non est sententiam primum, neque secundam, tertium igitur. at qui id nos prima nostræ sententiæ parte, docemus, uera igitur pars illa prima. Nam quod in eadem parte asserimus, nullum esse inter uiuorum, & defunctorum indulgentias, discrimen, facile ita probabimus. Quartæ opinionis auctores, tantummodo inter uiuorum & mortuorum indulgentias, differentiam constituebant, quòd animas corpora iam exuras, potestate ecclesiastica coerceri nullo pacto existimarent, ergo si Pontificis potestas, ad eas quoque propagatur, nullum erit discrimen. ostendimus autem præcedenti disputatione,

*Iurisdictione
quid deno-
tat.*

Disputatio octaua.

98

tionem, eam ad omnes, qui re ipsa ad triumphalem ecclesiam non attinebant, protrahi, nulla est igitur inter uiuos & defunctos purgatorio detentos, differentia.

SED iam secundam partem probemus, in qua dicimus, Pontificem tantum per modum potestatis, & nullo pacto ecclesiastici thesauri adiunctione, posse aliquando pœnas temporarias peccatorum condonare. Nam Pontifex habet à Christo, ad easdem pœnas remittendas, commissam potestatem, ergo etiam si nullus esset thesaurus, ex rationabili iustaque aliqua causa, potestate eadem utens, effectum consequetur.

DEINDE, nihil aliud ad ciuiles pœnas condonandas in magistratu requiritur, quam potestas & utendi potestate iusta causa. uerbi gratia, ut Socrati mortis reo, interitus à Platone iudice condonetur, non est aliud necessarium, quàm auctoritas absoluendi Socratem à mortis reatu in Platone, & iustæ rationabilesque causæ, ea auctoritate utendi, neque requiritur, ut Socratis mortem Plato publico thesauro aut ærario compenset. Ut Socrati debitum à Platone remittatur, nihil aliud quàm auctoritas, & utendi auctoritate æqua ratio, in Platone necessaria est, neque oportet, ut Plato ex eodem publico thesauro, quod remittit, resarciat, iam enim non esset ex potestatis uirtute à debito absoluere, sed debitum aut reatum compensare æquale reddendo, quod priuato cuicumque conuenire potest. Ergo pari ratione, ad pœnas peccatorum indulgentias, si rigorem spectemus, tantum in pontifice auctoritas à Christo tradita & causa iusta requiritur. quando igitur uelit, iusta se offerente causa, etiam sine ecclesiastici thesauri patrocinio, ex mera potestate indulgentias distribuet.

TERTIO, uerba, quibus tribuendi indulgentias à Christo, uel Petro Apostolorum principi, uel omnibus in commune Apostolis potestas exhibetur, absoluta sunt, neque ullius thesauri patrocinio connectuntur; poterit igitur Pontifex aliquando ex ea absoluta ac libera potestate, indulgentias tribuere. Assumptio aperta est, ex eorum locorum expensione. Quodcumque (inquit priori loco) solueris su-

Bb ij per

*Probatum
pars secunda
da.
t. Ratio*

2. Ratio.

3. Ratio.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

per terram erit solutum & in cœlis . posteriori uerò , Quæcunque alligaueritis super terram &c. Nam clauis illic Petro , tribuitæ , non clauis sunt thesauri , sed tollendi (ut antea dicebamus) quæ se offerunt , consequendæ felicitatis in pedimenta potestatem intelligit . ita ut clauis non aliud in hac parte , quam ipsam collatam potestatem metaphoricè denotet . Ergo si acceptis clauibus , idest , accepta remittendi pœnas peccatorum potestate , quidquid Petrus soluit super terram , solutum est & in cœlis , &c. absolutam nulliquè ecclesiastico thesauro necessariò connexam , eidem tribuit Christus potestatem . poterit ergo iustis de causis ea sola uti aliquando .

Pars tertia probatur.

TERTIA tandem ac postrema pars erat , posse aliquando Pontificem , ecclesiastica illa , qua est præditus potestate seposita , per modum auxilij tantum , idest , sola ecclesiastici thesauri applicatione , (aut quod aiunt) per modum suffragij , condonare pœnas peccatorum aut indulgentias tribuere , quæ haud magna persuasione profectò indiget . Nam si Pontifex habet liberam eiusdem thesauri dispensationem , poterit igitur non alia quàm in eundem thesaurum potestate utendo , idest , non utendo auctoritate , quam habet in hominum peccata , tantundem reddendo , pœnas temporarias compensare . Nam potestatem in thesaurum , non esse illam , quam uulgò iurisdictionis appellamus , quæ in homines ipsos eorumque actiones primò dirigitur , iam satis ostendimus . licet enim utraque nunc in pontifice concurrat de facto ac re ipsa , sunt tamen inuicem separabiles , neque ulla cum altera necessitudinem habet . Non ergo si Pontifex potestate illa thesauri dispensandi utatur , illa altera , quam uocamus iurisdictionis perinde fungetur .

Illustratur omnes tres partes exemplo .

VERVM has tres nostræ sententiæ partes , propositum exemplum aptiores reddet . Est in repub. pius ac magnificus princeps , ab Imperatore aut Rege , toti prouinciæ præpositus , quales olim Romani , & nunc Hispani externis gentibus præficere consueuerunt . Huic Rex aut Imperator in sceleribus , aut regiis debitis condonandis & remittendis , suam potestatem omnem communicauerit , ita ut quodcunque

Disputatio octaua.

99

que soluerit solutum sit &c. Hic si uelit omnes , qui imperatoris uectigalibus soluendis non sunt , semper ex illa sibi cõmunicata potestate absoluere , non carebit suspitione , se nõ in ædificationem , sed in imperatorij ærarij destructionem , eam potestatem accepisse : contra , si nunquam illa utatur , frustra eam accepisse uidebitur . Ergo aliquando quidem iustis causis se se offerentibus , imperatoria illa potestate aut sceleris pœnas aut debitum condonabit . Contra , cum rationes tales , non occurrant , quæ summo illi Regi aut Imperatori , in præfecturæ accipiendæ ratione , probandæ non uideantur , non utetur potestate , sed ex publico ciuitatis , cuius debitor ille pars est , ærario , ad similes casus ab ipsis ciuibus publicis impensis asseruato , debitum tantundem reddendo compensabit . huiusmodi enim multa æraria in pauperum inopiam releuandam , in urbibus , publicis sumptibus & donariis erigi solent . Demum , quando nõnullæ quidem utendi illa potestate rationes appareant , sed non satis quidẽ sufficientes , utroque , idest , partim potestate , partim ærarij publici applicatione , quòd neutrius per se , utendi , iustæ causæ existant , debita resoluet .

ITA per omnia Romanus Pontifex Petrique legitimus successor , à summo Imperatore Christo , soluendi & ligandi peccatis accepta potestate , non uno modo unaque atque eadem ratione semper reatus & obligationes peccatorum condonat , sed pro diuersis causarum atque rerum conditionibus , diuersimodè . Tribuit aliquando , cum æque nimirum rationes huius rei à prudentia aut à spiritu suggeruntur , peccatorum indulgentiam , ex sola potestate à Christo accepta contra cum res aliquantulum anceps & ambigua est , partim ex potestate , partim ex thesauri applicatione eadem pœnas condonat . Nam quando exiles rationes ac causæ ad eam condonationem inuitant , solaque eandem misericordia efflagitare uidetur , tantummodo thesauri , quem sibi hæc sancta respublica , publicis iustorum omnium contributionibus , & impensis ad paupertatis releuationem erexit , applicatione & auxilio , non item accepta illa in peccata immediata potestate , diuinæ iustitiæ reddendo æquiualens , satisfacit ,

tisfacit, ac reatus dissoluit.

Quando po-
testate sola,
quando the-
sauri auxi-
lio solo, &
quando ut-
roque si-
mul uti li-
ceat.

Est autem illud hoc loco aduertendum, tunc æquam esse condonandi pœnas peccatorum per modum potestatis occasionem, quando pœnitens alioqui per externas afflictiones in se ipso bene punit, quod malè gessit. Vt èdi autem applicatione tantùm contrà, quando constante quidem legitimo cordis dolore ac pœnitentia, sine quibus ualere nequaquã possunt indulgentiæ, aut per ueram impotentiam, aut per animi fragilitatem, peccator in satisfactorios illos cruciatus prodire nequit. Potestate demum ac thesauro simul, quando neque peccator pro pœnarum dilutione acerbis illas afflictiones ab ecclesiasticis iudicibus indictas suscipit, neque tamen omnino in illis, qui post resarcitam iam cum Deo amicitiam superfuerunt, cruciatibus & pœnis compesandis omnino est excors. Primi autem ratio est quoniam huius potestatis ministri non in destructionem eandem acceperunt, sed in adificationem ecclesiæ: esset autem ingens ecclesiæ subuersio erga eos potestate uti, qui nihil ex se ad debiti solutionem impenderent; quemadmodum & princeps ille, cuius, in exemplo mentionem fecimus, si eos, qui imperatori debitores erant, semper illa, quam ab eo acceperat, potestate, absolueret iniustissimè faceret, potestateque abuteretur.

2. Cor. 12.

SECUNDVM etiam ex eadem ratione apertum est. Nam si tunc tantum utendum est ecclesiasticis clauibus ac potestate, quando peccator per uoluntariè susceptas afflictiones, eisdem potestati & clauibus se præbet idoneum, quando ergo hæc ratio non occursauerit, quemadmodum præfectò illi imperatorio, tantum erit ecclesiastico thesauro, debito faciendum satis. Nam tertij ratio quæ nam sit, ex his diluiscere satis poterit. Nam si quando peccator, per susceptas iuxta huius uitæ mortalis fragilitatem, condignas aut à sacerdotibus, aut ab ecclesiasticis iudicibus pœnitentias, se clauibus & soluendi potestati idoneum præbet, utendum est sola potestate, & quando non per ullã animi malitiam, sed per solam quãdam infirmitatem, quæ citra peccatum accidere solet, nõ satisfacit, utendũ est ecclesiastico thesauro, certè quãdo peccator

cator satisfacere quidem aliquatenus satagit, sed non tanto est in hac parte animi feruore, ut omnino erga illum potestate sit utendum, simul & potestate & thesauro utendum erit.

Trium ecclesiasticorum temporum in tribuendis indulgentijs differentia unde oritur.
Cap. XLII.

Tque hinc, trium sæculorum ecclesiasticorum, in elargiendis indulgentiis, discrimen optimè captari potest. Nam quando præ nimio illo Christianæ uitæ feruore & studio, grauissimis illis pœnitentiis, quales Tertullianus, Ireneus, Cyprianus, &c. memoriæ prodiderunt, utebatur ecclesia, peccatoresq; nullo pacto sibi parcetes ecclesiasticæ potestatis, iure quoddã suo fructum promerebantur, secundum ratione potestatis peccata, idest, peccatorũ pœnæ condonabantur. Quamobrè quoties uel aduersus Nouatianum, uel Montanũ qui condonatis peccatis, idest scelerum pœnis, dataque pace, peccatores recipi in ecclesiam nõ permittebant, disputationem instituunt, non aliunde eam aspiciantur, quàm ab ecclesiasticæ potestatis traditione. Quæ res quoniam iis, qui in eorum tēporum uel scriptis uel historiis mediocriter uersati sunt, satis aperta est, solus Cyprianus nobis in hac parte, instar omnium futurus est, qui ita cum reliquis Africæ Episcopis ad Cornelium Pontificem, de lapsorum reconciliatione scribit. Neque enim fas erat, aut permittebat pietas & diuina clementia, ecclesiam pulsantibus & dolentibus & deprecantibus, spei salutaris subsidium denegari, ut de sæculo recedentes, sine communicatione & pace ad Dominum mitterentur, quando permiserit ipse & legem dederit, ut ligata in terris, & in coelis ligata essent, solui autem possint illic, quæ his prius in ecclesia soluerentur. Hactenus Cyprianus. Communicatio igitur & pax, idest,

Primum ec-
clesiæ tem-
pus.

Lib. 1.
Epist. 2.

in

F. Michaëlis Medina, de indulg.

in ecclesiam receptio & peccatorum quo ad culpam & pœnam absolutio, iis, qui exterius dignos fructus pœnitentiæ præferebant, donabantur eo tempore, non tam thesauri applicatione, quam earum potestatum quas Matthæi 18. in Apostolis, omnes Episcopi susceperant uirtute ac auctoritate.

CVM autem sequentibus ecclesiasticis sæculis, Christiana uita rigore ac feruore decrefcentibus, & satisfactionum opera flaccescere cepissent, non tam ad potestatem quam ad Dei misericordiam, idest ex Christi sanctorumque meritis ac satisfactionibus aggestum thesaurum, in pœnarum condonationibus pontifices confugere uidentur, quod formulæ ostendunt. Quo fit ut tunc potissimè in usu esset, pœnitentias impositas remittere (aut, ut uetustiores scholastici loquuntur) relaxare. Utebantur tunc adhuc pastores ac Pontifices, potestate indicendi, aut publicas aut priuatas grauiiores pœnitentias, quod Bedæ, Theodori, Burchardi ac Romanæ ecclesiæ pœnitentiales libri, satis apertè ostendunt. Quòd si illa in indicendis pœnitentiis potestate utebantur, utebantur igitur in eisdem remittendis eius contraria: non enim quæ per potestatem ligandi imponuntur, aliter quam per soluendi potestatem auferri queunt. Quòd autem ecclesiastici thesauri applicatione uterentur, tum ipsa indulgentiarum forma loquitur, in qua sæpe eius fit mentio, tum ipsa ratio conuincit, quæ aliter quam thesauri applicatione, illas indulgentias, in quibus res externæ paruissimæ & tam ingenti beneficio inæquales imperabantur, alio pacto, quam per thesaurum alienarum satisfactionum adquiri, non permittit.

NUNC demum in hoc sine sæculorum, cum prorsus ob nostram ignauiam, non modò externis illis grauissimis afflictionibus ac suppliciis, Deo pro peccatis admisis satisfactionibus, sed ea quoque imponendi peccatoribus consuetudo effluerit, atque emedio sublata fuerit, tantummodò ecclesiastici thesauri applicatione indulgentias peccatorum conferri, reatusque pœnarum condonari crediderim. Haud enim nos ipsos iis sæculis ecclesiasticæ illi potestati, qua non temerè & in destructionem, sed magnis cum rationibus, &

in

Disputatio octaua.

101

in ædificationem ecclesiæ, pastores uti possunt, per aliquas externas doloris afflictiones idoneos exhibemus, qua sola ratione potestatis usus potest esse legitimus.

NEQUE uerò, quæ nunc ex publico ecclesiastico thesauro conferuntur indulgentiæ, minus sunt indulgentiæ, aut minore effectum, quantum ad pœnarum dilutionem attinet, quam ueteres illæ, aut mediæ ecclesiasticæ ætatis sortiantur, quemadmodum, quæ ex publico ciuitatis thesauro Imperatori aut Regi, pro contracto pauperis debito, offeruntur, non minus debitum diluunt & compensant, quam præfecto, ab rege eodem commissæ auctoritas: ita enim illæ à Rege debito absolutus est, cuius debitum ex publico ærario compensatur, ac ille, cuius debitum præfecti auctoritate diluitur. Immo uerò si rectè res dispiciatur, eæ, quibus nunc ex publico ecclesiæ thesauro fruimur indulgentiæ, multò ueteribus illis indulgentiis & quoad nomen & quòd ad rem excellere uidentur: quòd ad nomen quidem, quia minùs in ijs quam in illis intercedit iustitiæ nostræ, cum neque impositas neque uoluntariè susceptas grauissimas illa afflictiones, hoc sæculo usurpemus: quoad rem autem, quia hæc nostræ, per modum compensationis, diuinæ iustitiæ satisfaciunt. tantundem enim illis ex Christi ac sanctorum meritis pro reatu nostris rependimus, quantum fueramus debitores. Quamquam non dubito, ueteres illas alia ratione magis propriè quam nostras indulgentias appellari potuisse, quòd paucis declarabimus. Indulgentia enim cum sit alicuius pœnæ indulgentia, & ab aliquo tributa, non una ratione magis aut minus indulgentia dicenda est, sed diuersa. Aut enim comparatur ad pœnam, quæ indulgetur, aut ad personam, quæ pœnam indulget. priori modo, illa uocabitur magis indulgentia, quæ minus ex se habet iustitiæ: posteriori, illa, per quæ maiores pœnarum reatus condonantur. Remittit rex Socrati debitum, quòd iustis ac rationabilibus causis, id à præfecto remissum sciat, remittit rursus Platoni, quoniam ex publico ciuitatis thesauro tantundem, quantumdem Plato debebat, pro eius debito oblatum accipit: profectò utraque istarum, diuersa ratione altera est maior. Nam si id, quod

Cc

remittitur

Secundum
ecclesiæ tē-
pus.

Tertium sæcu-
lum.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

remittitur attendas, ea quæ ex publico thesauro compensatur, illa altera, quæ fit præfecti tantum potestate, multo maior est, si uero indulgentem respicias, regem scilicet (non enim præfectus est, qui indulget, sed indulgenti tantum minister est) altera contra, maior est, quoniam in hac sicut in illa priori, nulla fit regi compensatio, uerè enim rex nihil accipit. Sic etiam de ecclesiasticis diuersorum temporum indulgentiis profus sentiendum. erant illæ priores, ad Deum indulgentiæ collatæ, multo proprius quàm nostræ, indulgentiæ, quoniam illic mera erat liberalitas, nullaque proinde compensatio: contra, hæ nostræ, si pœnas, quæ indulgentur, aut nos, quibus indulgentur, animo repetas, multo germanius uocantur indulgentiæ, quoniam nos haud graues illas afflictiones, quas ueteres colebant, impositas aut uoluntariè susceptas exhibemus. Mediorum autem temporum indulgentiæ, medio quoque modo se se habent.

Q U O D si absolutè quænam horum trium generum ac sæculorū indulgentiæ, magis propriè indulgentiæ uocentur, earum rationes formales exigendo curiosius inspicere uelimus, id faciliè erit ex ipso indulgentiæ nomine cognoscere. Quamquam enim indulgentiæ nomen sit respectiuum, non unius sed multorum respectuum, ut diximus, ac perinde non uno pacto sed multis, magis aut minus tale dicatur, ex principali tamen respectu, absolutè magis tale dici poterit: indulgentiam autem, quemadmodum & alia quæcunque actionum nomina, principalius respectum ad agentem quàm materiam denotare, non est obscurum, generatio enim principalius generantem à quo fluit, quam materiam, in qua fit, denotat. indulgentia igitur, principalius per respectum ad indulgentem, quàm ad pœnas, quæ indulgentur, quæ non sunt aliud quàm indulgentiæ materia, indulgentia uocabitur. ea ergo formaliter ac dialecticè loquendo, absolutè ac simpliciter uocabitur indulgentia, in qua indulgens, nullam debiti accipit compensationem. illa contra non absolutè ac simpliciter uocabitur indulgentia, in qua aliquid accipit. Quod si partem accipiat, & partem indulgeat, medio modo uocabitur. Veteres igitur illæ pœnarum condonationes, quas

Disputatio octaua.

102

quas patres paces appellabant, quoniam nõ ex publico ecclesiastico thesauro, sed ex ecclesiastica præfectorū potestate fiebant, ac perinde in illis nulla fiebat peccatorum compensatio, propriissima ratione indulgentiæ uocabantur. Atque ita eas eosdem patres uocitasse, & noster loquendi usus, qui profectò ab illis effluxit, & eorum ut antea, cum de nomine indulgentiæ loqueremur, monumeta testantur. Apertè enim nomine indulgentiæ, Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, &c. utuntur. Usurpant, etiam aliquando si non ipsum indulgentiæ nomen, indulgentiæ tamen significatum, ut cū interdū eam uocant clementiã, benignitatem, ueniam, &c.

NOSTRÆ, contra indulgentiæ, cum potius habeant compensationis naturam, quàm gratiæ condonationis, si referantur ad efficientem causam, id est, ad Deum indulgentem, potius satisfactiones aut compensationes, quàm indulgentiæ, si propriè sit loquendum appellabuntur. Quod si indulgentiæ uocantur, hoc duabus ex causis prouenit; priori quidem, quod ueterem usum loquendi retineamus, posteriori, quod aut pœnas, quæ nobis condonantur, aut nos ipsos, qui nihil tale merebamur, respiciamus: quo pacto magis etiam, quàm ueteres illæ uocantur indulgentiæ, ut statim monuimus. Medij tēporis aut secundi generis indulgentias, uideo ab eorum sæculorum auctoribus, peccatorum aut pœnarum relaxationes appellari: sic enim, ut non semel aduertimus, ueteres scholastici auctores, Altifiodoren. Alexander, Albertus, sanctus Thomas, sanctus Bonauentura, &c. quod eam fortasse loquendi rationem à sæculo illo medio, extra quod nondum ipsi constituti omnino erant, accepissent, indulgentias appellant,

SED ais. Ecclesiasticus thesaurus à Deo institutus est, ergo ille est, qui dat unde pœnarum reatus dissoluamus, ac prominde inter ueteres ac nostras indulgentias, etiam si illæ, ex potestate, nostræ contra ex ecclesiastico thesauro donentur, nullum erit discrimen. Respondeo. Verum est, spiritalem satisfactionum thesaurum à Deo esse tanquam ab auctore, ipse enim est, qui iustorum operibus & merendi & satisfaciendi pondus & ualorem impertit; at inde non sequitur, eundem

Cc ij nostrum,

*Cyprian. in
epist. ad
Antonian.
& lib. 1.
epistola 2.
&c.*

Disputat. 4.

Obiectio

Responso.

F. Michaëlis Medicæ, de indulg.

nostrum, idest, totius ecclesiasticæ reipublicæ, quæ fide mutuoque caritatis uinculo nequitur, non esse. Rex est profectò, qui auro, argento aut æri per suum sigillum, ualorem tribuit, indeque omnes tum publici tum priuati thesauri ualorem sortiuntur, nihilominus tamen, qui ex publico ciuitatis ærario, regi satisfacere, propriissimè debitum compensare diceretur, aliaque is & longè diuersa ratione dilueret, quàm qui per solam præfecti potestatem indulgentiam acciperet. Sic nunc ecclesiasticus thesaurus, à Dei gratia quasi à sigillo quoddam ualorem sortitur, ex se enim passionis nostræ non sunt condignæ ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, uerùm ex eo postea quasi re quadam nostra per uirtutem caritatis effecta, uerè satisfacimus, uerèque debitum nostrum ex eodem compensamus. Vnde illud hic est attendendum, thesaurum hunc spirituales, non Dei thesaurum esse sed ecclesiæ, idest, non ex Dei bonis, sed ecclesiæ diuitiis spiritualibus coactum esse. Nam licet Deus sit, qui bonis operibus meriti & satisfactionis ualorem impendat, quemadmodum rex auro & argento, &c. ecclesiastica tamen respublica est, quæ à suo capite Christo usque ad nouissimum, ex iis, qui in eadem diuites, idest, sancti uocantur, ad satisfaciendum diuinæ iustitiæ eundem, in suorum pauperum releuationem, bonorum operum impensis extruxit: quemadmodum & de republica illa, cui regius præfectus præficeret, antea dicebamus, ea enim ex iis pœcuniis, quas rex sigillo suo ualidas effecit, ad eadem regi pro pauperibus satisfaciendum, publicis ditiorum, & eorū, qui diuitiis exundant, impensis thesaurum accumulatur.

SED iam tandem ad huius ecclesiastici thesauri, quem tota hac disputatione, immo toto hoc opere, quasi certum supponimus, ueniamus, huic enim rei ipso operis initio totam hanc octauam disputationem dicauimus.

Probatur

Disputatio octaua.

103

*Probatur sanctæ scripturæ locis, esse in Ecclesia
spirituales quendam satisfactionum thesaurum,
quo per Pontificis applicationem,
pœnarum reatus compensentur.*

Cap. XLIII

T, quoniam ingentem uideo nobis in hac parte, non modò cum catholicis, quos diximus, sed etiam cum hæreticis hominibus, super esse congestum, negant enim ecclesiasticum thesaurum, remque aiunt esse prorsus fictitiam, ex uerbo Dei, quo iudice solo, cupiunt hanc causam nos agere, id iam comprobemus.

IGITUR esse in ecclesiastica republica, spirituales quoddam ærarium, ex quo summus eiusdem præfectus, ægenorum hominum spiritualia debita, quæ peccando contrahuntur compenset, tum sanctarum literarum campus, tum ipsa iustorum operum ratio, ad theologicæ doctrinæ normam expensa, tum deinde sanctorum hominum exempla, etiam obstinatissimis hominibus intorquere uidentur.

*Instituitur
disputatio
contra aduersarios,
à tribus locis.*

DOCET scriptura, iustos uiros & non modò uitæ innocentia, sed extrema quadam sanctitate percelebres, multa opera in hac uita edidisse, multaque tum ab hominibus, tum diuinitus tollerasse flagella, quibus nullo pacto ad priorum scelerum dilutionem indigerent. Vtinam, inquit Iob, Ap- Iob. 6.
penderentur delicta mea; quibus iram merui, & calamitas, quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Videbat uir sanctissimus (id quod erat uerissimum) se perpetuæ uitæ tramite, coram Deo ambulasse, uidebat se innocentiam semper pro uirili coluisse, uidebat, nihil aliud à summo iudice postulari, atque à Deo cum eodem postulabat, cur tam acerbos dirosque cruciatus pateretur.

PAVLVS quoque Apostolus ad Coll. exscribens; Gau- Coll. 1.
deo, inquit, impassionibus pro uobis, & adimpleo ea, quæ desunt

F. Michaëlis Medinæ, de indulg.

defunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia. Docet perpetua consuetudine sanctus Apostolus, huius ecclesiasticæ reipublicæ formam, humano corpori similem fore; ac quemadmodum in humano corpore omnia membra non sibi tantum, sed cæteris quoque membris inseruiunt, eisdemque laborant, ita quoque in ecclesiastico corpore, quod Christi quoque corpus uocat, unumquemque non tantum sibi ipsi, sed reliquis etiam membris suis bonis operibus inseruire decernit; In qua analogia explicanda, tum alibi multus est, tum uerò in epistolis ad Ephesios & Corinthios, ubi corporis humani typo, in ecclesia diuersas sed in unum coeuntes operationes describit. Huius ergo ecclesiastici corporis cum pars esset Paulus, adimplebat ea, quæ deerant passionum Christi, pro ecclesia, id est, ad ecclesiasticos, qui ex Christi passione manarunt thesauros, suos quoque in commune fidelibus distribuendos applicabat labores; ut ex omnibus simul huius sanctæ ciuitatis conficeretur thesaurus, ex quo postea peccatorum pænæ redimerentur, & summi sacerdotis auctoritate compensarentur. Non quod Christi passionem insufficientem arbitraretur Paulus, aut quod suas passiones Christi passionibus, ullo pacto conferendas iudicaret, sed ut esset copiosus satisfactionis thesaurus. Nam hac quoque ratione, cum tamen una sola gutta sanguinis uniuersum orbem Christus potuisset redimere, multa fuit perpeffus, ut non tantum sufficiens, sed copiosa quoque redderetur redemptio. Vnde in hunc Pauli locum sic scribit Anselmus, Non sic intelligas illum locum, Adimpleo ea, quæ defunt passionum Christi, quasi passio eius non sit sufficiens pro redemptione generis humani, abundat enim passiones Christi in nobis, & in carne Christi, quam uirgo peperit, nihil passionum deest, sed omnes in illa passiones sunt impletæ. restat tamen adhuc pars passionum eius, in carne mea, ordinauit enim diuina prædestinatio, ut etiam Christi mystica membra paterentur. Passus est Christus caput nostrum in carne sua, patitur & in suis membris. quasi dicat, Adimpleo, hoc est, addo mēsuram meam in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia. Quemadmodum

*Eph. 4.
1. Cor. 12.*

*In com. huius
loci.*

Disputatio octaua.

104

admodum itaque passio Christi suffragatur ecclesiæ, hoc est membris Christi, ita membra ipsa Christi mystica, sibi mutuis operibus subsidio sunt, dum unius satisfactio alteri subuenit.

Q V A M Q V A M scio, quosdam uetustiores interpretes, Pauli locum aliorum interpretari, ut scilicet non de communicatione aeterna spiritualium bonorum, sed de passionibus, quas passari sunt omnes, qui pie uolunt uiuere in Christo I E S V, loquatur Apostolus. Omnes enim Christiani, ut illi putant, hoc loco Apostolica phrasi Christus uocantur, cum dicitur, quæ defunt passionum Christi &c. Christus enim plerumque, non Christi personam, sed Christianum populum apud Paulum significat; ut cum ad Corinthios scribit, sicut enim corpus unum est & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus, id est, Christianus populus. Itaque uolunt, Paulum eo loco docere, corpus Christi, id est, ecclesiastica membra uniuersa, passionibus & afflictionibus atterenda, quod hac ratione tantum, eadem, post modum gloria coornari prouidentia decreuerit: iuxta illud, omnes, qui pie uolunt uiuere in Christo I E S V persecutiones patiuntur.

V E R V M his, id, quod subiungit Paulus obstare uideatur, Pro corpore eius, inquit, quod est ecclesia. Enim uero, eas passiones, non tam pro se ipso, quam pro ecclesiasticis membris se perpeti profitetur Apostolus; non igitur solum ut membrum ecclesiæ esset, sed ut aliis quoque prodesset, patiebatur.

S V N T etiam, qui eundem locum, ad euangelicam prædicationem, pro qua exercenda, multas grauissimasque afflictiones, post Christi passiones Apostoli tolerarunt, referre uelint, ita ut Paulus sua prædicatione, quam non sine ingenti passionum turbine, apud gentes obibat, passionem Christi, id est, eius prædicationem supplere se dicat. Cuius sententiæ Theodoretus Cyren. episcopus fuisse uidetur. Dominus (ait) subit mortem, pro ecclesia, & crucis ignominiam & incussas in faciem alapas & inflicta tergo uerbera, &c.

*Quærandâ
ueterum in
interpretatio.*

1. Cor. 12.

2. Tim. 3.

Confutat.

*Secundâ in
interpretatio
Paulini loci.*

F. Michaëlis Medina, de indulg.

& quæcunque etiam alia sustinuit; diuinus quoque Apostolus uarias perpeſſiones pro ipsa tolerauit & libenter sustinuit. Gaudeo enim, inquit, in passionibus pro uobis, sciebat enim uitam ex his procurari. dixit autem se adimplere ea, quæ defunt passionum Christi, ut qui, quod restat impleat, & ex iis per passionibus sustineat. Restabat autem ut prædicaret gentibus, & munificium salutis suppeditaret & ostenderet. Hactenus Theodoretus. Qui non aliud Paulum, ea, quæ defunt Christi passionum implere intelligere uidetur, quàm per afflictiones & passionibus in reliquum orbem terrarum euangelium spargere.

Consuet.

Quo sensus multo minùs, quàm præcedens placet, quòd eo multò, sit uiolentior, quod cum sit satis per se apertum Christiano lectori, non est opus ostendere. Neque uerò mirandum, quòd ueteres ecclesiastici patres, iis ac similibus uiolentioribus interpretamentis in alienos sensus, hunc Pauli locum inconcinè detorserint, cum licèt usum indulgentiarum frequentarent, nondum tamen ecclesiastici thesauri, ut antea diximus, quoniam eius usus potissimè in nostra tēpora seruabatur, omnes Spiritu sancto reuelante cognitionem haberent. Nam quantò magis nostra recentiorumque Theologorum interpretatio, cum Paulo conueniat, quamq; planior locus ille reddatur, haud difficile cernitur. Adimplebat itaque Paulus ea, quæ deerant passionum Christi pro corpore eius, quod est ecclesia, idest, per afflictiones & fructuosos labores, copiosum illum thesaurum redemptionis augebat, ut inde postea ecclesiastici corporis membra fouerentur, & infirmiores & pauperiores Christiani, quique propria uirtute deficiuntur, peccatorum cruciatus & tormenta redimerent. Sic certè Gregorius Nazianzenus, sanctos martyres uocat holocausta rationabilia, sacrificia perfecta oblationes acceptas, peccatorum submersionem, & mundi expurgationem, quòd nimirum eorum merita, nobis uirtute caritatis & communis ecclesiasticæ societatis adiuncta, ad peccatorum expurgationem, quasi quædam humana sacrificia deseruiât. Neq; uerò per hoc honor aliquis Christo deperit, ipsæ enim est agnus Dei, qui tollit peccata, & uirtute

*Oratione
in S. Cypr
priamum.*

Disputatio octaua.

105

& uirtute cuius sancti quoque uiri sacrificia dicuntur, quòd eorum nimirum passionibus, Christi passionibus copulatae ac eius ualore delibatae, nobis ad peccatorum satisfactiones. & expiationes proficiant. Sacrificia ergo sanctorum martyrum mortes uocantur, non quæ per se, sed quæ uirtute alterius sacrificij, pro nostris peccatis, dum nobis ad pœnarum abolendos reatus applicantur, deseruiant.

Ostenditur idem ex ipsa bonorum operum natura. Cap. XLIIII.

Ed iam ad ipsam bonorum aut iustorum operum naturam accedamus: hinc enim uehementius, ut spero, aduersarij constringentur, si tamen non omnino obstinato animo ueritatem auersentur.

ENIMVERO bona aut iusta opera, duplicem uirtutem in se habere, merendi unam, quæ tantum operanti deseruiat, satisfaciendi alteram, quæ aliis etiam applicetur, etiamsi auctores ecclesiastici, & antiquitate & eruditione & uitæ sanctitate clarissimi non docerent, ratio ipsa conuinceret. Orabant & sacrificabant sub Mosaica legislatione sacerdotes pro aliorum peccatis, nec tamen si rectè suum munus exequerentur, meritum personale ammittabant; immo quantò uehementiori animo maiorique conatu suas actiones & sacrificia aliis applicarent, tantò auctiori personali merito ditabantur. Quid ita, nisi quia duplex erat in illis sacrificijs & orationibus uirtus, merendi una, satisfaciendi altera? Propria & in abdicabilis una, abdicabilis & aliis applicabilis altera? An erit quis, qui adeo desipiat, ut Mosem, in ea oratione, qua aut se de libro uiuentium deleri, aut suo populo noxam remitti, enixè postulabat, & sibi ingens quoddam meritum acquisisse, & alii ueniam impetrasse, fateri renuat? An erit, qui Aaroni oranti, & thimiama offerenti, & meritum personale detrahat, & populi propitiationem non tribuat?

Exod. 32.

D d Iam

2. Ratio

I AM uerò in euangelico statu, apud ueteres, & sanctos Auctores unanimiter conuenit, uiuorum bona opera, defunctis prodesse, quod nisi in omnibus rectè factis duplex & merendi & satisfaciendi ratio agnoscat, uerum esse non potest. Docet Augustinus, quatuor esse genera rerum, quibus defunctis prodesse possimus, altaris sacrificium, eleemosynam, ieiunium, præcationes sanctas. nunc, qui quæto quatuor ista operum genera, defunctis etiam nobis applicantibus, proderunt, nisi in eis duplicem hanc rationem ac uirtutem agnoscamus? Enim uero si sacrificium, eleemosyna, ieiunium & præcatio tantum offerenti profunt, hominibus iam defunctis prodesse non poterunt. Quod si profunt, cum ratio merendi tantum operanti conuenire queat (nec enim, quis meis operibus mereri aut demereri potest, cum sint mea propria actiones) profunt igitur secundum satisfaciendi uirtutem, in qua non tam principium à quo deriuentur, quam ipsamet in se ipsis opera attenduntur, ut statim dicemus.

Obiectio.

D I C E T quis, his ac similibus rationibus, non duplicem, sed simplicem tantum in sanctis ac iustis operibus comprobari uirtutem, merendi scilicet, qua non modo operanti, sed eis etiam, pro quibus operatur, per modum impetrationis, proficit. Eius enim oratio, qui regem orat, ut Socrati commeritas pœnas indulgeat, non habet duplicem, sed simplicem rationem, qua non per modum iustitiæ & satisfactionis, sed per modum impetrationis, quod postulat consequitur. Quod si se se in ea oratione afflixerit, id tantum modo deseruit, ut regis iracundia flectatur. Facilius enim uerba & opera, animos eorum, à quibus aliquid efflagitamus, flectunt, quam uerba tantum. Sic quis aut pro defunctis, aut pro uiuis peccatoribus preces effundit, nequaquam per modum satisfactionis, Deum ad pœnas peccatis debitas remittendas impellit, sed per modum meriti, non quidem alieni, nam ex alienis operibus nemo mereri potest, sed pro prijs, quo Deum ad alteri miserendum prouocat, & pellicit, Ieiunia uerò, eleemosynæ, & reliqua pietatis opera in hoc tantum deseruiunt, ut præcibus, quæ pro peccatorum remissione

Lib. de cura pro mortuis.

missione funduntur, uiam sternant, & per eadem orantis persona grata reddatur.

V E R V M hic cauillus, parum hanc duplicem operum uirtutem quam statuimus deturbat. Nam & si aliquando contingat (quod negari non libet) ieiunia, eleemosynas, & sacrificia, orationibus, quæ peccata depræcentur; quo sint acceptiores, uiam sternere, ipsorum tamen sine orationibus uirtutem satisfactoriam, tum ex ueteri, tum ex nouo testamento, tum ex sanctorum scriptis, agnoscere compellimur. Statuimus enim superius, duplicem in peccato considerari rationem, culpæ unam, qua Dei inimici constituimur, pœnæ alteram, qua eidem amicitia iam resarcita, debitores efficiuntur: inter quæ duo, id ex natura ipsa rerum agnoscebamus discrimen, quod culpa per modum meriti aut impetrationis, pœna uerò per modum iustæ compensationis condonetur. Nam cum hominis peccatoris, & inimici, ad Deum, nulla possit esse iustitia, neque simpliciter, neque ex lege, profecto culpa, ulla compensatione condonari potest, sed animi conuersione facta, uenia secundum modum impetrationis acquiritur. At pœna, cum eius reatus & obligatio, cum Dei amicitia & caritate non pugnet, per modum solutionis, & compensationis resoluitur. Non quidem quod opera suoptegenio ac naturæ pondere, uim habeant compensandi, absit, sed ex gratia, & diuinæ acceptationis ualore, qui iustitiæ pondus eisdem infundit.

Dilat.

E R G O, cum utriusque testamenti apertissimis locis, sanctorumque testimoniis, superius ostenderimus, non modo post culpæ remissionem, pœnæ reatum superesse, sed eundem tandem bonorum operum, ex gratia factorum compensatione, iuxta diuinæ iustitiæ regulas condonari, sequitur, eadem bona opera, duplicem possidere uirtutem, merendi unam (nec enim qui per afflictiones, aut eleemosynas, pœnas suorum peccatorum diluere contendit, dicendus est non mereri) satisfaciendi alteram, quam aut proprijs aut alienis reatibus tantundem reddit.

Disput. 1.

Q U O D si tanta sit aduersariorum petulantia, ut iusta sanctorum uirorum opera, hanc duplicem rationem, siue

D d ij uirtu-

uirtutem obtinere negent, id profectò quantacunque
 fiat impietate, de Christi operibus inficiari non possunt.
 Nam quòd illa ad meritum illius personale profuerint, Pau-
 lus Apostolus ad Philippenfes scribens apertè testatur. Fa-
 ctus est (inquit) obediens usque ad mortem, mortem au-
 tem crucis, propter quod & Deus exaltauit, illum, & do-
 nauit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine
 I E S V omne genu flectatur, cœlestium terrestrium & infer-
 norum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus I E S V S
 in gloria est Dei patris. Ecce, quid Christus sibi per pater-
 norum mandatorum obedientiam meruerit; iam quod ea-
 dem mors & obediètia pro nobis fuerint satisfactoria, Chri-
 stus ipse testatur. Hic, inquit, est calix nouum testamentum
 in sanguine meo, qui pro uobis tradetur, in remissionem
 peccatorum. Et rursus, Bibite ex hoc omnes, hic est enim
 sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effunderetur in
 remissionem peccatorum. Et Paulus, Quem proposuit
 Deus propitiatorum, per sanguinem, ad ostensionem iustitiæ
 suæ, in remissionem præcedentium delictorum, ut ipse sit
 iustus & iustificans eos, qui ex fide sunt I E S V Christi.
 Meruit igitur Christus & sibi quod mereri potuit, nomi-
 nis nimirum exaltationem & reliqua, quæ ad accidenta-
 riam fælicitatem pertinebant, & satisfecit pro nobis, dum
 suæ obediètiæ & sacratissimæ mortis ualore, diuinæ iu-
 stitiæ pro nobis satisfecit. Vnde mors Christi & quicquid
 pro nostrorum peccatorum dilactione, in hac uita mortali
 obtulit præcij nomen obtinuit, quòd scilicet ea omnia, qua
 tenus nostris peccatis diluendis inferuiunt, non meriti sed
 iustæ compensationis rationem fortiantur. Neque enim cū
 quid prætio enimus, mereri illud dicimur, sed cum tantun-
 dem secundum iustitiæ libram & examen rependimus. In-
 de etiam nostri liberatio per Christi mortem, redemptio uo-
 catur, quòd nimirum non per meriti modum, sed per mo-
 dum iustitiæ, dum Christus uitam suam in nostrorum pecca-
 torum dilutionem, patri satisfactorius, impendit, fuerimus
 erepti. Meritum per se, gratiam respicit, præcium, emptio,
 aut redemptio, per se quidem iustitiam, per accidens autem
 meritum

Philipp. 2.

Luc. 22.

Matth. 26.

Roman. 3.

Tantumde
rependit.

meritum, quatenus scilicet iustitia illa à merito quasi à fon-
 te descendit. Nisi enim Christus, prius per meritum patri
 placuisset, eius mors & obedientia pro nobis oblata, iusti-
 tiæ rationem & pondus non essequerentur. Et Socrates, nisi
 prius Deo per animi rectam conuersationem placeat, atque
 adeo gratiam, nanciscatur, nunquam eius iusta opera ua-
 lorem satisfaciendi, idest, iustitiæ, adipiscuntur: quemadmo-
 dum, neque aurum præcij ualorem habet, quousque regio
 sigillo consignetur. Sunt itaque iusta opera satisfactoria &
 meritoria, non quocunque tempore aut statu, idest, non
 ante ualorem gratiæ diuinitus inditum, sed posteaquam
 eundem receperunt; tunc enim & per ea iusti homines, sibi
 beatitudinis incrementum, & simul, præcedentium pecca-
 torum (si habuerint) debitum, quasi oblata legitima pe-
 cunia, dissolunt, dum tantumdem per modum iustæ com-
 pensationis rependunt. Nam ante ualorem gratiæ accepta
 tantum ieiunia, elemosynæ, ac reliquæ afflictiones, oratio-
 ni, quòd iustitiam perditam consequatur, promotioni defer-
 uunt, ut rectè obiectio illa comprobatur, in hoc enim ante
 iustitiam adeptam tantum bona opera diriguntur, ut animi
 clamor iustitiam postulantis, diuinam pietatem uehemen-
 tius ad miserendum flectat.

*Non omnia opera iusta duplicem hunc ualorem me-
 rendi & satisfaciendi possidere.*

Cap. XLV.

Vanquam neque cunctis in uniuersum, iustis
 operibus aut afflictionibus, ex gratia & ex
 caritate præstitis, ualorem hunc duplicem
 merendi & satisfaciendi mihi placet tribue-
 re. In qua tamen parte aliorum, qui fortasse
 penitius rem considerarunt, liberum esto iu-
 dicio. Ego quidem uniuersa humana opera bona, in se-
 triplicem factionem distingo, de quibus nullo pacto eadem
 ratione

Вопрошан
 оперитъ се-
 ристъ ген-
 та.

ratione arbitrandum esse iudicari. Sunt quaedam quæ & ante iustificationem, & ante pœnitentiam & animi conuersionem fiunt, quæ nullam habent neque meriti, neque satisfactionis rationem, indeque à recentioribus theologis mortua uocitantur.

SUNT alia quæ & si ante consecutionem iustitiæ fiant, nõ tamen ante animi conuersionem, sed simul cum ipsa, qualia sunt, quacunque peccatores ad diuinam misericordiam flectendam, in ipso pœnitentiæ actu exhibent, ut cilicia, cineres, ieiunia, flagella. & reliquæ afflictiones animi aut corporis: cui generi operum nequaquam satisfaciendi uirtutem donauerim, cum adhuc gratia destituantur, quæ sola iustitiæ pondus & ualorem impertit. in hoc enim ista diriguntur, ut antea dicebamus, ut per ea animi clamor & oratio, qua gratia & antiqua amicitia postulatur, sit acceptior. Nã cum pœnitentia essentiali ratione sit dolor, ac præcedentium peccatorum tedium & detestatio, necesse est, ut si uera sit foras quoque dolor trudatur, & animi & corporis afflictione, remissio peccatorum & gratia postuletur: bona est enim oratio cum ieiunio & eleemosyna; & quodammodo externa ista afflictiones orationi coniunctæ, diuinæ misericordiæ uiscera commouent uehementius. Habent igitur huius generis iusta opera meriti tantum rationem, non quidem de condigno, quod iustitiæ rationem denotat, sed de congruo: decet enim diuinam pietatem, orationi & animi conuersioni, his operibus ornata, remissionem & gratiam elargiri. Neque uerò per se, & ex intentione, ea meriti ratio, quæ in his operibus inuenitur, utriusque culpæ scilicet & pœnæ, respectu, meriti naturam habet, sed culpæ tantum, in eã enim diluendam dirigitur: haud enim aliud per has corporis & animi afflictiones peccator intendit, quam culpæ dilutionem & gratiæ consecutionem. Nam quod Theologi docent, ram esse aliquando uehementem conuersionem, ut nulla alia satisfactione externaque castigatione sit opus, id ego non de operibus internis aut externis, quæ iustitiam antecedunt, sed his, quæ eam post animi ueram conuersionem consequuntur, accipio.

Tertiam

TERTIVM iustorum operum genus est, eorum, quæ & animi conuersionem & iustitiam sequuntur, sed ad aliquid diuinitus accipiendum diriguntur, qualia multa & in nouo & in ueteri testamēto, & in ecclesiastico quotidiano usu deprehendimus. Sic Moses ut legem accipiat, quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunat in mōte. Dauid pro filij ex adulterio suscepti uita, iam diuina indulgentia & gratia obtenta, ieiunat, & affligitur. Sic Hester cum ancillis ieiunat, ut Dominus eius orationem in conspectu regis exitum Iudaicæ genti molientis, dirigat. Sic Daniel posuit faciem suam ad Dominum, rogare & deprecari in ieiuniis, sacco & cinere Dominum pro reductione populi in Hierusalem. Sic denique in ecclesiastica historia multos legimus, qui cum essent uiri iustissimi, aliquid diuinitus accipere cupientes, ieiuniis & orationibus diuinam munificentiam pellicere moliebantur. Hæc ergo opera, etsi gratiæ ualorem obtineant, cū tamen solummodo ad promouendum ualorem orationis ab auctoribus dirigantur & fiant, nullo pacto satisfaciendi uirtutem possident. quemadmodum pecunia, etiam sigillo regis consignata, præcij rationem non habet, nisi quis ea emere aut debitum satisfacere intendat. Vnde si Socrates mihi centum aureos deberet, & aliquid aliud à me obtinere non item debitum compensare intendens, mihi alios quinquaginta offerret, profectò antiquo debito satisfacisse nequaquam diceretur. quoniam nimirum non solus ualor, sed animi applicatio quoque contractum perficit. Non ergo uirtutem satisfaciendi, sed impetrandi ac promouendi tantum, huiusmodi opera quantuncunque à gratia proficiantur, fortiantur. Quod si non ea consequantur, quæ intendunt, eo quod tunc fortasse non expediat, non tamen sine alterius muneris impetratione discedunt.

QUARTI deinde generis, sunt ea opera siue corporis afflictiones & labores, qui cum, à gratia proficiantur, ac proinde iustitiæ rationem forciantur, ad cōpensanda aut propria, aut aliena peccata diriguntur. Qualia sunt, quæ Dauid post reconciliationem proprio uoluntatis arbitrio præstitit, qualia multa alia, quæ tum ex nouo, tum ex ueteri testa-

2. Reg. 12.

Hester 4.

Dan. 9.

Iob 2.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

testamento, priori disputatione produximus; qualia etiam in ecclesiastica historia, à diuersi ordinis Christianis hominibus: qui nunquam de propiciatu securi, semper per bona opera, præcedentia peccata compensare contendebant, in eorundem peccatorum dilutionem præstantur. Quintus iustorum operum ordo est, eorum, quæ iam quidem adepta iustitia, & fortasse pœna uniuersa præcedentibus peccatis respondente, compensata, non in ullius peccati satisfationem, sed ex habitu quodam rectè operandi & Deo sine termino seruiendi, exhibentur: dum iusti uiri, iuxta Christi consilium, thesaurizant sibi thesauros in cœlo, scientes, quòd

Matth. 7.
Rom. 13.

qui parcè seminat parcè & metet. Ad sextam factionem, reduco ea iusta opera, quæ quemadmodum hæc posteriora duo genera, post iustitiam quoque fiunt, non tamen ut priora ad peccatorum dilutionem diriguntur, neque tantum ex habitu illo Deo placendi fiunt, ut posteriora, sed ad carnis macerationem & derritionem quandam, ad quã Pauli afflictiones quædam uoluntariæ pertinere uidentur, Castigo, inquit, corpus meum & in seruitutem redigo, ne cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Septima tandem acies, ea iusta opera compræhendit, quæ cum integra uitæ innocentia, idest, nullo cum culpæ aut pœnæ debito, & si non uoluntariè suscipiuntur, uoluntariè tamen sustinentur, ad quã Iob, Tobia, & similia, qui cum eorum iustitia diuinitus prædicetur, grauissimis tamen afflictionibus uerberati dicuntur, patientia ac labores pertinent. Atque hæc postrema quatuor iustorum operum genera, tantum ad thesaurum ecclesiasticum pertinere crediderim. Ea enim inter omnia & gratia ualorem habent, & ex applicatione actuali, habituali, aut uirtuali, agentium, præcij & compensationis rationem fortiuntur.

Quæ iustorum opera ad thesaurum pertinent.

Nunc igitur ex hac secūda cōsideratione, idest ex ipsa operum iustorum natura, sic pro ecclesiastico & spiritali thesauro licebit colligere. Opera iusta, ieiunia, inquam, elemosyne, præces, &c. Horum quatuor generum, duplicem habent uirtutem, merendi unam, satisfaciendi alteram, sed uirtus satisfactiua, aliquando agenti non est necessària, ut

in ui-

Disputatio octaua.

in uiris illis sanctissimis, qui cum paucis peccatis Deum offendissent, grauissimam pœnitentiam, ieiuniis, elemosynis, flagellis, nuditate, paupertate, in montibus in speluncis, &c. egerunt. ergo uirtus illa bonorum operum satisfactoria, aut sine remuneratione ac præmio permanebit, aut in ecclesia ad suplandam aliorum indigentiam reponetur. Sine præmio quidem iuxta diuinæ iustitiæ regulas, permanere non poterit, quemadmodum, neque ullum peccatum impunitum relinquetur, reponuntur igitur in ecclesiastico thesauro ut inde ad aliorum egestatem suplandam, summi præpositi auctoritate assumantur.

NEQUE uerò, ut Durandus dicebat, huiusmodi satisfactiua operum ratio, accidentali præmio compensabitur. nam præter hoc, quòd hæc doctrina, thesaurum etiam ex Christi cuius merita, personale, essenziale & accidentale præmiū acceperunt, prorsus euertit, profectò ratio præmij siue essentialis siue accidentalis, non satisfactiua rationi, sed (ut ita loquar) meritiuè responderet. Et alioqui etiam si quis pœnas proprias per opera afflictiua diluendas habeat, ex operibus eisdem punitiuis susceptis, non modò essenziale sed accidentale quoque præmium accipiet. Sunt igitur diuersæ prorsus utriusque rationes, ac perinde semper satisfactiua ratio, nisi propria sint peccata diluenda, ociosa erit.

Diluuntur aduersariorum rationes, quibus ecclesiasticum thesaurum euertere moluntur.

Cap. XLVI.

Erùm hic nobis diluendum esse uideo aduersariorum cauillum, qui cum his ac similibus rationibus, ad duplicem hanc iustorum operum uirtutem constituendam, cogi se uideant, alia uia ecclesiasticum & spirituale thesaurum agrediuntur. Applicatio, aiunt, agentis, ut iusta opera compensandi uirtutem sortiuntur, requiri-

t. Aduersariorum in spiritali thesauro argumentum.

E e tur

F. Michaëlis Medina, de indulg.

tur, at sancti uiri suas uoluntarias afflictiones in hos indulgentiarum usus non applicarunt, ea igitur nullo pacto, ad usus indulgentiarum deseruient.

Dilutio.

RESPONDEMVS primum, id prorsus esse falsum de Christi morte & operibus, iis enim, non modò in communi, pro toto humano genere ea obtulit, sed etiam quantum ad sufficientiã pro singulis hominibus. Iis enim omnibus suam mortem ac passionem prodesse uoluit, saltem uoluntate antecedenti, pro quibus orauit, orauit autem pro omnibus, iuxta illud. Non tantum pro eis rogo, sed pro eis, qui credituri sunt per uerbum eorum in me, pro omnibus igitur passionẽ ac mortem obtulit. Quod si non pro omnibus nobis obtulisset in singulari, actione tamen sacramentali eius passio singulis applicatur, Quid enim aliud agit sacerdos, dum peccatis absoluit, quã Christi meritum ac passionem nobis applicare? Ita etiam nihil aliud agit summus ecclesiã pastor, dum indulgentiam applicat, quam Christi mortem ex ecclesiastico thesauro extra sacramentum tamen, nobis adiungere. Vnde etiam si suam mortem secundum uirtutem satisfactoriam singulis non applicasset, adhuc nihil erat ecclesiastico thesauro timendum.

Iuan. 17.

DE IUSTIS autem uiris, profectò non esset temerarium asserere, eosdem, sua bona opera, in sinum diuinã bonitatis, agentibus impertienda, aut in proprios usus conuertenda reposuisse; præsertim cù aduerterent à Paulo scriptum fuisse. Quid oremus sicut oportet nescimus.

Rom. 8.

DE INDE, quamuis iusti uiri, formaliter & actu ipso non applicauerint, uirtute tamẽ & habitu applicabãt, omnia enim sua opera in Christianum & Euangelicum finem dirigebant, & ex caritate metiebãtur: caritas autem postulat, ut ea, quibus non indigemus, aliis impertiamus, quemadmodum de corporalibus diuitiis ad Corinthios scribens Apostolus præcipit. Ex æquitate, inquit, in præsentem tempore uestra abundantia illorum (ministrorum scilicet Euangelij Christi pauperum) paupertatem suppleat, ut illorum abundantia uestre inopiã sit supplementum. Abundabant Corinthij temporalibus bonis, egeni uerò erant in spiritualibus; è diuerso

1. Cor. 8.

Euan-

Disputatio octaua.

Euangelici ministri spiritualibus abundabant, egentesternis: uult Apostolus uniuscuiusque abundantiam, alterius inopiã subuenire, ut ipsis quoq; Corinthiis & spiritualia communicarentur, Christi uerò pauperibus corporalia subsidia, uicario officio sub ministrarentur. Est hæc ecclesiastici corporis forma & æconomia, ut quemadmodum naturalis corporis membra, humores, spiritus, & nutrimenta, ita mutud fideles, fide ac alterna caritate deuincti, bona siue temporalia, siue spiritualia communicent; iuxta illud quod quidam illorum de se ipso dicebat, Particeps sum ego timentium te, & custodientium mandata tua. Quamobrem Nazianzenus sanctum Cyprianum Carthaginensem alloquens, Virtute tua, inquit, superor ac memoria releuor & tanquã numine afflatus uoluptate corripior, & modo quodam martyrij particeps fio, certaminiq; communico. Eninuerò prior illa Sancti uiri lætitia non aliunde descendebat, quã ex eo quod caritatis mutux communiõne, se quodam modò in martyre martyrem esse cernebat, quod præcedentia uerba quã antea ex eo attulimus manifestè demonstrant. Statuunt illustriores philosophi, duplicem in membris corporis naturalis appetitum, peculiarem unum, quo sibi tum multiplices spiritus, tum corporale nutrimentum asciscant, uniuersale alterum, quo cæterorum membrorum quoque uicui, ac rectè constitutioni prouideant. Et illo quidem, qui proprius est, primariò, communi uerò illo, secundariò in membra operantur; prius enim stomachus sibi, deinde cæteris quoque membris accipit, & hepar primò sibi, secundariò uerò brachiis, cruribus ac reliquis corporis partibus primam illam digestionem exugit. Non enim aliis tribuit, nisi quod appetitui illo peculiari exfaciato, supersit; nec aliquid nutrimenti aut spiritus perditur, sed omnia in usus huius aut alterius mēbri artifice natura, conuertuntur. Sic quoque per omnia in ecclesiastico corpore, unum quodque corporis ecclesiastici membrum, primariò quidem sibi, bonorum operum spirituale nutrimentum asciscit, cæterum, cù exundat, appetitu illo secundario, quo summus multi unum corpus in Christo, & singuli alter alterius membra, duce ca-

Psal. 118.

Oratione in S. Cyprianum.

Optima analogia.

Rom. 12.

E e ij rita-

ritate, quæ sicut natura naturalis corporis, ita illa ecclesiastici corporis artifex creditur, in ægentis membri nutrimentum refundit. An putandum erit in tanta spiritualium bonorum ægestate, in tanta pœnitentiæ ac satisfactionum pœnuria, quanta Christus uidebat, collapsò iam Euangelico feruore, in ecclesia aliquando laborandum esse, accerbissimos illos martyrum cruciatus & tormenta, grauissimos illos uitæ hæremiticæ scalores, angelicæ illius puritatis consequendæ, non sine ingenti tentationis turbine, in sanctis uirginibus in defesû studiû, & cætera omnia, quæ ad quatuor illa postrema bonorum operum genera pertinent, ab eodem Christo eiusdem ecclesiastici corporis capite, perire ac sine ullo fructu ab ire permittenda? At qui iustitiæ diuinæ libra nihil permittit impunitum, cur ergo irremuneratum? Exemplum esto sacratissima uirgo, quæ cum à sui principio profusus peccato carens, summam uitæ innocentiam coluisset, multa tamen ac grauissima, si non corporis, spiritus tamen tormenta sustinuit, exemplo sint sancti Apostoli, martyres, confessores, uirgines, hæremitæ, &c. quorum quidam sine peccati mortalis macula, totû uitæ tramitè peregerunt: an eorû opera quatenus satisfactoria sunt (cum tamen nulli per eosdem fuerint applicata) sine præmio manebunt. Exemplo sunt uiri sanctissimi Iob & Tobias, quorum cum innocentia insignis diuinis oraculis ipsaque uoce Domini cõmendetur, accerbissimas afflictionès & mortalibus penè intolerabiles, scriptura recenset. An cum hi non egerent satisfactionibus, quòd nullû, pro quo diuinæ iustitiæ satisfacerent, peccatum haberent, hæc omni peribunt? Quæ pietas hoc docet? Quæ iustitia id suadet? Quod ius hoc postulat? Ais uero. omnia hæc iustorum opera premij mercedem acceperunt, in eisdem, qui illa præstitierunt. Accipio, si id secundum eam rationem, qua sunt meritoria intelligas, sed cur illa alia satisfaciendi uirtus sine præmio peribit? Quoniam, ais, eorum operum auctores non indigent, satisfactione. At, alia eiusdem ecclesiastici corporis membra indigent, cur ergo eisdem à Christo, non applicabuntur; quemadmodum duce natura, unum membrum naturale nutrimentum, quod

redundat,

redundat, alteri subministrat? An poterunt, crebrum, cor, & hepar, nobilissima totius humani corporis membra, reliquis omnibus membris, spiritus animales, uitales & naturales cõmunicare, Apostoli uerò martyres, confessores &c. qui sunt huius corporis ecclesiastici nobilissimæ partes, sua bona opera communicare non poterunt?

RESPONDEMVS itaque, aut sanctos uiros formalem ac actualem intentionem habuisse, applicandi suas afflictiones ac satisfactiones, reliquis ecclesiasticis membris, quæ spirituali egestate laborarent, suosq; reatus proprio Marte propriisque diuitiis compensare non possent, cuius profectò contrarium ab aduersariis comprobari non poterit; aut si formalem & actualem intentionem non habuerunt, habuerunt tamen habituales & uirtuales, qua in domo Dei laborantes, cuncta sua opera in cœlestis patrisfamilias sinum, ab eodem, pro reliquorum domesticorum Dei egestate disperienda, refundebat, quem finem operandi in cunctis suis bonis operibus Christiani conseruant. Omnes profectò in domo patrisfamilias, fideliter pro uirium quantitate ac ratione, in diuersos, quos echnomica ratio uiuendi postulat labores, suas operas collocant, ancillæ, serui, pastores, agricolæ, artifices &c. nec tamen quisquam eorum sibi tantum laborat, immo uerò in nullius peculiare commodum labores dirigit, sed tantum patrisfamilias in operis exercendis uoluntati deseruit. Scit enim postea eundem pro iustitiæ & indigentia ratione omnibus prospecturum. sic in ecclesia, quæ est domus Dei, omnes ex cœlestis patrisfamilias præcepto, diuersis studiis diuersisque pietatis operibus exercendis distringimur, non multum tamen sumus solliciti, an nobis, an uerò aliis eiusdem familiarum domesticis laboremus, scimus enim nos iustissimum patremfamilias habere, qui omnes nostras operas, pro totius familiarum ratione aliquando dispertiet.

INSTANT rursus aduersarij. Esto sit in ecclesia thesaurus non modo ex Christi morte sed ex sanctorum afflictionibus quoque coactus, esto ad eum applicandum actualis operantium non exigatur intentio, sed uirtualis aut habitualis

*Responso ad aduersarium argu-
mentum.*

*Secundum aduersarium argu-
mentum.*

tualis sufficiat . At cum non ex quibuscunque satisfactionibus , sed ex his tantum , quæ agenti ipsi propriis debitis compensatis , supersunt , eundem doceatis conuari , si nullæ unquam uiris quantumcūq; iustis satisfactiones superfluerint , fictitius profus thesaurus erit ; & in eorum numerum reponendus , quæ cum sint possibilia , nunquam tamen erunt aliquando . Nam quod uiris iustis nulla bona opera superfluerint , non modò semper docuit ecclesiasticus sensus , dum decernit uniuersos sanctos , quamdiu erant in hac uita , uerè dixisse , Dimitte nobis debita nostra &c. Sed etiam Ioannes Apostolus apertè diffinit , Si dixerimus (inquit) quia peccatum non habemus , ipsi nos seducimus , & ueritas in nobis non est . Hieronymus deinde in illa psalmi uerba Beatus uir , cui non imputauit Dominus peccatum , &c. & infra . Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno . Quomodo , inquit , est sanctus , si pro impietate sua orat ? etiam est impius , non est sanctus . Itaque sancti , per orationem & confessionem suæ impietatis , merentur sibi non imputari peccatum . Augustinus etiam . Nullus sanctus , inquit , in hac uita sine peccato fuit , iuxta illud Ioan . Si dixerimus &c. Ex his ergo multisq; similibus tum scripturæ tum sanctorum locis , sic rectè colligemus . Sancti dum hac uita mortali fruerentur , non modò modestè sed uerè se fatebantur debitores , nondum ergo uniuersis debitisatisfecerant , quare nec erit in ecclesia ex eorum superfluis satisfactionibus coactus thesaurus . atque ita isti .

QVAE tamen obiectio quantas uires habeat , iam ex eius facili dilutione clarescet . Loquuntur siue ecclesiastica diffinitio , siue Ioannes Apostolus , siue ecclesiastici patres , de debitis minorum culparum , quas ueniales uocamus , de quibus quoque scriptum est . Septies in die cadit iustus , à quibus (una excepta sacratissima Virgine) quantacunque perfectione constaret , nemo fuit immunis , non item de debitis pœnarum . Et alioqui , quid obest uiros iustos quotidie uenialia committere , & ultra hoc tam illustres ac præclaras actiones exercere , ut non modò culpis uenialibus , quas con-
trahunt , satisfaciant , sed insuper pro aliorum debitis compensandis

Concil. Me
leu. c. 6.
& 7.

1. Ioan. 5.

Responsio.

Prouer. 14.

pensandis supersint ? Itaque uerum est , uiros quantumuis iustos , semper minorum culparum , quæ quotidiano conuictu contrahuntur , laqueos incidere , sed uerum quoque est , eosdem agente illo spiritus feruore , quotidie , tam affluentes spiritualium diuitiarum thesauros agerere , ut non modò pœnis , quæ illis peccatis debentur , diluendis sufficiant , sed insuper , ecclesiasticum ærarium ditent & crescere faciant . Immo uerò assiduitas illa & pœnè inenitabilis uenialiter peccandi necessitas , sanctis uiris ad rectè operandū pungentissimos aculeos addit . sicut enim se quotidie uidet noua debita incidere , ita sibi stimulos ad rectas operationes , quibus ea debita resoluantur , adiungunt . sed tantò sunt excellentiora eorum bona opera , quàm erant culpæ illæ leues perniciosæ , quantò maior in eisdem ad rectè operandum est caritatis impetus , quàm fuerat in culpis uenialibus , quæ admiserunt , malitia . non ergo mirum , si eorum satisfactionibus , ecclesiasticus thesaurus in immensum augetur . Adde quòd culpæ illæ leues , ad quas quotidiano conuictu iusti uiri obligantur , nulla externi boni operis aut satisfactionis compensatione plerunque indigent , sed quasi animæ rubigines quædam , aut sola oratione , aut feruore dilectionis , aliis uel remediis , quæ diuina aut ecclesiastica sanctione suscepimus , diluuntur . Cur enim Stephani lapides , Laurentij craticula , Catharinæ rotæ &c. compensationes erunt uenialium culparum ?

SE D Lutheri ratio , qua totum ecclesiasticum thesaurum demoliri conatur audienda est . fingunt , inquit , Papistæ certum modum bonorum operum , quibus pro peccatis satisfiat , quem homines excedere ualent , utpotè plura pati aduersa uel parare benefacta , quàm ipsis sit necessarium ad salutem , quæ uocant opera supererogationis , quibus coniunctis meritis Christi , conficiatur thesaurus indulgentiarum . Sed hoc est falsum . Nam meta præfixa bonis operibus , est probatæ atque sanctæ uitæ exemplum Christus , ut scilicet cõformes imagini filij Dei euadamus , iuxta Paulum Rom. 8. Sed hanc metam nemo attigit , nam Paulus , qui plus omnibus laborauit , de se ipso dicebat , Nihil mihi conscius sum , sed

Tertia aduersario -
rum ratio
Lutheri uer-
ba apud
Resussem.

sed non in hoc iustificatus sum.

Responsio

RESPONDEO, duplicem esse nobis metam propositam, iustitiæ unam, perfectionis alteram. ad iustitiæ metam, omnes iusti sola mandatorum obseruatione perueniunt. Illa altera duplex à sanctis auctoribus ponitur, absolutissima una, ingenere altera. Absolutissimam, solus Christus præstitit, & præstare potuit: illam in genere, multi exhibuerunt per opera supererogationis, quæ negare fuerit impudentissimum, cum ad illa non teneamur. Ad rerum enim uero propriarum desertionem, ad ieiunia uoluntaria, ad peculiarem sub alicuius disciplina obedientiam, ad cilicia uirginitatem &c. quæ non sunt præcepta sed consulta, nemo constringitur. Vnde Hieronymus, Qui in sacris, inquit, litteris exercitatus est, non ambigit aliqua à Domino præcepta, & aliqua, liberè sub consilio relicta? Et rursus. Nunquid omnibus præceptum est, ne duas tunicas, habeant, ne cibos in pera, as in Zona, uirgam in manu tollerent? falsum est itaque quod ait Lutherus Christum nobis fuisse metam præfixam, quam obrem Paulus non dixit, æquales fieri imagi filij Dei, sed conformes.

Lib. 2. cont. Iouinian. cap. 35.

RESPONDEO secundò, quòd quanuis uita Christi nobis præfixa meta necessaria esset: quoad merita & quæ illis respondet gloriã, tamen cum opera bona duplicem habeant rationem, satisfactiuam unam, meritoriam alteram, & satisfactio peccatum respiciat, & fuerint multi sancti, in quibus etsi abundarent possessiones Christi, non tamen abundabant peccata, non est mirum, quòd etiam si nulla superfuissent merita, superfuissent tamen satisfactiones, id est nò est mirum, quòd si ad exemplar illud meritorum & felicitatis propositum, nūquam peruenerint, peruenerint tamen ad eum statum, in quo, cum pœnas quas compensarent, non haberent, satisfactionibus, quibus aliis ecclesiasticis membris proficerent, abundarent.

ATQUE hæc quidem, quæ de spirituali & ecclesiastico thesauro hucusque attulimus, in solos hæreticos & ecclesiasticorum decretorum contemptores, non sine spe uictoriæ credo uibrauimus. Nunc iam quæ dicemus fideles homines & ecclesiæ

& ecclesiæ morigeros filios tantummodo urgent. hi enim soli Pontificum Romanorum rescripta cum honore suscipiunt. Clemens itaque sextus Pontifex Max. esse in ecclesiastica repub. thesaurum quendam, ex Christi & sanctorum operibus satisfactoriis coactū, iis uerbis scribit. Non, inquit, corruptibilibus, auro & argento, sed sui ipsius agni incòtami nati & immaculati præcioso sanguine, nos redemit Dei filius, quem in ara crucis innocens immolatus non guttã sanguinis modicã, quæ tamè propter unionè ad uerbū, pro redèptione totius humani generis suffecisset, sed copiosè ueluti quoddã profluuiū noscitur effudisset, ita ut à planta pedis usq; ad uerticem capitis nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantum ergo exinde, ut neque superuacanea, innanis aut superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti ecclesiæ acquisiuit, uolens suis thesaurizare filiis pius pater, ut sit infinitus thesaurus hominibus, &c. & deinde. Ad cuius quidè thesauri cumulum, beatæ Dei genitricis omniūq; electorū merita adminiculum præstant. Hactenus Clemens.

In extragan unigenitus de panicu. es remis.

Thesaurum ecclesiasticum dispensare, ad solum Petrum eiusq; legitimos successores pertinet. Cap. XLVII.

Erunt age, quis huius ecclesiastici thesauri dispensandi potestatem acceperit, paucis explicemus. nam eius dispensationem, omnibus, quibus indulgentias conferendi auctoritas à Christo exhibetur, diuinitus creditam, cogitare quis possit. Atque id profecto iis omnibus, qui cum ordinariam aliquam potestatem remittendi pœnas peccatorum, & non tantum delegatam aut commisionis, quæ etiam quibuscunque aliis conuenire potest, in episcopis collocent, uniuersas indulgentias per applicationem thesauri fieri docent, necessario fatendum: quoniam si indulgentia alio pacto quam thesaurum applicando, fieri nequeat, profecto, qui ordinariam indulgentiæ tribuendæ potesta-

Dubitari dicitur ratio.

Ff potesta-

potestatem accepit, ius habebit perinde in eundem, ecclesiasticum thesaurum à Christo tributum. Et tamen tantummodo Petro eiusque successori Romano pontifici, claves eiusdem ecclesiastici thesauri commissas, absque ulla sententiarum discordia theologi docent. Est enim ille sicut summus ecclesie pastor, ita spiritualium diuitiarum summus economus, abs cuius arbitrio in quantumcumque pauperes nihil potest expendi. Enimvero quemadmodum in materialium diuitiarum administratione, ingens esset confusio, plures eisdem thesauros & diuitias expendendi ab eodem domino potestatem sortiri, ita quoque suo modo, in spirituales diuitias administrandas, tot ecclesiasticos pastores & episcopos auctoritatem obtinere, Euangelicæ dispensationis rectus ordo non patitur.

ERGO superest, episcopos, & quoscumque alios ecclesiasticos præfectos (siqui præter episcopos condonandi reatus pœnarum, potestatem acceperunt) habere quidem indulgentias conferendi potestatem in Apostolis acceptam, ut antea docuimus, non tamen alia ratione, quam per modum auctoritatis: ita ut ex tribus illis dandi indulgentias rationibus, quas Pontifici tribuebamus, per modum auctoritatis tantum, per modum suffragij tantum, & per modum auctoritatis & suffragij simul, sola prior, non quidem in tota sui amplitudine, sed Petro subdita & eius rectè uoluntati obnoxia, episcopis competat. Atque id quidem mihi duo illi Euangelici loci, si rectè expendantur, demonstrare uidentur. Tribuitur Petro, cum reliquis Apostolis Matth. 18. auctoritas uenias peccatorum indulgendi per modum potestatis, Quæcumque, ait, Christus alligaueritis super terram, alligata erunt &c. tribuitur autem eidem soli eadem facultas sed per modum suffragij aut per modum illius tertium ex auxilio & potestate compositum Matt. 16. Certè Matth. 18. locum ad modum potestatis, illum contra ad duos illos alios modos pœnas condonandi, necessariò fore referendos, quæ in horum locorum interpretationem attulimus, in præcedentibus, apertè demonstrant. Appellat Christus Apostolos prius Matth. 18. ecclesias, si eos, inquit, non audierit dic ecclesie,

Matth. 16.

ecclesie, id est, ecclesiastico magistratui, ac postea subiungit. Amen dico uobis, Quæcumque &c. Pertinet igitur ille locus ad iurisdictionis, quam ecclesiastici pastores in greges sortiuntur, essentialem rationem. Contra Matth. 16. Petro soli, in confessionis præmium & remunerationem claves regni cœlorum tribuuntur: quæ conferendi potestatem ratio, eadem, ad necessariam & essentialem iurisdictionis naturam non pertinere, sed ad gratuitum aliquod præmium, satis ut iam antea tradidimus, ostendit.

HINC utriusque potestatis episcopalis & Pontificalis discrimen, si ea, quæ de triplici hac uenias distribuendi ratione parum antea scripsimus, ad memoriam reuocentur, deprehendere licet. Vti auctoritate à maioribus commissa, sine magnis iustisque rationibus nemini datur, non enim in destructionem, sed in ædificationem accepit potestatem. Contra, propriis thesauris liberaliter uti, cum iustitia non pugnat. episcopus ergo absque ingentibus causis, ac pœnæ, quæ toleranda erat, secundum exactæ prudentiæ regulas, aliqua ratione respondentibus, uenias peccatorum tribuere, non potest, contra Pontifex cum sit caput ecclesie, cuius ut antea diximus, est thesaurus, etiam absque ea causarum proportione, indulgentias impertit. In episcoporum indulgentiis, iustitia & æquitas, in iis autem, quas Pontifex tribuit, ecclesiastica liberalitas & misericordia, attenduntur. Illæ, iurisdictionis, qua nullus abuti debet, hæc liberalitatis & magnificentie sunt opus.

EST DEMUM inter utrasque, illammet differentia, quam inter prioris Ecclesiastici sæculi & postremum hoc nostrum, in usu pœnas condonandi esse dicebamus. Quemadmodum enim illo tempore, quoniam indulgentiæ, ut plurimum, per modum auctoritatis donabantur, non nisi magnis cum rationibus donabantur, contra, uerò, hoc nostro, quòd non tam per modum auctoritatis, quam suffragij tribuantur, scrupulosa illa examinandi causas pro quibus conferuntur, ratio non obseruatur, ita per omnia, episcopi, quoniam tantum per modum auctoritatis possunt indulgentias distribuere, non nisi paruas, & iustis

Disput. 5.
Pontificalis
et. episcopa
lis potesta-
tis in confe-
rendis in-
dulgentiis
differentia.

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

ex rationibus donare possunt, Pontifices autem, quoniam etiam per modum suffragij & tertium illum ex utroque mistum quod illis solis creditus sit thesaurus, easdem donandi auctoritatem acceperunt, & affluentiores, & minoribus ex causis, elargiri possunt. Vnde episcoporum summa in hac parte potestas non tam à Pontificibus & conciliis, ad quadragenarium dierum numerum coercita est, quam declarata & exposita.

*De penitē.
Et remiss.
e. Cum ex
eo. Et eod.
lib 6 e in-
dulgētia.*

Disipantur

Disipantur hæreticorum argumenta, quibus in indulgentias uel nostra uel præcedenti memoria impetum fecerunt, simulq; eæ difficultates, quæ ex illis emergebant, elucidentur. C. XLVIII.

Andem nono ac ultimo loco, quam parum rationes & argumenta aduersariorum, quibus tamen de ecclesiastica doctrina triumphos agere se putant, eandem lædant, iuxta nostram principio huius operis promissionem, ostendere ac patefacere oportet. Hucusque enim non de hac rota re diximus, neque ea, quibus illi in ipsas immediatè indulgentias impetum faciunt, elisimus, sed singillatim ita huius materiæ partes pertractauimus, ut & Christianus, lector, conferendi uiuis aut defunctis uenias peccatorum aut indulgentias, ecclesiasticum usum, legitimum Christi que ordinationi assonum intelligat, & hæreticus ecclesiæq; aduersarius, quam inanibus rationibus ac momentis ab ecclesiastica doctrina descuerit, satis agnoscat. Erimus autem in hac parte fortasse, quam difficultas aduersarum rationum postulat, aliquantò breuiiores, tum quod ex his, quæ in præcedentibus diximus, eisdem satisfactum esse credimus, tum, quod quædam earum integros & longè alterius considerationis tractus iure suo postulare uideantur, tum demum quod multa ad scholasticas theologorum disputationes attineant, quibus hic parcere, quod ad hanc rem, qua de agimus, parum faciant, principio decreuimus. Quarum si quis exactiorem tractationem desiderat, habet scholasticos auctores in 4. sentent. distinct. 20. pluresque alios doctos uiros, inter quos uel primo loco Caietanum duplici opusculo numero, qui editis libris, multa subtiliter atque exactè, de indulgentiis earumque ualore & modo consequendi

Disput. 9.

di disputarunt: quorum omnium sententias, consensus, & diffensiones, ijsce annis Antonius Cordubensis, nostra provincia: castella: olim provincialis minister, uir nō minore eruditione quā pietate, quod eius libri manifestè testantur, scripto editoque de hac re peculiari libro, doctissimè complexus est. Nos igitur hoc loco, tantū ea afferemus, quæ ecclesiasticis usibus atque doctrinae propagandis sufficere necessaria cogitabimus, reliqua, iis, qui fidei supposita ueritate, singula quæq; subtilius exigere solēt, idest, scholasticis, tractanda referuabimus, quanuis non pigebit interdum lectori auctores indicare, qui de ea re cōmodius loqui uideātur.

PRIMO ergo loco, ita sacras indulgentias præcedentis memorie hæretici, qui & nostris delirandi ansam dedisse uidentur, Vualdenses scilicet, Vuicfesus, Ioan. Hus &c. aggregantur. Non est purgatorium, ergo uanus est indulgentiarū usus. Sed nos & antecedens falsum dicimus, & pessimam collectionē putamus. Falsum est quidem antecedens, quoniam non modò ecclesiasticis moribus, orandi pro defunctis, iam tunc ab Apostolicis sæculis ubique Christianorum usurpatis, quorum Dionysius Areopagites, & post modum Augustinus alijsque ueteris memorie patres meminerunt & interpretati sunt, sed, apertis sanctæ scripturæ locis, ac conciliorum diffinitionibus, contrarium nobis constat. Et ut ea, quæ scholastici auctores in 4. sentent. dist. 20. piè ac subtiliter post magistrum sententiarum scribant, ommittamus, multa de purgatorio Augustinus, in inchiridio ad Laurentium, & sermone 4. de commemoratione animarum, Hieronymus prope finem lib. 18. commen. in Isai. Gregorius Romanus Pontifex lib. 4. Dialog. cap. 39. & ante hos origenes homil. 6. in Exod. per tractans illa uerba Pauli, si quis autè ædificat, &c. alijsque diuersorum sæculorum ecclesiastici patres memorie prodiderunt. Multa etiam tum ex Græca, tum ex Latina ecclesia & in Basiliensi & Florentino concilio ab utriusque nationis doctis uiris prolata sunt, quibus tandem optimè ac pro tantorum conciliorum gravitate, in hanc sententiam uentum est. Si uerè pœnitentes in caritate diceſerunt, antequā dignis pœnitentiæ fructibus, de commissis & omissis satisfecerint

Prima in indulgentias hæreticorum machina.

Diuitio.

Dionys. lib. de eccl. hierar. c. August. lib. de cur. pro mer. agen.

1. Cor. 3.

Concil. Florent. & Basiliensis de purgatorijs diffinitio.

cerint, eorum animas pœnis purgatorijs post mortem purgari, &c. Multa denique multi uiri doctissimi nostra memoria, non inuitis musis, de purgatorio posteritati tradiderunt, dum nostrorum temporum hæreses scriptis profcindunt, inter quos Ioan. Echius tum alibi, tum quatuor de hære editis libris, Paulus Riccius Neapolitanus uno, &c.

QVIN uerò, non modò apud Latinos, sed apud Græcos etiam, semper hæretici reputati fuerunt, qui purgatorium inficiantur. Haud enim illi inter beatitudinis & huius uitæ mortalis status, tertium negāt. inimo eum editis libris in Basiliensi & Florentino concilio protestati sunt. Nam cum Latini patres suam sententiam in hac parte protulissent, sic Græci responderunt. Quæcunque patres amplissimi protulissent atque citastis, orientalis ecclesia profitetur, quanuis inter Græcos & Latinos parua sit differentia. Hactenus Græci patres. Erat autem differentia, ut ipsi tum eo loco, tum edito libello subinde exposuerunt, quod Latini, sensus pœnam, idest, ignem purgatorium, eo potissimum Pauli ad Corinthios loco, Saluus erit quasi per ignem, &c. adducti, Græci autem nullum ignem sensibilemque cruciatum, sed tantummodò damni, idest, carentiæ diuinæ uisionis pœnam statuerent. Quo magis miror hunc errorem, qui negat purgatorium, à multis ex nostris, Græcis & Armenis impingi, cum illi non in purgatorij dogmate, à nobis, sed in pœnæ qualitate dissentiant. Negamus deinde huius argumenti consequentiam, quoniam etiam si nullum foret purgatorium, tantum sequebatur eas indulgentias, quæ defunctis conferuntur, esse nullas, nō item eas, quæ uiuis exhibentur. Immo uerò non tantum pessima est hæc collectio, qua ex purgatorij ablatione, indulgentiæ quoque è medio tolluntur, sed prorsus ex illa assumptione contrarium colligitur. Rectè enim sequitur. non est purgatorium, quo aut pœna sensus, idest, sensibili cruciatu, aut pœna damni, idest, diuinæ uisionis priuatione, reliquiæ peccatorum, idest, pœnæ quæ post iustitiam recuperatam perseuerant, purgētur, ergo sunt in ecclesia indulgentiæ, aut, ergo est in ecclesia potestas illas pœnas condonandi. Nam has pœnas temporales post iustifica-

Vide Apologiam Græcorum Patres concilii Bas. In Cō. flor. statim in principio.

2. Cor. 3.

2. Dilutio.

Retorquetur in aduersarios argumētum.

fica-

fictionem luēdas superesse, prima disputatione, & scripturæ locis apertis, & sanctorū patrū auctoritate, & ecclesiastica doctrina, & ex ratione ipsa iustificationis ostendimus. porrò, animam pœnarum reatibus ac condénationibus obligatam, felicitate donari, ratio non permittit. Ergo si eas pœnas, aliis pœnis post mortem in purgatorio non luat, necesse erit, auctoritate ecclesiastica in mortis transitu ab eisdem absolui. Atque huc mihi profectò, uetus illa consuetudo reconciliandi ante mortem pœnitentes, cuius Cyprianus uetustio resque reliqui theologi frequentissimè meminerunt, spectasse uidetur. Nam cum in hac purgatorij materia non dum satis instructi essent, neque suffragiorum doctrina satis exactè explicata esset, quod ex libris Augustini colligere licet, aut (quòd magis credo) quoniam diris illis purgatorij suppliciis, dum parè ecclesiastica auctoritate uterentur, nolent fratres exponere, eis pace data, idest, uniuersis suppliciis, quæ alioqui luituri erant, condonatis, de reliquo & à culpæ & à pœnæ reatu, quantum ecclesiasticæ clauis poterant, securos, redebant. De quare sic Cyprianus & reliqui Africæ Episcopi ad Cornelium scribunt. statueramus quidem iam pridem frater carissimè, participato inuicem nobis cum consilio, ut qui in persecutionis infestatione supplantati ab aduersario & lapsi fuissent, ac sacrificiis se illicitis maculassent, agerent diu pœnitentiam plenam, etsi periculum infirmitatis urgeret, pacem sub ictu mortis acciperent. Neque enim fas erat, aut permittebat paterna pietas & diuina clementia, ecclesiam pulsantibus claudi, & dolentibus & depræcantibus spei salutaris subsidium denegari, ut de sæculo recedentes, sine communicatione, aut pace Domini dimmitterentur, cum permiserit ipse, qui legem dedit ut ligata in terris etiam in cœlis ligata essent. Solui autem possent illic, quæ hic prius in ecclesia soluerentur. Hæc Cyprianus. Et rursus. ad Antonianū. Si qui infirmitatibus occupantur, illis sicut placuit, impericulo subuenitur, postea tamen quàm subuentum est, & periclitantibus pax data est, suffocari à nobis non possunt, aut opprimi, aut inde manu nostra in exitum mortis urgeri, ut quoniam morientibus pax datur, necesse

Lib. 1.
Epist. 2.

esse sit mori ea, quia acceperint pacem, in agis in hac iudicium diuinæ pietatis & paternæ lenitatis appareat, quod qui pignus uitæ in data pace percipiunt, hoc quoque ad uitam percepta pace hæc Cyprianus aliaque multa in hanc sententiam. Tantum itaque abest, ut Vuiclefus & Vualdenses, eo argumento indulgentias demoliantur, ut potius, earum conferendarum in ecclesia esse potestatem statuunt.

SECUNDO, ita indulgentias Lutherus irrumpit. fides iustificat & sola hominem in statu salutis reponit, non igitur opus est indulgentiis. Respondemus primò, falsum esse, nã perpetuus sanctorū patrum consensus, & multi uiri docti, nostra ueterique memoria doctissimis scriptis æditis, inuictis rationibus & argumentis, contrarium suadent, nosque quanta sit in hac parte aduersariorum stupiditas, peculiari libro, demonstrabimus, quem primo quoque tempore edendum paramus. Deinde, esto fides iustitiam conciliaret, inepta tamen profectò est collectio, qua ex hac fidei uirtute, ad indulgentiarū euersionem proceditur. Nos enim non culpas, sed pœnas indulgentiis condonari dicimus. Ergo esto fides iustificaret, adhuc tamen locus est indulgentiis, nisi demonstretur cum culpa simul omnem pœnam temporariam condonari, quod nunquam aduersarij præstabunt, cum, nos prima disputatione, contrarium, & scripturis, & ecclesiastica doctrina, & sanctorum patrum auctoritate & ratione ipsa à natura iustificationis ducta, ostenderimus.

Secundum
hereticorū
argumentum.

NVLIS, aiunt, scripturis indulgentiæ probantur, ergo sunt Pontificum auarorum fraudes. Respondemus primò id falsum esse. Nam sanctæ scripturæ locis ostendimus, remanere post iustificationē temporarias pœnas. ostendimus deinde ex eadem, eas pœnas esse condonabiles. ostendimus tertio, esse aliqua media accipiendi earum condonationem. quarto, indulgentiarum susceptionem esse unum ex iis mediis. quinto, esse in ecclesia à Christo eas conferendi potestatem. sexto, eam potestatem in omnibus quidem pastoribus aut Episcopis communi ratione, in Petri autem successoribus excellenti quadam ac peculiari. septimò, eam potestatem, non modò circa uiuorum pœnas temporarias ex iusti-

Tertium
argumentum.

ficatione reliquas, sed circa mortuorum quoque, qui non dum ad cœlestem fœlicitatem peruenissent. octauò tandem claris apertisque rationibus, quales profectò in aduersariorum scriptis quoties ecclesiasticam doctrinam adoriuntur, desideramus, patefecimus, esse in ecclesia thesaurum quendam spiritualiũ satisfactorum, quibus eadem ecclesia, quasi mater pia ex publico arario, per suos ministros præcipuè uerò per Romanum Pontificem, qui in hac parte sicut & in reliquis omnibus plenitudinem habet potestatis, pauperũ suorum pœnas temporarias & cruciatus compenfer.

INDVLGENTIAE sunt res nouæ in ecclesia. Responde-
mus, id falsum esse, nam indulgentiarum usum ab ipsis Apo-
stolicis sæculis usurpatum, & Pauli & multis sanctorum patrũ
monumentis ostendimus. Non enim aliud arbitramur in-
dulgentias conferre, quàm id, quod illi pacem dare, aut
pœnitentias à pastoribus iuxta clauium potestatem, non tan-
tum in disciplina ecclesiasticæ conseruationem, sed in ue-
ram pœnarum post iustificationem permanentium, remisio-
nem impositas, aut iustè imponendas, condonare uocabant.
Eam autem condonationem, non modò in ecclesiastico fo-
ro, sed in diuino etiam ualidam semper creditam, cum sit
opus illarum clauium, quarum potestatem Christus testatur
in cœlo quoque, idest, in diuino iudicio quemadmodum
& in terra obtinere, haud obscure probauimus. Nam hunc
indulgendi pœnas consuetudinem effectum fuisse illius diui-
næ potestatis hominibus traditæ (ut antea docuimus) Cy-
prianus cum omnibus Africanis Episcopis, ad Cornelium scri-
bens manifestè testatur. Admittebantur deposita contuma-
cia peccandi que rebellione peccatores in ecclesiam, idest,
in Christianorum consortium, sed nunquam nisi uniuersa
pœna condonata, pax illis dabatur, neque in sacramento-
rum admittebantur contubernium, nisi suscepta indulgentia.
Donabatur denique perfecta pax aut indulgētia in ipso mor-
tis transitu, non profectò alia ratione, quàm ne Christiano-
rum animæ, eis pœnitentiis, quæ ob præcedentia delicta à
pastoribus impositæ fuerāt, nec tamen eas integrè persolue-
rant, diluendis purgatoriis accerrimis cruciatibus detine-
rentur.

Quarta
hereticorũ
ratio.
In 4. sen.
& 6. di-
sputatio.

Lib. 1.
Epist. 2.

rentur. Sed de his antea, satis multa tradidimus.

DEINDE, si nouus esset, indulgentiarum usus, ut hæ-
retici garrunt, nihil tamen referret, dum earum tribuen-
darum antiquam esse in ecclesia potestatem, inficiari non
pergant. Nam eam potestatem à Christo Petro & Apostolis
exhibitam, quinta disputatione eudentibus scripturæ locis
& quales in fabulis, quæ nobis obtrudere moliuntur, com-
probandis desideramus, euicimus,

SCIUNT deniq; nostri hæretici quàm sint debiles huiusmo-
di ratiunculæ, quæ ecclesiasticorum rituum nouitati nitun-
tur, cum & in cæteris humanis rebus consequentia non ua-
leat, huius aut illius rei non meminerunt uetustiores, ergo
ea notha est aut spuria. Nam hac ratione neque in artibus ne-
que in disciplinis aliquod nouum inuentum fuisset admitten-
dum. Non ergo nouitas rerum aut dogmatum est damnan-
da, sed an illa principiis artis aut disciplinæ conueniant, est
aduertendum. Habemus sanctas scripturas, quæ non sunt
tam Christiana religio aut fides, quàm fidei aut eiusdem
Christianæ religionis principia; ex quibus semper magis ac-
magis elucentibus, uariæ Euangelicæ ueritates prioribus sæ-
culis incognitæ, quotidie eruuntur. Multa profectò præcla-
ra posterioribus ingeniis elucidantur, quæ prioribus quan-
tuncunque illustribus incognita fuerunt, quod omnes ar-
tes ac disciplinæ demonstrant: immo & ipsi aduersarij
dum contra ueterum placita mores ac consuetudines hodie
comminiscuntur. Nondum erat ueteribus scripturarum
pelagi glacies perfracta, præsertim sancta quadam uitæ sin-
ceritate circa uitæ Christianæ actiones occupatis. amat ho-
die quoque Christus ecclesiam suam & fouet eam, ex eaque
quemadmodum & olim filios suscipit, qui in lege Domini
moditantes die ac nocte, magnam eidem ecclesiæ & scripturæ
lucem afferant. Hodie quoque si non Apostolos (quod ni-
nisterium fundandæ tantum ecclesiæ necessarium erat) sal-
tem quosdam dat prophetas, qui abstrusos sensus scriptura-
rum exenterent, quosdam doctores, qui nouas quidem do-
ctrinas, sed eisdem scripturis cõsonantes, populos doceant.
Quod si priores ecclesiastici patres quasi filij primogeniti

2. Dilatio.

omne robur spiritus acceperunt, licet nobis tamen post eos, uel spicas aliquas ab illis omittas legere. Prorsus enim uero, non paucas post Christi ascensionem annos, incognitum erat Apostolis, gentes esse cohæredes & comparticipes Iudaici populi in Euangelica gratia, nec à Christo præceptum aut exemplum habuerant admittendi eadem, immo contrarium præcepisse, & docuisse uideri poterat, cum, & Cannanæam non semel tantum quasi canem, sed expressis uerbis etiam addiderit, Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt, domus Israel, non tamen ob id gentium earundem admissio ab eisdem damnatur, sed scriptura, quam illuc usque nondum ceperant, cognita & intellecta, Visum est, aiunt, spiritui sancto & nobis, &c. Idemque in reliquis ecclesiasticis sæculis accidisse uidemus, in quibus, tantò in sanctorum scripturarum cognitione, magis proficit ecclesia, quântò, ad prouectiorem ætatem adolefcit, non itaque magnopere mirandum, si ex Christianæ religionis principiis perfectius cognitis, plures ad eandem religionem pertinentes eliciantur conclusiones, nisi id etiam in reliquis humanis disciplinis mirari liceat. Neque est mirandum si ecclesia in matura ætate, plura quam in infantia aut iuuenta intellectu consequatur; neque est mirandum si post tot sæculorum studia, quibus in lege Domini meditatur die ac nocte, plura nunc, quam olim cum sanctorum scripturarum tyrociniū ageret, mente percipiat.

INDULGENTIAE eneruant ecclesiasticam disciplinam, dum opera bona earum confidentia non ut olim coluntur, dū enim homines se iam à pœnis credunt absolutos uniuersa pietatis opera frequentare non pergunt. Respondeo. Et si indiscretæ, idest, quæ intolerabilem dispensationis errorem continent, indulgentiæ, ut optimè Innocentius ait, ecclesiasticam de pœnitentiâ disciplinam eneruent, prudentes tamen, tantum absunt ab eo crimine, ut nihil magis ad bonorum operum culturam, internamque animi pietatem alliciat. immo hoc adeo uerum est, ut fuerit quorundam ueterum Scholasticorum opinio, ut narrat Albertus, indulgentias, nullum quidem habere ualorem, sed esse pias quas

Act. 16.

De pen. & rem. c. cum sex.

das fraudes, quibus ecclesia quasi quibusdam, illecebris ad animi deuotionem, bonorumque operum fructus præstandos prouocaret. quam sententiam Martinum Lutherum antequam omnino in hac parte desiperet, approbasse legimus, dum doceret indulgentias esse pias fraudes fidelium. Sed Alberti uerba referre præstat in ea quæstione, qua interrogat, an relaxationes (sic enim indulgentias eius sæculi more uocat) ualeant aliquid &c. Respondeo, inquit, dicendum, quòd tres opiniones antiquitus fuerunt circa indulgentias, quidam enim dixerunt indulgentias omnino nihil ualere & esse eas piam fraudem, qua mater decipiendo pueros suos prouocat ad bonum, scilicet peregrinationes, & elemosinas & auditum uerbi Dei & huiusmodi. & dederunt exemplum de matre prouocante paruulos, ad ambulandum, quod utile est, paruulis & infine uia promittit ei pomum. hæcenus Albertus. eandemque sententiã Guiliel. Altisiodoren. & S. Th. recitant, & elidunt. Longè ita isti aberant, ab aduersariorum, immo & quorundam nostrorum imprudentissima quærela, qui bonorum operum penuriam in confidentiam indulgentiarum conferunt. Immo uerò mihi plusquam certissimum est, hodie nihil magis in Christianæ uitæ cultura Christianos continere, quam indulgentias, dum sancta quædam prodigalitate, mater ecclesia foecordiam nostram spiritualis ac Deo placidæ cuiusdam auaritiæ stimulis, ad internè & externè rectè operandum prouocat. Videre est Christianas plebes quanta animi pietate ea Christiana opera præstet, quibus spirituale aliquod lucellum, idest, indulgentia aliqua adiuncta est. Corruisset (ut ego non sine apertis magnisque rationibus suspicor) in tanta uiciorum illuione omnino Christianæ uitæ studium, nisi in id temporis diuina clementia sanctas has pietatis illecebras nostræ infirmitatis pellicindæ gratia referuasset. Quamobrè si primis illis ætatibus, quando integer uigor erat operandi nullum indulgentiarum usum deprehenderemus, non fuisset nobis magnopere mirandum, nisi diuinæ sapientiæ quæ omnia sua uiter dulciterque disponit, prouidentiam nostris sensibus metiri uelimus. Illi (qui eorum erat spiritus uigor, dicebant, Certus sum, quòd

Alber. in 4. sent. d. 20. art. 17.

neque

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

Roman. 8. neque mors, neque uita, neque instantia, neque futura, &c. separabunt me à caritate Christi: reliquorum temporum Christiani, decrescente feruore illo spiritus, quo Deo propter Deum feruiebant, satis est si dicant, Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.

Psal. 181. Est tamen inter nos & medij temporis, quod inter nostrum & illud Apostolicum, præcedenti disputatione ponebamus, homines, magnum discrimen, illi enim quamuis ab Apostolica illa perfectione cecidissent, cum adhuc sancti spiritus robur non amisissent, ob cœlestes thesauros in cœlo iuxta Christi consilium agerendos, ad uberes bonorum operum fructus se se ipsos incitabant. Nos contra, adeo ab hac sancta auaritia prolapsi sumus, ut magnum quid existimemus, si in quocunque felicitatis gradu remisissis accondonatis peccatis, in cœlesti illa ciuitate describamur. Itaque collebant illi Christianæ uitæ opera ob merita cœlestesque diuitias cumulandas, nos tantum, ut debitum, quæ teste conscientia, nos contraxisse satis scimus, liberemur, cui operi deseruiunt indulgentiæ, eadem frequentamus.

2. Diluio. SED quo pacto quæso aduersarij nobis hanc in indulgentias rationem obtrudunt, cum neque ipsi externorum operum ullam rationem habeant, neque ea ad iustificationem aliquid prodesse doceant? immo uero cum ipsi sua illa fidei confidentia, uniuersa Christianæ uitæ studia pessunderint? Iudica obsecro te lector, utri magis Christianam disciplinam eneruent, an qui docent quidem indulgentias pœnas aut iniunctas aut iniungendas compensare, sed cum hoc docent etiam, ipsas easdem indulgentias ut assequamur, bona opera nos colere debere, dare eleemosynam, uisere templa &c. an qui ita docet uniuersam hominum iustitiam à fide pendere, ut nullum externum opus exhibere sit necessè? Profecto si saperent, & possibile foret sibi aliquo pacto hæreticos consistere, nihil magis ex iis, quæ docet ecclesia, ad suam illam, qua unica homines saluari docent fidem fouendam pertinebat, quam dogma de indulgentiis. nam si fide iustificamur, in indulgentiis omnium maximè fides exercetur, cum enim indulgentias accipimus, non hominibus profecto, sed Deo per

Disputatio nona.

120

per homines indulgentias applicanti credimus, indulgentia deinde passionis Christi fructus est, nam si per modum auctoritatis donatur, auctoritatem illam hominibus conferri Christus sua passione meruit, si per modum auxilij, idest applicando thesaurum, adhuc multo magis eius passionis fructus, immo est ipsa Christi passio, quæ in indulgentia peccatori habentis auctoritatem ministerio applicatur. Docent aduersarij uerbo Dei fidem conciliari, fidemque deinde iustitiam tribuere. Cur ergo hanc etiam uirtutem huic uerbo Dei. Quodcunque solueris super terram solutum erit & in cœlis &c. aut huic. Quæcunque alligaueritis super terram alligata erunt &c. non tribuent?

Q V I N si rectè aduersariorum doctrinam expendamus, nihil illi magis agunt, quam uniuersis, quos sua doctrina deceperunt, indulgentias tribuere. nisi quod nescio, qua auctoritate, easdem semper plenarias concedunt. Illi profecto sunt, qui licet peccatorum confessionem necessariam non iudicent, clauis tamen, idest, absoluendi peccatores potestatem inficari non audent: hanc enim absolutionem non aliud arbitrantur, quam quoddam Dei uerbum, quo non iam generaliter, ut in publica uerbi Dei propositione, sed particulariter, peccator de peccatorum remissione per fidem fit certus. Quid ergo? an hoc non est indulgentias tribuere, cum pœnam omnem & culpam, quasi Dei ministri remissam denuntient? hoc tamen mihi discriminis interesse uidetur, quod apud nos non omnes sed Pœnitentes, apud illos contra, quicumque rabula (si diis placet) auctoritate plusquam diuina, indulgentias distribuit. Deinde nos, opera aliqua pietatis imponimus, illi contra solam temerariam quædam confidentiam: nos non rebellibus peccatoribus & qui adhuc in sceleribus detinentur, eas condonamus, sed iam iustis, illi contra, iis etiam, qui cum furta, rapinas, scorta &c. dimittere nunquam animum induxerint, naturam & peccatum in sua adhuc carne permanentem accusant. Itaque non habent aduersarij, cur nostras indulgentias ecclesiasticam disciplinam eneruare causentur.

I N D U L G E N T I A E dantur pro ludicris causis, & tanto 6 beneficio

beneficio indignis. Nam plerumque ob unam salutationem angelicam ingens annorum numerus, immo indulgentia plenaria tribuitur, & quod est ridiculum, una purgatorij anima ab ingentibus cruciatibus eximitur. Hic primum aduersariis respondeo, hoc argumentum non indulgentiarum nullitatem; sed dantium abusum probare, quæ argumentandi ratio eis est familiarissima. cum tamen abusus rem non tolli sed emendari postulet. Sed uideamus, an hic sit huius potestatis ecclesiasticæ abusus, quod tamen & scriptis & uerbis inter nostros etiam quidam, fortasse non satis aduertentes quid dicerent, aut de quibus loquerentur, nostra præcedenti-que memoria docuisse uidemus. Scio inter scholasticos auctores in 4. senten. distinct. 20. de iusta conferendarum indulgentiarum causa, uariam esse sententiam: quos imitati iuris canonici periti, Innocentius, Abbas, Ioannes Andreas, Raimundus &c. de hac re uaria quoque senserunt. Scripsit plura parentum memoria, Hadrianus Pontifex in 4. senten. tractatu de clauibus; multa Ioannes Gerson tractatu quoque de potestate clauium, multa demum Caietanus ac reliqui, docti uiri qui post illum de indulgentiis scripserunt. Verum omnes eorum in hac parte sententiæ, ad tres tantum reduci mihi uidentur. Sunt, qui adeo externum aliquod opus, pro quo indulgentia conferatur exposculent, ut nisi id eidem indulgentiæ iusta quadam æstimatione atque commensuratione respondeat, nihil conferri putent, Sunt contra. qui ab hac sententia, quod ea non tam indulgentias, quem poenarum commutationes uideatur describere, in aliud extremum recedentes, omnes & quacunque causa collatas indulgentias, ualidas arbitrentur: sunt denique quibus cum nec prioris sententiæ rigor, nec posterioris licentia nimia placeat, media quadam uia incedentes, neque iustam illam æstimationem putent necessariam, neque contra sine rationabili aliqua causa, indulgentiarum collatione ualere decernant. Priorem illam sententiam apud nonnullos uetustiores Theologos celebratam inuenio. nam cum eo sæculo nondum indicendi graues illas publicas aut priuatas poenitentias euauisset consuetudo, ac perinde, ut plurimum,

Henric. quo lib. 1. §. 2.
Alfiod. lib. 4. c. 9. tra. de clauib.
Alber. 4. d. 20. art. 15.
5. Bon in 4. d. 20. part. 2. q. 4. 5.
Thom. 4. d. 20. q. 3. q. 2
Innoc. &c. in c. Quod autē de poenit. et rem.
Caiet. prioris opusc. de indulg. c. 8.

rimum, indulgentiæ tantum de iniunctis tribuerentur, ipsa ecclesiasticæ disciplinæ ratio adhortabatur, ut non sine aliqua iusta compensatione, indulgentiæ (aut ut illi loquebantur) poenitentiarum relaxationes, donarentur. Vnde cum beatus Fraciscus ab Honorio pontifice indulgentiam plenariam omnibus suam ecclesiam ingredientibus, absque elemosyna aut altero quouis extrinseco opere postulare, iuxta eorum temporum consuetudinem, ab eodem Pontifice responsum accepit, indulgentiam non posse conuenienter obtineri nisi ab eo, qui per aliquam elemosynam manus adiutrices porrigeret. Qui indulgentiam, inquit, accipit, oportet, quod ipsam mereatur ponendo manus adiutrices, &c. Loquebatur Pontifex non absolute, sed de eius temporis consuetudine, qua uix imposita poenitentia, indulgentia aut relaxatio, absque alterius boni compensatione dabatur. id autem bonum ut ex Burchardo colligitur, ut plurimum elemosyna erat, qua pro ieiunio pauper alebatur, &c. Erat autem illis sæculis præsertim in Italia, quæ tot gentium barbararum grassationibus penè fuerat excisa, resectio & restauratio templorum sacrosancta, & quæ sola pro eius sæculi pietate, post expeditiones terræ sanctæ, donandæ peccatorum indulgentiæ, idonea causa iudicaretur: unde manus adiutrices appellabant elemosynas, quæ in templorum reedificationibus infumebantur. Secunda illa sententia, quæ in largiendis indulgentiis solam Pontificis uoluntatem requirit, iuris prudentes quosdam auctores habuit, qui peccare quidem Pontificem fatebantur, dum prodiga manu ecclesiasticos thesauros profunderet, tenere tamen donationem post factum, ut in reliquis bonis ecclesiasticis temporalibus solet accidere. Tertia tandem eorum Theologorum est, qui post priores illos emerferunt, quo tempore iam ecclesia paulò benignius ecclesiasticos thesauros in pauperum suorum sinus incipiebat effundere. Vnde cum paruam illam elemosynam, aut alterius generis externum laborem, propter quem donabatur indulgentia, nullo pacto tam ingenti beneficio comensurari posse uiderent, à priori illa sententia solo ecclesiastico usu retracti, docere ceperunt, non tam in conferendis indulgentiis cau-

Vide sup. disput. 4.

Secunda sententia.

Tertia sententia.

S. Th. in 4. d. 20. q. 3. q. 2.

sam illam, ob quam datur, quàm abundantiam meritorum ecclesie inspiciendam esse. Qui optimè mihi profectò, non tantum pro temporis sui ratione, ut priores illi, sed pro ipsa indulgentiarum natura sensisse uidentur. Nam cum Pontifex, ut præcedenti disputatione docuimus, non uno modo sed triplici indulgentias peccatorum exhibeat, per modum auctoritatis tantum, per modum auxilij tantum, & per modum auctoritatis & auxilij simul, in prima condonandi pœnas peccatorum ratione, causa illa, indulgentiæ, proportionem respondens, omnino requiritur, in secunda requiritur quidem, sed non eo rigore eaque iustitiæ æqualitate, qua in prima, in tertia, modo absit aliquis bonus finis in conferente, nullo pacto requiritur. Ratio autem huius discriminis est, quam disputatione præcedenti cum de triplici ecclesiastico sæculo, triplicique proinde indulgentiarum usu loqueremur, reddimus. Auctoritate aut potestate ab alio demandata, nemo profectò, sine magnis iustissimisque causis fungi potest, non enim eam in destructionem sed in ædificationem accepit, cõtrà, publicos thesauros ipsa republica consentiente, in ipsorum ciuium utilitatem uel prodigè uti, præcipuè cum inexauribiles iudicantur, cum iustitia non pugnat. Diximus autem hunc, qui nunc condonandis pœnis peccatorum applicatur thesaurû, non Dei sed ecclesie thesaurum esse: illic enim quodammodo bona eius paraphernalia, idest, quæ sibi, tû sui sponsi donatione propter nuptias & incarnationis osculum, tum aliorum filiorum suorum laboribus acquisiuit, in aliorum pauperum filiorum subuentionem conferuat. consentiente igitur ecclesia, & hunc largiorè sui thesauri usum absque ulla commutatione, nõ improbante, maximè ob aliquem laudabilem finem, nullo pacto aut in diuinam aut humanam iustitiam Pontifices peccant. Atque hinc triplicis illius sæculi in condonandis pœnis peccatorum uenabamur discrimen. Primò enim, cum sola auctoritate uterentur Pont. & ecclesiastici pastores, non nisi ob grauissimas causas grauissimasq; externas compēsationes, medio tẽpore ob medias, ob eleemosynas, manus adiutrices, &c. indulgentiæ dabatur: postremo, quo sola illa cõferendi eas ratio usurpatur, idest, applicatio-

plicatione thesauri aut per modum suffragij, paruissimæ causæ exiguntur. Verum licet hoc sæculo ut plurimum, paruæ causæ pro quibus donentur indulgentiæ, requirantur, exiguntur tamen semper iustæ causæ, ob quas conferantur, idest, laudabiles fines. Nam neque in reliquis liberalibus donationibus, nisi absit bonus finis, peccatum excluditur, & semper alioqui, ecclesiastici auctores, ut rectè conferantur indulgentiæ, bonum aliquem finem postularunt. Alij enim Dei honorem, alij publicam utilitatem, alij ecclesie exaltationem, ut in expeditionibus in fidei hostes, &c. necessariam dixerunt. Ego uerò, nullum inter omnes illas, quas uel prius illud rigidum sæculum, uel lanus illud alterum, suis indulgentiis prætexuit, eo, quem nunc Pontifices, nostris istis, quibus fruimur, hoc tẽpore, prætendunt, digniorem & angustiorem inuenio, qui non est aliud, quàm totius populi Christiani deuotio ac pietas, ut paulò antea dicebamus. Mirum enim est, quantum uel in frequentandis sacramentis, uel in uitæ Christianæ præstandis officiis, Christianus populus, huiusmodi spiritualibus lucris alliciatur. eas missas quibus adiuncta est aliqua indulgentia, deuotius audiunt, eas peccatorum exomologeses, quibus aut iubilæum, alterius uel rationis indulgentia aliqua Pontificum beneficio coniungitur, diligentius ac maiore cum animi dolore ac pietate exequuntur. uestiuntur ob indulgentias pauperes, collocantur uirgines, nutriuntur orphani, ipsum deinde sacratissimum Christi corpus, si eius sumptioni adiungatur indulgentia, deuotius accipitur. & in summa ne multa dicamus, indulgentiarum beneficio fides crescit, spes nutritur, caritas augetur. Hinc iam quanta sit, non modo aduersariorum, sed nostrorum quoque quorundam ignorantia, licebit expendere, qui eas indulgentias, quæ ob decem angelicas salutationes aut orationes Dominicas, ob ecclesie alicuius ingressiõnem & similia, tertiam partem peccatorum, aut fortè plenariam indulgentiam impendunt, cachinis excipiunt, tanquam quæ ob leues causas collatæ non sint aliud quàm Pontificum deceptiones: inter quos sunt etiam, qui has indulgentias uanas esse nulliusq; fructus, publicis prædicationibus populis denuntiandum esse scribant. Irrident etiam hi

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

præ sua illa eximia sapentia, ad quam nunquã Pontifices attigerint, calculorum benedictorũ, quas coronas appellamus, in indulgentias, quasi quæ ob friuolas causas ob unam scilicet angelicam salutationem, &c. indulgentias plenarias aut animas tribuant. Verum hi ipsi magis sunt irridendi, qui cum ueterum theologorum pietatem imitati, ex sui temporis ecclesiastico usu potestatem ecclesiasticam metiri debuissent, leuibus quibusdam rationibus, abducti, non tam ipsum ecclesiasticum usum hæreticorum irrisioni exponunt, quam uniuersam in hac parte auctoritatem ecclesiasticã suspectam efficiunt. Enimuerò, qui decem angelicas salutationes, piè ac cum animæ (quantum in se est) iustitia recitatas, aut tẽpli deuotum ingressum, indulgentiam cuiuscunque quantitatis aut generis, modo à Pontifice concedatur, obtineri posse negat, idem de reliquis uniuersis, quæ nunc tribuuntur, indulgentiis, est omnino negaturus. Nam si causa, pro qua indulgentia concedatur, proportionata requiritur, duo argentei, qui pro bullis, in quibus plerunq; trecentæ plenariæ indulgentiæ cõtinentur dantur, satis non erunt. Itaq; apud hos *θεολογοσάτους* uniuersa iubilea etiamq; obiuertissimos fines concedantur, confessionalium & bullarum indulgentiæ, quæ plerunq; pro tribus numis tribuuntur, meræ fascinationes Pontificum erunt, idemq; de reliquis, uniuersis indulgentiis iudicare licebit. Sed hi partim, dum ex ueterum quorundam scholasticorum, qui ex sui sæculi consuetudine, in quo tantum impositæ condonabantur pœnitentiæ, eas metiebantur, de indulgentiis decernunt, partim dum diuersorum ecclesiasticorum temporum usus ac diuersam rationem indulgentias conferendi non distinguunt, partim quoniam rationem pro qua, & rationem ob quam discernere nesciunt, in huiusmodi opiniones ac placita prolabantur, Nos itaque uniuersas eas indulgentias, quæ ab apostolica sede deriuantur, siue templorum uisitacionibus, siue elemosynis, siue orationum aut laudum diuinarum recitationibus, nuncupentur, si modo eas cum causa ob quam, idest, cum fine, quem Pontifices ut plurimum intendunt, animi scilicet pietate ac deuotione, conuenire iudicemus, etiam si improporcionatissimè

Disputatio nona.

123

mè causæ pro quibus, hoc nostro sæculo præsertim, applicentur, legitimas ac ualidas semper arbitrabimur, sufficeret que nobis in hac parte ecclesiasticus usus & consuetudo, quemadmodum & diuo Thomæ, diuo Bonauenturæ, Henrico, Durando ac reliquis theologis, suo tempore, quo etiam improporcionatæ indulgentiæ concedebantur, suffecit. Neque tam sumus stupidi, ut putemus pro duabus orationis Dominicæ recitationibus, plenariam indulgentiam conferri, tanquam causa pro qua, quæ hodie nisi propter ueterem formam conferuandam, & ut signum aliquod pietatis externum ostendatur, in largiendis indulgentiis attendi non solet, nec debet, sed confertur ob animi pietatem conciliandam & fouendam, qua profecto nulla potest esse causa finalis, quã hinc causam ob quam appellamus, excellentior. Sciunt Pontifices apud omnes Christianos persuasum fore, nullam indulgentiam temporalem aut plenariam, absque animi iustitia posse accipi, hoc enim uniuersa docet theologia, iustum igitur, immo omnium, quæ offerri potuissent, iustissimum arbitrantur, ob eandem conciliandam & internis aut externis actionibus quærendam, indulgentiam conferre: neque enim huic causæ duo argenti, immo neque scuti aurei, immo uerò nec longinqua peregrinationes conferri possunt. Sciunt deinde Pontifices, frequenti indulgentiarum susceptione, præsertim iuncta animi pietate, ac externi alicuius, quod præcipitur pij operis exhibitione, non modò pietatem promoueri, sed etiam pœnas ac reatus diminui, unde plerunq; fieri potest (immo in his, qui eas frequentat, ita credendum est accidere) ut non modò indulgentia, quæ confertur, habeat iustam causam ob quam, sed etiam pro qua. Nam si uerè (ut Christianis omnibus fatendum est) indulgentiæ Pontificum, pœnas temporarias comminuunt & compensant, quanta in purgatorio luenda supplicia eum habere arbitraris, qui ingenti magnificentia ac liberalitate ecclesiæ, prudenter fruens, triginta indulgentias aut plures uno quoque die sancta quadam auiditia lucratur? Præsertim cū qui indulgentias frequentant, & aliquã proinde conscientiæ rationem habent, haud solutis habitis (quo d dicitur) quæadmodum alij peccatores Deum peccatis

*Alber 4.
sen. d. 20.
art. 18. Ri-
cardus. 4.
d. 20. san-
ctus Th. 4.
d. 20. q. 5.
Hadrian.
in 4. &c.*

F. Michaëlis Medinae, de indulg.

tis prouocare, ingentiaque illa pœnarum debita contrahe-
re sint soliti? Pristinis illis indulgentiis, quoniam rarò pro
magnisque causis tribuebantur, ingentes perinde peccatorum
cumuli purgabantur, contra, nostris, quòd sint Christianis
omnibus obuia paucissima. unde, quantò plùs in hac parte
ecclesiastica magnificentia crescit, tantò minores causas pro
quibus, indulgentiæ requirunt. Est nostro sæculo ecclesia-
sticus thesaurus, quasi fons illæ patens ad purgationem men-
struatæ ac peccatoris, habitantibus in hac Hierusalé terrestri,
in quo sãctæ animæ in defesso studio se se à culparũ & pœna-
rũ immundiciis comentes, cœlestis alterius Hierusalé thala-
mo se præparant. Ob quam rem, non profectò ingrati Deo,
eius inanibus rationibus beneficia repellendo, sed gratissi-
mi esse debuissimus. Scit enim uero ille, quæ singulis ecclesia-
sticis sæculis nobis sint necessaria; nouit ipse figmentum no-
strum, recordatur nos eos esse, in quos fines sæculorum de-
uenerunt, unde non ut robustos illos priorum sæculorum Chri-
stianos, paupertate, persecutionibus, fame, nuditate, &c.
nos ad se attrahit, sed paternis illecebris. Puto ego ingenti pro-
uidetiã atq; sancti spiritus impulsione, calculis siue coronis in-
dulgentiis additas, quò nimirũ oratio omnis cũ reliquis Chri-
stianis moribus, non penitus excinderetur. unde qui eas irri-
dent, de eadem oratione & de uniuersa pietate Christiana,
malè mihi mereri uidentur, etiam si ob paruissimas exter-
nas causas concedantur. Semper enim ingens causa est ani-
mi pietas & deuotio, quam necessariò requirit indulgentia.

Qvòd si hi omnino, non modò causam ob quam, sed
pro qua, necessariò requiri, in quaruncunq; indulgentiarum
collatione contendant, profectò nostris indulgentiis, huius
generis causæ, quàm reliquis præcedentibus sæculis, excellen-
tiores prætenduntur. Mos erat olim Romanis Pontificibus,
ob publicas quãsdã utilitates indulgentias aliquas distribuere,
ut propter expeditiones in infideles, &c. quanquam non
semper id obseruarunt, nam stationũ Romanarũ nulla est pu-
blica utilitas, & tamen eas ante mille annos institutas in præ-
cedentibus ostendimus. idemque iudicium est de reliquis in-
dulgentiis, quas ob solam suscipientium deuotionem, beatus

Grego-

Disputatio nona.

124

Gregorius omnium auctorum penè testimonio, templorum
aut locorum quorundam uisitacionibus indidisse dicitur.
Nondum uerus indulgentiarum usus eo sæculo inoleuerat,
atq; adeò potius utilitates publicas temporarias, Pontifices,
quam spirituales prætexebant. Nunc frequentissimus Ro-
manis Pontificibus usus est, ob publicas orationes, ob publi-
cas necessitates, grauissimasq; alias causas, etiã nullis impen-
sis, sed gratis ac sine ulla pœnæ quæ deletur, externa compen-
satione, plenarias indulgentias Christianis plebibus exhibere.
idemque omnino in reliquis indulgentiis particularibus,
quæ aut calculis aut templorum uisitacionibus, &c. tribuun-
tur intendunt. Desiderant, omnes, placidis nullisque reati-
bus obnoxiiis orationibus, diuinam iis temporibus iracun-
diam lenire, desiderant multos in tanta peruersorum morum
irruptione reperiri, qui integra animi iustitia, idest, culpa
& pœna omni resoluta, pro catholica ecclesia, quæ tot turbu-
nibus tentationum concutitur, puras manus ad Christũ spon-
sum tollant. Quem usum indulgentiarum, si ueteres inue-
nissent, haud dubium (crede mihi) frequenter liberaliterq; eas
indulissent. Primo illo sæculo, tantum eius, cui indulgentia
donatur, utilitas, & ecclesiastica disciplina attendebantur,
medio deinde, iis duobus, publica sed temporalis aliqua utilitas
addebatur, nostro, cum publicis aut priuatis grauib; pœni-
tentiis, corrigendi scelera nullus iam sit usus, non est neces-
se in indulgentiarum collatione ecclesiasticam disciplinam
pœnitentiarum attendi, in qua re à primi & secundi tempo-
ris Christianis differimus. Vtilitatem autem non priuatam
tantum ut primi, neque temporalem ut secundi, sed spiri-
tualem, quæ in ecclesia propriè dicitur utilitas, non modò
priuatam, dum per quascunq; indulgentias ad animi pie-
tatem prouocamus, sed publicas etiam, dum ecclesiastico
thesauro Christiani homines adiuti, fide in Deum auctiori,
spe uitæ æternæ maiori, quæ profectò ex iis spiritualibus lu-
cris miro modo fouetur, caritate ampliori, dum tam dulcia
Dei beneficia animo repetuntur, quotidianis præcibus Deũ
demulcent. Sed iam ad alia.

INDVLGENTIAE fabulosa sunt, nam plerunq; mille, duo 7
mille,

Vide S. Th.
Albertum
S. c. in 4.
d. 20.

Zach. 13.

1. Cor. 10.

F. Michaëlis Medina, de indulg.

Dilutio.

mille, tres mille, immo uerò aliquando centum mille & iis plures anni per eas tribuuntur. Respondeo id etiam argumentum, non abolendas indulgentias, sed earum formulas corrigendas persuadet. arguunt igitur hoc quoque loco aduersarij ab abusibus ut solent. Sed propter quosdam *οροτρος* ex nostris, qui has etiam tribuendi indulgentias formas irridere solent, uidendum est, an tam sit hæc formula fabulosa, quam hi uolunt: quanquam scio, inter hos esse etiam quosdam pios ac doctos homines. Ioannes enim Gerson est, qui non semel docet, per Euangelicos ministros, aduertendos esse populos, ne similes indulgentiarum formulas ueras credant. Itaque hi neque ueterum indulgentiarum, & nostrarum differentiam, neque Pontificum in illis elargiendis animum percepisse uidentur. Cōferebantur apud ueteres, immo etiam apud medium illud sæculum, ut plurimum de iniunctis pœnitentiis indulgentiæ, unde quoniam annorum miriades uiuis hominibus indici non poterant, in indulgentiis quoque pauci anni aut dies tribuebantur, totidem nimirum, quot fuerat iniuncti, aut eorum tertia pars, quarta, quinta, &c. quæ partes aliquando erant quadraginta ieiunij dies, aliquando plures, aliquando pauciores, aliquando etiam annus, &c. nostræ, contra non tantum de iniunctis sed de iniungendis, & iis, quæ meriti fueramus, pœnitentiis, tribuuntur, unde cum illæ ceto annorum numero non cōprehendantur, neq; quæ sit earum certa taxatio sciri possit, Pontifices potius diuina, de nostris supplicij iudicia, ecclesiastica liberalitate, copiosoque hoc & inexhaustibili thesauro redemptionis præuenire, quam tenaci alienorum bonorum avaritia ecclesiæ filios supplicij illis diris obiectare decernunt. Meminerint scriptum esse. Quoniam mille anni antequam dies externa, quæ præterit. Vnde cum quæ sit de illis quibus indulgentiæ conferuntur in diuinæ iustitiæ iudicio futura sententia, pœnitens ignorent, neque satis sciant, an anni etiam post hanc uitam ex Iulij Cæsaris computatione, numerandi sint, prudentissimè magnoque consilio, ingentes has annorum numerationes, quibus alioqui certissimi sunt, ecclesiasticum thesaurum non exhaustum iri, in indulgentiis

Gers. tract. de direct. cor. consid. 30. Et tractat. de potest. clauium. Quo pacto sint accipiendi mille duo mille &c. anni qui in indulgentiis rui formis ponuntur.

Disputatio nona.

125

gentiis distribuendis confidenter adiungunt. Deinde indulgentiæ nostræ, non modò quæ defunctis, sed quæ in uiuis etiam conferuntur, non tantum pro hac uita, sed pro altera etiam nobis donantur: hac enim ratione mihi Pontifex centum, mille, duos mille, centum mille, &c. annos indulgentiæ tribuit, ut si fortè præuentus morte fuero, mihi etiam in purgatorio proficiant, annos autem illos purgatorij ex nostris numerare extrema ignorantia est, cum animæ à corporibus separata, non tempore, sed æuo quemadmodum & intelligentiæ mensurentur. Iam dicant mihi sapientissimi & philosophicissimi uiri, quot annos æuum capiat? quod si nesciunt, quid ergo prudentissimum ecclesiasticum usum, quem non intelligunt, reprehendunt? Pontifex profectò summa cum prudentia atque spiritus illustratione, cum nulla humana disciplina æui mensuram cognoscat, has ad pœnas illas compensandas annorum myriadas excogitauit. Et fieri quidem potest (nescio Deus scit) ut millies mille myriadum mensi euiterno respondeat. Itaque hi quemadmodum & alij multi facile damnant, quæ non capiunt. Tertio, hi neque quid sit annus indulgentiæ, aut quid sibi Pontifices uelint, cum tot aut tot annos indulgentiæ tribuunt, cognouisse uidentur. Erat olim consuetudo in atrocibus criminibus, ut in Burchardo, pœnitentialique Romano uidere est, per annos, quadragenas, &c. mensurare pœnitentias, non tamen perpetuò, qui pœnitentias illas suscipiebant, cruciabantur, sed interpositis diebus: tantum enim certis diebus hebdomadæ aut anni temporibus, certas afflictiones sibi præscriptas obire tenebantur, & quantò ad plures annos propagabatur pœnitentia tantò, illa indies leuior erat & rarius obeunda, ita ut aliquando annus pœnitentiæ diceretur, in quo tantum semel, præter ea ieiunia aut Christiana officia, quæ omnibus in commune imposita erant, ieiunare aut se macerare pœnitens teneretur. Ex hac ergo consuetudine, annos plures indulgentiarum tribuunt Pontifices, quoniam diuinam iustitiam, ex eadè ecclesiastica consuetudine meriuntur. putant enim non omnino sine multa prudentia, homines in ecclesiastica republica natos & nutritos, ex ecclesiasticis legi-

bus Deum; quantum ille status patitur, iudicare dico autem quantum ille status patitur, quoniam illic nullum locum habent ieiunia aut corporales istæ afflictiones, sed ignis, & diuinæ uisionis temporalis priuatio. Credunt etiam, quod quemadmodum in hac uita mortali, pœnitentiæ prolixiores, quàm eius incertitudo breuitasque patiantur, imponuntur, ita etiam in altera illa, non iam mortali sed immortalis ac sempiterna. Credunt demum ecclesiastica consuetudine ducti, Deum misericordem, non eodem semper tenore à sanctis illis animabus pœnas reposcere, sed ex ecclesiastica consuetudine, quantum prælixiores, tantò leuiores. Sed de his fortasse alias plura.

8 INDULGENTIAE non sunt necessariae, quoniam sacramenta ad culparum & pœnarum dilutiones sufficiunt.

Dilutio.

Respondeo. Sacramenta, ex diuina promissione, quam habent, culpas tollunt directè & perse, pœnas tantum per accidens & in quantum gratiæ Dei annexæ sunt: atque id omnibus septem sacramentis suo modò conuenit, excepto baptismo, qui per se culpam & pœnam condonat. Indulgentiarum potestas contra, per se tollit pœnas, non item culpas. Oportebat igitur in hac perfectissima status euangelici æconomia, potestatem aliquam institui, quæ in pœnas uirtutem perse & directè exerceret, quando tot potestates ad culparum remedia institutæ erant. Sed de his superius multa diximus. Cum autem siue hic siue illic, diuina sacramenta adiunctam aut annexam promissionem habere dico, nolim

Auerte lector.

te lector carissimè, huiusmodi loquendi rationem in eo sensu accipere, quo aduersarij quidam usurpant, ut scilicet ea tantum sint & uocentur meritò sacramenta, quæ in ipso uerbo Dei expresso, adiunctam habent promissionem: unde tantum duo aut tria ad summum, quorum gratiæ & efficaciam promissio in Euangeliis explicitè collocatur, sacramenta recipiunt. absit hæretica doctrina. Dico ego diuina sacramenta, adiunctam habere diuinam promissionem gratiæ, quoniam Deus ea ritè suscipientibus, gratiam se daturum re-promisit, quam promissionem reliqua omnia opera bona, uoluntaria tamen ac libera, saltem in particulari non habent.

non

non enim Deus eleemosynæ elargitioni ipso opere operato, ut Theologi loquuntur, gratiam necessario adiuxit. Porro hæc diuina gratiæ promissio, quam habent septem diuina sacramenta in Euangelico statu non ut Lutherani metiuntur, uerbo expresso tantummodo constat, sed etiam ecclesiastica traditione, quæ Christianis omnibus instar uerbi Dei expressi quoque est. Quamquã nõ ita sumus in hac parte uerbo Dei expresso destituti, ut uniuersa septem Christiana sacramenta in euangelicis & apostolicis scripturis, expressa indicare non possimus, quod auctore Deo, primo quoque tempore ostensuri sumus. Verum hæc de indulgentiis earumque tribuendarum potestate, quæ breuissimi temporis occasio inter alias literarias occupationes suggessit. ILLUSTRISSIMI LEGATI PATRES QVE SANCTISSIMI, grato animo accipite, ac laborem nostrum boni consulite.

F I N I S.

Errata sic emendabis.

Prior numerus folium A. & B. primam & secundam faciem, posterior numerus, quota linea sit erratum indicat.

4 a 37 quo pacto. 7 b 12 opperuisse. 9 a 37 agere. 15 b 1 diuinius inflicta tertia. 16 a 14 sine. 17 a 22 intorquentur. 19 b 5 directè, 19 a 18 data. 19 b 28 remissioni. 20 a 8 presentissima. 21 a 7 hæc. 25 b 35 actiones nostras. 30 a 34 cum ex eo sicque deinceps leges. 32 a 1 propagare. 34 a 34 ut multa. 35 b 20 axioma. 37 a 31 προσποριος 39 b 10 obseruantia sanxit; 40 b 12 agere sit incredibile. 45 a 26 potestas tribuatur. 47 a 14 acceperunt. 49 b 2 publice. 51 b 11 ἀπὸ τῶν νοιῶν 55 b 32 etenim, uero. 58 b 11 præceptum prædicandi. 59 b 12 noxias. 60 a 4 unusquisque. 60 a 14 nullus. 66 a 36 necessarium. 69 a 17 perfidia. 71 a 27 dubitandi. 71 b 13 profectò. 76 b 18 obscure. 80 a 21 ab. 94 a 34 expunge, prius. 95 a 9 pastores acceperunt. 105 b 30 sic dum quis. 106 a 34 propriis. 110 b 28 omnia. 113 a 11 effudisse. 114 a 28 prius ecclesiasticum seculum. 117 a 1 magis. 118 b 8 quasi eam. 120 a 35 aduersarij. 123 a 27 frequentant.